

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

การส่งเสริมจริยธรรมกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในภาคตะวันออก

Enhancement of Ethics and Political Participation of People

in the East Region of Thailand.

ดร.สกุล อ้นมา

ดร.ธนิต โตอติเทพย์

โครงการวิจัยประเภทงบประมาณเงินรายได้

จากเงินอุดหนุนรัฐบาล (งบประมาณแผ่นดิน)

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๕๙

รหัสโครงการ 222706

สัญญาเลขที่ 15/2559

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

การส่งเสริมจริยธรรมกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียง

Enhancement of Ethics and Political Participation of People

in the East Region of Thailand.

ดร.สกุต์ อ้นมา

ดร.ธนิต โตอดิเทพย์

ภาควิชาศาสนาและปรัชญา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยบูรพา

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๕๙

สารบัญ

บทที่ 1 บทนำ	1
- ความสำคัญของปัญหา	1
- วัตถุประสงค์	3
- ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
- ขอบเขตของการศึกษา	4
- วิธีดำเนินการวิจัยโดยสรุปเป็นทฤษฎี กรอบแนวคิด	4
- เอกสารวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	6
- ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	8
- วิธีการดำเนินการวิจัย	8
บทที่ 2 กระบวนการเผยแพร่จริยธรรมของพระมหาสมปอง ตาลปุตโต	14
- ภูมิหลังของพระมหาสมปอง ตาลปุตโต	14
- การก่อรูปของการนำธรรมะสู่ประชาชน	16
- รูปแบบการสื่อสารทางจริยธรรมของเครือข่ายธรรมเดลิเวอรี่	23
- จริยธรรมที่ปรากฏในกระบวนการสื่อสารของเครือข่ายธรรมเดลิเวอรี่	36
บทที่ 3 กระบวนการเผยแพร่จริยธรรมของพระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี	49
- ภูมิหลังของพระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี	49
- การก่อรูปเชิงสถาบันทางด้านศาสนา	52
- โครงสร้างเชิงสถาบันของพระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี	61
- กลยุทธ์ในการเผยแพร่จริยธรรมของพระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี	78
บทที่ 4 การมีส่วนร่วมทางสังคมการเมืองของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียง	95
- ข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม	96
- การวิเคราะห์เกี่ยวกับกระบวนการมีส่วนร่วมทางสังคมการเมือง	102
- การวิเคราะห์ความแตกต่างของค่ากระจายข้อมูล	108
บทที่ 5 แนวทางการสื่อสารปลูกฝังเชิงจริยธรรมทางสังคมสู่ประชาชน	118
- รูปแบบของการสื่อสารเพื่อปลูกฝังจริยธรรมในสังคมสมัยใหม่	118
บทที่ 6 บทสรุป อภิปรายผล ข้อเสนอแนะ และผลผลิต	121
- บทสรุป	121
- การอภิปรายผล	122
- ข้อเสนอแนะ	123

สารบัญ (ต่อ)

- ผลผลิต	123
บรรณานุกรม	124
ภาคผนวก	128
ประวัติผู้วิจัย	134

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1	รายละเอียดของผลิตภัณฑ์ทางธรรมะ..... 58
2	เปรียบเทียบกระบวนการสื่อสารเชิงจริยธรรมระหว่างพระมหาสมปอง ตาลปุตฺโต และพระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี..... 94
3	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามเพศ..... 96
4	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามอายุ..... 96
5	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามอาชีพ..... 97
6	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกรายได้ต่อเดือน..... 98
7	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามระดับการศึกษา..... 98
8	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามช่องทางการรับข่าวสารด้าน จริยธรรม..... 99
9	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามความสนใจ..... 100
10	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามประสบการณ์การเป็นผู้ปกครองหรือ บริหารในระดับท้องที่/ท้องถิ่นหรือในระดับชาติ..... 100
11	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามประสบการณ์การเป็นสมาชิกกลุ่ม องค์กร หน่วยงานภาคประชาชน..... 101
12	แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ การมีส่วนร่วมทางการเมืองของ ประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและรายด้าน..... 102
13	แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ การมีส่วนร่วมทางการเมืองของ ประชาชน..... 103
14	แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ ลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมือง ของประชาชน..... 105
15	แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ จริยธรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง ของประชาชน..... 106
16	การวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างเพศกับกระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของ ประชาชน..... 108
17	การวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างอายุกับกระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของ ประชาชน..... 108
18	เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ระหว่างอายุกระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมือง ของประชาชน..... 109
19	การวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างอาชีพกับกระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมือง ของประชาชน..... 110
20	เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ระหว่างอาชีพกับการประกอบอาชีพกับกระบวนการมีส่วนร่วม ทางการเมืองของประชาชน..... 110

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
21	การวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างรายได้กับกระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมือง ของประชาชน.....	112
22	เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ระหว่างรายได้กับกระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมือง ของประชาชน.....	113
23	การวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างระดับการศึกษากับกระบวนการมีส่วนร่วม ทางการเมืองของประชาชน.....	114
24	การวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างช่องทางการรับข่าวสารธรรมะ/จริยธรรมกับ กระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน.....	114
25	เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ระหว่างช่องทางการรับข่าวสารธรรมะ/จริยธรรม กับกระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน.....	115
26	การวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างความสนใจทางจริยธรรมกับกระบวนการมีส่วนร่วม ทางการเมืองของประชาชน.....	116
27	การวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างการเป็นผู้ปกครองหรือบริหารในระดับท้องที่/ ท้องถิ่นหรือในระดับชาติกับกระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน.....	116
28	การวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างการเป็นสมาชิกกลุ่มองค์กร หน่วยงานภาค ประชาชนกับกระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน.....	117

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	แสดงตัวอย่างรายการธรรมะเดลิเวอรี่.....	25
2	แสดงตัวอย่างรายการธรรมะเดลิเวอรี่.....	27
3	แสดงตัวอย่างภาพรายการหลวงพี่มาแล้ว.....	28
4	แสดงตัวอย่างหนังสือธรรมะฉบับการ์ตูน.....	29
5	แสดงหนังสือที่ผ่านการตีพิมพ์ของพระมหาสมปอง.....	33
6	แสดงการจัดภูมิทัศน์ของศูนย์วิปัสสนาสากลไร่เชิญตะวัน.....	63
7	แสดงซุ้มทางเดินดอกกล้วยไม้ของไร่เชิญตะวัน.....	63
8	แสดงหอสัตตยาคิฐฐาน.....	63
9	แสดงพิพิธภัณฑ์ศิลป์ ว.วชิรเมธี หรือหอศิลป์.....	64
10	แสดงจิตรกรรมภายในพื้นที่ของพิพิธภัณฑ์ ว.วชิรเมธี.....	65
11	แสดงรูปปั้นของพระธรรมโกษาจารย์และพระมหาวิมลชัย วชิรเมธี.....	65
12	แสดงประติมากรรมอัจฉริยสามเณร.....	66
13	แสดงศิลปกรรม $4 \times 3 = 12$	67
14	แสดงสวนอิทัปปัจจยตา (สวนเซน).....	68
15	แสดงโครงสร้างหลักสูตร.....	73
16	แสดงประธานในพิธีการเปิดหอศิลป์ ว.วชิรเมธีและประเพณีการสืบชะตา.....	75
17	แสดงประธานในพิธีการเปิดหอศิลป์ ว.วชิรเมธีและประเพณีการสืบชะตา.....	75
18	แสดงพิธีมอบปัญญาบัตรพุทธเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยพุทธเศรษฐศาสตร์.....	77
19	แสดงการแห่ฉลององค์กฐิน ศูนย์วิปัสสนาสากลไร่เชิญตะวัน.....	77
20	แสดงการทอดกฐิน ศูนย์วิปัสสนาสากลไร่เชิญตะวัน.....	78
21	แสดงเว็บไซต์ของศูนย์วิปัสสนาสากล.....	85
22	แสดงหลักสูตรวิปัสสนาของศูนย์วิปัสสนาสากลไร่เชิญตะวัน.....	85
23	แสดงสมาชิกในโครงการสามเณร ปลูกปัญญาธรรม.....	87
24	แสดงการนำเสนอรายการร่วมกับบริษัททรู.....	87
25	แสดงแนวทางการสื่อสารปลูกฝังจริยธรรม.....	119

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง “การส่งเสริมจริยธรรมกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในภาคตะวันออก” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการสื่อสารเชิงจริยธรรม การมีส่วนร่วมทางสังคม การเมืองของประชาชน สู่การกำหนดแนวทางการปลูกฝังจริยธรรมทางสังคม การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ และเสริมด้วยการวิจัยเชิงปริมาณด้วยวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม

ผลการศึกษาพบว่ากระบวนการสื่อสารเชิงจริยธรรมทางด้านศาสนาได้มีการเปลี่ยนแปลงไปตามบริบททางสังคม สถาบันทางด้านศาสนามีปฏิสัมพันธ์อย่างแนบแน่นกับระบบทุน มีรูปแบบการเผยแพร่ที่หลากหลายผ่าน สื่อสารมวลชน หนังสือ เครือข่ายสังคมออนไลน์ จริยธรรมได้เปลี่ยนไปสู่การสร้างความเป็นหนึ่งเดียวเพื่อการผ่อนคลาย การท่องเที่ยวสำหรับการพักผ่อน มีการเชิงสถาบันทางศาสนาเพื่อกลยุทธ์เผยแพร่แนวใหม่ หลักสูตรสำหรับการอบรมเรียนรู้ให้กับประชาชนในสังคมเมือง ในประเด็นของจริยธรรมกับการมีส่วนร่วมทางสังคมการเมืองของประชาชนภาพรวมอยู่ในระดับกลาง โดยกลุ่มเฉพาะกลุ่มอายุ 20-30 ปีจะตระหนักถึงการมีส่วนร่วม/อยู่ในกระบวนการมีส่วนร่วมค่อนข้างมากกว่ากลุ่มช่วงอายุอื่น แนวทางการปลูกฝังจริยธรรม คือ ควรให้อิสระภาพในแสวงหาและการปรับตัวทางจริยธรรมปราศจากการควบคุมและการสนับสนุนจากรัฐ

Abstract

Sakun Onma and Tanit Toaditthep : Enhancement of Ethics and Political Participation of People in the East Region of Thailand.

This research entitled “Enhancement of Ethics and Political Participation of People in the East Region.” Aims to study the process Ethical communication, social and political participation in order to determine the way of ethical cultivation in society. The method of this study was a qualitative and quantitative with an interviews and questionnaire.

The study revealed that the moral religion communication has changed through social context; religious institution is related with capital. There are various forms of ethical propagation through mass media, books and socials network online. Ethics has shifted to the entertainment and travel. Religious institution builds a new strategy for disseminating training courses for the people in the cities. The result of ethics and Political Participation of People in the east region as a whole was at the middle average. It was found that people of 20-30 years of age whose were more aware of the involvement / participation rather than the other groups of people. The guideline of ethical cultivation was freedom and adaptation without state support and control.

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเรื่องนี้ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากงบประมาณเงินรายได้จากเงินอุดหนุนรัฐบาล(งบประมาณแผ่นดิน) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2559 มหาวิทยาลัยบูรพา ผ่านสำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ เลขที่สัญญา 15/2559 เป็นโครงการวิจัยเดี่ยวที่อยู่ภายใต้แผนงานวิจัยเรื่อง “แนวทางการลดความเหลื่อมล้ำในสังคมภาคตะวันออก” ผู้วิจัยขอขอบคุณบุคคลที่ให้การสนับสนุนดังนี้

ขอขอบคุณคณะกรรมการที่พิจารณาให้ทุนอุดหนุนการทำวิจัยเรื่องนี้ ขอขอบคุณคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน มหาวิทยาลัยบูรพา ที่ช่วยชี้แนะสิ่งอันเป็นประโยชน์ต่อการทำงานวิจัย ขอขอบคุณคณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญรอด บุญเกิด และรองคณบดีฝ่ายวิชาการ รองคณบดีฝ่ายวิจัย ที่ให้การสนับสนุนผู้วิจัย ขอขอบคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์กุลศลวัฒน์ คงประดิษฐ์ หัวหน้าแผนงานวิจัย ขอขอบคุณพี่น้องหน่วยงานส่งเสริมการวิจัย มหาวิทยาลัยบูรพา ตลอดจนบุคลากรฝ่ายวิจัยในสังกัดคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ที่ให้การสนับสนุนมาโดยตลอด ท้ายที่สุด ขอขอบคุณเพื่อนร่วมแผนงานวิจัยที่ให้การสนับสนุนกันมาโดยตลอด

ดร.สกุล อ้นมา

ดร.ธนิต โตอติเทพย์

ผู้วิจัย

Acknowledgement

This work was financially supported by the Research Grant of Burapha University through National Research Council of Thailand (Grant no. 15/2559). in the fiscal year of 2016. It is a research work under the framework of “Guidelines on Diminishment of Social Inequality in the East”.

I hereby would like to express my deepest sense of gratitude and indebtedness to the research committee who passed my research proposal and Burapha University’s research ethics committee who provided advantageous suggestions on conducting this research.

I am very much grateful to Assistant Professor Doctor Boonrod Boongird, Dean of the Faculty of Humanities and Social Sciences, his Vice Dean for Academic Affairs, Vice Dean for Research Affairs, and Assistant Professor Kusalawat Kongpradit, the Head of Research Section, for their valuable support and encouragement.

I am grateful to all friends and colleagues from Research Promotion Section and Research Section in Burapha University.

Last but not least, I would also like to thank all the colleagues and people who have helped and inspired me during the research work.

Sakul On-Ma, PhD.
Tanit Toaditthep, Ph.D.
Researcher

บทที่ 1

บทนำ

1. ความสำคัญของปัญหา

การสื่อสารเป็นกระบวนการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร โดยการถ่ายทอดข้อมูล/สาร จากฝ่ายหนึ่งที่ทำหน้าที่ส่งข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อ ช่องทาง ไปสู่ผู้รับ โดยมีวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งอยู่เสมอ เมื่อพิจารณาจากความหมายดังกล่าวจะเห็นได้ว่า การสื่อสารเป็นระบบความสัมพันธ์ระหว่างผู้ที่ต้องการถ่ายทอด (Sender) ไปสู่ผู้รับสาร (Receiver) ผ่านช่องทางต่าง ๆ (Channels) ภายใต้ระบบความสัมพันธ์โดยมีผลผลิตสื่อเป็นตัวกลางเพื่อผสมเข้ากับผู้รับสาร

ในชีวิตของบุคคลทั่วไปจะต้องเปิดรับสื่อประเภทต่าง ๆ ได้แก่ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อวิทยุ โทรทัศน์ การปะทะสังสรรค์ในกิจกรรมประจำวัน เช่น การพูดคุย สื่อในระบบอินเทอร์เน็ต การที่มีสื่อสารจำนวนมากและหลากหลายทำให้วิถีชีวิตของผู้คนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้อย่างรวดเร็ว ผู้รับสารในแต่ละกลุ่มที่มีคุณลักษณะทางประชากรแตกต่างกัน เช่น เพศ อายุ การศึกษา มักที่จะเลือกรับสื่อตามความชอบและความสนใจของตนเอง ดังนั้นจะเห็นได้ว่าระบบสื่อสารในสังคมที่มีความหลากหลาย ที่ได้เข้ามาตอบสนองความต้องการของผู้รับในหลาย ๆ ระดับเพิ่มจำนวนมากขึ้น

ในปริบทของความหลากหลายแนวทางการวิจัย “การสื่อสาร” แบบดั้งเดิมที่มักจะโน้มเอียงทำการศึกษามีมุมมองการสื่อสารที่เป็นวิทยาศาสตร์แบบธรรมชาติ โดยมักจะให้ความสำคัญที่จะศึกษาสื่อแต่ละชนิด เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ โดยที่หน่วยการวิเคราะห์จะนิยมการวิเคราะห์ที่หน่วยของผู้ผลิต ได้แก่ การวิเคราะห์กระบวนการทำงานของผู้สร้างโทรทัศน์หรือการวิเคราะห์ที่ตัวผลผลิตของสื่อเป็นการเฉพาะ โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะอธิบายถึงลักษณะการทำงานของฝ่ายผู้ผลิตมีความสัมพันธ์กับลักษณะผลงานที่ถูกสร้างขึ้นมาตั้งในการศึกษาของกนิษฐา เทพสุด (2549) เรื่อง การปรับประสานสื่อพื้นบ้านลิเกผ่านสื่อโทรทัศน์ โดยอธิบายถึงขั้นตอนของการผลิตรายการลิเกในโทรทัศน์โดยอธิบายตามว่า ลิเกมีการปรับเปลี่ยนให้มีความทันสมัยขึ้น เช่น เครื่องแต่งกาย เนื้อหา โดยเฉพาะคำร้องที่สอดคล้องไปกับชีวิตชาวบ้าน รูปแบบการผลิตรายการจะมีการใช้เทคโนโลยีเพื่อเข้ามาใช้สำหรับบันทึกเทป ฝ่ายผลิตรายการจะมีการใช้กล้องจับภาพเพื่อให้เกิดความรู้สึกรสมจริง

แนวทางการศึกษาการสื่อสารพยายามที่จะนิยมใช้วิธีการอธิบายในเชิงปริมาณ ดังในการศึกษาของอุบลศรี อุบลสวัสดิ์ (2553) เรื่องผลการสอดแทรกจริยธรรมในการสอนภาษาไทยโดยใช้เพลงไทยและธรรมะเป็นสื่อ ผลการศึกษาได้ข้อสรุปว่านิสิต นักศึกษาที่เป็นกลุ่มทดลองสามารถทำคะแนนทางจริยธรรมได้สูงขึ้น จากคะแนนก่อนการเข้าอบรม หรือในการศึกษาของ กนกพร ปิมแปง (2545) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับการเปิดรับสารและการตัดสินใจของนักเรียน ผู้ปกครอง และอาจารย์แนะแนว ผลการศึกษาได้มีข้อสรุปว่า พฤติกรรมการเปิดรับสารของแต่ละกลุ่มไม่แตกต่างกันมาก โดยข้อ

แตกต่างกันอาจจะเป็นเรื่องของรายละเอียดในแต่ละช่วงวัย เช่น เด็กนักเรียนอาจสนใจรายการบันเทิงมากกว่า กลุ่มของผู้ปกครองและครูที่มักจะดูข่าวประจำวันและรายการที่มีสาระ การตัดสินใจเข้าสู่การศึกษาของแต่ละกลุ่มไม่มีความแตกต่างกัน ดังนั้นจะเห็นได้ว่าแนวทางการวิจัยการสื่อสารในเชิงปริมาณที่มักมีมิติที่มุ่งอธิบายให้เป็นไปในเชิงวิทยาศาสตร์ ซึ่งไม่สามารถที่จะอธิบายการเปลี่ยนแปลงของสังคมการสื่อสารที่มีความสลับซับซ้อนได้

การเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาการสื่อสารที่เริ่มมีการผสมผสานศาสตร์แห่งสังคมและวัฒนธรรม ที่มีลักษณะเฉพาะในแต่ละที่ เริ่มมีการแสวงหาแนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่ออธิบายปรากฏการณ์เบื้องหลังของภาพสะท้อนในเชิงประจักษ์ หรือปรากฏการณ์ การเลี้ยวทางภาษาศาสตร์เข้ามาในกลุ่มของสังคมศาสตร์ กาญจณา แก้วเทพ ได้เริ่มต้นจาก สัญญา ได้อธิบายองค์ประกอบของสัญญาเป็น 3 ส่วน ได้แก่ หนึ่งลักษณะทางกายภาพสามารถรับรู้ได้ด้วยอวัยวะประสาทสัมผัสสองความหมายที่มากกว่าตัวเอง และสามผู้ใช้สัญญาต้องตระหนักว่า รูปธรรมดังกล่าวเป็นสัญญาเมื่อสัญญาวิทยาเข้ามาสู่การสื่อสารได้ก่อให้เกิดความแตกต่างกล่าวคือ รูปแบบการศึกษาสื่อมีอยู่ 2 แนวทางคือ 1. Transmission Model เป็นแบบจำลองเชิงกระบวนการที่ยังคงถูกขีดเส้นและตีกรอบอยู่เฉพาะในตัวกระบวนการสื่อสารเท่านั้น 2. Ritualistic Model แบบจำลองนี้พิจารณาความหมายของการสื่อสารแตกต่างไปจากแบบจำลองแรก โดยอธิบายว่า การสื่อสารคือการผลิตและการแลกเปลี่ยนความหมายระหว่างผู้ที่เข้ามาสื่อสารกัน เนื้อหาสาระที่อยู่ในตัวบท (Text) เข้ามาสัมพันธ์กับการสร้างความหมายได้อย่างไร ดังนั้นแนวทางการศึกษาจึงจำเป็นต้องขยายออกนอกกรอบของกระบวนการสื่อสาร โดยที่จะต้องวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่าง “ตัวบท” กับ “บริบททางวัฒนธรรม” ที่เกิดขึ้น (กาญจณา แก้วเทพ, 2553, หน้า 9-21)

การศึกษาการสื่อสารของกาญจณา แก้วเทพและคณะ (2545) เรื่องสื่อบันเทิง: อำนาจแห่งความไร้สาระ ด้วยการพยายามตั้งคำถามกับสื่อบันเทิงว่า เป็นรายการที่ไร้สาระ มีเรื่องราวที่ซ้ำซากทำไมผู้คนจึงนิยมดูเป็นจำนวนมาก จากการวิเคราะห์ความบันเทิงตามแนวคิดได้ถูกจำแนกออกมาเป็น 3 แนวคิดได้แก่ 1. การวิเคราะห์ความบันเทิงเชิงการทำหน้าที่ เช่น หน้าที่การครอบงำอุดมการณ์หน้าที่แบบศาสนาสัมัยก่อนหรือหน้าที่ของการสร้างยูโทเปียเองก็ตาม 2. การวิเคราะห์แบบการต่อสู้ด้านอุดมการณ์และวัฒนธรรม ได้แก่ การสถาปนารูปแบบความบันเทิงหลักหรือการต่อต้าน 3. การวิเคราะห์แบบความต่อเนื่องทางวัฒนธรรม ผลจากการประมวลคำตอบว่าทำไมผู้คนจึงชอบความบันเทิงเหล่านี้คือ การสร้างความสำราญใจให้ผู้แสวงหาได้มีความสุขสนุกสนาน ความสอดคล้องกับชีวิตจริง รูปแบบของตัวบท (text) ที่เปิดโอกาสให้ได้จินตนาการสร้างสรรค์เอาเอง หรือความสัมพันธ์ระหว่างผู้ส่งกับผู้รับสารที่มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิด เช่น การแต่งกาย การใช้ภาษา เป็นต้น

ปรากฏการณ์ด้านการสื่อสารกับศาสนาในสังคมไทยมีเป็นจำนวนมากดังจะเห็นจากร้านหนังสือที่จะพบว่าหนังสือศาสนาแนวต่าง ๆ นั้นมีหลากหลาย รายการโทรทัศน์ที่เกี่ยวกับศาสนาเริ่มมี

ให้ได้มากขึ้น ตลอดจนการมีพระสงฆ์ที่ริเริ่มแนวการสอนแบบใหม่ ๆ จนกลายเป็นที่เรียกขานในสังคมสมัยใหม่ว่าเป็น “พระเซเลบ” หรือ พระที่มีชื่อเสียงหรือโด่งดังในสังคม ขณะที่พิธีกรรมทางศาสนาถูกปรับมาให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันมากขึ้นเช่น รายการสวดมนต์ข้ามปี ที่เกิดขึ้นในทุกๆปี ในช่วงของวันขึ้นปีใหม่ ตั้งแต่ภายหลังปี พ.ศ. 2553-2554 ที่ถูกสถาปนาขึ้นราวกับว่าเป็นประเพณีที่จำเป็นในสังคมสมัยใหม่ และที่สำคัญได้แก่ การขยายตัวของศาสนาเข้าสู่สื่อใหม่ล่าสุด เช่น เว็บไซต์ (Website) เครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social network) ที่มีเนื้อหาหรือเกี่ยวข้องกับทางศาสนาเป็นจำนวนมาก

การปรับเปลี่ยนรูปแบบของการเผยแพร่จริยธรรมเริ่มมีการใช้เทคโนโลยีมัลติมีเดีย ไม่ว่าจะเป็นรูปภาพ (Image) วิดีโอลิงค์ดาวน์โหลด (Video Link Download) การใช้ภาษาสำหรับการเผยแพร่ธรรมเริ่มมีการใช้ภาษาที่เป็นกันเอง เข้าใจได้ง่าย สั้นกระชับ สอดคล้องไปกับยุคสมัยหรือบางครั้งอาจมีการสอดแทรกภาษาบาลีและภาษาอังกฤษ สำหรับอธิบายถึงหลักธรรมคำสอน มีการใช้เทคนิคทางด้านภาษาเพื่อโน้มน้าวให้ผู้รับสารมีความสนใจที่ตัวเนื้อหาสาระ ดังจะเห็นได้จาก การเทศนาที่มีความขบขัน ความอบอุ่นดูเป็นกันเอง ความซาบซึ้งในเนื้อหาของธรรมและเรื่องเล่าที่ถูกหยิบยกมาเป็นตัวอย่างประกอบ เนื้อหาสาระเหล่านี้ถูกถ่ายทอดออกมาจนกลายเป็นที่นิยมโดยเฉพาะในกลุ่มของชนชั้นกลาง

ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ที่ประกอบไปด้วยเขตอุตสาหกรรมในเขตของจังหวัดชลบุรี ระยอง ฉะเชิงเทรา การผลิตในภาคเกษตรกรรมได้แก่ การทำสวน ทำไร่ที่กระจายแทบทุกจังหวัด การประมงตามแนวบริเวณชายฝั่งทะเล และการเติบโตของผู้ประกอบการรายย่อยเป็นจำนวนมาก เช่น พ่อค้าแม่ค้าขายปลีกร้านอาหาร/ของฝาก อาจกล่าวได้ว่าเป็นพื้นที่ที่มีการขยายตัวทางด้านอุตสาหกรรม การพาณิชย์เป็นอันดับสองรองจากกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ขณะเดียวกันมีการเกิดขึ้นของสำนักสงฆ์ วัด ที่มีชื่อเสียงในการเผยแพร่ธรรมะมีอัตราเพิ่มมากขึ้น ปรากฏการณ์ได้สะท้อนให้เห็นถึงการขยายตัวของผู้คนเริ่มแสวงหาความสงบทางด้านจิตใจบางอย่างภายใต้สังคมสมัยใหม่

จากสถานการณ์ในข้างต้นทางคณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่ศึกษากระบวนการสื่อสารเชิงจริยธรรมผ่านสื่อสารมวลชน ซึ่งจะส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางสังคมของประชาชนที่อยู่ในภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนืออย่างไร ?

2. วัตถุประสงค์

1. ศึกษากระบวนการสื่อสารทางจริยธรรมของบุคลากรและสถาบันทางศาสนา
2. ศึกษาการมีส่วนร่วมทางสังคมของประชาชนที่รับรู้จริยธรรมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
3. ศึกษาแนวทางการสื่อสารปลูกฝังทางจริยธรรมทางสังคมสู่ภาคประชาชน

3. ขอบเขตการศึกษา

3.1 ขอบเขตทางด้านประชากร คณะผู้วิจัยได้จำแนกออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มแรกประชากรที่ทำหน้าที่ถ่ายทอดจริยธรรม ได้แก่ พระมหาสมปอง ตาลปุตโต พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี กลุ่มที่สองคือประชากรที่รับรู้ทางจริยธรรมซึ่งมีที่ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือทั้งหมด 7 จังหวัด คือ สมุทรปราการ ฉะเชิงเทรา ปราจีนบุรี ชลบุรี ระยอง จันทบุรี ตราด สระแก้ว

3.2 ขอบเขตทางด้านเวลา ศึกษาตั้งแต่ช่วงเวลาตั้งแต่ พ.ศ. 2540 ที่ได้เริ่มมีการขยายตัวของระบบการสื่อสารแบบใหม่ เช่น ระบบอินเทอร์เน็ต เครือข่ายสังคมออนไลน์ จนกระทั่งปี พ.ศ. 2558 ที่ระบบสื่อใหม่เข้าแทรกซึมอยู่ในชีวิตประจำวันของผู้คนอย่างเข้มข้น

3.3 ขอบเขตทางด้านเนื้อหา คณะผู้วิจัยจะใช้เนื้อหาในมิติทางด้านการสื่อสารสารสนเทศด้านจริยธรรมด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นเนื้อหาทางจริยธรรมในมิติทางด้านศาสนา ด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง

4. วิธีดำเนินการวิจัยโดยเป็นสรุปทฤษฎี กรอบแนวคิด

การศึกษาเรื่อง “การส่งเสริมจริยธรรมกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ” จะใช้ทฤษฎีด้านการสื่อสารเพื่อเป็นแนวทางสำหรับการวิจัย โดยที่จะจำแนกทฤษฎีออกเป็น 2 กลุ่ม คือกลุ่มทฤษฎีที่ใช้สื่อมวลชนเป็นหลักและกลุ่มทฤษฎีที่ใช้สังคมเป็นหลัก

กลุ่มทฤษฎีที่ใช้สื่อมวลชนเป็นหลัก ที่ประกอบไปด้วย 3 ทฤษฎีย่อย คือ Effect/Impact, Theory/Social Learning และ Cultivation Theory ทั้งสามทฤษฎีนี้มีฐานคิดที่ว่า สื่อเป็นตัวแปรหลักที่ก่อให้เกิดผลกระทบอย่างใดอย่างหนึ่งได้ อย่างไรก็ตามทฤษฎีที่ถูกนำมาปรับใช้นั้น ก็ยังคงมีความแตกต่างกันคือ อำนาจหรืออิทธิพลของสื่อจะสร้างผลกระทบในลักษณะใด เช่นการเกิดผลระยะสั้นหรือได้รับผลทันทีหรือผลที่เกิดขึ้นต้องค่อย ๆ สังเกตทีละเล็กละน้อยหรือในระยะยาว

โดยทฤษฎีนี้จะมีกระบวนการที่เชื่อว่าเชื่อในพลังอำนาจในการโน้มน้าว (persuasive power) ของสื่อประเภทต่าง ๆ เช่นหนังสือพิมพ์ ภาพยนตร์ โทรทัศน์ เป็นต้น ในภาคปฏิบัติผู้ส่งสาร (Sender) ที่เชื่อในอำนาจของสื่อก็จะพยายามอธิบายถึงสื่อประเภทใดบ้างที่จะใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยจะมีประเด็นสำคัญที่เข้ามาเกี่ยวข้องได้แก่ ปัญหาการเข้าถึงของผู้ส่งสารและการเปิดรับสื่อของผู้รับสาร ปริมาณความถี่ของการใช้สื่อ ส่วนช่องทางก็จะเน้นไปที่สื่อมวลชนสมัยใหม่ เช่น สื่อสิ่งพิมพ์ โทรทัศน์ เป็นต้น

การใช้ทฤษฎี Impact Theory มาใช้ซึ่งจะสะท้อนผลกระทบออกมาอยู่ 2 มิติคือ 1. ระดับของผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นที่สามารถส่งผลกระทบได้ 3 ระดับด้วยกันคือ ระดับปัจเจก ระดับองค์กร/สถาบัน ระดับสังคม 2. ทิศทางของผลลัพธ์สามารถจำแนกได้ 2 ทิศทางคือด้านบวกและด้านลบ

กลุ่มทฤษฎีที่สามารถที่จะจำแนกออกได้เป็นอีก 2 กลุ่มย่อย ๆ ได้แก่ กลุ่มที่เน้นบทบาทหน้าที่ของสื่อต่อจากปัจเจกและสังคม โดยมีจุดเริ่มต้นมาจากแนวคิด “ความต้องการ” เป็นความต้องการของสังคม ซึ่งสถาบันสื่อมวลชนจำเป็นจะต้องช่วยตอบสนองความต้องการที่ปรากฏทั้งในรูปแบบความต้องการทางสังคมเป็นทฤษฎี Social Functionalism of Media หรือความต้องการของปัจเจกบุคคล Individual Functionalism และกลุ่มที่เน้นการกำหนดสื่อจากระบบสังคม (Social Determinism of Media) ในกลุ่มนี้ประกอบด้วย 2 ทฤษฎีย่อยที่เห็นร่วมว่าการปฏิบัติงานของสื่อเกิดมาจากการกำหนดควบคุมของสังคม แต่ก็มี ความแตกต่างด้วยเหตุผลที่ว่า Political Economy of Media มองว่าสื่อเป็นเพียงกลไกหนึ่งที่ถูกกำหนดขึ้นมาจากพลังทางสังคมต่าง ๆ โดยที่ตัวสื่อมวลชนนั้นก็ได้มีอำนาจที่จะกำหนดตัวเองซึ่งก็รวมไปถึงอำนาจของสิ่งอื่นด้วย แต่ทฤษฎี Normative Theory มีความเห็นว่าสังคมจะต้องเข้าไปควบคุม/กำกับสื่อมวลชนเช่นกัน แต่ให้ภาพว่าสื่อมีพลังอำนาจ ดังนั้นจะปล่อยให้ทำงานไปเองโดยปราศจากการควบคุมจากสังคมไม่ได้เพราะจะเป็นอันตรายต่อสังคม

เมื่อพิจารณากลุ่มทฤษฎีที่ใช้สื่อมวลชนเป็นหลักและกลุ่มทฤษฎีที่ใช้สังคมเป็นหลัก จะเห็นถึงความแตกต่างหลักอยู่ใน 2 ด้านด้วยกัน คือ ทฤษฎีผลกระทบ (Impact Theory) เป็นทฤษฎีที่อยู่ในกลุ่มของสื่อมวลชนเป็นหลัก ที่มักจะเริ่มต้นด้วยคำถามที่ว่า “สื่อสามารถสร้างผลกระทบอะไรให้กับสังคมได้บ้าง” ขณะที่ทฤษฎีที่อยู่ในกลุ่มที่ถือเอาสังคมเป็นหลัก จะเริ่มต้นว่า “สังคมมีความต้องการอะไรก่อนเป็นหลัก” โดยทฤษฎีทั้งสองกลุ่มนี้จะมีการที่ที่แตกต่างกันกล่าวคือ Impact Theory นั้นจะมีหน้าที่ค่อนข้างหวาดระแวงผลกระทบจากสื่อ แต่ทฤษฎีทางสังคมจะมีหน้าที่ในเชิงบวกที่จะฝากความหวังไว้ให้สื่อทำหน้าที่ตอบสนองความต้องการทางสังคม

การประยุกต์ใช้ทฤษฎีเพื่อออกแบบการวิจัย ในระดับแรกเพื่อต้องการจะมาตอบคำถามว่า ในกระบวนการสื่อสารทางด้านจริยธรรม สื่อได้ทำหน้าที่อย่างไรบ้าง โดยเฉพาะผู้ให้ข้อมูลข่าวสาร เช่น พระสงฆ์ หรือในเชิงสถาบันได้แก่ วัดหรือสถานปฏิบัติธรรม การให้ความรู้เนื้อหา หรือทำหน้าที่เชื่อประสานคำอธิบายในเชิงศาสนาในมิติต่าง ๆ เช่น การใช้ศีลธรรมกับการทำงานออฟฟิศ เป็นต้น การวิเคราะห์ต่อมาที่จะตอบคำถามสำคัญที่คณะผู้วิจัยได้ตั้งไว้แต่แรกเริ่มการวิจัยว่า “กระบวนการถ่ายทอดจริยธรรมผ่านสื่อใหม่จะสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้หรือไม่” แต่ทางคณะผู้วิจัยยังจะถามต่อไปอีกว่า จริยธรรมที่ถูกถ่ายทอดผู้คนสามารถนำไปใช้หรือปฏิบัติในชีวิตประจำวันอย่างไร ? จึงทำให้ต้องใช้แนวคิดทฤษฎีทางสังคมมาใช้เพื่อพยายามที่จะตอบคำถามถึงจุดยืนของผู้กำหนดบทบาทของสื่อตามแนวทางของทฤษฎีสังคมเป็นหลัก

ทฤษฎีการใช้ประโยชน์จะถูกนำมาใช้ประกอบเพื่ออธิบายว่า ผู้ใช้สื่อ/รับสื่อ มีอำนาจที่จะเลือกใช้สื่อ และสามารถที่จะเลือกใช้สื่อที่ตอบสนองความต้องการที่หลากหลาย หากสื่อใดไม่สามารถตอบสนองได้ ผู้ใช้สื่อ ก็จะหันไปเลือกสื่อและสื่อสารอื่น ๆ แทน จากจุดยืนทางทฤษฎีที่ถือเอา

ประโยชน์/ความต้องการของผู้ใช้สารเป็นตัวตั้ง ทฤษฎีหน้าที่นิยมเชิงปัจเจกมีประสิทธิภาพในการอธิบายที่จะให้คำตอบถึงความต้องการ/การตัดสินใจที่จะเลือกปฏิบัติการบางอย่างของผู้คนได้

5. เอกสารวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

แนวทางการศึกษาทางคณะผู้วิจัยทำการสังเคราะห์โดยจะทำการจัดแบ่งหมวดหมู่ตามแนวทางการสื่อสารที่เกี่ยวกับประเด็นทางศาสนาเป็นเกณฑ์ สามารถจำแนกออกมาได้ 3 กลุ่ม¹ ด้วยกันคือ

1. งานวิจัยเพื่อศึกษากระบวนการจัดการทางศาสนา
2. งานวิจัยเพื่อศึกษาผลกระทบจากการสื่อสารกับจริยธรรมทางศาสนา
3. งานวิจัยเพื่อศึกษาตามแนวทางของอุดมการณ์ทางศาสนา

งานวิจัยเพื่อศึกษากระบวนการจัดการบริหารของสื่อมวลชนกับศาสนา การศึกษาอยู่ในกลุ่มของนิเทศศาสตร์ที่มักจะนิยมศึกษารูปแบบการสื่อสาร การสะท้อนภาพลักษณ์ของผู้ส่งสาร เป็นต้น ดังในการศึกษาของรองรัตน์ ธีระนันท์ (2549) เรื่องกระบวนการผลิตและปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการผลิตรายการศาสนาทางโทรทัศน์ ผลการศึกษาพบว่ารายการทางศาสนาเป็นรายการที่มีผู้ชมน้อยมากแต่มีปริมาณรายการทางศาสนาที่เพิ่มจำนวนมากขึ้น ได้มีข้อค้นพบว่ารายการทางศาสนาเป็นรายการประเภทที่ทางสถานีต้องทำให้กับสังคม ด้วยการอธิบายองค์ประกอบของกระบวนการผลิต คือ ผู้รับผิดชอบการผลิตส่วนใหญ่จะเป็นสถาบันทางศาสนา โดยมีเป้าหมายพื้นฐานคือการเผยแพร่ศาสนาเป็นหลัก เป็นรูปแบบรายการที่ไม่หลากหลายส่วนใหญ่เป็นการพูดคนเดียวหรือการสนทนา เนื้อหาจะถูกคัดเลือกโดยวิทยากรและเจ้าของรายการ งบประมาณในการผลิตรายการน้อยมากเมื่อเปรียบเทียบกับรายการอื่น ๆ การศึกษาของพรรษา รอดอาตม์ (2540) เรื่อง การให้บริการสาธารณะเพื่อกิจกรรมทางศาสนาของสถานีวิทยุ เอเอ็ม 999 กิโลเฮิร์ตซ์และ เอเอ็ม 1422 กิโลเฮิร์ตซ์เพื่อเปรียบเทียบกาดำเนินการ ผลการวิจัยพบว่าสถานีวิทยุมีลักษณะเฉพาะตัวคือมีกลุ่มผู้ฟังเฉพาะ สถานีวิทยุทั้ง 2 ที่มีรูปแบบการจัดการที่แตกต่างกันแหล่งที่มารายได้ของสถานีวิทยุภาคมุสลิมที่ดำเนินการลักษณะบริษัทเอกชนจะมีรายได้จากการโฆษณาของผู้อุปถัมภ์รายการ ส่วนสถานีทางพุทธศาสนา จะมีลักษณะของการบริหารงาน 3 ฝ่ายได้แก่ คณะสงฆ์ ภาครัฐ (ราชการทหาร) และเอกชน ในลักษณะของการแบ่งงานกันทำ รายได้หลักมาจากค่าเช่าสถานีและค่าโฆษณา ด้านบทบาททางสาธารณะ ทั้งผู้ผลิตรายการและวิทยากรส่วนมากจะคำนึงถึงผลประโยชน์จากผู้รับสารจากรายการ

¹ การสังเคราะห์งานวิจัยการสื่อสารกับประเด็นทางศาสนา คณะผู้วิจัยได้ปรับปรุงมาจากการรวบรวมงานการศึกษาทางด้านศาสนาในสื่อประเภทต่าง ๆ ในประเทศไทย ของ รศ.ดร. กาญจนา แก้วเทพ (โปรดดู ใน การสื่อสารศาสนาและกีฬา, 2554)

งานวิจัยเพื่อศึกษาผลกระทบจากการสื่อสารกับจริยธรรมทางศาสนา การศึกษาในกลุ่มนี้จะมีจุดยืนทางทฤษฎีอยู่กับแนวคิดผลกระทบของสื่อ (Impact/Effect Theory) ที่เชื่อว่าปริมาณความถี่ของเนื้อหาในสื่อจะสัมพันธ์อยู่กับระดับของผลกระทบต่อผู้รับสารดังในการศึกษาของสุจิตรา เหลืองชูเกียรติ (2543) เรื่องการนำเสนอข่าวเกี่ยวกับพระสงฆ์ในหน้าหนึ่งของหนังสือพิมพ์รายวันกับการเปิดรับข่าวสารและความเชื่อมั่นทางศาสนาของประชาชน ผลการศึกษาอธิบายว่า ในประเด็นของความถี่ในการเผยแพร่ข่าวความเสียหายของสถาบันทางศาสนา มีสัดส่วนอยู่ในระดับที่สูง ขณะที่ผู้รับสารมีความสนใจติดตามข่าวของความเสียหายของสถาบันทางศาสนาอยู่ในระดับปานกลาง ในด้านของพฤติกรรมทางด้านศาสนา ได้สะท้อนออกมาว่า ประชากรจะมีความผูกพันกับศาสนาในระดับที่ดำเนินชีวิตตามหลักศาสนามากที่สุด ส่วนพฤติกรรมการทำบุญหรือทำสมาธิลดลง และน้อยที่สุดคือพฤติกรรมการไปทำบุญที่วัด การศึกษาของบัณฑิต ศรีทองสุก (2549) เรื่องปฏิกริยาและการยอมรับของเด็กวัยรุ่นชาย - หญิง ต่อพฤติกรรมที่เป็นบาปซึ่งสะท้อนในหนังสือพิมพ์ ด้วยการพยายามตั้งคำถามถึงกลุ่มวัยรุ่นเหล่านี้ที่ได้รับการเรียนรู้(ทางอ้อม) เช่น หนังสือพิมพ์ ด้วยวิธีการศึกษาในเชิงคุณภาพ ผลการวิจัยพบว่า สื่อมวลชนได้แก่ หนังสือพิมพ์มิใช่ตัวแปรเดียวที่เป็นผู้สร้างการเรียนรู้ต่อบาปให้กับเยาวชน เช่น ด้านสิ่งแวดล้อมทางศีลธรรมได้สะท้อนออกมาว่า กลุ่มเยาวชนที่อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดีจะมีการยอมรับพฤติกรรมที่เป็นบาปได้น้อยกว่ากลุ่มที่มีสิ่งแวดล้อมทางไกลทางศีลธรรม หรือความเข้าใจต่อบาปในด้านคุณลักษณะของศีลทั้ง 5 ข้อก็ยังมีระดับความรุนแรงแตกต่างกันกล่าวคือ การโกหกเพียงเล็กน้อย หรือเพื่อรักษาหน้าใจผู้ฟัง เยาวชนจะสามารถยอมรับได้

งานวิจัยเพื่อศึกษาตามแนวทางของอุดมการณ์ในมิติทางศาสนา แนวทางการวิจัยสื่อมวลชนในฐานะที่มีความสัมพันธ์อยู่กับบริบทสังคมอย่างแยกไม่ออก โดยเฉพาะสื่อสิ่งพิมพ์ เช่น หนังสือพิมพ์ที่มีประวัติศาสตร์ในการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างเสมอมา ดังนั้นไม่ว่าจะเป็นการต่อสู้หรือการเปลี่ยนแปลงแนวคิดแนวปฏิบัติ จึงมีหนังสือพิมพ์เข้าร่วมอยู่ด้วยเสมอ การศึกษาในกลุ่มนี้จะมองศาสนาด้วยท่าทีแบบทฤษฎีเศรษฐศาสตร์การเมือง ดังในการศึกษาของ จันทิกา สุภาพงษ์ (2543) เรื่องบทบาทของหนังสือพิมพ์ไทยในการวางกรอบอุดมการณ์ทางสังคมในกรณีการนำเสนอข่าววัดธรรมกาย ผลการศึกษาพบว่า วัดพระธรรมกายเป็นพุทธศาสนาในสังคมไทยสมัยใหม่ ที่เกิดขึ้นมาเพื่อที่จะตอบสนองความต้องการของศาสนิกชนที่จะได้มีโอกาสเลือกปฏิบัติศาสนาตามที่ตนต้องการ การแตกตัวของลัทธิย่อยใหม่ ๆ สื่อมวลชนสามารถมีจุดยืนได้ 2 แบบคือ จุดยืนแบบกระแสหลัก/รักษาลัทธิเดิมเอาไว้ และแบบที่สองคือ การเปิดพื้นที่ให้แก่ลัทธิแบบใหม่ ข้อค้นพบคือ หนังสือพิมพ์ของไทยมีจุดยืนในรูปแบบของกระแสหลักมากกว่าอุดมการณ์แบบที่ใช้เป็นสื่อสาธารณะ ดังนั้นผลที่ออกมาจึงส่งผลให้วัดธรรมกายเป็นด้านลบ เป็นต้น การศึกษาของวสิรัตน์ อนุตรวัณกุล (2545) เรื่องกระแสความคิดที่หยุดนิ่งและความคิดที่เคลื่อนไหว กรณีข่าวสารเนรีในหนังสือพิมพ์รายวัน โดยทำการศึกษากรณีการรายงานข่าวเกี่ยวกับ “สามเนรี” เมื่อสามเนรีธัมมัทนทาประกาศบวชเป็น

ภิกษุณีสงฆ์ซึ่งเป็นสิ่งใหม่ในสังคมไทย ผลการศึกษาได้ข้อสรุปเป็น 3 ประเด็นได้แก่ หนึ่งจุดยืนของหนังสือพิมพ์ได้จำแนกออกเป็น 3 จุดยืน ได้แก่ กลุ่มที่คัดค้านการบวชภิกษุณี กลุ่มที่สนับสนุนและกลุ่มที่ทำหน้าที่เป็นพื้นที่สาธารณะให้ทุกฝ่ายได้แสดงความคิดเห็น และได้วิเคราะห์ต่อว่าจุดยืนเหล่านี้ถูกกำกับด้วยมายาคติ 2 ชั้น ได้แก่ มายาคติของวิชาชีพและมายาคติทางเพศ/เพศสภาวะ สองจากการถูกกำกับด้วยมายาคติทำให้หนังสือพิมพ์ทั้ง 5 ฉบับ จะลงข่าว “ข้อมูล/ข้อเท็จจริง” ที่เหมือนกัน แต่จะตีความหมายแตกต่างกันไปตามจุดยืนทางอุดมการณ์ของแต่ละฝ่าย เนื่องจากปัจจัย 3 ประการคือ ตัวนักข่าว แหล่งข่าวและนโยบายองค์กร สามเมื่อเกิดการแตกตัวของลัทธิศาสนาใหม่ ๆ ที่ส่งผลให้เกิดการแตกตัวของหนังสือพิมพ์แยกออกเป็น 2 กระแสคือความคิดที่ไม่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและความคิดที่เคลื่อนไหวต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้น หนังสือพิมพ์จึงทำหน้าที่เป็น “กลไกด้านการครอบงำ” ที่พยายามช่วงชิงพื้นที่ทางความคิด ดังนั้นอาวุธยุทธโศปกรณ์ในการต่อสู้ของหนังสือพิมพ์ได้แก่ ภาษา เช่นการพาดหัวข่าว ภาพข่าว เป็นต้น

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ผลจากการศึกษาที่เปรียบเทียบเพื่อชี้ให้เห็นถึงประเด็นที่ทำให้กระบวนการสื่อสารประสบความสำเร็จหรือความล้มเหลว ซึ่งจะนำไปสู่แนวทางหรือข้อเสนอเพื่อปรับปรุงปรับเปลี่ยนของการสื่อสารนั้น ๆ
2. ผลจากการศึกษาจะเกิดองค์ความรู้ใหม่ในทางวิชาการที่จะมาตอบโจทย์ของกระบวนการสื่อสารทางจริยธรรมที่จะเชื่อมต่อกับวิถีชีวิตของประชาชนในภาคปฏิบัติได้
3. ผลจากการศึกษาจะสามารถนำเสนอแนะแนวทางกระบวนการจัดการสื่อสารทางด้านจริยธรรมอย่างรอบด้านที่เป็นรูปธรรมและสอดคล้องกับชีวิตประจำวันของประชาชนในทุกกระดับ ทั้งในท้องถิ่นและระดับประเทศ

7. วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมจริยธรรมกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในภาคตะวันออก” จะใช้วิธีวิทยาการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methodology) ซึ่งจะเป็นการผสมผสานวิจัย 2 รูปแบบ คือ การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) การวิจัยในแต่ละรูปแบบจะมีแนวทางในการดำเนินการดังรายละเอียดดังต่อไปนี้

13.1 การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคุณภาพ คณะผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูลดังรายละเอียดต่อไปนี้

การเก็บรวบรวมข้อมูล ในส่วนของการเก็บรวบรวมข้อมูลของวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยจะทำการรวบรวมข้อมูลด้วย 2 วิธีการ คือ การศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์ โดยมีรายละเอียดดังนี้

การศึกษาเอกสาร เอกสารที่จะใช้ในงานวิจัยขึ้นนี้มี 2 ประเภท คือ เอกสารขั้นต้น (Primary Data) เป็นข้อมูลที่ยังไม่ได้ผ่านการวิเคราะห์และสังเคราะห์เป็นข้อมูลดิบ ข้อมูลส่วนนี้ได้จากการเก็บรวบรวมเอกสารที่สำคัญ เช่น เอกสารทางราชการ เอกสารของวัดหรือสถาบันทางศาสนา เอกสารเผยแพร่โดยเจ้าของผลงานเป็นผู้บันทึกโดยตรง เป็นต้นและเอกสารชั้นรอง (Secondary Data) เป็นข้อมูลที่ผ่านการวิเคราะห์แล้วระดับหนึ่งและเพื่อช่วยให้วิเคราะห์สมบูรณ์ยิ่งขึ้น เอกสารชั้นรองเหล่านี้ที่สำคัญ เช่น หนังสือพิมพ์ ตำราวิชาการ บทความ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ ระบบอินเทอร์เน็ต ที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-dept Interview) ในการสัมภาษณ์จะใช้การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi - Structured or Guided Interview) ทั้งนี้เพื่อเปรียบเทียบข้อมูลจากผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยหลาย ๆ คนพร้อมกับการเก็บรวบรวมสาระการรับโลกและประสบการณ์ของผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างนั้น จะมุ่งรวบรวมข้อมูลเพื่อนำข้อมูลมาอ้างอิงและอธิบายในประเด็นต่าง ๆ ของงานวิจัยโดยผู้วิจัยใช้วิธีการเข้าไปหาข้อมูลในพื้นที่ (Field Research) และสัมภาษณ์จากผู้ที่สามารถให้ข้อมูลหลัก (Key-Informants)

การตรวจสอบข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อให้ข้อมูลมีความเที่ยงตรงและน่าเชื่อถือ การตรวจสอบข้อมูลเชิงคุณภาพผู้วิจัยจะใช้หลักการสามเส้า (Triangulation) โดยใช้วิธีการดังนี้

การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) คือ การพิสูจน์ว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยไดมานั้นถูกต้องหรือไม่ วิธีการตรวจสอบของข้อมูลนั้น จะต้องตรวจสอบแหล่งที่มา 3 แหล่ง ได้แก่ เวลา สถานที่และบุคคล

การตรวจสอบแหล่งเวลา หมายถึง การตรวจสอบข้อมูลในช่วงเวลาที่ต่างกัน เพื่อให้ทราบว่าคุณสมบัติที่ได้รับในช่วงเวลาต่าง ๆ นั้นเหมือนกันหรือไม่

การตรวจสอบสถานที่ หมายถึง ถ้าข้อมูลต่างสถานที่กัน จะเหมือนกันหรือไม่ เช่น การสัมภาษณ์ครั้งแรกภายนอกศาสนสถานและคณะผู้วิจัยจะเปลี่ยนสถานที่สัมภาษณ์เป็นภายในเขตศาสนสถาน

การตรวจสอบบุคคล หมายถึง ถ้าบุคคลผู้ให้ข้อมูลเปลี่ยนไป ข้อมูลจะเหมือนเดิมหรือไม่ ด้วยการสัมภาษณ์บุคคลที่มีจุดยืนแตกต่างกัน เช่น พระสงฆ์ เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องหรือประชาชนโดยทั่วไป

การวิเคราะห์ข้อมูล คือการนำเอาข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้าวิจัยมาจัดทำให้เป็นระบบและหาความหมาย แยกแยะองค์ประกอบ รวมทั้งเชื่อมโยงและหาความสัมพันธ์ของข้อมูล สามารถนำไปสู่ความเข้าใจต่อการดำรงอยู่และการเปลี่ยนแปลงของปรากฏการณ์ที่ศึกษา ซึ่งในการวิเคราะห์ข้อมูล

นั้นมีความหมาย 2 ประการด้วยกันคือ ประการแรกหมายถึงการจำแนกและจัดระบบข้อมูล เพื่อให้เข้าใจถึงความหมายและความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์ และประการที่สอง เป็นการหาความสัมพันธ์ของข้อมูล แยกแยะปัจจัยเพื่ออธิบายสาเหตุความสัมพันธ์ รวมทั้งการอธิบายการเกิดขึ้น การดำรงอยู่ และการเปลี่ยนแปลงของปรากฏการณ์ที่ศึกษา (ชยันต์ วรรณะภูติ, 2541, หน้า 93)

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ คณะผู้วิจัย จะจำแนกแยกแยะองค์ประกอบของสิ่งต่าง ๆ ออกมาเป็นส่วนย่อย ๆ เป็นการจำแนกแยกแยะพิจารณา ถึงองค์ประกอบในส่วนต่าง ๆ ของข้อมูล ซึ่งการวิเคราะห์ดังกล่าว คณะผู้วิจัยจะคำนึงถึงการวิเคราะห์โดยมองมิติทางด้านกระบวนการเผยแผ่ทางด้านศาสนาและการวิเคราะห์โดยมองมิติทางด้านผลกระทบที่เกิดขึ้นตลอดจนการนำมาปรับใช้ในชีวิตประจำวัน จะพิจารณาไตร่ตรองดูความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบย่อยและอธิบายความสัมพันธ์ให้ออกมาเป็นรูปธรรมแบบองค์รวม คณะผู้วิจัยได้ใช้กระบวนการวิเคราะห์ดังนี้ (ธีระภัทร รา เอกผาชัยสวัสดิ์, 2553, หน้า 404-405)

ประการแรก การจำแนกและจัดระบบข้อมูล เพื่อให้เข้าใจถึงความหมายและความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์ คณะผู้วิจัยจะทำการจัดหมวดหมู่ของข้อมูล หาแบบแผนความหมายและความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์ภายใต้กระบวนการเผยแผ่ และชีวิตประจำวันของประชาชนผ่านบริบททางสังคมเศรษฐกิจ การเมืองและวัฒนธรรม เพื่อทำความเข้าใจกับความหลากหลายและความแตกต่างของข้อมูลที่รวบรวมมา

ประการที่สอง เป็นการหาความสัมพันธ์ของข้อมูล ซึ่งเป็นการอธิบายปรากฏการณ์ที่ชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของแต่ละส่วนอย่างไร เช่น เนื้อหาทางด้านจริยธรรมมีผลต่อการดำเนินธุรกิจอย่างไร หรือ ปริมาณการรับรู้ทางด้านจริยธรรมจะมีผลกับการทำงานหรือไม่ เป็นต้น

การวิเคราะห์โดยการเปรียบเทียบข้อมูล (Constant Comparison) คือ การใช้วิธีการเปรียบเทียบโดยการนำข้อมูลต่างๆ ทั้งข้อมูลเชิงสถิติ ข้อมูลเอกสาร ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ หลังจากนั้นนำข้อมูลเหล่านี้มาเปรียบเทียบเป็นปรากฏการณ์ที่คณะผู้วิจัยต้องการอธิบาย

13.2 การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูลดังรายละเอียดต่อไปนี้ ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่จะใช้ในการศึกษา ประกอบไปด้วย ประชากรในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือประกอบไปด้วย 7 จังหวัด จำนวน 400 คน ในการกำหนดขนาดตัวอย่างที่เป็นตัวแทนประชากรทั้งหมด จะใช้สูตรของทาโร ยามาเน่ ที่ได้นำเสนอสูตรการคิดขนาดตัวอย่างที่เหมาะสมโดยในการวิจัยกำหนดให้มีความคลาดเคลื่อนในการสุ่มตัวอย่าง ± 0.05 ภายใต้ความเชื่อมั่น 95% ดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

n = ขนาดตัวอย่าง
 N = ขนาดประชากร
 e = ความคลาดเคลื่อนในการสุ่ม (Sampling error)

$$\text{ขนาดตัวอย่าง} = \frac{4,049,449}{1 + 4,049,449 (0.05)^2} = 400 \text{ ตัวอย่าง}$$

วิธีการเก็บข้อมูล คณะผู้วิจัยจะคำนวณสัดส่วนจากสถิติจำแนกกลุ่มประชากรเป็นรายจังหวัด แล้วดำเนินการเก็บแบบสอบถามโดยวิธีสุ่มแบบง่าย เมื่อผู้ตอบได้รับแบบสอบถามโดยคณะผู้วิจัยเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม และใช้อาสาสมัครที่เป็นนิสิตเป็นผู้ช่วยในการเก็บข้อมูล

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือในการวิจัย

ศึกษาค้นคว้า เอกสาร ตำรา และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิธีการเขียน แบบสอบถาม ได้แก่ ประเภท เนื้อหา รูปแบบ การใช้คำพูดแต่ละคำถามจากเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีหลักการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรที่จะศึกษา เพื่อกำหนดเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถามในการวิจัย ให้ครอบคลุมตามความมุ่งหมายการวิจัย

นำแบบสอบถามที่ร่างได้ ตรวจสอบเนื้อหา (Validity) โดยให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบ และตลอดจนคำแนะนำเพื่อการแก้ไข ปรับปรุงเพื่อให้อ่านแล้วมีความเข้าใจง่าย และชัดเจน ตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ถูกสร้างขึ้นสร้างขึ้นจะประกอบไปด้วยรายละเอียดที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1: จะเป็นข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม เช่น เพศ อายุ อาชีพ รายได้ ระดับการศึกษา การรับข่าวสาร การเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา เป็นต้น

ตอนที่ 2: จะเป็นคำถามที่เกี่ยวกับแบบสอบถามเกี่ยวกับจริยธรรมกับการมีส่วนร่วมทางสังคมการเมือง

ทั้งนี้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยจัดทำขึ้นเป็นแบบสอบถามแบบสำรวจรายการ (Check List) แบบเรียงลำดับความสำคัญ (Ranking) จากอันดับ 1 ถึง 5 แบบมาตราส่วนประเมินค่า Rating Scale) 5 ระดับ

เกณฑ์การพิจารณาระดับความเห็น 5 ตัวเลือก คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด มีเกณฑ์ในการให้คะแนนดังนี้

เกณฑ์การให้คะแนน

มากที่สุด	ให้	5	คะแนน
มาก	ให้	4	คะแนน
ปานกลาง	ให้	3	คะแนน
น้อย	ให้	2	คะแนน
น้อยที่สุด	ให้	1	คะแนน

สำหรับการสร้างเกณฑ์การตีความ/แปลความหมายแบบสอบถามนั้น ผู้วิจัยจะใช้เกณฑ์แบบ ช่วงไม่เท่าระหว่างช่วงต่าง ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย	ระดับความเห็น
1.00 – 1.49	น้อยที่สุด
1.50 – 2.49	น้อย
2.50 – 3.49	ปานกลาง
3.50 – 4.49	มาก
4.50 – 5.00	มากที่สุด

การทดสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย กำหนดการทดสอบแบบสอบถามที่สร้างขึ้นสำหรับการวิจัยนี้ โดยทดสอบหาความเที่ยงตรง (Validity) และหาความเชื่อมั่น (Reliability) ตามขั้นตอนและวิธีการที่เหมาะสมดังนี้

หาความเที่ยงตรง (Validity) ทำการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องนำมาจัดทำแบบสอบถาม และขอคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญ ที่ปรึกษางานวิจัย

หาความเชื่อมั่น (Reliability) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่จะใช้ในงานวิจัย ทดลองใช้กับประชากรที่ทำการวิจัยก่อน (Pre-Test) จำนวน 30 ชุดกับกลุ่มตัวอย่างที่ใกล้เคียงกับกลุ่มประชากรของการศึกษาที่มีใช้กลุ่มตัวอย่างจริงของการวิจัยครั้งนี้ และนำมาหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) โดยใช้ค่าเกณฑ์ยอมรับที่มากกว่า 0.750 ผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่น (Validity) ของแบบสอบถามทั้งฉบับ

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ ซึ่งสถิติที่ผู้วิจัยจะนำมาใช้วิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ คือ สถิติเชิงบรรยาย (Descriptive Statistic) เป็นสถิติที่ใช้อธิบายคุณลักษณะของประชากร ซึ่งประกอบไปด้วย การแจกแจงความถี่ (Frequency

Distribution), ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และจะใช้การทดสอบสมมุติฐานทางสถิติเข้ามาช่วยในการวิเคราะห์

บทที่ 2

กระบวนการเผยแผ่จริยธรรมของพระมหาสมปอง ตาลปุตฺโต

บทนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการสื่อสารทางจริยธรรมะของพระมหาสมปอง ตาลปุตฺโต จะนำเสนอ แบ่งออกเป็น 4 ประเด็นคือ

1. ภูมิหลังของพระมหาสมปอง ตาลปุตฺโต
2. การก่อรูปของการนำธรรมะสู่ประชาชน
3. รูปแบบการสื่อสารทางจริยธรรมของเครือข่ายธรรมเดลิเวอรี่
4. จริยธรรมที่ปรากฏในกระบวนการสื่อสารของเครือข่ายธรรมเดลิเวอรี่

1. ภูมิหลังของผู้สังสาร

พระมหาสมปอง ตาลปุตฺโต มีภูมิลำเนาตั้งเดิมอยู่ในจังหวัดนครราชสีมา มีสถานะทางครอบครัวที่อาจกล่าวได้ว่าอยู่ในระดับปานกลางที่มีลักษณะมีรายได้เพียงพอยังชีพ สามารถจับจ่ายใช้สอยในการดำเนินชีวิตได้ตามอัตภาพ ทางครอบครัวเคยประสบปัญหาเพลิงไหม้บ้านพักอาศัยจนทำให้ครอบครัวจำเป็นต้องย้ายถิ่นฐาน แต่อย่างไรก็ตามพระมหาสมปองก็ยังมีอารมณ์ขันสามารถเรียกเสียงหัวเราะให้กับบุคคลในครอบครัวได้ ดังในคำอธิบาย (พระมหาสมปอง ตาลปุตฺโต, 2550ก, หน้า 23-24)

“ครอบครัวของอาตมาแม้จะยากจน แต่ก็ไม่ถึงขั้นอด อยากกินอะไรก็พอได้กินบ้างตามอัตภาพ แต่ไม่ยากจนในการกินอยู่ และเสียงหัวเราะของคนในครอบครัว” (พระมหาสมปอง ตาลปุตฺโต, 2550ก, หน้า 29)

ระยะเวลาที่พระมหาสมปองในวัยเยาว์ ได้ให้ความสนใจกับการเรียนการศึกษาดังจะเห็นได้จากผลการเรียนที่อยู่ในเกณฑ์ที่ดี สามารถสอบเข้าโรงเรียนที่มีชื่อเสียงในระดับอำเภอได้เป็นลำดับแรกๆ จุดเปลี่ยนสำคัญที่ทำให้เข้ามาสนใจในพุทธศาสนาคือ การได้เดินทางไปร่วมงานอุปสมบทฤดูร้อนของเพื่อน ณ วัดถ้ำประกายเพชร ตำบลทุ่งสีลาย และเมื่อเดินทางถึงสถานที่ในการอุปสมบท ได้มีผู้ชักชวนให้เข้าสู่การศึกษาพระธรรมของพระพุทธเจ้า จึงได้บรรพชาเป็นสามเณร และได้รับการสนับสนุนการศึกษาธรรมะจากพระสงฆ์รูปอื่นที่มีความรู้ความสามารถและเจ้าอาวาสในการศึกษาทางธรรมะอย่างเต็มที่ จากจุดเริ่มต้นในครั้งนั้นทำให้พระสมปองได้เป้าหมายทางธรรมที่จะนำไปสู่การดำเนินชีวิต

ต่อมาจึงได้เข้ามาจำพรรษาอยู่ที่วัดตาลเรียง ในจังหวัดขอนแก่น เป็นวัดที่มีชื่อเสียงด้านพระธรรม ประกอบกับการมีสามเณรที่มีความรู้ทางธรรมะเป็นจำนวนมาก และเรียนธรรมด้วยความตั้งใจอย่างเต็มที่ ด้วยความยากของภาษาบาลี ประกอบกับประสบการณ์ทางด้านภาษาบาลีที่ยังมี

เพียงเล็กน้อย จึงทำให้พระมหาสมปองไม่สามารถสอบผ่านภาษาบาลีได้ จึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ตัดสินใจลาสิกขาด้วยความผิดหวังจากการศึกษาธรรมะ อย่างไรก็ตามด้วยการเป็นผู้ใฝ่เรียนรู้และการให้ความสำคัญกับเวลาที่ใช้ไปกับการศึกษาธรรมะที่ตนเองได้ตัดสินใจเดินบนเส้นทางพระพุทธศาสนา จึงเดินทางเข้าสู่กรุงเทพ โดยมีเป้าหมายคือวัดสร้อยทอง ซึ่งเป็นวัดที่ท่านมีความคุ้นเคยเนื่องจากเคยร่วมเดินทางมาพร้อมกับบิดาในวัยเด็กประกอบกับเจ้าอาวาสเป็นญาติ และผ่านการทดสอบความรู้ความสามารถทางธรรมะจึงทำให้ท่านได้จำวัดอยู่ที่วัดสร้อยทอง ต่อมาเมื่ออายุครบที่จะสามารถบรรพชาจึงตัดสินใจอุปสมบทเป็นพระภิกษุสงฆ์ แล้วตั้งฉายาให้กับตัวเองว่า ตาลปุตโต ที่แปลว่า บุตรชายของนางตาล (พระมหาสมปอง ตาลปุตโต, 2550ก, หน้า 34-53)

พระมหาสมปอง ตาลปุตโตสำเร็จการศึกษาทางธรรมะด้วยเปรียญธรรม 7 ประโยค สำเร็จการศึกษาสามัญระดับปริญญาตรี ในสาขาพุทธศาสตร์ วิชาเอกทางด้านปรัชญา ด้วยเกียรตินิยมอันดับ 1 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และการศึกษาในระดับปริญญาโท ทางด้านสังคมสงเคราะห์ ที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ นอกจากนี้ยังได้รับเกียรตินิยมทางการศึกษาด้วยการเป็นมหาบัณฑิตกิตติมศักดิ์และดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์อีกหลายมหาวิทยาลัย นอกจากนี้ยังได้รับรางวัลที่เกี่ยวข้องกับทางพระพุทธศาสนาอีกจำนวนมาก เช่น รางวัล “เสาเสมาธรรมจักร” ประเภทส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนา รางวัล “จ่านง ทองประเสริฐ” ผลงานดีเด่น ในสาขาพระพุทธศาสนา ประจำปี 2551 รางวัล “คนดีศรีแผ่นดิน” การได้รับการยกย่องให้เป็น “50 ผู้ทรงอิทธิพล แห่งปี 2550” จากนิตยสาร Positioning เป็นต้น (พระมหาสมปอง ตาลปุตโต, 2550ก, หน้า 149-150)

ผลงานผ่านสื่อโทรทัศน์และสิ่งพิมพ์ เช่น รายการ “ธรรมะเดลิเวอรี่” ที่ออกอากาศทางช่อง 5 รายการ “หลงพืมาแล้ว” ออกอากาศทางช่อง 3 นอกจากนี้ยังได้เป็นแขกรับเชิญในรายการบันเทิงอีกจำนวนมากเช่น รายการ “คุณพระช่วย”, รายการ “ทีลึบ”, รายการ “เจาะใจ”, รายการ “สยามทูเดย์” เป็นต้น ผลงานผ่านสื่อสิ่งพิมพ์อีกจำนวนมาก เช่น “ธรรมะเดลิเวอรี่” หนังสือ “หลงพืมาแล้ว” หนังสือ “ธรรมะฮาเฮ” หนังสือ “เย็นเถิดโยม” หนังสือ “ธรรมะ Delivery Happy 24 ชั่วโมง” หนังสือ “ธรรมะเดลิเวอรี่ ฉบับอมยิ้มอมใจ” หนังสือ “สุขกันเถอะโยม” หนังสือ “โยมเอ๋ย ลีบอกให้?” หนังสือ “หลงทางเสียเวลา เดินตามอาตมามีอนาคต (นะโยม)” หนังสือ “ผู้หญิงที่ทำให้อาตมาน้ำตาตก” หนังสือ “พระมหาสมปอง ฉบับการ์ตูน” เป็นต้น นอกจากนี้ยังเป็นวิทยากรบรรยายหลากหลายโครงการอีกจำนวนมาก เช่น วิทยากรบรรยายข้าราชการในสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร, วิทยากรบรรยายข้าราชการในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, หัวหน้าค่ายพุทธธรรมนำชีวิต “วัดสร้อยทอง” เป็นอนุกรรมการจัดสื่อร่ายขยายสื่อดี กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เป็นที่ปรึกษาคณะกรรมการป้องกันและบริหารจัดการด้านเอดส์ เป็นที่ปรึกษาชมรม ทูปี นัมเบอร์ วัน (บริษัทเวลลอย) วิทยากรบรรยายพิเศษ

สถาบันการศึกษา บริษัท ห้างร้าน หน่วยงานภาครัฐ และบริษัทเอกชนต่างๆ เป็นต้น (พระมหาสมปอง ตาลปุตฺโต, 2550ก, หน้า 151-152)

2. การก่อรูปของการนำธรรมะสู่ประชาชน (ธรรมมะเตลิเวรี)

การทำงานการเผยแผ่ธรรมะในครั้งแรกเมื่อเป็นสามเณรโดยได้รับโอกาสจากพระสงฆ์รุ่นพี่ด้วยการสังเกตเห็นถึงความตั้งใจศึกษาทางธรรมะ เมื่อได้ติดตามพระสงฆ์รุ่นพี่ได้รับกิจนิมนต์ให้ออกไปเทศน์ออกไปภายนอกวัดตาลเรียงตามหมู่บ้านต่างๆ จึงขอติดตามเพื่อเรียนรู้วิธีการเทศนา เมื่อถึงเวลาที่เหมาะสมจึงได้เทศนาร่วมกับพระสงฆ์ที่มีประสบการณ์ จังหวะเริ่มต้นของการบรรยายทางธรรมคือการเทศนาในระดับหมู่บ้านภายในท้องถิ่น และเริ่มเรียนรู้แสวงหาวิธีการจากพระสงฆ์ที่มีชื่อเสียงและการสังเกตจากพฤติกรรมตลอดจนปฏิกิริยาของผู้เข้ามาร่วมรับฟังเทศน์ ข้อมูลดังกล่าวนี้จะถูกนำมาปรับปรุงประยุกต์ใช้ในการแสดงธรรมในครั้งต่อไป ตั้งแต่การเตรียมประเด็น การตั้งชื่อหัวข้อให้มีความน่าสนใจ สอดคล้องไปกับสังคม พระสงฆ์ที่เป็นตัวอย่างการเทศน์ให้กับพระสมปองในลำดับแรกได้แก่ พระพยอม กัลป์ยาโณ โดยกล่าวได้ว่า เป็นพระนักเทศน์แห่งยุคและเป็นแรงบัลดาลใจให้พยายามฝึกฝนตัวเองและเรียนรู้อย่างหนัก จากการศึกษาจากเทปบันทึกเสียงการบรรยายธรรมะของพระพยอม เพื่อเป็นแนวทางเช่น การใช้น้ำเสียง จังหวะการสอดแทรกเรื่องซ้ำชั้น และผนวกการให้ข้อคิดเตือนใจ เป็นต้น ดังในการเทศน์ในครั้งแรก ๆ ภายในหมู่บ้าน ในประเด็น เรื่องศีล 5 และพิษภัยของยาเสพติด จึงเริ่มมีการประยุกต์วิธีการเทศน์ของพระพยอมมาใช้ในการแสดงธรรม เช่น การสอดแทรกเรื่องซ้ำชั้น ดังในการอธิบายว่า (พระมหาสมปอง ตาลปุตฺโต, 2554, หน้า 17)

“คนติดบุหรี่นี้โง่งนะ โยมว่าไหม เพราะทำร้ายตัวเองให้เป็นสารพัดโรค ทั้งมะโรงมะเร็ง ถูกลมโป่งพอง มันไม่มีประโยชน์เลย ไม่รู้จะไปสูบกันทำไม ถ้าเลิกจริงๆนี้ไม่ยาก อาตมามีวิธี”

“มีวิธียังไงหรือเณร” โยมท่านหนึ่งถามขึ้น

“ก็อย่าไปคาบมันไว้สิ แค่อ้าปากมันก็ตกลงมาแล้ว” (พระมหาสมปอง ตาลปุตฺโต, 2550ก, หน้า 48)

ลักษณะการบรรยายได้สร้างความประทับใจให้กับผู้เข้าร่วมรับฟัง ได้รับคำชมเชยจากพระสงฆ์ที่เข้ามาร่วมเป็นอย่างมาก จึงทำให้พระสมปอง เริ่มประยุกต์การเทศนาแบบพุทธผสมผสานกับสถานการณ์ทางสังคม สอดแทรกเรื่องราวที่เป็นเนื้อหาสาระร่วมกับเนื้อหาเพื่อการบันเทิง สู่การผ่อนคลายของผู้รับฟัง ดังนั้นเนื้อหาสาระสู่ผู้รับฟังธรรมะจึงเป็นเรื่องราวที่มีความสนุกสนานเป็นการเปิดใจ ให้ความรู้ ความสงบ จนเกิดการสติ และสำนึกซาบซึ้งในธรรมมะ จนถูกสร้างขึ้นเป็น

แนวคิดของการเทศน์ คือ “5 ส” ที่ประกอบไปด้วย สนุก สาระ สงบ สติ สำนึก (พระมหาสมปอง ตาลปุตโต, 2550ก, หน้า 46-49)

การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญจุดหนึ่งของพระมหาสมปองคือ ข้อจำกัดเรื่องภาษาบาลี ในระยะแรกของการศึกษาเรียนรู้ทางธรรมจึงทำให้ไม่สามารถสอบผ่านวิชาภาษาบาลี ซึ่งสร้างความผิดหวังเป็นอย่างมากเนื่องจากการศึกษาสายสามัญหรือทางโลกนั้นมีผลการเรียนที่ดีมาโดยตลอด จึงย้ายมาจำพรรษาที่วัดสร้อยทอง และเรียนรู้ที่วัดสร้อยทองแตกต่างกับที่วัดตาลเรียงมาก จนจบเปรียญธรรม 7 ประโยค ควบคู่กับการเรียนรู้ทางโลก ได้แก่ การสมัครเรียนการศึกษานอกกระบบ (กศน.) และศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (พระมหาสมปอง ตาลปุตโต, 2550ก, หน้า 52-55)

ขณะศึกษาอยู่ที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จึงเริ่มมีเครือข่ายทางธรรมะเพิ่มมากขึ้น จึงถูกชักชวนให้ศึกษาการทำงานของคณะทำงานเผยแผ่ธรรมะของวัดศรีบุญเรือง และได้เริ่มร่วมงานกับ ชินบัญชร ปิ่นอมรรัตน์ (ปฐญา) ระยะแรกได้เข้าร่วมศึกษาการทำงานในค่ายพุทธธรรม โดยมีหน้าที่หลักคือ คือจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์สำหรับการอบรมในแต่ละครั้ง จึงมีโอกาสได้สร้างประสบการณ์การเรียนรู้ ตั้งแต่การสังเกตการณ์กระบวนการทำงาน การสอดแทรกเนื้อหาเพื่อการผ่อนคลาย การบรรยายเพื่อเข้าเนื้อหา ภายหลังการสำเร็จการศึกษา จึงให้ความสำคัญกับการเผยแผ่ธรรมะภายใต้ความคิดว่า “ความสุขของท่าน คือการทำให้คนอื่นมีความสุข” (พระมหาสมปอง ตาลปุตโต, 2550ก, หน้า 58-59)

ต่อมาจึงได้รับโอกาสให้บรรยายเผยแผ่ธรรมะ พระมหาสมปองได้ประยุกต์วิธีการเทศน์จากการเก็บเกี่ยวประสบการณ์แนวทางการบรรยายของพระสงฆ์ที่มีความสามารถในการถ่ายทอดเนื้อหาทางธรรม แนวทางการเทศน์ของพระมหาสมปอง จะเน้นหนักไปที่การสอดแทรกความบันเทิงที่มาจากชีวิตประจำวัน ผนวกกับเนื้อหาทางธรรมที่มีความเข้าใจง่ายไม่สลับซับซ้อน จึงทำให้เป็นที่นิยมชื่นชอบกับผู้เข้ามาร่วมรับฟังการบรรยายได้อย่างรวดเร็ว อย่างไรก็ตามความนิยมแนวทางการเทศน์กลับกลายเป็นการสร้าง ความขัดแย้งภายในกลุ่มเนื่องจากความไม่พอใจส่วนบุคคล ดังจะเห็นได้จากความนิยมชื่นชอบพระรุ่มน้อง (พระมหาสมปอง) ถูกนำไปเปรียบเทียบกับพระสงฆ์รุ่นพี่ที่มีโอกาสเทศนาและบรรยายมาก่อน จึงเริ่มมีการแสดงออกถึงความไม่พอใจและใช้อำนาจของการเป็นผู้นำหรือหัวหน้าคณะทำงานเผยแผ่ของวัด เริ่มลดงานการบรรยายน้อยลงจนไม่มีงานบรรยาย โดยให้อธิบายว่าตารางการบรรยายเต็มจนไม่มีเวลาว่างเหลือพอให้กับการขึ้นบรรยายแก่พระมหาสมปอง จึงทำให้ท่านตัดสินใจแยกทางออกจากคณะทำงานเผยแผ่ของวัดศรีบุญเรืองแล้วกลับมาอยู่ที่วัดสร้อยทองจึงได้มีแนวคิดก่อตั้งค่ายพุทธธรรมนำชีวิต (พระมหาสมปอง ตาลปุตโต, 2550ก, หน้า 60-63)

การจัดตั้งค่ายพุทธธรรมในครั้งแรกโดยใช้พื้นที่วัดแห่งหนึ่งในจังหวัดกาญจนบุรีไม่ประสบความสำเร็จ เนื่องจากความขัดแย้งระหว่างเจ้าอาวาสวัดและพระมหาสมปอง จึงได้นำแนวคิดค่ายพุทธ

ธรรมนำชีวิตมาก่อตั้งที่วัดสร้อยทอง ระยะแรกเริ่มของโครงการค่ายพุทธธรรมมีพระสงฆ์ที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกเพียง 2 รูป คือ พระมหาสมปอง ตาลปุตโต และพระอภิรักษ์ อภิขโย ซึ่งเป็นระยะเวลาที่ยังไม่มีชื่อเสียง ยังไม่เป็นที่รู้จักจึงไม่มีหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนเชิญเข้าร่วมการบรรยาย แม้ในบางครั้งไปบรรยายโดยไม่คิดค่าใช้จ่าย จึงทำให้งานการถ่ายทอดธรรมะค่อนข้างน้อยหรือไม่มีงานในบางเดือน จึงทำให้โครงการค่ายพุทธธรรมเริ่มทำแผนเชิงรุกควบคู่กันไป ได้แก่ การส่งจดหมายขอเชิญไปบรรยายธรรมตามโรงเรียนมากกว่า 1,000 แห่ง ดังในคำอธิบายที่ว่า (พระมหาสมปอง ตาลปุตโต, 2550ก, หน้า 64)

“ช่วงแรกเรายังไม่ดัง เราต้องเสนอตัวไปก่อนให้คนเริ่มชอบเริ่มประทับใจก่อน อาตมาเคยไปเซนต์จอห์น (St' John) เขาถามว่าเคยส่งหนังสือมานี้ อาตมาไม่ว่าเขา เพราะเขายังไม่รู้จักเรามาก่อน ชื่อเสียงจะเป็นสะพานเชื่อทำให้เรามีงานมากขึ้น ได้เจอญาติโยมมากขึ้น ถ้าเขาไม่เคยรู้จักเรา เขาก็ไม่กล้าเสี่ยง แต่ได้ออกทีวีแล้ว ทำให้คนเชื่อถือเราได้ มีคนได้เห็นเราหลายล้านคน” (พระมหาสมปอง ตาลปุตโต, สัมภาษณ์, 28 มกราคม 2559)

กระบวนการทำงานในเชิงรุกจึงค่อยเริ่มเห็นผลอย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้นจากการมีงานการบรรยายที่เพิ่มปริมาณมากขึ้น การขับเคลื่อนการสื่อสารทางธรรมะโดยโครงการค่ายพุทธธรรมนำชีวิตได้เริ่มเข้าไปมีบทบาทการเผยแพร่อยู่ในสถาบันการศึกษาในแทบทุกระดับ ตั้งแต่ระดับอนุบาล ระดับประถม ระดับมัธยม และระดับอุดมศึกษา ระยะแรกของการบรรยายมักจะเน้นเนื้อหาสาระไปที่ความบันเทิง การผ่อนคลายด้วยการสอดแทรกความขบขัน จนถูกวิพากษ์ วิจัย ว่าเป็นการบรรยายธรรมที่เน้นความบันเทิงเป็นหลักและให้ความสำคัญทางธรรมะค่อนข้างน้อย จึงเริ่มมีการนำข้อมูลที่ได้รับการวิพากษ์ วิจัย มาประเมินตลอดจนปรับเปลี่ยนรูปแบบของการถ่ายทอด โดยการเพิ่มเนื้อหาธรรมะเข้ามาสู่การบรรยาย ในลักษณะที่เน้นความเข้าใจง่าย ไม่สลับซับซ้อน มีการผสมผสานด้วยการให้ความสำคัญทางด้านการศึกษาเชิงอารมณ์ เช่น ความภาคภูมิใจ ความซาบซึ้ง หรือบางครั้งอาจมีในเรื่องของโศกนาฏกรรมทางอารมณ์ ได้แก่ การผิดหวังจากความรัก การสูญเสียคนรัก เรื่องราวที่สร้างความสะเทือนใจของอารมณ์ สู่การค้นพบรูปแบบของการถ่ายทอดตามแนวทางของพระมหาสมปอง คือ เริ่มต้นด้วยความบันเทิง แทรกด้วยสาระของธรรมะและจบด้วยการเล่าอารมณ์ กลยุทธการถ่ายทอดทางจริยธรรมได้ประสบผลสำเร็จอย่างมากจากการได้รับเชิญออกรายการบันเทิงทางโทรทัศน์ในรายการ “มันแปลกดีนะ” ส่งผลให้ผู้ชมรายการและผู้ให้ความสนใจมีอัตราเพิ่มมากขึ้น (rating) จนต้องมีการบันทึกเทปโทรทัศน์เพิ่มเติมเป็นครั้งที่สอง โดยให้มีการกำหนดชื่อตอนสำหรับการออกอากาศ จึงได้มีการตั้งชื่อว่า “ธรรมะเคลิเวรี่” ที่มีนัยยะถึงการนำหลักธรรมะคำสั่งสอนของ

พระพุทธรองค์สู่ความรู้และความเข้าใจต่อสังคม และก่อรูปขึ้นเป็นคณะทำงานของ “ธรรมมะเดลิเวอรี่” (พระมหาสมปอง ตาลปุตฺโต, 2550ก, หน้า 66-67)

ธรรมมะเดลิเวอรี่ ก่อรูปขึ้นอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมปี พ.ศ.2541 โดยมีหลักคิดที่ว่า “ธรรมมะไม่จำเป็นต้องอยู่ที่วัด ธรรมมะไปได้ทุกที่ถ้าที่นั่นต้องการธรรมมะ” ประยุกต์มาจากการเทศน์ของ พระพุทธเจ้า ภายหลังจากที่ได้ตรัสรู้และออกเดินทางตามหาปัญจวัคคีย์ทั้ง 5 เพื่อเผยแผ่พระธรรม คำสั่งสอน ทางคณะธรรมมะเดลิเวอรี่ จึงพยายามตามรอยการเผยแผ่ของพระพุทธเจ้า ด้วยการเสนอตัว เพื่อถ่ายทอดไปสู่กลุ่มเด็กและเยาวชน ขยายต่อหน่วยงานภาครัฐ และเอกชนเป็นจำนวนมาก บางเดือนอาจมีการบรรยายธรรมมากถึงเดือนละ 190 งาน รูปแบบการถ่ายทอดถูกสรุปให้เป็น แนวความคิดของการถ่ายทอดแบบสั้น ๆ คือ “สนุกถึงที่ ซึ่งถึงใจ” ที่ให้ความสำคัญในประเด็นของผู้ฟัง ที่จะได้รับความบันเทิง และความซาบซึ้ง ประกอบไปด้วยหลัก 5 ส. คือ สนุก สาระ สงบ สติ สำนึก (พระมหาสมปอง ตาลปุตฺโต, 2550ก, หน้า 149-155)

การเป็นที่นิยมขึ้นขอรับจึงมีงานการบรรยายธรรมะในแต่ละเดือนเป็นจำนวนมาก ทำให้ไม่สามารถเดินทางไปเทศนา บรรยายได้ทุกสถานที่ที่ได้รับการนิมนต์ จึงมีเริ่มแสวงหาพระสงฆ์ที่มีความสามารถในการเทศนา การบรรยายเข้าร่วม “ธรรมมะเดลิเวอรี่” และฝึกฝนเก็บเกี่ยว ประสบการณ์จนสามารถก้าวขึ้นเป็นพระวิทยากร เข้ามารับงานการบรรยายที่มีเป็นจำนวนมากในแต่ละเดือน

การวางแผนและการจัดการภายในกลุ่ม “ธรรมมะเดลิเวอรี่” จะมีการประชุมร่วมกันเพื่อเสนอ แนวทางการบรรยาย หรือการแลกเปลี่ยนข้อมูลเพื่อปรับปรุงเนื้อหา โดยเฉพาะจะให้ความสำคัญกับ ข้อมูลด้านความบันเทิง ผู้ควบคุมดูแล คือ ชินบัญชร ปิ่นอมรรัตน์ (ปฐา) ซึ่งจะมีวิธีการเน้นด้วยการตั้งคำถามในเชิงรุก การให้ความสำคัญที่น้ำเสียงและอารมณ์ เพื่อสร้างพื้นที่ทางอารมณ์ให้ผู้เข้าร่วมประชุมสามารถแสดงออกทางด้านการบรรยายและเทคนิคการสร้าง ความบันเทิง ในกรณีที่เทคนิคการบันเทิงที่ดี สามารถสร้างสรรค์อารมณ์ให้ผู้ฟังผ่อนคลายด้วยความขบขัน จะถูกบันทึกเพื่อนำไปพัฒนาต่อของคณะทำงาน นอกจากนี้พระวิทยากรแต่ละรูปจะต้องเรียนรู้ หาข้อมูลมาประกอบการบรรยายและการสร้างความบันเทิงให้กับผู้ฟัง เช่น ข้อมูลจากวงสนทนา ข้อมูลจากหนังสือทั้งเชิงวิชาการ ข่าวสารประจำวันหรือหนังสือสิ่งบันเทิง และข้อมูลจากการสังเกตจากการดำเนินชีวิตประจำวัน ข้อมูลทั้งหมดนี้จะถูกนำมาประยุกต์ใส่เนื้อหาทางธรรมะ วิชาการและการบันเทิง โดยที่พระวิทยากรของ “ธรรมมะเดลิเวอรี่” ทุกรูปสามารถนำไปปรับใช้ได้ เนื่องจากข้อมูลที่รวบรวมสามารถเรียกได้ว่าเป็น “สมบัติกองกลาง” ที่จะนำไปใช้เพื่อการบรรยายได้ (พระมหาสมปอง ตาลปุตฺโต, 2551, หน้า 61-66)

ความสำเร็จการบรรยายธรรมะของกลุ่ม “ธรรมมะเดลิเวอรี่” มาจากการทำงานอย่างสอดประสานกันระหว่างกลุ่มพระวิทยากรและผู้จัดการจัดการและเตรียมข้อมูลการบรรยายของพระวิทยากรในแต่ละครั้ง ดังในคำอธิบายของพระมหาสมปองว่า

“ไม่ได้เป็นเพราะพระรูปใดรูปหนึ่ง หรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง แต่เป็นเพราะการทุ่มเทของ
 ทุกๆท่าน แม้ว่าพระมหาสมปองและพระวิทยากรจะเป็นกองหน้าบรรยายธรรมได้อย่างดี
 เยี่ยม แต่ถ้ากองกลางที่คอยจ่ายลูก หรือกองหลังที่คอยสนับสนุนในเรื่องราวต่างๆ”
 (พระมหาสมปอง ตาลปุตฺโต, 2551, หน้า 67)

บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการทำงาน “ธรรมะเดิเรเวรี” ประกอบไปด้วย พระอภิรักษ์ อภิโชโย
 พระจิระพงศ์ จิระวฑฺฒโน พระอาจารย์อดุลย์วิทย์ อตุลวิชาญาโร จะทำหน้าที่ติดต่อประสานการ
 จัดการวางตารางการบรรยายของพระวิทยากรเพื่อป้องกันการซ้ำซ้อน การจัดวางพระวิทยากรการ
 บรรยายให้สอดคล้องและเหมาะสมกับเนื้อหา และการติดต่อประสานรับงานการบรรยายในทุกฝ่าย

บทบาทของพระณรงค์ศักดิ์ ชันทอง จะมีหน้าที่รับผิดชอบด้านมัลติมีเดีย (Multimedia)
 การจัดทำภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว การตัดต่อภาพและหนังสือ นิตยสาร ใดๆ เพื่อใช้ประกอบการบรรยายธรรม
 ของพระวิทยากรทุกรูป เช่น การจัดทำหนังสือสั้นล้อเลียนแสงดาวในโฆษณาไทยประกันชีวิต การนำ
 ภาพยนตร์ที่มีชื่อเสียงมาตัดต่อและใส่คำพูดการบรรยายของพระมหาสมปองแทน และการปรับปรุง
 สื่อต่าง ๆ เพื่อการเข้าถึงกลุ่มเยาวชนและวัยทำงาน เช่น การนำหนังตลกเรื่องหลวงพี่เท่งหรือ
 ภาพยนตร์เรื่องหลวงพี่แจ๊ส 4 จี มาปรับปรุงล้อเลียนแล้วใส่เนื้อหาของการบรรยายเพิ่มเติมเพื่อเป็น
 การเอาอกเอาใจของกลุ่มหนุ่มสาวในสังคมสมัยใหม่ บทบาทของพระเผด็จ ตีสโร ที่ทำหน้าที่เป็นพระ
 วิทยากรการบรรยายแล้วยังต้องทำหน้าที่เขียนเนื้อหา (Scripts) ที่จะใช้ในการบรรยายออกอากาศ
 โทรทัศน์ให้กับพระมหาสมปอง ดังในรายการหลวงพี่มาแล้วที่ออกรายการทางช่อง 3

การทำหน้าที่ควบคุมและพัฒนาเว็บไซต์ (Web Site) จะมีพระณรงค์ศักดิ์ ชันทองจะเป็น
 ผู้ดูแลหลักที่ปรับปรุงดูแลเนื้อหาหลักและ พระมหาสมปอง จะทำหน้าที่ปรับปรุงข้อมูลภายหลังจาก
 การปฏิบัติงานในช่วงเย็น โดยจะดำเนินการตามแนวคิดที่มีทั้งการบันเทิงและสาระทางธรรมะ ที่
 ประกอบไปด้วยทั้งภาพนิ่ง การบันทึกภาพเคลื่อนไหวที่ถูกนำมาปรับปรุงใส่เนื้อหาบนเว็บไซต์ (Web
 Site) และการตอบคำถามของผู้สอบถามผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่จะต้องมีความรวดเร็วทัน
 ต่อสถานการณ์และความต้องการของผู้ถาม นอกจากนี้ยังมีคณะทำงานที่ทำหน้าที่ประสานงานเรื่อง
 การเดินทาง รถรับส่งพระวิทยากรแลดูแลความเรียบร้อยระหว่างการบรรยาย

ลักษณะเด่นของโครงสร้างการจัดการของคณะกรรมการทำงานของ “ธรรมะเดิเรเวรี” คือ การมี
 โครงสร้างที่สั้นกระชับ สามารถประสานงานปรึกษาหารือแลกเปลี่ยนข้อมูล สู่การปรับปรุงเนื้อหาการ
 บรรยายที่มีความร่วมสมัยและมีแกนหลักในการจัดการข้อมูลคือ ชินบัญชร ปิ่นอมรรัตน์ (ปฐฐา) ที่มี
 บทบาทสำคัญในการประยุกต์ข้อมูลการบรรยายและการบันเทิงให้แก่พระสงฆ์วิทยากร (พระมหา
 สมปอง ตาลปุตฺโต, 2551, หน้า 67-73)

ความสำเร็จของกลุ่ม “ธรรมเดรีเวรี” สะท้อนให้เห็นได้เชิงประจักษ์จากการเข้าสู่กระบวนการผลิตแบบสื่อสารมวลชน สามารถขยายการเผยแพร่จริยธรรมไปสู่ประชาชนได้ในวงกว้างมากยิ่งขึ้น จากการเข้าร่วมทำการผลิตรายการเชิงธรรมะกับบริษัทแกรมมี่ เทเลวิชั่น จำกัด (Grammy Television Co.Ltd) บทบาทของกลุ่มธรรมเดรีเวรีภายใต้การดำเนินกิจกรรมของบริษัทแกรมมี่ เทเลวิชั่น คือ การผลิตรายการทางธรรมะโดยมีพระมหาสมปอง ตาลปุตฺโต เข้ามาเป็นแกนหลักและนำเสนอเนื้อหาผ่านรายการโทรทัศน์

ประเด็นสำคัญที่กลุ่มธรรมะเดรีเวรีจะต้องร่วมผลิตรายการกับทางบริษัทแกรมมี่ เทเลวิชั่น จำกัด คือ หนึ่งลักษณะของรายการ ทั้งในส่วนของรูปแบบการนำเสนอ และองค์ประกอบต่างๆ ในรายการ ได้แก่ รูปแบบรายการธรรมะที่เน้นการพูด/การบรรยาย (Talk Shows) โดยมีพระมหาสมปองเป็นองค์ประกอบหลัก ตลอดจนการสนทนาระหว่างผู้ดำเนินรายการ และผู้ร่วมรายการ ในช่วงเปิดรายการ ก่อนเข้าสู่ช่วงต่อไปของรายการ และช่วงปิดรายการ โดยจะเป็นการนำเสนอที่เป็น การบันเทิง ขบขัน และการสอดแทรกเนื้อหาสาระ ผ่านทางรายการ โดยที่พระมหาสมปองกำหนดเนื้อหาที่สามารถนำเสนอได้ตามต้องการ สองกระบวนการผลิตรายการอื่นๆนั้น อยู่ในความรับผิดชอบของบริษัทแกรมมี่ เทเลวิชั่น จำกัด ที่มีความรู้ความชำนาญในการผลิตรายการที่ตอบโจทย์ กับความต้องการของสังคม ทำให้เกิดเป็นธรรมะเดรีเวรีที่ได้รับความนิยมจากผู้รับสารในวงกว้าง (ชลธิชา ชูชาติ, 2552, หน้า 267-269)

การเกิดขึ้นของรายการเกี่ยวกับธรรมะ รูปแบบใหม่ที่แตกต่างจากการรับรู้ของประชาชน จากการร่วมมือกันระหว่างเครือข่ายธรรมะเดรีเวรี และบริษัทแกรมมี่ เทเลวิชั่น จำกัด ที่มาจากความคิดการสร้างรายการของสถาพร พานิชรักษาพงศ์ ในระยะเวลานั้นได้ดำรงตำแหน่งการบริหารของบริษัทแกรมมี่ และได้รับชมการบรรยายธรรมะของพระมหาสมปอง ตาลปุตฺโต ที่ถูกนำเสนอในรายการมันแปลกดีนะ ผ่านทางสถานีโทรทัศน์ช่องหนึ่ง ได้เห็นถึงความน่าสนใจ และเป็นการบรรยายธรรมะในรูปแบบใหม่ ที่สอดแทรกสาระการบันเทิง ขำขัน สร้างความสนุกสนาน ผสานไปด้วยการแฝงเร้นเนื้อหาด้านธรรมะ ภายหลังการออกอากาศครั้งนั้นการบรรยายทางธรรมะได้รับการตอบรับอย่างดี และสร้างความสนใจให้กับประชาชนได้อย่างมาก นายสถาพร พานิชรักษาพงศ์ ซึ่งจึงจุดประกายความคิดที่จะผลิตรายการธรรมะขึ้นขึ้นโดยมีพระมหาสมปอง ตาลปุตฺโต เป็นแกนหลักในการดำเนินรายการ จึงเริ่มติดต่อและประสานจนก่อรูปขึ้นเป็นรายการธรรมะที่สร้างความบันเทิงให้กับผู้รับสาร (ชลธิชา ชูชาติ, 2552, หน้า 264-265)

พระมหาสมปอง ตาลปุตฺโต ได้ถูกสร้างภาพลักษณ์ใหม่เพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะการเน้นไปที่ตัวบุคคลที่สอดรับเข้ากับวัฒนธรรมของชาวพุทธได้อย่างแนบเนียนได้แก่ “การสร้างพระในลักษณะมีบุญบารมีของผู้นำ” ที่ถูกผสมผสานระหว่างผู้รับสารที่มีความเชื่อในเบื้องต้น ศาสนา โครงสร้างทางวัฒนธรรม และสถาบันของสื่อที่สอดแทรกอยู่ในชีวิตของผู้คน การเปลี่ยนผ่านของการสื่อสารที่มี

ข้อจำกัดเรื่องระยะเวลาที่ค่อนข้างน้อย ไม่สอดคล้องกับการบรรยายธรรมะที่มักเสนอหลักการคำสอนที่เข้มข้นและลึกซึ้ง ดังนั้นรูปแบบการบรรยายธรรมะแนวใหม่จึงมีได้ให้ความสำคัญกับหลักธรรมคำสอนเป็นหลัก แต่จะเน้นไปที่การสร้างภาพลักษณ์ การจดจำสินค้า (brand) ไปที่ตัวผู้สอนหรือผู้บรรยายธรรมแทน เช่น การสร้างบุคลิกที่เป็นกันเอง ขบขันและสนุกสนาน ซึ่งแตกต่างจากการบรรยายธรรมะที่มีลักษณะของความศักดิ์สิทธิ์และเข้มข้ม มีการบรรยายเดี่ยวตามงานรับเชิญต่าง ๆ สอดคล้อง/เสมือนการพูดเพื่อการบันเทิง (Talk Show) ของบรรดานักพูดผู้มีชื่อเสียง การรับสารของประชาชนจึงสามารถจดจำผู้บรรยายธรรมะได้มากกว่าการจดจำเนื้อหาสาระของธรรมะ ด้วยลักษณะที่ถูกสร้างขึ้นและเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ประชาชนจำนวนมากให้ความสนใจกับรายการเพิ่มปริมาณมากขึ้น

ภายหลังเครือข่ายธรรมะเดลิเวอรี่ มิได้ร่วมกันแบบเป็นทางการ เนื่องจากสัญญาที่ทำเป็นข้อตกลงร่วมกันไว้ได้สิ้นสุดลง แต่ยังมีการทำงานกันในฐานะของผู้รับเชิญ เช่น รายการทางช่อง จีเอ็มเอ็ม ทวี (GMM TV), ธรรมะเดลิเวอรี่, หรือถ่ายทำในภาพยนตร์ ต่อมาเครือข่ายธรรมะเดลิเวอรี่ เริ่มมีแนวคิดที่จะจัดตั้งการบรรยาย/สอนธรรมะให้กับเยาวชน จึงเกิดขึ้นเป็นโครงการธรรมะเดลิเวอรี่จูเนียร์ (พระมหาสมปอง ตาลปุตโต, 2551, หน้า 97)

จากสถานการณ์ของเครือข่ายธรรมะเดลิเวอรี่ ที่เริ่มประสบกับปัญหาจากพระวิทยากรที่เริ่มมีอายุเพิ่มมากขึ้นส่งผลให้แรงกระตุ้นในการบรรยายทางธรรมะตามแนวทางที่ให้ความสำคัญกับการบันเทิง ความสนุกสนานและการผ่อนคลายลดน้อยลงไป การเพิ่มปริมาณของพระวิทยากรในเครือข่ายเพื่อรับกิจกรรมนี้ไปบรรยายทางธรรมะในระยะเวลาที่พระรูปอื่นไม่มีกิจธุระ และการสืบทอดแนวคิดการบรรยายทางธรรมะตามแนวทางของเครือข่ายธรรมะเดลิเวอรี่ เนื่องจากเครือข่ายของธรรมะเดลิเวอรี่ยังขาดผู้สืบทอดความคิดและการบรรยายธรรมะ และมองว่าการบรรยายตามแนวทางดังกล่าวสามารถเข้าถึงประชาชนได้

ความคาดหวังของโครงการธรรมะเดลิเวอรี่จูเนียร์คือ การเพิ่มปริมาณของพระวิทยากรในระดับเยาวชน เพื่อมารับ/สืบทอดแนวคิดการเผยแผ่ธรรมตามแนวทางของเครือข่าย ประกอบกับการเกิดขึ้นของกลุ่มเยาวชนใหม่ๆ ที่สนใจ จะมีความรู้ทางด้านเทคโนโลยี มีความทันสมัย สามารถประยุกต์นำเทคโนโลยีเข้ามาปรับใช้ได้เหมาะสมมากกว่าพระวิทยากรที่เริ่มมีอายุมากขึ้น

วัตถุประสงค์หลักของ “โครงการธรรมะเดลิเวอรี่จูเนียร์” มี 4 ประการได้แก่

1. เพื่อสร้างสามเณรอันเป็นทายาททางธรรม ผู้ปรารถนาที่จะเผยแผ่พระธรรม

คำสั่งสอนของ พระพุทธเจ้า

2. เพื่อเพิ่มปริมาณพระวิทยากรให้เพียงพอแก่ความต้องการของพุทธศาสนิกชนที่สนใจ

ศึกษาธรรมะมากยิ่งขึ้น

3. เพื่อให้โอกาสสามเณรได้เข้ารับการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มพูนเทคนิคการแสดงธรรมให้เป็นที่เข้าใจมากยิ่งขึ้น

4. เพื่อสร้างสามเณรรุ่นใหม่ที่สานต่อการเผยแผ่ธรรมะตามแนวทางของเดลิเวอรี่

กระบวนการคัดเลือกเยาวชนเข้าสู่ “โครงการธรรมะเดลิเวอรี่จูเนียร์” ด้วยการจัดการดำเนินการแข่งขัน โดยมีการคัดเลือกจากสามเณรในรอบแรกจำนวน 200 รูป สถานที่จัดได้แก่ วัดสร้อยทองบางซื่อ กรุงเทพฯ ภายหลังจากคัดเลือกผู้เข้าร่วมแล้วจะถูกคัดเลือกให้เหลือสามเณรจำนวน 99 รูป เพื่อเข้าร่วมรับการอบรม จากพระวิทยากรที่มีประสบการณ์และมีความสามารถในการบรรยาย ตั้งแต่พระสงฆ์ แม่ชี นักพูด รวมทั้งนักแสดงด้วย เช่น พระพยอม กัลยาโณ, แม่ชีคันสนีย์ เสถียรสุด, นายจตุพล ชมพูนิจ, แทนคุณ จิตอิสระ เป็นต้น หรือบุคคลที่มีความสามารถในการพูด การบรรยายในที่สาธารณะ เข้าร่วมตัดสินและคัดเลือกสามเณรที่มีความสามารถในการพูด การบรรยายเผยแผ่ทางธรรมะเพียง 3 รูปและเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของคณะทำงานของเครือข่ายธรรมะเดลิเวอรี่

สามเณรที่ถูกคัดเลือกคณะทำงานของเครือข่ายฯ จะนำมาปรับแนวทางด้วยการฝึกฝนอบรม เพื่อก้าวขึ้นสู่การเป็นพระวิทยากรและมีความสามารถในการบรรยายตามแนวทางของธรรมะเดลิเวอรี่ การเปิดโอกาสให้สามเณรที่ผ่านการคัดเลือก ติดตามพระวิทยากรรุ่นพี่ไปสังเกตการณ์พฤติกรรมวิธีการ กลยุทธ์ในการดึงดูดผู้รับสารตามสถานที่การบรรยายต่างๆ ภายหลังจากนั้นสามเณรจะได้รับโอกาสขึ้นบรรยายธรรมะซึ่งจะทำให้ เครือข่ายธรรมะเดลิเวอรี่จะมีการสืบทอดแนวคิดการเผยแผ่ได้มากขึ้นในระยะยาว (ทิพย์ชล เทพรังศิริกุล, 2553, หน้า 92-93)

3. รูปแบบการสื่อสารทางจริยธรรมของเครือข่ายธรรมเดลิเวอรี่

การสื่อสารทางธรรมะของพระมหาสมปองภายใต้เครือข่ายธรรมเดลิเวอรี่ มีลักษณะของความเปลี่ยนแปลงในประเด็นที่สำคัญได้แก่ ความเปลี่ยนแปลงทางสังคมขนาดใหญ่ที่ถาโถมเข้าสู่โครงสร้างสถาบันทางสังคมตั้งแต่ หน่วยพื้นฐานของครอบครัว สถาบันชุมชน สถาบันทางศาสนา ผู้คนในสังคมใช้เวลาแทบทั้งหมดเพื่อประกอบอาชีพและการแสวงหารายได้ที่แตกต่างกัน เวลาว่างที่เหลือเพียงเล็กน้อยของผู้คนจึงให้ความสำคัญอยู่กับการพักผ่อนและการท่องเที่ยวโดยส่วนใหญ่ ส่งผลให้สถาบันทางด้านศาสนาได้แก่วัดจึงแทบไม่มีบทบาทในการพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ทางด้านสังคม ดังนั้น การบรรยายธรรมหรือการแสดงธรรมในวัดจึงไร้ประสิทธิภาพเนื่องจากไร้คนฟัง พระมหาสมปองและเครือข่ายจึงเริ่มปรับกลวิธีการสื่อสารเชิงรุกมากขึ้นกล่าวคือ การสร้างอัตลักษณ์ของตนเองเพื่อสร้างตราสัญลักษณ์และสร้างความจดจำทางด้านศาสนา พระสงฆ์และธรรมะ แล้วจึงผลักดันตนเองเข้าสู่การสื่อสารในรูปแบบสมัยใหม่ เพื่อเป็นการนำธรรมะออกจากวัดและขยับเข้าสู่ผู้รับสารและผู้สนใจได้ในวงกว้าง รูปแบบการสื่อสารของเครือข่ายธรรมะเดลิเวอรี่ประกอบไปด้วย

รูปแบบการจัดรายการทางโทรทัศน์

การออกรายการทางโทรทัศน์ ได้เป็นการสื่อสารประเภทหนึ่งที่สามารถเข้าถึงกลุ่มผู้รับสารและผู้สนใจได้อย่างกว้างขวาง การก้าวข้ามเรื่องสถานที่ ข้อจำกัดของช่วงวัยในระยะเวลาที่ผู้รับฟังไม่สามารถเดินทางไปมาได้อย่างสะดวก รูปแบบการผลิตรายการจึงมีความสำคัญต่อการเจาะกลุ่มผู้รับฟังและผู้สนใจ อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าการผลิตรายการธรรมดาออกในรูปแบบของรายการโทรทัศน์ที่มีประสิทธิภาพสูงในการที่ทำให้ผู้รับฟังผู้ชมได้ง่าย ผู้วิจัยจะจำแนกรายการออกโดยแบ่งเป็นเนื้อหาสาระที่เจาะจงสำหรับกลุ่มผู้ฟังดังนี้ ได้แก่

รายการสำหรับเด็กและเยาวชน

เด็กและเยาวชนจำนวนมากใช้เวลาอยู่กับหน้าจอโทรทัศน์วันละหลายๆ ชั่วโมง ดังนั้นรายการโทรทัศน์จึงมีอิทธิพลอย่างมากต่อค่านิยมและความประพฤติของเด็ก การเลือกรายการที่ดีเหมาะสมตามวัย จะช่วยส่งเสริมพฤติกรรมสังคมและพัฒนาการด้านภาษาของเด็ก ในทางกลับกัน หากเลือกรายการที่ไม่เหมาะสมจะเกิดผลลบต่อความคิดสร้างสรรค์ จินตนาการ ทำให้เด็กมีพฤติกรรมก้าวร้าว รุนแรง รายการที่มุ่งจัดให้เด็กดูเข้าใจได้สนุกสนานและได้รับความรู้ได้ประโยชน์จากรายการนั้นๆ ไม่ว่าจะผ่านทางร่างกายหรือจิตใจ พระมหาสมปองได้จัดทำรายการสำหรับเด็กและเยาวชนที่มีธรรมะเข้ามาชักจูงจิตใจ ให้เด็กและเยาวชนได้รับความสนุกสนาน สอดแทรกด้วยสาระ เพื่อให้เกิดความสำนึก และซาบซึ้ง เช่น รายการชุมชนนิมนต์ยิ้ม เป็นการตูนทีวีแอนิเมชัน 3 มิติ ที่ถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับธรรมะเพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งผลิตโดยบริษัท โฮมรัน เอ็นเทอร์เทนเมนท์ จำกัด นอกจากนี้ยังได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ในเชิงของจิตวิทยาเพื่อมาปรับใช้ในการผลิตภาพยนตร์

รายการชุมชนนิมนต์ยิ้มออกอากาศทางสถานีวิทยุโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 ออกอากาศทุกวันอาทิตย์ 19.15-19.45 น ครั้งแรกในวันที่ 23 เมษายน พ.ศ. 2553 รูปแบบของรายการมีลักษณะของการประยุกต์หลักธรรมมาสอดแทรกในการตูนเพื่อให้เด็ก ซึ่งมีลักษณะเป็นการสร้างภาพการเคลื่อนไหวโดยคอมพิวเตอร์ (Animation) มีแรงจูงใจและการสร้างความน่าสนใจให้กับเด็ก เช่น การใส่สีสันที่สดใส และที่สำคัญคือการสร้างตัวละครในการตูนที่มีจากเรื่องจริง ผ่านการสมมุติและการกำหนดวัยของตัวละครให้ใกล้เคียงกับกลุ่มผู้รับสาร ได้แก่ หลวงพี่พอเพียง, เณรธีร์ และเณรปิ่น ได้แรงบันดาลใจจากพระสงฆ์ 3 รูป ได้แก่

(1) หลวงพี่พอเพียง เป็นพระสงฆ์ในสมัยอยุธยา แต่ทะลุมิติมาสู่สมัยใหม่ ซึ่งมีบุคลิกที่มีวิธีการเทศน์อย่างคมคายด้วยหลักธรรมะที่เข้าใจได้ง่าย โดยมี พระราชาธรรมนิเทศหรือพระพะยอม กัลยาโน เป็นตัวแทน

(2) เณรธีร์ มีอายุ 12 พรรษา มีนิสัยอ่อนน้อม ใช้ปัญญาแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น โดยมี พระมหาภูมิจัย วชิระเมธีหรือ ว. วชิระเมธี เป็นตัวแทนและ

(3) เณรป็น มีอายุ 8 พรรษา มีนิสัยกวนและป่วนแต่สามารถช่วยแก้ปัญหาได้ โดยมี พระมหาสมปอง ตาลปุตฺโต

วิธีการเผยแพร่ธรรมะ ในสไตล์ที่โดดเด่น และมีวิธีการเปรียบเทียบให้ผู้ฟังเข้าใจง่าย ด้วยรูปแบบการ์ตูนที่มีความน่ารัก และสนุกสนาน ที่ทำให้เด็กและเยาวชนได้เข้าใจธรรมะมากขึ้น ซึ่งเป็นผลงานธรรมะที่ได้รับการตีพิมพ์ของพระมหาสมปองที่ได้รับความนิยม ในผลิตรายการโทรทัศน์มาอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ ชุมชนนิมนต์ยิ้ม ภาค 1 – 5 โดยแต่ละภาคจะมีการกำหนดชื่อตอนไว้อย่างชัดเจน และนำไปประยุกต์ ปรับเปลี่ยนสอดแทรกเนื้อหาใหม่แล้วขึ้นผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กและเยาวชน จุดเน้น ของเนื้อเรื่องที่ดำเนินไปตามเหตุการณ์ของตัวละคร ผ่านการอธิบายหลักศีลธรรม เช่น เรื่องการคิดดีทำดี การมีเมตตา กรุณา ความไม่ประมาทในชีวิต การให้อภัย ซึ่งเป็นเรื่องที่สามารถพบเห็นได้ในชีวิตประจำวัน โดยการนำเสนอภาพของโลกแห่งจินตนาการที่เป็นอุดมคติ (Utopia) มีความดีงาม ที่มักปรากฏในรายการสำหรับเด็ก ทำให้เกิดความน่าสนใจ มีวิธีเล่าเรื่องที่สนุกสนาน เนื้อเรื่องน่าติดตาม ผ่านตัวละครที่เป็นพระสงฆ์ ในฐานะมุมมองทางด้านสังคมคือ “คนดีมีศีลธรรม” และการเป็นแบบอย่างที่ดีสำหรับเด็กและเยาวชน

ภาพที่ 1 ตัวอย่างรายการธรรมะเตลิเวอร์รี่

รายการสำหรับบุคคลทั่วไป

กระบวนการผลิตรายการสำหรับออกอากาศทางโทรทัศน์ ที่มักจะเสนอรายการให้กับผู้ชมกลุ่มใหญ่ มากกว่าจะเป็นรายการที่เฉพาะเจาะจงกลุ่มผู้ชมกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งโดยเฉพาะ ทำให้รายการสำหรับบุคคลทั่วไปเมื่อได้ออกอากาศจะทำให้เป็นที่รู้จักในวงกว้าง ดังในรายการ

1. รายการ “ธรรมะเตลิเวอร์รี่” ออกอากาศทุกวันหยุดนักขัตฤกษ์ เวลา 12.30-13.30 น. ทางสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 5 รายการธรรมะเตลิเวอร์รี่ เป็นรายการบรรยายธรรมในรูปแบบของการบรรยายเดี่ยวบนเวทีหรือทอล์กโชว์ (“talk show” หรือ “talk program”) ที่ให้ความสำคัญและเน้นไปที่ความสนุกสนาน บันเทิง เป็นหลัก และมีการสอดแทรกเนื้อหาสาระทางธรรมเพียงเล็กน้อย เข้าใจง่าย และ ในแต่ละครั้งการบันทึกเทปโทรทัศน์เพื่อออกรายการ จะมีการ

ปรับเปลี่ยนหัวข้อการบรรยายที่เหมาะสมหรือบางครั้งจะมีการกำหนดหัวข้อการบรรยายในสอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบัน โดยมี บริษัท จีเอ็มเอ็ม ทวี จำกัด เป็นผู้อำนวยการผลิต

จุดเริ่มต้นมาจากบริษัท จีเอ็มเอ็ม ทวี จำกัด ได้มีช่วงระยะเวลาการผลิตรายการเพื่อออกอากาศในวันหยุดนักขัตฤกษ์ และจะต้องทำการผลิตรายการที่จะต้องประกอบไปด้วยความบันเทิงและสร้างเนื้อหาสาระให้กับผู้ชม ซึ่งเป็นระยะเวลาเดียวกับการออกรายการบรรยายธรรมแนวใหม่ ในรายการมันแปลกดีนะ ซึ่งเป็นที่ชื่นชอบต่อคณะผู้บริหารของทางบริษัท จึงได้แนวคิดที่จะผลิตรายการธรรมะเพื่อเป็นสินค้าถ่ายทอดออกสู่ตลาดการสื่อสารมวลชน รูปแบบการผลิตรายการจะถูกกำหนดโดย บริษัท แกรมมี เทเลวิชั่น จำกัด เป็นผู้อำนวยการผลิต ที่จะต้องทำการประชุมร่วมกับคณะทำงาน ในประเด็นสำคัญ 2 ประการคือ

หนึ่งกระบวนการผลิตรายการ ที่อยู่ในความรับผิดชอบของบริษัท ฯ เพื่อการจัดรายการให้เกิดคุณภาพสูงที่สุด จากการมีประสบการณ์และความเชี่ยวชาญในการผลิตสื่อสมัยใหม่ จึงสร้างสินค้าต่อเนื่องออกมาจากรายการอีกจำนวนมากได้แก่ การผลิตสื่อวีดิทัศน์ ในรูปแบบแผ่นซีดี ประมาณ 1,000-3,000 แผ่น โดยเจาะไปที่กลุ่มเป้าหมาย คือ ประชาชนในทุกช่วงวัย และกลุ่มคนรุ่นใหม่ ที่เริ่มมีความคิดที่ทันสมัย ต้องการแสวงหาสิ่งใหม่อยู่เป็นประจำ ดังนั้นสามารถกล่าวได้ว่า กระบวนการวางกลไกทางด้านการตลาดและการแสวงหากลุ่มลูกค้าสมัยใหม่ ที่มาจากการวางแผนของบริษัทฯ ที่พยายามปรับกลุ่มเป้าหมายที่มองว่าธรรมะมิใช่เรื่องเฉพาะของผู้สูงวัยอีกต่อไป แต่คือการขยายฐานของกลุ่มลูกค้าในสังคมสมัยใหม่ ได้แก่ กลุ่มวัยรุ่น กลุ่มวัยทำงาน และผู้ที่มีที่พักอาศัยอยู่ในพื้นที่เมืองเป็นหลัก ดังจะเห็นได้จากการปรับเนื้อหาและกลยุทธ์ในการถ่ายทอดธรรมะ ที่ให้สอดคล้องกับการดำเนินชีวิตประจำวันของผู้คนในสังคมเมืองโดยส่วนใหญ่ มีความกระชับในเนื้อหา เนื้อสนุกสนานและการบันเทิง การล้อเลียนเสียดสีสังคม เพื่อลดระดับของความเคร่งขรึมในธรรมะ พร้อมกับการยกตัวอย่างที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน

สองการกำหนดรูปแบบลักษณะของรายการ จะดำเนินการร่วมกับทางบริษัทฯ โดยมีพระมหาสมปอง เป็นกลไกหลักในส่วนของกรนำเสนอ เช่น รูปแบบรายการธรรมะทอล์กโชว์ ที่เน้นพูด/การบรรยายเป็นหลัก หรือบางครั้งจะมีการจัดรายการในรูปแบบของการสัมภาษณ์ การสนทนา ร่วมกัน และการจัดให้มีผู้เข้าร่วมในรายการเพื่อการจัดรายการในเชิงของการพูดคุยปรึกษาหารือ เพื่อแสวงหาทางออกในการดำเนินชีวิต มีการสร้างแรงจูงใจและสร้างความบันเทิงด้วยวิธีการ นำเสนอเนื้อหาสาระที่สนุกสนาน ตลอดรายการตั้งแต่การเปิดรายการจนกระทั่งปิดรายการ ซึ่งลักษณะรูปแบบดังกล่าวนี้จะมีพระมหาสมปอง กำหนดรูปแบบของรายการ เนื้อหาของรายการ การเป็นวิทยากรการบรรยาย ตลอดจนการเตรียมเนื้อหาสาระในแต่ละครั้ง ตลอดจนการจัดซื้อรายการขึ้นเป็น “ธรรมะเดลิเวอรี่” ที่นอกจากจะแปลว่าธรรมะที่ส่งตรงถึงบ้าน ยังสอดคล้องกับความคิดของคณะทำงานด้วยว่า การใช้ธรรมะเป็นเครื่องนำทางชีวิต (ชลธิชา ชูชาติ, 2552, หน้า 267-270)

ภาพที่ 2 แสดงตัวอย่างรายการธรรมะเดลิเวอรี่

2. รายการ “หลวงพี่มาแล้ว” เป็นรายการธรรมะเชิงสร้างสรรค์ โดยมีบริษัท เคทีวี บรอดแคสติ้ง (KTV Broadcasting Co, Ltd.) ทำหน้าที่ผลิต กำหนดให้มีการออกอากาศเป็นประจำทุกวัน จันทร์ - ศุกร์ เวลา 11.05 - 11.10 น. ระยะเวลาการออกอากาศของรายการถูกกำหนดไว้เพียง 5 นาที จึงไม่สามารถที่จะอธิบายธรรมะที่มีเนื้อหาที่ค่อนข้างยาวและเข้าใจได้ยากภายในระยะเวลาที่จำกัด รูปแบบการจัดรายการที่เป็นละครสั้น ๆ ประมาณ 1-2 นาที ในประเด็นปัญหาที่อาจหาข้อสรุปได้ยาก หรือไม่สามารถตัดสินใจได้แล้วแล้วจึงนิมนต์พระมหาสมปอง เป็นผู้ตอบคำถาม ไขปมสงสัยในแต่ละตอนประมาณ 1-2 นาที เช่น ตอนไม่ศรัทธาวัด ที่มีการถกเถียงของชาวบ้านสองฝ่ายว่า เมื่อเข้าวัดไปแล้วไม่สบายใจ ไม่ประทับใจพบเจอแต่เรื่องราวที่ไม่เหมาะสมจึงพยายามที่จะเผยแพร่ผ่านสื่อสารเครือข่ายทางสังคมออนไลน์ โดยมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นว่าทำได้หรือไม่ โดยไม่มีท่าทีว่าจะหาข้อสรุปได้อย่างไร จนต้องนิมนต์พระมหาสมปองเข้ามาเป็นผู้ตอบคำถาม ตอบข้อสงสัยต่าง ๆ ลักษณะการตอบคำถามทางธรรมะภายในรายการที่มีระยะเวลาค่อนข้างสั้นจึงทำให้ มีการปรับการอธิบายแบบกระชับและมีความง่ายในเนื้อหา และสอดคล้องไปกับการนำไปปรับใช้เพื่อการดำเนินชีวิตประจำวัน

เนื้อหาในการออกรายการแต่ละครั้งจะถูกกำหนดและเขียนบทการแสดงไว้ล่วงหน้า โดยผู้จัดรายการจะแจ้งประเด็นหรือหัวข้อที่ต้องการถ่ายทอดในแต่ละครั้งจะเสนอเรื่องอะไร ผ่านนายชิน บัญชร ปิ่นอมรรัตน์หรือปุฐา ซึ่งมีหน้าที่การกำหนดเนื้อหาและบทบาทเพื่อใช้ในการออกรายการ ซึ่งจะต้องมีความกระชับเนื่องจากถูกจำกัดไว้ด้วยเวลา ประกอบกับต้องการสอดแทรกการบันเทิงและความสนุกสนานเพื่อเป็นแรงจูงใจให้ผู้ชมสนใจธรรมะมากยิ่งขึ้น

เงื่อนไขของเวลาจึงเป็นเรื่องสำคัญกับการเสนอธรรมะผ่านการสื่อสารมวลชน เช่น ชาวบ้านในสังคมสมัยใหม่ให้ความสำคัญกับเวลามากยิ่งขึ้นโดยเฉพาะในพื้นที่เมืองที่มีความเข้มข้นกับเวลา เช่น การควบคุมเวลาเข้า-ออก ทำงานหรือพักผ่อนอาหาร เวลาจึงถูกทำให้กลายเป็นของมีค่า ดังนั้นการที่จะมานั่งฟังธรรมะหรือการเทศน์ใช้เวลาค่อนข้างนานจึงดูเป็นเรื่องที่ค่อนข้างกินเวลาหรือใช้เวลานาน รายการทางธรรมะจึงมีระยะเวลาค่อนข้างสั้น และเน้นการสร้างแรงจูงใจให้กับผู้ชมคือ ความสนุกสนานไม่เคร่งเครียด การผ่อนคลายเมื่อมีเวลาว่าง ซึ่งค่อนข้างเหมาะสมกับผู้รับชมรายการ

ในยุคสมัยใหม่ที่เครื่องเครียดกับการทำงานเพื่อการสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและให้ความสำคัญกับเวลา
ที่เริ่มมีค่ามากยิ่งขึ้น

ภาพที่ 3 แสดงตัวอย่างภาพรายการหลวงพ่อมาแล้ว

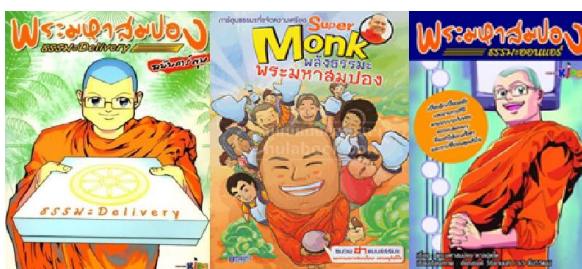
2. รายการโทรทัศน์ที่ได้รับเชิญเป็นผู้ร่วมรายการ การออกอากาศโทรทัศน์ทางธรรมะของ
พระมหาสมปอง ในฐานะที่เป็นแขกรับเชิญ มีหลากหลายรายการ เช่น รายการ ดิไอดอล (THE idol)
ออกอากาศในวันที่ 16 พฤษภาคม 2553, รายการมิตรนิยม ออกอากาศวันที่ 4 มีนาคม 2555,
รายการรู้ดีที่เกิดมาคุย ออกอากาศวันที่ 10 กรกฎาคม 2555, รายการคุณพระช่วย เป็นต้น รายการ
บันเทิงเหล่านี้ มักจะให้ความสำคัญและการผลิตซ้ำของกระบวนการสื่อสารทางด้านพุทธศาสนา โดย
มักจะใช้คำถามที่มีรูปแบบเดิมหรือสอดคล้องกับรายการอื่น ๆ เช่น การปรับเปลี่ยนแนวคิดการ
บรรยายธรรมะ มุมมองของพระสงฆ์ที่มีต่อธรรมะและสถานการณ์ร่วมสมัย การประยุกต์ใช้ธรรมะกับ
ชีวิตประจำวัน ตลอดจนการนิมนต์ไปบรรยายธรรมะตามแนวทางของพระมหาสมปอง (Talk Show)
รูปแบบการดำเนินรายการจึงขึ้นอยู่กับผู้จัดรายการ โดยอาจมีการเตรียมคำถามล่วงหน้าไว้ใน
เบื้องต้น อย่างไรก็ตามการออกรายการในฐานะของผู้รับเชิญพระมหาสมปอง ก็ยังจำเป็นที่จะต้อง
คงอัตลักษณ์การเทศและการบรรยายหรือการตอบคำถามที่สอดแทรกความบันเทิง ความสนุกสนาน
อยู่แทบทุกรายการ

รูปแบบของการสื่อสารในสื่อสิ่งพิมพ์

สื่อสิ่งพิมพ์ที่เป็นที่นิยมและมีประสิทธิภาพเป็นที่นิยมใช้กันมาตั้งแต่อดีตได้แก่ หนังสือ
สามารถกล่าวได้ว่าเป็นเครื่องมือสำคัญที่ทำหน้าที่บรรจุไว้ซึ่ง ความรู้ คลังของปัญญาสำหรับผู้อ่าน
เพื่อทำการถ่ายทอดความคิดของผู้เขียนผ่านภาษาด้วยกลยุทธ์และวิธีการต่าง ๆ ที่จะโน้มน้าวให้
ผู้อ่านเกิดความสนใจและเชื่อถือตามความคิดของตน รูปแบบของการผลิตหนังสือการเผยแผ่ธรรมะ
ของพระมหาสมปองมีเป็นจำนวนมาก มีการใช้ธรรมะเป็นเครื่องมือในการเจาะกลุ่มผู้รับสารที่ค่อนข้าง
เฉพาะเจาะจงมากกว่าการเผยแผ่ผ่านสื่อโทรทัศน์ที่เน้นกลุ่มผู้รับชมรายการที่อยู่ในระดับทั่วไป
รูปแบบสื่อสิ่งพิมพ์ของพระมหาสมปองสามารถจำแนกตามกลุ่มของผู้รับสารได้ดังนี้

1. หนังสือสำหรับเด็กและเยาวชน

สื่อสิ่งพิมพ์ที่เหมาะสมกับเด็กในช่วงอายุตั้งแต่ 2 – 17 ปี รูปแบบของหนังสือจะออกแบบให้มีสีสันสดใส ที่เหมาะกับผู้รับสารในวัยเด็ก มีการเน้นภาพวาด สวยงาม และเน้นสีที่สวยงาม ซึ่งเป็นการสร้างแรงจูงใจของเด็กเพื่อให้เกิดความประทับใจในรูปลักษณ์ เนื่องจากวัยเด็กเป็นวัยที่สนใจเรียนรู้ในเรื่องของภาพมากกว่าการใช้ภาษาที่เข้าถึงได้ยาก ดังนั้นการออกแบบหนังสือธรรมะในแต่ละเล่ม จึงมีวิธีการผลิตในรูปแบบของการเสนอภาพผ่านตัวการ์ตูน ที่สดใสและไม่เน้นเนื้อหาที่เป็นตัวหนังสือยาวไปตลอดทั้งหน้ากระดาษ การสร้างเรื่องราวที่สนุกสนานสอดคล้องกับจินตนาการของเด็ก ผลิตออกมาในรูปแบบของหนังสือที่สามารถพกพาเดินทางได้อย่างสะดวก (Pocket Books) เช่น การ์ตูนเรื่องพระมหาสมปอง ธรรมะเดลิเวอรี่ ที่มีตัวละครเดินเรื่องชื่อว่าเด็กชายสมปอง และอธิบายบอกเล่าเรื่องราวของการก่อรูปของเครือข่ายธรรมเดลิเวอรี่ การ์ตูนเรื่อง พระมหาสมปอง ธรรมะออนแอร์ ที่สร้างมาจากกระบวนการทำงานเบื้องหลังของคณะทำงานของเครือข่ายธรรมเดลิเวอรี่ ในแต่ละรายการ และเบื้องหลังของรายการหลวงพี่มาแล้วทางช่อง 3

ภาพที่ 4 แสดงตัวอย่างหนังสือธรรมะฉบับการ์ตูน

ขณะที่หนังสือสำหรับเด็กหรือเหมาะกับกลุ่มผู้รับสารในกลุ่มเยาวชน หรือผู้มีอายุที่อยู่ในช่วงไม่เกิน 20 ปี ซึ่งจะมีเนื้อหาค่อนข้างสนุกสนาน สัมพันธ์อยู่กับการดำเนินชีวิตในช่วงวัยที่ต้องการความท้าทาย การสร้างแรงบันดาลใจในการดำเนินชีวิต เช่น เรื่องเกี่ยวกับชีวิตของการเรียน ความสัมพันธ์แบบความรักในวัยรุ่น โดยหนังสือเล่มที่เสนอแนวทางธรรมะในการดำเนินชีวิตของวัยรุ่นโดยเฉพาะ ได้แก่ ธรรมะเดลิเวอรี่ เล่มที่ 1 ธรรมะวัยรุ่น

เนื้อหาภายในมุ่งเป้าเสนอไปที่กลุ่มของเด็กเยาวชน และบุคคลทั่วไปที่ให้ความสนใจและการทำความเข้าใจกลุ่มนี้ เป็นการเสนอธรรมะที่ลดทอนความศักดิ์สิทธิ์และเข้มข้น เหมือนกับหนังสือธรรมะโดยทั่วไป แต่เน้นเนื้อหาในชีวิตประจำวันที่ยกตัวอย่างเรื่องราวความบันเทิงเป็นหลัก และสอดแทรกธรรมะเพียงเล็กๆ น้อยๆ ให้สอดคล้องกับความต้องการและเพื่อดึงดูดความสนใจธรรมะของผู้รับสารในกลุ่มนี้ ประเด็นสำคัญของการผลิตหนังสือธรรมะเดลิเวอรี่สำหรับวัยรุ่นสามารถจำแนกได้คือ

1. การดึงดูดในกลุ่มเยาวชนได้อ่านหนังสือเพิ่มมากขึ้น
2. เพื่อทำความเข้าใจในชีวิตของผู้คนยุคใหม่ โดยเฉพาะกลุ่มวัยรุ่น
3. สร้างแรงจูงใจให้กลุ่มวัยรุ่นเข้ามาสนใจในธรรมะที่สอดแทรกอยู่ในชีวิตประจำวัน

มองว่ากลุ่มเยาวชน (วัยรุ่น) เป็นวัยที่อยู่ในช่วงอายุที่มีความเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย และจิตใจค่อนข้างสูง ซึ่งมีความจำเป็นเรื่องของการควบคุมทางด้านอารมณ์และจิตใจ จะต้องมีเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจหรือการนำเสนอแนวทางการดำเนินชีวิตบนพื้นฐานทางเหตุผลด้วยการเปรียบเทียบ และยกตัวอย่าง ได้แก่ เนื้อหาภายในเล่มพยายามที่จะแสดงให้เห็นถึงการเข้าใจธรรมชาติของช่วงวัยที่ต่างต้องการสร้างจุดสนใจหรือความน่าสนใจในตัวเอง (อัตลักษณ์) มีการยกตัวอย่างจำนวนมากของกลุ่มเยาวชนที่พยายามสร้างชื่อเสียงในทางที่ดี แต่อาจมีบางส่วนที่ไม่สามารถแสดงจุดสนใจเหล่านี้ ออกมาได้ เช่น บางรายมีการเรียนไม่ดี เล่นกีฬาไม่เก่ง ทักษะทางด้านดนตรีไม่มี แต่ต้องการสร้างจุดสนใจและความน่าสนใจเช่นเดียวกัน จึงอาจแสวงหาทางเดินอีกแนวทางหนึ่งที่ไม่เหมาะสม การทำตัว เกเร อันธพาล ซึ่งก็สามารถกลายเป็นจุดสนใจได้ในระดับหนึ่ง ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สถาบันการศึกษาในทุกระดับ สถาบันของครอบครัว ควรทำหน้าที่สำคัญคือส่งเสริมให้เยาวชน วัยรุ่น สามารถแสวงหาและค้นพบตัวตนในทิศทางที่เหมาะสม ซึ่งจะลดปัญหาที่เกิดขึ้นกับเยาวชนบางกลุ่มที่ต่อต้าน ประชดสังคัมและตั้งกลุ่มของตนเองขึ้นมาเพื่อเป็นการเรียกร้อง ประท้วงในทางอ้อมว่า ถึงเวลาที่พวกเขาควรได้รับความสนใจและดูแลอย่างจริงจัง

หนังสือธรรมะเดลิเวอรี่ สำหรับกลุ่มเยาวชน วัยรุ่น จะนำเสนอแนวทางที่ช่วยให้กลุ่มที่อยู่นอกกรอบกลับมาอยู่ในกรอบและทิศทางที่เหมาะสม และส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาตนเองตลอดจน ความเข้าใจปัญหาที่เกิดขึ้นกับช่วงวัยเหล่านี้มากขึ้น ตลอดจนปัญหาที่มักเกิดขึ้นอยู่เป็นประจำกับ ช่วงวัยดังกล่าวนี้ เช่น เรื่องความรัก การกินเหล้า หนีเรียน แอดมิชชั่น การรับน้อง เรียนหนัก กวดวิชา คุณครู การทำแท้ง การคลั่งดารา ฯลฯ

2. หนังสือสำหรับกลุ่มคนในวัยทำงาน

เนื้อหาของหนังสือสำหรับกลุ่มที่อยู่ในวัยทำงาน ที่เน้นเนื้อหาเฉพาะเจาะจงไปกลุ่มแรงงาน ภายในองค์กรหน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานภาคเอกชน ที่อยู่ในพื้นที่เมืองโดยส่วนใหญ่ ที่มองว่าชีวิตการทำงานเป็นความเคร่งเครียดและอาจสร้างปัญหาในการดำเนินชีวิตประจำวัน ภายในหนังสือได้เสนอแนวทางออกของพุทธศาสนา การประยุกต์หลักธรรม ที่แสดงออกมาในหนังสือธรรมเดลิเวอรี่ เล่ม 3 ที่ออกมาโดยมีเป้าหมายที่กลุ่มวัยทำงาน ภายในเล่มเสนอปัญหาที่เกิดขึ้นขององค์กร ความสัมพันธ์ของลูกค้า ระบบการทำงานภายในองค์กร เรื่องส่วนตัวที่ควรแยกออกจากเรื่องงาน โดยเฉพาะความรักภายในองค์กร ที่เสนอว่า สถาบัน หน่วยงาน องค์กร คือ แหล่งรายได้สำคัญของแรงงาน (เงินเดือน) การมีความรักภายในอาจนำไปสู่ปัญหาการปฏิบัติงานได้ ดังในการอธิบายถึง การประกอบอาชีพเป็นลูกจ้างในองค์กรหรือบริษัทและได้อธิบายว่าภายใต้กฎระเบียบของหน่วยงาน

องค์กรที่มีความเข้มงวด เพื่อควบคุมการวางตัวที่ไม่เหมาะสมของพนักงาน การนำเวลาในการปฏิบัติงานไปทำสิ่งอื่นที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย เช่น พฤติกรรมการหาความสุขในหน่วยงาน การพูดคุยซุบซิบนินทาผู้อื่น เป็นต้น เนื่องจากวิถีชีวิตประจำวันของลูกจ้างในองค์กรนั้น ควรจะต้องทำงานมอบแรงกายเพื่อแลกเปลี่ยนกับเงินเดือนที่ตนเองได้รับ ดังนั้นลูกจ้างต้องปฏิบัติงานภายใต้กรอบและกฎระเบียบขององค์กรเพื่อให้งานที่ได้รับมอบหมายได้มีประสิทธิภาพ ปฏิบัติให้เต็มความสามารถของตนที่มีใช้แค่การทำงานตามหน้าที่เพียงอย่างเดียว ซึ่งจะสามารถนำพาบริษัทก้าวหน้าไปพร้อมกับการได้ตำแหน่งที่สูงขึ้นด้วย

การถ่ายทอดของเนื้อหาจะนำเรื่องราวที่เป็นปัญหาภายในองค์กร มาล้อเลียนเพื่อสร้างความบันเทิง และลดทอนความน่าเบื่อ เคร่งเครียด ให้กลายเป็นเรื่องราวที่ไร้สาระ การสร้างแรงบันดาลใจที่มองว่าปัญหาทุกชนิดมีทางออกอยู่เสมอ เช่น ปัญหาจากเพื่อนร่วมงาน ปัญหาจากการดำเนินชีวิตที่เร่งรีบแข่งกับเวลาในสมัยใหม่ของแต่ละวัน

การล้อเลียนเสียดสีมักจะนำกลุ่มอาชีพที่อยู่ภายนอกองค์กร ซึ่งเป็นอาชีพที่ไม่เป็นทางการ เช่น มอเตอร์ไซด์รับจ้าง คนขับรถแท็กซี่ หรือคนขับรถเมล์ มาสร้างความตลกขบขัน ดังเช่น อาชีพการขับรถรับจ้างในเมือง ได้แก่ คนขับ/กระเปารถเมล์ คนขับรถสองแถว คนขับรถแท็กซี่ (taxi) เป็นต้น มีลักษณะที่เป็นการยกตัวอย่างและใช้อธิบายเพื่อให้เกิดความขบขันสอดคล้องกับความต้องการและความสับสนทางด้านจิตใจจากการใช้ชีวิตในสังคมเมืองของผู้คนที่พยายามแสวงหาความสบายใจ การหัวเราะ ตลกขบขันเพื่อคลายเครียด เช่น พฤติกรรมที่นำขบขันของคนขับและกระเปารถเมล์ได้แก่การหยอกล้อระหว่างคนชรา เพศหญิง เพศชายหรือกลุ่มเพศทางเลือกและรวมไปถึงพระสงฆ์ดังในคำพูดว่า

“ลูกพี่จอดนานๆ หัวล้านจะลง”

พฤติกรรมของคนขับรถแท็กซี่ ก็ถูกนำมายกตัวอย่างและเล่าเรื่องเช่นเดียวกัน เช่น การนำรถแท็กซี่ออกมาวิ่งรับผู้โดยสารหรือจะนำแท็กซี่ออกมาเพื่อส่งรถเพียงแค่นั้น หรือบางครั้งก็เกิดการเรียนรู้อรรถนะระหว่างผู้ขับรถแท็กซี่และผู้ใช้บริการ ดังในกรณีของพฤติกรรมของคนขับที่มีจิตใจรักในอาชีพบริการและการมีหัวใจบริการ รถสะอาด นั่งแล้วประทับใจ จนกระทั่งผู้รับบริการรู้สึกถูกใจประทับใจจนกลายเป็นลูกค้าประจำ บางครั้งอาจมีการแลกเปลี่ยนทางธรรมร่วมกันจนก่อให้เกิดเป็นแนวคิดใหม่ที่น่าสนใจในการบรรยาย พฤติกรรมของคนขับบางรายถูกนำมาใช้อธิบายเป็นเรื่องเล่าเพื่อเป็นการเปรียบเทียบระหว่าง ความดี – ความชั่ว ในประเด็นของ “ความโลภ” และ “ความเห็นแก่ตัวเอาแต่ได้” เช่นในเรื่องของคนขับแท็กซี่ที่พยายามพาอ้อมไปในเส้นทางที่ตนเองคิดว่าจะได้เงินจากค่าบริการมากที่สุด ภายหลังจากขับออกมาด้วยความเร็วจึงถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจจับเนื่องจากใช้ความเร็วเกินกำหนดจึงถูกใบสั่งและจะต้องไปเสียค่าปรับมากกว่าค่าบริการที่ตนเองได้รับ

และกลุ่มที่มีวิสัยทัศน์อยู่ในระดับสูงจะอยู่เฉพาะในหน่วยงานและองค์กร ดังเช่น อาชีพ แอร์โฮสเตสและกัปตันเครื่องบิน มีการอุปมาอุปไมยที่เพื่อให้เห็นภาพของการบริหารองค์กรเปรียบกับการขึ้นเครื่องบินและการเป็นกัปตันเครื่องบินด้วยการอธิบายว่า การขึ้นเครื่องบินทำให้เรามองเห็นอะไรในมุมสูงและเห็นภาพรวมของสิ่งต่างๆ ซึ่งก็เหมือนกับการทำงานถ้าเรามีตำแหน่งที่สูงขึ้นก็จะสามารถมองเห็นภาพรวมขององค์กรและการที่เราเป็นผู้ใหญ่ ทุกอย่างล้วนให้ประสบการณ์แก่นุชย์แทบทั้งสิ้น การดำเนินชีวิตก็จะต้องประสบกับปัญหาโดยธรรมชาติโดยที่ไม่ควรต้องหวั่นเกรงแต่ประการใดแต่สถานการณ์เหล่านี้จะหล่อหลอมให้มีมุมมองที่กว้างมากขึ้น

การผลิตหนังสือเนื้อหาธรรมะสำหรับคนวัยทำงานอาจกล่าวได้ว่าสอดคล้องกับกิจวัตรของชนชั้นกลางภายในเมืองที่มีลักษณะคือ การเป็นคนกลุ่มใหญ่ที่สุดในสังคม การให้ความสำคัญกับเวลาและเงินเดือน ช่วงวัยที่ค่อนข้างกว้างมากที่สุด เช่น อายุตั้งแต่ 20 - 60 ปี และการเป็นปัจเจก การนำปัญหามาล้อเลียนทำให้รู้สึกถึงความขบขันและความบันเทิง การเปรียบเทียบเชิงอาชีพทำให้ชนชั้นกลางรู้สึกถึงการมีสถานภาพทางสังคมที่เหนือกว่า ผวนกับธรรมะที่ถูกถ่ายทอดจากเครือข่ายที่มักอธิบายถึงการจำแนกความดี - ความชั่ว ตามการพฤติกรรมของการประกอบอาชีพเป็นต้น สามารถกล่าวได้ว่า หนังสือธรรมะสำหรับคนในวัยทำงานของธรรมะเดลิเวอรี่ เป็นหนังสือธรรมะที่สอดคล้องกับการดำเนินชีวิตของชนชั้นกลางในเมืองเป็นส่วนใหญ่

การสื่อสารธรรมะผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ประเภทหนังสือที่เน้นไปที่กลุ่มของชนชั้นกลางภายในเมืองในแทบทุกระดับสามารถกล่าวได้ว่าได้ประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี โดยเฉพาะการรับกิจนิมนต์การบรรยายภายในองค์กรต่อเดือนนั้นมีปริมาณที่ค่อนข้างสูง การตีพิมพ์หนังสือธรรมะฉบับพกพาที่สอดคล้องกับชีวิตของคนเมืองอีกจำนวนมาก เช่น ธรรม BACKPACK ที่อธิบายการเดินทางท่องเที่ยวในต่างประเทศ, เทศน์ทั่วไทย และอีกจำนวนมากซึ่งมียอดขายอยู่ในระดับถึงหลายหมื่นเล่ม จากการตีพิมพ์ในหลายสำนักพิมพ์ตลอดจนการออกรายการต่าง ๆ ทางโทรทัศน์ในช่องทางนิยาม

ภาพที่ 5 แสดงหนังสือที่ผ่านการตีพิมพ์ของพระมหาสมปอง

หนังสือที่มีเนื้อหาทางธรรมะที่สอดคล้องกับกลุ่มวัยทำงานที่มีช่วงระหว่างวัยค่อนข้างยาว อีกชุดหนึ่งคือการเสนอธรรมะของครอบครัว มองว่าสถาบันของครอบครัวเป็นหน่วยพื้นฐานสำคัญทางสังคมหนึ่ง เนื้อหาจะเสนอที่มาของปัญหา และการประยุกต์ธรรมะมาใช้ในการดำเนินชีวิตของครอบครัว

หนังสือธรรมะเดลิเวอร์รี่ เล่มที่ 4 เป็นการเสนอธรรมะสำหรับครอบครัว ที่เหมาะกับช่วงวัยกลางคน (อายุตั้งแต่ 20 - 60 ปี) หรือหากอยู่ในช่วงของการทำงาน ภายในหนังสือได้เสนอความบันเทิงและเนื้อหาสาระของธรรมะ ที่เห็นว่าพื้นฐานทางสังคมของครอบครัวจะต้องมาจากความรัก ผ่านการทำความเข้าใจเจรจาพูดคุย ปรึกษาปัญหาแทบทุกเรื่องภายในครอบครัวในระดับเบื้องต้น ซึ่งจะส่งผลให้บุตรหลานจะมีความกล้าหาญที่จะเข้าหาสอบถาม ปรึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นในกลุ่มเด็กและเยาวชน และการลดช่องว่างระหว่างวัย เกิดการทำความเข้าใจความแตกต่างตลอดจนทัศนคติ ความคิด ตลอดจนมุมมองที่มีต่อสังคม ข้อเสนอในการแก้ปัญหาของบุตรหลานภายในครอบครัว ซึ่งจะเป็นแนวทางที่ผ่านประสบการณ์ และมีเหตุผลมากกว่าการที่บุตรหลานของตนจะไปปรึกษาเฉพาะแต่เพื่อนที่อยู่ในวัยเดียวกัน ซึ่งอาจจะขาดประสบการณ์ในการดำเนินชีวิตและอาจเกิดความผิดพลาดได้ค่อนข้างสูง โดยเนื้อหาภายในจะอธิบายความเป็นมาของปัญหา การประยุกต์นำธรรมะมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติ แนวทางการแก้ไขปัญหาของครอบครัว โดยเสนอว่า เรื่องภายในครอบครัวแทบ

ทุกเรื่องสามารถแก้ไขได้ด้วยการมีธรรมะ และการสร้างความสุขภายในครอบครัว เช่น การใช้ชีวิตของครอบครัวอย่างไรให้มีความสุข ปัญหาของสามีและภรรยา ปัญหาของบุตรหลาน ปัญหาของญาติพี่น้อง ปัญหาของเพื่อนบ้าน วิธีการอบรมสั่งสอน การเสนอทางออกเมื่อประสบกับปัญหา ด้วยการรู้หน้าที่ของตนเอง หรือการสูญเสียคนในครอบครัว แนวทางการรับมือด้วยการใช้ธรรมะเป็นทางออกของการแก้ปัญหา และการเสนอธรรมะเพื่อเป็นแนวความคิดสำคัญในการหาทางออกของปัญหานั้น ๆ ด้วยการทำความเข้าใจว่าสาเหตุของปัญหาเกิดมาจากสิ่งใด หรือมีอะไรบ้างที่นำมาสู่ปัญหา เพื่อที่จะได้รู้เท่าทันปัญหาและแสวงหาทางออกหรือทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นภายในครอบครัวได้อย่างเหมาะสม

หนังสือสำหรับวัยสูงอายุและวัยเกษียณ

เนื้อหาภายในชุดหนังสือธรรมะเดลิเวอรี่ เล่มที่ 5 ได้เน้นถึงการมีจุดหมายในชีวิตตามหลักของธรรมะ การสร้างกำลังใจในการใช้ชีวิตในช่วงบั้นปลายและการสร้างแรงบันดาลใจให้กับกลุ่มผู้ทำงานภายในองค์กรแทบทุกระดับไม่ว่าจะเป็น ผู้บริหารระดับสูง หัวหน้างาน ผู้ปฏิบัติงาน ซึ่งจะมีการกำหนดอายุการทำงานไว้ที่ 60 ปีหรือการเกษียณอายุ ภายในหนังสือจึงเสนอเนื้อหาได้แก่ ปัญหาของผู้สูงอายุ การสร้างความสัมพันธ์ของผู้สูงอายุภายในครอบครัว เป้าหมายของชีวิต การใช้ชีวิตหลังการเกษียณอายุ โดยมองว่า วัยชราสามารถนำไปสู่ปัญหาทางด้านสุขภาพที่จะต้องประสบกับอาการเจ็บป่วยอยู่เป็นประจำ การถูกบุตรหลานทอดทิ้ง ข้อเสนอการจัดการภายในครอบครัวคือการพูดคุยเพื่อการสร้างความเข้าใจและการลดช่องว่างของบุคคลภายในครอบครัว แนวทางของการเลี้ยงดูพ่อแม่และคนชราอย่างมีความสุข โดยชี้ให้เห็นว่าประสบการณ์การดำเนินชีวิตได้เป็นแนวทางและข้อเสนอสำคัญที่เรียกว่า “คลังภูมิปัญญา” จากคลังภูมิปัญญานี้จะถูกนำไปปรับใช้ของบุตรหลาน และการเปลี่ยนแปลงความหมายของ “ความสุข” ของคนในช่วงนี้คือ ความสุขที่มีใช้เกิดจากวัตถุประสงค์จากความสัมพันธ์ของบุคคลภายในครอบครัวและการมีธรรมะภายในจิตใจ ภายในเล่มยังคงสอดแทรกเนื้อหาความบันเทิงไว้เช่นเดียวกับแนวความคิดของการถ่ายทอดธรรมะเดลิเวอรี่

เครือข่ายกลุ่มธรรมเดลิเวอรี่ได้ อธิบายการเกษียณอายุเอาไว้ว่า ผู้ที่อยู่ในวัยเกษียณคือ ผู้สูงวัยที่ทำงานมาโดยตลอดเมื่ออายุถึงกำหนดก็จะเข้าสู่การหมดเวลาทำงานตามระบบ หรือมีการเปรียบเทียบแล้วยกตัวอย่างว่า “ถ้าเปรียบชีวิตเหมือน รถไฟ” ที่บรรทุกของหนักมาเต็มโบกี้ เมื่อสิ้นสุดสถานีปลายทางก็ขนของลงหมด เฉกเช่นผู้ที่อยู่ใน "วัยเกษียณ" ทำงานมาตลอด เมื่อถึงช่วงวัยชรา ก็ต้องปลดปล่อยสิ่งเหล่านั้นออกเสีย” และจำแนกออกว่าอายุสามารถเกษียณได้แต่จิตใจประกอบกับวิชาความสามารถความรู้นั้นไม่ควรที่จะเกษียณตามไปด้วย ดังนั้นข้อเสนอจึงมองว่าผู้สูงอายุจึงมีศักยภาพที่จะทำงานหรืออยู่ในกระบวนการผลิตอีกต่อไปได้ หรือหากทำหน้าที่ “คลังภูมิปัญญา” ให้กับลูกหลานและคนภายในครอบครัว

2.1 สื่ออิเล็กทรอนิกส์

สื่อสังคมออนไลน์ Facebook

สื่อสังคมออนไลน์เป็นสื่อใหม่ที่สามารถส่งตรงถึงผู้รับสารได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งเป็นวิธีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารสำหรับผู้คนในยุคโลกาภิวัตน์ และสอดคล้องกับความต้องการของผู้คนในสังคมสมัยใหม่ที่ต้องการความรวดเร็ว สื่อสังคมออนไลน์โดยเฉพาะเฟซบุ๊ก (facebook) ได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวันในการรับรู้ข่าวสารทางสังคมแบบใหม่ จากข้อมูลผู้ใช้เฟซบุ๊กในประเทศไทยมีจำนวน 41 ล้านคนและมีค่าเฉลี่ยการโพสต์ข้อความสาธารณะ 7 ล้านข้อความต่อวัน สอดคล้องกับแนวคิดในการเผยแพร่ของกลุ่มเครือข่ายธรรมะเดลิเวอรี่ จึงได้จัดตั้งเฟซบุ๊ก (facebook) ภายใต้ชื่อของพระมหาสมปอง ตาลปุตโต โดยทำหน้าที่เสนอข่าวสารและกิจกรรมของเครือข่ายธรรมะเดลิเวอรี่ การเผยแพร่การสื่อสารธรรมะออกสู่สาธารณะผ่านการนำเสนอผ่านข้อความ รูปภาพและการบันทึกภาพเคลื่อนไหวที่มีความยาวไม่มาก การนำเสนอหรือการเผยแพร่ของธรรมะเดลิเวอรี่ผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์สามารถจำแนกได้ดังนี้ (กล้า ตั้งสุวรรณ, เข้าถึงวันที่ 3 ตุลาคม 2559)

การประชาสัมพันธ์กิจกรรมที่ได้ดำเนินการแล้วของธรรมะเดลิเวอรี่ ได้แก่ กิจกรรมการบรรยาย ในแต่ละสถานที่ หัวข้อการบรรยายที่สอดคล้องไปกับกลุ่มผู้รับฟังธรรมะ เช่น

- การบรรยายวัยใสหัวใจใฝ่ธรรม ที่โรงเรียนจุฬารัตน์ราชวิทยาลัย จ.บุรีรัมย์
- การทำงานให้มีความสุข บริษัทท่าอากาศยานไทย
- ธรรมะกับความสามัคคี และความเสียสละต่อการอยู่ร่วมกัน ที่หมู่บ้านพฤษภาวิไล เขต

เพชรเกษม กรุงเทพมหานคร และในพื้นที่อื่นอีกเป็นจำนวนมาก

การประชาสัมพันธ์กิจกรรมที่กำลังจะดำเนินการ ซึ่งเป็นการให้ข้อมูลแก่ผู้ที่ติดตามข่าวสารของเครือข่ายฯ และมีความสนใจที่จะมาเข้าร่วมรับฟังในวันและเวลาดังที่แจ้งไว้ เช่น

- มหกรรมเทศนาธรรมครั้งยิ่งใหญ่แห่งปี 2559 กับสุดยอดนักเทศน์กับบรรยายแห่งยุค มีเทศน์มีทอล์ค ตอนความรักของพระพุทธเจ้า วันอาทิตย์ที่ 6 มีนาคม 2559 ณ ขอนแก่นฮอลล์ ชั้น 5 เซ็นทรัลพลาซ่า ขอนแก่น ชมฟรี

เป็นพื้นที่ของการเผยแพร่การบันทึกภาพเคลื่อนไหวตามการบรรยายตามกิจกรรมในแต่ละสถานที่ เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ที่ไม่มีโอกาสได้เข้าร่วมรับฟังการบรรยายธรรมะของพระมหาสมปอง สามารถติดตามดูได้ตามความสะดวก

เปิดให้มีการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเหตุการณ์ สถานการณ์ที่กำลังได้รับความสนใจทางสังคม ผ่านสื่อออนไลน์ การแบ่งปันประสบการณ์ เปิดมุมมอง สร้างแรงบันดาลใจ สะท้อนสังคม และเผยแพร่ข้อมูลทางสื่อใหม่อีกหนึ่งช่องทาง เช่น ฆ่าข่มขืน, ชั่วโดยสันดานหรือสังคมพาไป, เครื่องรางของขลัง ศักดิ์สิทธิ์จริงหรือแค่มมาย, 5 อาชีพบาปทำแล้วชีวิตเสื่อม, พระแท้ไม่ใช่แค่ผ้าเหลือง หรือการแลกเปลี่ยนแสวงหาแนวทางออกให้กับสังคม ได้แก่ การเชิญบุคคลที่มีความรู้

ความสามารถให้ออกมาเสนอแนวทางการจัดการหรือแก้ไขสังคม เพื่อการสร้างแรงบันดาลใจ และดำเนินชีวิตต่อไปในทางที่ถูกต้อง ตลอดจนข้อมูลการติดต่อ เบอร์โทรศัพท์ เว็บไซต์ (Website) เป็นช่องทางการสื่อสารทางหนึ่งที่ทำให้การเผยแพร่ธรรมะ และการติดต่องานบรรยายมีสะดวกรวดเร็ว

4. จริยธรรมที่ปรากฏในกระบวนการสื่อสารของเครือข่ายธรรมะเดลิเวอรี่

เนื้อหาเชิงจริยธรรมหรือธรรมะที่ถูกถ่ายทอดผ่านกระบวนการสื่อสารในรูปแบบทางโทรทัศน์ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อสารสังคมออนไลน์ สามารถจำแนกออกเป็นกลุ่มตามช่วงวัยได้ดังนี้

4.1 หลักธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน

หลักธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนซึ่งทางเครือข่ายธรรมะเดลิเวอรี่มองว่า อยู่ในช่วงของวัยที่เริ่มมีความสนใจในการเรียนรู้ชีวิต มีความพร้อมที่จะรับการอบรมสั่งสอนหลากหลายรูปแบบที่มาจากโครงสร้างทางสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันทางสังคม สถาบันทางศาสนา ตลอดจนความสัมพันธ์ของผู้ที่ใกล้ชิด เช่น เพื่อน แฟน เป็นต้น ซึ่งมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมให้กับผู้ที่อยู่ในวัยเด็กและเยาวชนซึ่งส่งผลต่อพฤติกรรมทั้งในด้านบวกและด้านลบได้ ธรรมะจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่ควรเปิดโอกาสให้เยาวชนได้เรียนรู้ การปลูกฝังธรรมะจึงเป็นเรื่องที่สำคัญ แต่อย่างไรก็ตาม การบรรยายธรรมะเพื่อกลุ่มเยาวชนแบบดั้งเดิมกับผู้คนกลุ่มนี้เป็นเรื่องที่ยาก เนื่องจากวัยเด็กจะมีความตั้งใจ สมาธิที่ค่อนข้างสั้น และจะใช้เวลาอยู่กับสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้ไม่นาน ดังนั้นการที่จะทำให้เกิดความสนใจได้ รูปแบบการสื่อสารที่ต้องใช้ความบันเทิง เพื่อโน้มน้าว ชักจูงให้เกิดความสนใจในการเรียนรู้ธรรมะ เครือข่ายธรรมะเดลิเวอรี่จึงใช้แนวทาง 5 ส. คือ

1. สนุก ที่เปรียบเสมือนสิ่งหอมหุ่มที่สวยงาม สร้างแรงดึงดูดให้ผู้รับสารเกิดความสนใจ เปิดใจรับฟัง อยู่ภายใต้กรอบที่เหมาะสมแล้วจึงใส่เนื้อหาธรรมะ
2. สาระ ได้แก่ เนื้อหาของธรรมะที่สามารถนำไปปรับใช้ได้
3. สงบ ได้แก่ การมีจิตใจ ที่สงบไม่ฟุ้งซ่าน
4. สติสมาธิ ได้แก่ การที่มนุษย์สามารถกำหนดจิตใจให้อยู่ในสิ่งที่ตนเองกระทำได้
5. จิตสำนึก ได้แก่ การรู้ดี รู้ชอบ การรับผิดชอบในตนเองและผู้อื่น

การทำความเข้าใจพฤติกรรมของเด็กจึงทำให้ทางเครือข่ายสามารถปรับเปลี่ยนและประยุกต์เนื้อหาได้สอดคล้องกับช่วงวัยของคนกลุ่มนี้ได้เหมาะสม เช่น ในการอธิบายสำหรับเด็กที่มีความสนใจชอบพูด ชอบเล่น ชอบภาพที่สวยงาม รูปแบบการบรรยายเพียงอย่างเดียว ไม่สามารถดึงดูดความสนใจให้อยู่กับการบรรยายได้เป็นระยะเวลาานาน จึงต้องมีการบรรยายประกอบกับการมีส่วนร่วมได้แก่ การให้พูดตาม เพื่อเป็นการสร้างความสนใจ การเปิดใจ เช่น ฝึกจำ ฝึกคิด ฉันทไม่ต้องการออกไปๆ ให้เด็กท่องตามทำท่าประกอบ ให้เกิดความสนุกสนาน จึงอธิบายขยายว่า

“ผีข้างนอกไม่น่ากลัวหรอกลูก แต่ผีที่น่ากลัวก็คือ ผีขี้ดี ผีขี้เกียจ ผีขี้คุย
 สิ่งใครคนนั้นเรียนไม่เก่ง ไม่เป็นลูกที่ดีของพ่อแม่”

ซึ่งจะทำให้เด็กและเยาวชนสามารถเข้าใจได้มากกว่าการที่จะนั่งรับฟังการบรรยายเพียง
 อย่างเดียว การนำเสนอเนื้อหาธรรมะจึงเป็นเรื่องที่ใกล้ตัว สามารถพบได้ในกิจวัตรประจำวัน เช่น การ
 เล่นแล้วไม่สนใจการเรียน การเลือกคบเพื่อน การเชื่อฟังครู การกตัญญูต่อพ่อแม่ จึงเป็นเรื่องที่
 สามารถเข้าใจได้ค่อนข้างง่ายและประยุกต์ใช้ได้ในการดำเนินชีวิต

ความคิดทางจริยธรรมหลักที่ใช้ในการปลูกฝังและกล่อมเกลาเด็กและเยาวชนนั้น พระมหา
 สมปองได้เสนอธรรมะที่ค่อนข้างหลากหลาย ครอบคลุมแทบทุกกิจกรรมในด้านสังคม โดยสามารถ
 สรุปได้เป็นข้อเสนอ “ทางสู่การเป็นคนดี” ที่ประกอบไปด้วย

1. การเป็นบุตรที่ดีของมารดาบิดาทำให้มารดาบิดา ได้รับความอ้อมใจ สบายใจตลอดกาล
2. การเป็นศิษย์ที่ดีของครูอาจารย์ เชื่อฟัง เคารพครูอาจารย์ จนบรรลุเป้าหมายสูงสุด
3. การเป็นเพื่อนที่ดี คบเพื่อนดี อยู่ร่วมกันด้วยความสุข
4. การเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ ดำรงชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์
5. การเป็นสาวกที่ดี เดินตามรอยของพระศาสดา สาวกของพระสัมมาสัมมาพุทธเจ้า ย่อม
 รุ่งเรืองด้วยปัญญาหนทางเหล่านี้ คือหนทางสว่าง ไปสู่การเป็นคนดี เพื่อสร้างจิตสำนึกของบุคคลที่มี
 ศีลธรรมและพร้อมที่จะช่วยเหลือผู้อื่น ส่งเสริมการปลูกฝังศีลธรรมอันดี ที่เด็กควรจะได้รับ เป็น
 ต้นแบบทางความคิดสู่การเป็นผู้ใหญ่ที่ดีในอนาคต

การปรับเปลี่ยนช่วงวัยผู้วัยรุ่น ซึ่งเป็นวัยช่วงต่อระหว่างเด็กและวัยผู้ใหญ่ซึ่งเป็นวัยทำงาน
 เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านการเจริญเติบโตทางด้านร่างกาย ลักษณะที่บ่งบอกถึงความเป็นหนุ่ม
 สาว ขณะเดียวกันพัฒนาการทางด้านอารมณ์ สังคมและจิตใจก็เปลี่ยนแปลงไปด้วย ซึ่งอาจทำให้เกิด
 ความสับสน ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง ขาดความยับยั้งชั่งใจ ขาดประสบการณ์ ก่อให้เกิดการ
 ตัดสินใจกระทำ หรือพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม โดยขาดความยั้งคิดและการคำนึงถึงผลที่จะตามมาจาก
 การกระทำของตน จึงอาจกล่าวได้ว่า ช่วงวัยดังกล่าวนี้อาจมีความเสี่ยงมากกว่าผู้ที่อยู่ในช่วงวัยอื่น ๆ
 ซึ่งจะมีแนวโน้มการที่จะนำไปสู่วิถีการดำเนินชีวิตที่เหมาะสมหรือไม่เหมาะสมได้ ดังนั้น ข้อเสนอเชิง
 จริยธรรมของพระมหาสมปองที่มองว่า วัยรุ่นเปรียบเสมือนวัยแห่งการเรียนรู้ชีวิต การเริ่มต้นที่จะ
 เรียนรู้ชีวิตสิ่งแรกที่วัยรุ่นควรยึดถือปฏิบัติคือการรู้จักหน้าที่ของตนเอง ตามหลักอาศรม 4¹ ที่
 ประกอบด้วย (พระมหาสมปอง ตาลปุตฺโต, 2550ข, หน้า 21)

¹ หลักอาศรม 4 ที่ประกอบไปด้วย พรหมจารี, คฤหัสถ์, วานปรสัถ์, สันยาสี แต่เครือข่ายธรรมเดลิเวอรี่หรือพระมหา
 สมปอง มักหยิบยก พรหมจารี แล้วอธิบายถึงหน้าที่ของวัยเยาวชนจำเป็นต้องมีหน้าที่ศึกษาหาความรู้โดยส่วนใหญ่

1. พรหมจารี คือ วัยเรียนวัยศึกษา มีหน้าที่ในการศึกษาหาความรู้
2. คฤหัสถ์ คือ วัยครองเรือน ทำหน้าที่เป็นภรรยาที่ดี เป็นสามีที่ดี ทำหน้าที่เป็นบุตรที่ดี ต่อบิดามารดา
3. วานปรสัถ์ คือ วัยออกบวช เมื่อผ่านวัยเบื้องต้นมาแล้ว ต้องเข้าป่าเพื่อหาความสงบ ผีกจิตใจให้สงบ
4. สันยาสี คือ วัยชราเป็นวัยเพื่อสู่การบรรลุเป้าหมายสูงสุดของชีวิต คือการหลุดพ้นจากการเวียนว่ายตายเกิดด้วยการบำเพ็ญมรรค 4 (พระมหาสมปอง ตาลปุตโต, 2550ช, หน้า 21)

หลักอาศรม 4 จะช่วยให้ผู้คนได้รู้จักหน้าที่ของตนเองซึ่งเป็นสิ่งสำคัญ ที่สามารถนำมาใช้ประยุกต์และปฏิบัติได้ทุกช่วงวัย โดยเฉพาะกลุ่มเด็ก เยาวชนและวัยรุ่นกำลังจะเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ จึงมีหน้าที่ศึกษาเล่าเรียน เพื่อเป็นกำลังสำคัญหลักในการพัฒนาของชาติ โดยมองว่าปัญหาทางสังคมเกิดมาจากการไม่รู้หน้าที่ของตนเอง เช่น ความรักในระหว่างเรียน การทดลองยาเสพติด ความขัดแย้งระหว่างสถาบันการศึกษา ล้วนแล้วแต่เป็นปัญหาจากการไม่รู้หน้าที่ของเยาวชนที่ส่งผลไปสู่การก่อรูปของปัญหาสังคมได้ ดังนั้นการไม่เข้าใจใน “หน้าที่” ของตัวเองจึงมิใช่ปัญหาของปัจเจกเพียงเท่านั้น หากแต่เป็นปัญหาทางสังคมและการพัฒนาประเทศชาติ

ความรักในระหว่างเรียน กลุ่มนี้จะมองว่าความรักเป็นสิ่งสวยงามเป็นสิ่งสำคัญของชีวิต ไม่ว่าจะพบกันด้วยวิธีการใดก็ตาม เช่น การเผชิญหน้ากันตรงๆ การแนะนำโดยเพื่อนฝูง หรือพบกันโดยบังเอิญ หากฝ่ายหนึ่งเกิดความรู้สึกถูกใจอีกฝ่ายหนึ่งอันเนื่องมาจากรูปลักษณ์ภายนอก เช่น ความสวย ความงาม ความหล่อเหลาของใบหน้า ความได้สัดส่วนของเรือนร่าง ก็จะทำให้เกิดแรงผลักดันให้เกิดพฤติกรรมสร้างสัมพันธ์ภาพต่างๆ ตามมา ลักษณะของความรักของเยาวชนจึงมีเพียงองค์ประกอบเดียวคือ ความเสน่หา (Passion) เป็นอารมณ์ที่สลับซับซ้อน ซุกซ่อนรุนแรง ไม่กล้าคิดกล้าตัดสินใจ เกิดความป่วนพองฟูง่านภายในจิตใจ การมีความโหยหาคิดถึงอีกฝ่ายอยู่ตลอดเวลา จิตใจเหม่อลอย ส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน เช่น การเรียน การทำงาน

เมื่อเป็นกรณีของความรักที่เกิดขึ้นเพียงฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเพียงอย่างเดียว ไม่มีการตอบสนองของอีกฝ่าย ส่งผลทำให้เกิดความกระวนกระวาย ความทุกข์ทรมานใจอย่างรุนแรง หรือความรักแบบหลงใหล² ที่ทำให้เกิดความมุ่งมั่นจริงจัง มีแรงขับเคลื่อนให้ปฏิบัติการเชิงพฤติกรรม ได้แก่ ฝ่ายที่มีรักจะเริ่มแสดงพฤติกรรมต่างๆ ให้อีกฝ่ายรู้ว่า "ฉัน/ผมสนใจคุณนะ " ด้วยการสร้างสัมพันธ์ภาพเบื้องต้น (courting) เช่น การพูดเล่นหยอกล้อ ชื้อขนมมาฝาก การเอาใจด้วยบริการต่างๆ หากอีกฝ่ายสนใจก็จะเริ่มมีท่าทีตอบสนอง กระบวนการสร้างสัมพันธ์ภาพแห่งรักจะเริ่มต้นพัฒนาจากลำดับหนึ่งไปสู่อีกลำดับหนึ่งได้ โดยเป้าหมายคือการครอบครองความรักของอีกฝ่าย จนเกิดการยับยั้งชั่งใจ

² ความรักแบบหลงใหล ภาษาอังกฤษอาจเรียกได้อีกคำหนึ่งว่า Infatuated love หรือ Infatuation ซึ่งแปลว่าความรักขั้นหลงใหล หรือ หลงรักอย่างมาก

ไม่กล้าปรึกษาผู้ปกครอง/ผู้ใหญ่ เมื่อเกิดการห้ามปรามกลับกลายเป็นการเสมือนยุยงส่งเสริม จนเกิดพฤติกรรม " ซิงสุกก่อนห้าม " ความรักประเภทนี้มักไม่ยั่งยืน

การยึดติดกับ “ความรัก” อาจทำให้เกิดปัญหาได้หลายอย่าง เช่น การทำร้ายตนเอง การฆ่าตัวตาย ดังนั้น “ความรัก” จึงควรมีธรรมะเข้ากำกับด้วยคือ การมี “หิริโอตตปปะ”

หิริ คือการละอายที่จะเป็นผู้หญิงที่ไม่รักษานวลสงวนตัว/เป็นชายที่ซิงสุกก่อนห้าม

โอตตปปะ คือความกลัวต่อบาป กลัวต่ออันตรายที่จะเกิดขึ้นกับตนเองและผู้อื่น

ดังนั้น “ความรัก” ควรประกอบไปด้วย ปัญญา ความเหมาะสม เริ่มต้นจากการรักตนเอง คือการรู้จักหน้าที่ของเยาวชน คือการเรียนรู้ ความรักของสถาบันครอบครัว ความรักที่เหมาะสมกับวัย คือความรักที่จะใช้ชีวิตได้อย่างถูกต้อง มีสติ มีศีลธรรม และรักตัวเอง

ความรักที่ผิดพลาดของวัยรุ่นอาจนำไปสู่ปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยเรียนของเยาวชน ทางหนึ่งของการแก้ไขปัญหาที่ไม่เหมาะสมคือ การทำแท้งซึ่งเป็นการทำร้ายอีกชีวิตหนึ่งที่มีโอกาสเกิดมาดูแลโลกกว้าง โดยการคิดคำนึงถึงตนเองเป็นหลัก เช่น ความกลัวจะเสียอนาคต ความกลัวต่อบุคคลในครอบครัวผิดหวัง และทัศนคติของสังคมที่ไม่ยอมรับถึงการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร จึงมองว่าการทำแท้งคือ หนทางเดียวในแก้ปัญหา วิธีการแก้ปัญหาเหล่านี้มองจากสาเหตุของปัญหาที่แท้จริง คือปัญญา และหน้าที่ของเยาวชน ขณะเดียวกันสถาบันของครอบครัวจะต้องมีส่วนสำคัญในการให้คำแนะนำสั่งสอน ให้คำปรึกษาและแนวทางการแก้ปัญหาตามลำพัง

การเสนอแนวทางการแก้ปัญหาของเยาวชน ที่มีประสบปัญหาที่หลากหลาย เช่น การหนีเรียน พฤติกรรมการติดเกม การใช้จ่ายเสพติดในวัยรุ่น การเรียกร้องความสนใจจากสังคมรอบข้าง โดยเฉพาะการขาดความสนใจของคนในครอบครัวก็จะหันไปหาเพื่อนมากขึ้น และเริ่มต่อต้าน ไม่เชื่อฟังคนในครอบครัว เนื่องจากการเป็นที่ยอมรับจากเพื่อน ส่งผลต่อพฤติกรรมที่แสดงออกจกต้นแบบที่เชื่อว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้อง และสามารถตอบสนองความต้องการของตนได้ ซึ่งบางครั้งอาจเกิดจากความเห็นผิด ดังนั้นวัยรุ่นควรมีต้นแบบที่ดีมีคุณค่า ปัญหาเด็กกลุ่มเสี่ยง คือเด็กที่เกเร ออกนอกกลุ่มออกทางไม่ว่าเรื่องใดก็ตาม การมองว่าคนสูบบุหรี่เป็นบุคคลที่มีความกล้าหาญ การยกพวกตีกันเป็นเรื่องของศักดิ์ศรี จึงทำตามจนกลายเป็นค่านิยม เพื่อจะแก้ปัญหาให้ได้ผลรวดเร็วควรเปลี่ยนค่านิยมที่ตัวผู้นำที่ตัวเด็กกลุ่มเสี่ยง ทางเครือข่ายธรรมะเดลิเวอรี่และพระมหาสมปองเสนอวิธีการคือ การนำเยาวชนกลุ่มเสี่ยงเข้าอบรมธรรมะค่ายอบรมผู้นำ เพื่อให้เด็กกลุ่มเสี่ยงได้เห็นต้นแบบที่ดีที่ถูกต้องและชักจูงเพื่อนที่มีปัญหาในแบบเดียวกัน ให้นำมาใช้ชีวิตในแบบที่ดีมีศีลธรรม

หลักธรรมะที่เยาวชนควรมีในการเรียนรู้คือ หลักอิทธิบาท 4 ได้แก่

ฉันทะ คือความรักในสิ่งที่จะทำ

วิริยะ คือความขยันหมั่นเพียร

จิตตะ คือความใส่ใจ

วิมังสา คือการทบทวนพิจารณาในสิ่งที่ตนเลือก

ดังนั้นหน้าที่ของเยาวชนจึงมีความสำคัญที่จะกำหนดบทบาทของตนเองทางสังคมทางเครือข่ายธรรมะเดลิเวอรี่ให้มีความสำคัญกับกลุ่มเยาวชน คือ บทบาททางด้านการเรียน โดยเน้นเป็นการเรียนแบบทางสายกลาง คือการเรียนและการเล่นที่มีการแบ่งเวลาอย่างเป็นระบบ ไม่เล่นหรือเรียนจนมากเกินไปจนเกินไป แต่ให้รู้จักการแบ่ง “เวลา” ที่เหมาะสมระหว่างการเรียนและการเล่น ซึ่งสะท้อนถึงการประเมินความเหมาะสม ความสามารถของตนเองว่าจะกำหนดเส้นทางเดินของชีวิตไปในทิศทางใด ดังในการอุปมาอุปไมยว่า

“ภูเขามียหลายลูกแต่วัยรุ่นมักมองชีวิตเป็นเส้นทางเดียว ต้องเรียนคณะนี้มหาวิทยาลัยนี้เท่านั้น ทุกคนต่างแข่งกันปีนภูเขาลูกเดียวกันแม้ภูเขาลูกนั้นจะปีนยาก มีต้นไม้รก หินคม ปีนแล้วก็ตกจนเข้าถลอก แต่มีเขาก่อตั้งหลายลูกที่ปีนขึ้นไปได้ง่ายๆเหมาะกับตัวเราทำไมถึงไม่ปีน ก็เปรียบเสมือนมหาวิทยาลัยดีๆ ไม่ได้มีแค่ที่เดียว ไม่ได้มีคณะดีๆ แค่คณะเดียว”

4.2 ธรรมะสำหรับวัยทำงาน

หลักธรรมะสำหรับกลุ่มวัยทำงาน ที่เครือข่ายธรรมเดลิเวอรี่มองว่า เป็นกลุ่มประชากรที่มีสัดส่วนมากที่สุดทางสังคมและมีบทบาททางเศรษฐกิจ สังคมค่อนข้างสูง และเป็นพลังแรงงานที่สำคัญต่อการพัฒนาประเทศ สามารถจำแนกออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ได้แก่ กลุ่มผู้บริหารองค์กรและกลุ่มลูกจ้างที่เป็นแรงงานในองค์กร

ลักษณะของการเข้าสู่สังคมเมืองคือลักษณะการประกอบอาชีพ ได้แก่ ผู้บริหารองค์กร และกลุ่มลูกจ้างพนักงานในระดับกลางและการใช้ธรรมะสำหรับผู้ประกอบการและเจ้าของธุรกิจในทุกประเภท เช่นการนำธรรมะในหลักอิทธิบาท 4 มาใช้ประยุกต์ใช้ในการบริหารพนักงานในองค์กรได้แก่

1. ฉันทะ มีความพอใจในงาน มีความรู้ความสามารถนัดในการทำงานนั้นทำด้วยใจที่รักงาน
2. วิริยะ มีความเพียรในงาน แม้งานที่ทำจะมีอุปสรรคมากต้องเพียรพยายามกับงานให้มากขึ้น
3. จิตตะ จดจ่อเอาใจใส่กับงานที่ทำ เมื่อได้รับมอบหมายหน้าที่มาต้องทำอย่างเต็มความสามารถ เน้นคุณภาพ ไม่ใช่ปริมาณเพียงอย่างเดียว
4. วิมังสา มีปัญญาหมั่นตรึกตรองในงานนั้น หาเหตุผล หาบทสรุปของงาน

การบรรยายธรรมะของผู้บริหาร จึงมีการอุปมาอุปไมยแล้วยกตัวอย่างบทบาทหน้าที่ที่แตกต่างกันระหว่างพนักงานภายในองค์กร เช่นการยกตัวอย่างเกี่ยวกับแอร์โฮสเตสและกัปตัน

เครื่องบิน มีการอุปมาอุปไมยที่เพื่อให้เห็นภาพของการบริหารองค์กรเปรียบกับการขึ้นเครื่องบินและการเป็นกัปตันเครื่องบินด้วยการอธิบายว่า การขึ้นเครื่องบินทำให้เรามองเห็นอะไรในมุมสูงและเห็นภาพรวมของสิ่งต่างๆ ซึ่งก็เหมือนกับการทำงานถ้าเรามีตำแหน่งที่สูงขึ้นก็จะสามารถมองเห็นภาพรวมขององค์กรและการที่เราเป็นผู้ใหญ่ ทุกอย่างล้วนให้ประสบการณ์แก่มนุษย์แทบทั้งสิ้น การดำเนินชีวิตก็ต้องประสบกับปัญหาโดยธรรมชาติโดยที่ไม่ควรต้องห่วงเกรงแต่ประการใดแต่สถานการณ์เหล่านี้จะหล่อหลอมให้มีมุมมองที่กว้างมากขึ้น ที่ชี้ให้เห็นถึงวิสัยทัศน์ในการบริหารที่แตกต่างจากพนักงานอย่างชัดเจน

กลุ่มพนักงานลูกจ้างในองค์กรอาจมีอยู่หลายระดับแต่การศึกษาขั้นนี้จะให้ความสำคัญกับกลุ่มพนักงานองค์กรที่อยู่ในระดับกลางที่จะต้องเผชิญปัญหาที่หลากหลาย รุมเร้าเข้ามาในการดำเนินชีวิตประจำวัน เช่น ปัญหาที่ตามมาจากการทำงาน (การเป็นลูกจ้างในระบบ) อารมณ์เคร่งเครียด ความกังวลต่อความก้าวหน้าในอาชีพการงาน รายได้ไม่สอดคล้องกับรายจ่ายในแต่ละเดือน ความสัมพันธ์ความขัดแย้งกับเพื่อนร่วมงาน หรือลักษณะของการทำงานที่ตนเองไม่สามารถกำหนดได้ด้วยตนเอง แต่ด้วยเงื่อนไขและข้อจำกัดในการดำเนินชีวิตของลูกจ้าง จำเป็นต้องอดทนทำงานเพื่อการเลี้ยงดูตนเองและสมาชิกของครอบครัว

การตัดสินใจของการทำงานที่มีวิธีคิด “การทำหน” หรือ “การทนทำ” และการตัดสินใจลาออกจากงานประจำเนื่องจากสภาวะปัญหาภายในองค์กรหรือปัจจัยภายในส่วนตัวจำเป็นที่จะต้องมีการยอมรับเข้ามาประกอบการตัดสินใจ คือ อับปมาทะ หรือความไม่ประมาท หมายถึงการทำงานทุกอย่างต้องวางแผน และการตัดสินใจที่รอบคอบนั้นคือความไม่ประมาทในการทำงาน การตัดสินใจลาออกของพนักงานลูกจ้างจำเป็นต้องมีวางแผนสำรองภายหลังจากนั้น การไตร่ตรองเชิงเหตุและผลวิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่าง “การทนทำงาน” กับการลาออกไว้อย่างไร การคิดใคร่ครวญถึงงานอื่นที่จะรองรับความเสี่ยงที่เกิดจากการตัดสินใจหรือไม่ หรือหากเกิดประสบปัญหาด้านการเงินจะมีวิธีการแก้ไขไว้แล้วหรือยัง ดังนั้น อับปมาทะคือความไม่ประมาทที่เกิดจากการไตร่ตรองอย่างถ่วงถี้และหากขาดจากหลักธรรมะข้อนี้ด้วยการ ใช้อารมณ์ตัดสินใจจากความรู้สึกไม่สบายใจ ความอยากลาออก ขาดการวิเคราะห์ผลที่ตามมาจนอาจเกิดผลกระทบต่อตนเองและครอบครัวได้

ขณะที่อีกด้านหนึ่งของโครงสร้างสังคมที่ให้ความสำคัญ ขึ้นชมกับบุคคลที่มีประสบความสำเร็จการมีหน้าที่การงานดี โดยเฉพาะสถานะทางเศรษฐกิจในระดับสูงที่มักจะถูกยกย่องจากสังคมว่าเป็นผู้ที่ประสบความสำเร็จ แรงกดดันทางด้านสังคมจึงกลายเป็นการแบกความหวัง ความฝันของตนเองและครอบครัวเอาไว้ ความอดทนจากการเป็นลูกจ้างเพื่อแลกกับรายได้ในรูปแบบของเงินเดือน การยอมรับสถานะทางสังคม และการดำรงชีวิตของครอบครัว อารมณ์ของความเบื่อหน่ายที่สะท้อนความสัมพันธ์ของความกังวลและความสิ้นหวัง ที่ปราศจากความก้าวหน้าความสนใจจากการ

ทำงานหรือปัญหานั้นเกิดขึ้นภายในองค์กร ข้อเสนอสำคัญของพระมหาสมปองกับการทำงานที่อยู่บนความเปื้อนข่ายของลูกจ้างคือ การคิดในเชิงบวก ดังในคำอธิบายที่ว่า

“ถ้าเราทำงานจนเมื่อยมือเหลือเกิน ก็จงดีใจเถอะ ที่มีมือให้เมื่อย
ถ้าเราเดินไปเดินมาจนปวดขาเหลือเกิน ก็จงดีใจเถอะ ที่มีขาให้ปวด
ถ้าเราเห็นหัวหน้า แล้วเซ็งเหลือเกิน ก็จงดีใจเถอะ ที่มีหัวหน้าให้เซ็ง
ถ้าเราเห็นงาน แล้วเราเบื่องานเหลือเกิน ก็จงดีใจเถอะ ที่มีงานให้เบือ”

การนำธรรมะมาประยุกต์ใช้กับการทำงานจึงเหมือนการเยียวยาจิตใจให้เกิดความอดทน ออกลิ้นต่อสถานการณ์ทุกรูปแบบปราศจากการต่อต้าน ดังในธรรมะ “อริยมรรค 8” มรรคหมายถึงหนทางดับทุกข์ ส่วนหนึ่งของอริยสัจ 4 ประกอบไปด้วยทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค ประกอบด้วยหนทาง 8 ประการ ได้แก่

1. สัมมาทิฐิ คือ ปัญญาเห็นชอบ หมายถึง การปฏิบัติอย่างเหมาะสมตามความเป็นจริงด้วยปัญญา
2. สัมมาสังกัปปะ คือ ดำริชอบ หมายถึง การใช้สมองความคิดพิจารณาแต่ในทางกุศลหรือความดีงาม
3. สัมมาวาจา คือ เจรจาชอบ หมายถึง การพูดต้องสุภาพ แต่ในสิ่งที่สร้างสรรค์ดีงาม
4. สัมมากัมมันตะ คือ การประพฤติดีงาม ทางกายหรือกิจกรรมทางกายทั้งปวง
5. สัมมาอาชีวะ คือ การทำมาหากินอย่างสุจริตชน ไม่คดโกง เอาเปรียบคนอื่น ๆ มากเกินไป
6. สัมมาวายามะ คือ ความอุสาหะพยายาม ประกอบความเพียรในการกุศลกรรม
7. สัมมาสติ คือ การไม่ปล่อยให้เกิดความพลั้งเผลอ จิตเลือนลอย ดำรงอยู่ด้วยความรู้ตัวอยู่เป็นปกติ
8. สัมมาสมาธิ คือ การฝึกจิตให้ตั้งมั่น สงบ สงัด จากกิเลส นีรณอยู่เป็นปกติ

เมื่อนำมรรค 8 มาจำแนกออกเพื่อให้เห็นความหมายชัดเจน คือศีล สมาธิ ปัญญา ที่จะทำให้มนุษย์มีคุณธรรม จิตใจสงบ เกิดสมาธิ มีปัญญาที่จะพูดและคิดที่จะเอื้อประโยชน์ต่อการทำงาน

และหลักการทำงานที่อาจทำให้มีโอกาสดำเนินการ การมีตำแหน่งและหน้าที่การงานที่เพิ่มสูงขึ้น ซึ่งหมายความว่าการทำงานที่มีรายได้เพิ่มมากขึ้น เครื่องมือของธรรมะเคล็ดลับได้เสนอมุมมองต่อการทำงานว่า “งานที่ดีคือ งานที่สนุกตอนทำ และภูมิใจตอนเห็นงานเสร็จ” การสร้างโอกาสของตนเองสู่ความสำเร็จคือการทำงานที่มีคุณภาพ ไม่มีเส้นทางลัด ถ้าต้องการความก้าวหน้า ต้องแสดงถึงความสามารถและลงมือทำ พนักงานในองค์กรต้องเริ่มสร้างโอกาสให้ตัวเองด้วยหลักการ 5 ประการ

1. ลุกขึ้นทำการงานก่อนนาย อย่างมีมือเงอเท่านั้นดูตายในงานที่รับผิดชอบ มีระเบียบวินัยในการทำงาน ต้องทำงานตลอดทั้งต่อหน้าและลับหลังเจ้านาย
2. เลิกการงานทีหลังนาย ให้เห็นว่าเราทุ่มเทกับการทำงานอย่างเต็มที่
3. ถือเอาแต่ของทีนายให้ เจ้านายให้งานมา ต้องรีบทำให้เรียบร้อย อย่าเป็นนกสองหัว รับงานหลายที ทำงานนั้น งานนี้จนวุ่นวายไปหมด
4. ทำการงานให้ดีขึ้น ต้องพัฒนาปรับปรุงงานที่เราทำให้เห็นการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ สร้างความแตกต่างในการทำงานให้ดีขึ้น
5. นำคุณของเจ้านายไปสรรเสริญในที่อื่นๆ

การสร้างความก้าวหน้ากลับกลายเป็นเรื่องของการ “อดทน อดกลั้น” เพื่อผลประโยชน์ต่อเจ้าของ/เจ้านาย/นายทุน แลกกับการเพิ่มโอกาสความก้าวหน้าในการทำงาน เงินเดือนที่เพิ่มปริมาณมากขึ้นตามตำแหน่ง ซึ่งจะต้องชั่งน้ำหนักที่ผลงาน ประสิทธิภาพในการทำงานของแต่ละบุคคล ที่มีความสามารถสร้างสรรค์สิ่งที่ดีมีประโยชน์ให้กับตนเองและสังคม

อีกปัญหาหนึ่งของบุคลากรในองค์กรที่เครือข่ายธรรมชาติไว้ให้ความสำคัญอีกเรื่องหนึ่งคือ เพื่อนร่วมงาน ที่อาจมีผลกระทบต่อการทำงาน หน่วยงาน องค์กร ได้ค่อนข้างมาก หากกรณีที่มีเพื่อนร่วมงานที่มีความเข้าใจร่วมกันก็สามารถที่จะนำพาองค์กรบรรลุเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้ และหากเพื่อนร่วมงานขาดความเข้าใจ สร้างความขัดแย้งคู่แข่งต่อกัน ก็จะส่งผลโดยตรงต่อระดับการทำงาน เช่น ประสิทธิภาพลดลง การเบื่องาน เป็นต้น ดังนั้น การรักษาความสัมพันธ์ของเพื่อนร่วมองค์กรเพื่อผลประโยชน์และเป้าหมายสูงสุด พระมหาสมปองจึงได้ยกหลัก สัจคหัตถ์ 4 มาปรับใช้ในวิถีการทำงาน

1. ทาน คือการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ให้กัน ไม่ใจแคบเห็นแก่ตัว เช่นมีข้อมูลใดๆเกี่ยวกับงานก็บอกต่อกัน ความเอื้อเฟื้อนั้นต้องดูความสามารถของตัวเองด้วยว่าให้ได้มากน้อยแค่ไหนโดยไม่ลำบากหรือเดือดร้อนตัวเอง ไม่ใช่การให้เพื่อนยืมเงินจนตนเองไม่มีเงินกินข้าว หรือสละเวลาช่วยงานเพื่อน แต่งานตนเองยังทำไม่เสร็จ
2. ปิยวาจา คือการพูดจาอ่อนหวานไพเราะ ไม่เอาแต่ดูค่าว่าร้ายหรือพูดไม่น่าฟัง อันเป็นการก่อศัตรู
3. อัถถจริยา คือการบำเพ็ญประโยชน์ต่อกัน มีน้ำใจช่วยเหลือเมื่อช่วยได้
4. สมานัตตตา คือการวางตัวให้เข้ากับคนทั้งหลายได้ ไม่เหยียดหยามผู้อื่น เสมอต้นเสมอปลาย ไม่เอารัตเอาเปรียบผู้อื่น ประการนี้สำคัญเพราะเป็นเหมือนการรวบยอดหลักธรรม 3 ประการแรกมาไว้ในข้อนี้ ด้วยการรักษากาย วาจา ใจ ให้อยู่ในศีลธรรม เป็นกลาง และสม่าเสมอ)

และเมื่อปฏิบัติตามหลัก “สังคหัตถุ” ไม่สามารถแก้ปัญหาการทำงานร่วมกันภายในองค์กรได้ จึงเสนอเป็นทางออกด้วยวิธีคิดการทำความเข้าใจร่วมกัน คือ “เอาใจกัน สู้ความเข้าใจกัน และการไว้ใจกัน” ย่อมทำให้สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุขเพราะชีวิตวัยทำงานเป็นช่วงวัยที่มีระยะเวลายาวนานที่สุด การอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขย่อมส่งผลดีต่อการทำงาน การสร้างความก้าวหน้าของอนาคต ที่ไม่ได้ใช้ความสามารถเพียงอย่างเดียว แต่จำเป็นสร้างความสัมพันธ์อยู่กับเพื่อนร่วมงานด้วย

หลักธรรมะที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับครอบครัว ได้มีการอธิบายบนพื้นฐานของ “ครอบครัว” และ “ความสุข” ที่มาจากการนิยามคำว่า “ครอบครัว” จากคำว่าภาษาอังกฤษจากคำว่า "Family" หมายถึง "Father & Mother I love you" แปลได้ว่า "ลูกรักพ่อกับแม่" ซึ่งหมายความว่า ความรักภายในครอบครัวนั้นมิได้จำกัดตัวอยู่เฉพาะลูกเท่านั้นที่ควรจะบอกรักพ่อกับแม่ ขณะที่พ่อกับแม่เองก็ควรจะบอกรักลูกด้วยเช่นกัน จึงจะครบองค์รวมแห่งความรักในครอบครัว ประกอบไปด้วย หลักพรหมวิหาร 4 ที่ประกอบไปด้วย เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา มาเป็นหลักธรรมที่ทำให้ครอบครัวอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข และเป็นหลักธรรมที่ทำให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างประเสริฐ และบริสุทธิ์เสมือนกับพระพรหมหรือเป็นหลักธรรมสำหรับพ่อแม่ลูกที่จะสามารถนำไปปฏิบัติร่วมกันได้

เครือข่ายธรรมะเดลิเวอรี่เห็นว่าครอบครัวเป็นหน่วยพื้นฐานที่สำคัญทางสังคมที่มีบทบาทเสริมสร้างมนุษย์สัมพันธ์ให้เกิดขึ้นกับบุคคล กล่าวคือ ถ้าสมาชิกในครอบครัวมีความรัก ความเข้าใจซึ่งกันและกัน เอื้ออาทร ห่วงใยดูแล ซึ่งกันและกัน ก็จะส่งผลให้ครอบครัวมีความสุขและปลูกฝังบุคลิกภาพที่ดีให้กับสมาชิกในครอบครัวได้ แต่ในขณะเดียวกันถ้าสมาชิกในครอบครัวทะเลาะวิวาทกัน มีความขัดแย้ง ไม่เข้าใจกัน ครอบครัวก็จะมีไม่มีความสุข และอาจส่งผลให้เด็กก้าวร้าว เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวและไม่สามารถปรับตัวเข้ากับบุคคลอื่นได้ครอบครัวต้องมีความรักซึ่งกันและกัน ความสัมพันธ์ในระดับครอบครัวที่พระมหาสมปองเปรียบเปรยว่า

“เสมือนเส้นใยเส้นเล็ก ๆ ที่ถักทออย่างหนาแน่น ซึ่งสามารถต้านทานแรงเสียดสีเสียดทานของสังคมได้เป็นอย่างดี แต่หากเส้นใยเหล่านั้น ถักทออย่างหลวม ๆ ละก็เพียงแค่อันตรายแตกนิคิน้อย เส้นใยเหล่านั้นก็จะขาดอย่างง่ายดาย”

ข้อเสนอเชิงจริยธรรมของครอบครัว ที่มุ่งเน้นความสัมพันธ์ระหว่าง สามีและภรรยา การประยุกต์หลักธรรมะในการอยู่ร่วมกันและการสร้างครอบครัว

บทบาทของผู้หญิงกับจริยธรรม ได้แก่การประพฤติทางกาย ทางวาจา และทางใจ ได้แก่

กาย ซึ่งหมายถึงการประพฤติดี กระทำดี เช่น ขยันทำงานทั้งนอกบ้าน และในบ้าน (เท่าที่ทำได้), กิริยาเรียบร้อย สร้างความสนุกสนานได้ตามโอกาสที่เหมาะสม แต่ต้องไม่ประพฤติตัวผิดศีลธรรม

วาจา คือการพูดที่ดี พูดเพราะ พูดแต่สิ่งที่ดีสิ่งมงคล ไม่โกหก ไม่นินทา ไม่ใส่ร้ายคนอื่น ไม่พูดประชดประชัน

ใจ หมายถึง การมีจิตใจที่ดี คิดดี มีใจที่เป็นกุศล คิดแต่เรื่องดี ๆ และเข้าใจความรักตามหลักโลกธรรม 8 คือ มีลาภ เสื่อมลาภ มียศ เสื่อมยศ มีสรรเสริญ มีนินทา มีสุข และมีทุกข์ เช่นเดียวกับความรัก เมื่อมีรัก ก็มีไม่รัก และก็มีหมดรัก เป็นเรื่องปกติสามัญ ดังนั้น ปัญหาขัดใจกัน ร้างลาจนถึงระดับแยกทางจากกัน จึงเป็นเรื่องของจิตใจของมนุษย์ตามธรรมชาติที่มีความอ่อนไหวไปตามสถานการณ์ มิใช่นิสัยเนื่องจาก จิตใจมนุษย์ที่ไม่เข้มแข็งอดทนต่อแรงยั่วจากภายนอกไม่ได้ มีความอยากรู้และต่างแสวงหาสิ่งแปลกใหม่ จนนำไปสู่ปัญหาของครอบครัวแตกแยกเนื่องจากบุคคลที่สาม

ข้อเสนอสำคัญของการดำเนินชีวิตคู่ควรประกอบไปด้วยหลักฆราวาสธรรม ได้แก่

1. สัจจะ คือ ความซื่อสัตย์จริงใจต่อกันรวมไปถึงการไม่โกหก
2. ทมะ คือ การรู้จักบังคับควบคุมอารมณ์ ชมเฝาระงับความรู้สึกต่อสิ่งไม่ดีของกันและกัน
3. ขันติ คือ ความอดทน อดกลั้น ที่เกิดจากความขัดแย้ง
4. จาคะ คือ ความเสียสละ มีน้ำใจเอื้อเฟื้อต่อกัน เสียสละความพอใจและความสุขส่วนตนให้กันและกัน

โดยเสนอให้ยึดหลัก “สัจจะ” เป็นข้อสำคัญสำหรับการประคับประคองชีวิตคู่ให้สามารถดำเนินกันได้อย่างราบเรียบ ปราศจากความขัดแย้งที่นำมาสู่ความรุนแรงภายในครอบครัว เนื่องจาก สัจจะ คือ ความซื่อสัตย์จริงใจต่อกันรวมไปถึงการไม่โกหกสร้างความไว้วางใจ นอกจากนี้ยังได้กำหนดหน้าที่การปฏิบัติของสามีและภรรยาไว้ดังนี้

หน้าที่พึงปฏิบัติของสามีต่อภรรยา 5 ข้อ ได้แก่

1. ยกย่องสมฐานะภรรยา ถ้าไปไหนด้วยกันก็แนะนำให้คนอื่นรู้จัก ยกย่องฝ่ายหญิงให้มีหน้ามีตาในสังคม เป็นที่ยอมรับ เป็นการให้เกียรติ
2. ไม่ดูหมิ่น ไม่ด่าว่า กล่าวชื่นชมให้กำลังใจอยู่เสมอ
3. ไม่ประพฤตินอกใจ ทั้งทางกายและทางใจ ความซื่อสัตย์ต่อคนรักเป็นสำคัญ
4. มอบความเป็นใหญ่ในบ้าน ทั้งเรื่องงานบ้าน การจัดการการเงิน
5. หาเครื่องประดับมาให้เป็นของขวัญตามโอกาส

หน้าที่พึงปฏิบัติของภรรยาต่อสามี 5 ข้อ ได้แก่

1. จัดการงานบ้านให้เรียบร้อย
2. สงเคราะห์ญาติมิตรทั้งสองฝ่ายด้วยดี บำรุงดูแลท่านให้เหมือนกับเป็นพ่อแม่
3. ไม่นอกใจ
4. รักษาทรัพย์ที่หามาได้
5. ขยันไม่เกียจคร้านในงานทั้งปวง งานไม่ว่าในบ้านนอกบ้าน

ความเข้าใจบทบาทหน้าที่ของแต่ละบุคคลโดยเฉพาะสามีและภรรยา คือพื้นฐานของความเข้าใจ การอยู่ร่วมใช้ชีวิตของครอบครัวที่มีความสุข และยังทำหน้าที่สะท้อนภาพทางสังคมในหน่วยที่ใหญ่กว่า บทบาทสำคัญอีกประการหนึ่งคือการดูแลบุตรหลานของตนเอง เครือข่ายธรรมเดลีเวิร์จจึงเสนอแนวทางการดูแลเยาวชนภายในครอบครัวไว้ว่า

“เพราะครอบครัวเป็นรากฐานสำคัญของประเทศ เป็นหน่วยเล็กๆที่บ่งบอกว่าแต่ละบุคคลถูกอบรมมาเช่นไร ครอบครัวเปรียบเสมือนเตาหลอมที่จะผลิตบุคคลที่มีคุณภาพ/ไร้คุณภาพต่อสังคม เนื่องจากพ่อแม่เป็นต้นแบบด้านพฤติกรรมที่พบเห็นได้ง่ายที่สุด ครอบครัวที่รักใคร่ยอมส่งผลให้บุคคลในครอบครัวมีความเมตตา มีพฤติกรรมการแสดงออกที่ดีขึ้น แต่บางครอบครัวที่ดูแลลูกอย่างดีเอาใจใส่ลูกมากเกินไป จนเข้าทำนองพ่อแม่รังแกฉัน พ่อแม่ทำงานมีหน้ามีตาในสังคมแต่ลูกกลับสร้างความสะดวกให้กับสังคม (เด็กแว้นซึ่งมอเตอร์ไซค์ ยกพวกตีกัน) เหมือนคำที่ว่า “เลี้ยงลูก เราเลี้ยงเขาได้แต่ตัว แต่เราเลี้ยงใจเขาไม่ได้” สังคมในปัจจุบันมีสิ่งยั่วยุเพิ่มมากขึ้น เด็กที่ไม่ได้รับการอบรมสั่งสอน หรือไม่ได้รับคำแนะนำอย่างใกล้ชิดจะหลงไปกับสิ่งเหล่านั้น เพราะความอยากรู้อยากลอง สิ่งเหล่านั้นก็จะย้อนกลับมาทำร้ายไม่ใช่เพียงตนเองเท่านั้น แต่ทำร้ายครอบครัวด้วย “ชั่วคนเดียว ทุกข์ทั้งตระกูล” สาเหตุที่ลูกไม่เป็นอย่างที่พ่อแม่คาดหวังไว้อาจเกิดจากความกดดันที่พ่อแม่ มักจะเอาลูกของตนเองไปเปรียบเทียบกับลูกคนอื่น อยากให้ลูกตนเป็นในแบบที่พ่อแม่ต้องการลูกไม่ถนัดด้านไหนกลับซ้ำเติม โดยไม่ถามว่าลูกชอบหรือไม่ ไม่เก่งเพราะอะไร คิดแต่จะให้ลูกเป็นแบบที่หวังเพียงอย่างเดียวที่ส่งผลต่อจิตใจเด็ก เมื่อพ่อแม่ไม่เข้าใจจึงหันหน้าไปพึ่งเพื่อน พึ่งยาเสพติด”

บทบาทของพ่อแม่ในการดูแลเยาวชนคือการให้กำลังใจ และส่งเสริมเพิ่มเติมในส่วนที่เหมาะสมหากหน้าที่ของพ่อแม่คือการอบรมสั่งสอนเลี้ยงดูลูก และบทบาทหน้าที่ของบุตรคือความกตัญญูในความหมายของการตอบแทนพระคุณของผู้ที่ให้กำเนิดเลี้ยงดู เช่น การช่วยเหลือพ่อแม่ การ

แบ่งเบาภาระงานอื่นที่สามารถกระทำได้เพื่อตอบแทนการบุคคลเหล่านี้ พระมหาสมปองได้เสนอให้เห็นชัดเจนว่า ความกตัญญูควรทำร่วมกันในขณะที่ยังมีชีวิตมิใช่กระทำภายหลังจากการสูญหายของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ดังคำอธิบายว่า

“รักพ่อแม่ให้มากก่อนที่ไม่มีพ่อแม่ให้รัก ดูแลพ่อแม่ให้ดีก่อนที่จะไม่มีพ่อแม่ให้ดูแล ความกตัญญูไม่ใช่ส่วนเติมเต็มให้เป็นคนดีโดยสมบูรณ์ แต่มันเป็นพื้นฐานของคนดีถ้าหากไม่มีสิ่งนี้ตั้งแต่ต้น คุณก็ไม่มีทางเป็นคนดีที่สมบูรณ์ได้”

4.3 ธรรมะสำหรับวัยสูงอายุและวัยเกษียณ

วัยสูงอายุ/วัยเกษียณ ซึ่งจะมีการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ทั้งในเชิงกายภาพ ร่างกาย จิตใจและอารมณ์ ทั้งยังจะต้องเผชิญอยู่กับสถานการณ์ภายนอกทางด้านเศรษฐกิจ สังคม ผู้สูงอายุหลายรายไม่สามารถปรับตัวรองรับต่อการเปลี่ยนแปลงนั้น ๆ ได้ อาจส่งผลให้เกิดความเครียด อาการซึมเศร้าและไร้ซึ่งความสุข ดังนั้นจะต้องปรับตัวทั้งด้านร่างกาย จิตใจ ความคิด อารมณ์ และสภาพความเป็นอยู่ของตนเองเริ่มจากการปรับใจของตนเอง ด้วยการเปิดใจยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทั้งของตนเองและสิ่งใหม่ๆ จากสังคม การเปิดรับและยอมรับความคิดเห็นของลูกหลานและคนอื่นมากขึ้น ไม่เก็บตัวหรือแยกตัวเองออกจากครอบครัวหรือสังคม โดยพยายามเข้าไปมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่างๆ ของครอบครัว ชุมชนและสังคม มีความยืดหยุ่นในเรื่องต่างๆ ตระหนักรู้ถึงการอยู่ร่วมกับครอบครัวและคนอื่น เพื่อลดความขัดแย้งให้น้อยลงมากที่สุด และพยายามช่วยตนเองในสิ่งที่ทำได้พร้อมกับการยอมรับความช่วยเหลือและการดูแลของลูกหลาน ซึ่งเป็นแนวทางที่จะทำให้ผู้สูงอายุดำเนินชีวิตได้อย่างปกติ

วัยสูงอายุได้สะสมประสบการณ์ข้ามผ่านแต่ละช่วงเวลา สู่การเป็นคลังภูมิปัญญาที่มีชีวิตให้กับคนรุ่นต่อไป ข้อเสนอของพระมหาสมปอง ไว้ว่า

“ผู้สูงวัย คือทรัพยากรบุคคลที่สำคัญที่สุดของประเทศ แม้จะเกษียณอายุการทำงานไปแล้วแต่ความรู้ความสามารถไม่ได้เกษียณไปกับตัว”

ข้อเสนอโดยให้ผู้สูงอายุปล่อยวางจากความสับสนและวุ่นวายในชีวิตด้วยแนวคิดของสมุทัยข้อสำคัญคือ กามหรือสาเหตุแห่งทุกข์ 3 ประการคือ

กามตัณหา คือ ความดิ้นรน ความต้องการเชิงวัตถุหรือบุคคล

ภวตัณหา คือ ความดิ้นรนที่เกิดจากการแสวงหาเกียรติยศ สรรเสริญ

วิภวตัณหา คือ ความไม่อยากเป็นสิ่งต่าง ๆ

หลักธรรมที่ผู้สูงอายุประยุกต์ใช้ได้แก่ พรหมวิหารธรรม 4 คือ

- 1.เมตตา คือ การมีเมตตากับทุกคน เพราะชีวิตได้ผ่านทั้งแง่บวก ลบ เห็นเรื่องดี ไม่ดี จึงเป็นวัยที่ต้องให้ความรักกับคนรอบข้างและตนเองมีความสุข
- 2.กรุณา คือ การสงสาร การเห็นอกเห็นใจ ทำบุญให้มาก
- 3.มุทิตา คือความยินดี ไม่อิจฉาริษยา
- 4.อุเบกขา คือ การวางเฉย เกิดความเข้าใจโลก

จากหลักธรรมจะสามารถสร้างผู้สูงอายุที่เป็นต้นแบบที่ดีต่อครอบครัว ส่งต่อประสบการณ์สู่คนในครอบครัวและสังคม ความสามารถและประสบการณ์ คือ ภูมิปัญญาที่สั่งสมสามารถสืบทอดและก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม และควรยกให้เป็นบุคคลสำคัญของครอบครัว เพื่อเป็นต้นแบบที่เหมาะสม อาจกล่าวได้ว่าเป็นการสร้างความเข้มแข็งให้กับครอบครัวและขยายต่อเยาวชนรุ่นหลังได้

บทที่ 3

กระบวนการเผยแผ่จริยธรรมของพระมหาอุทัย วชิรเมธี

บทนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการสื่อสารทางจริยธรรมของพระมหาอุทัย วชิรเมธี จะนำเสนอ แบ่งออกเป็น 4 ประเด็นคือ

1. ภูมิหลังของพระมหาอุทัย วชิรเมธี
2. การก่อรูปเชิงสถาบันทางด้านศาสนา
3. โครงสร้างเชิงสถาบันของพระมหาอุทัย วชิรเมธี
4. กลยุทธ์ในการเผยแผ่จริยธรรมของพระมหาอุทัย วชิรเมธี

1. ภูมิหลังของพระมหาอุทัย วชิรเมธี

พระมหาอุทัย ว.ชิรเมธี มีชื่อเดิมคือ อุทัย บุญถึง เกิดเมื่อวันที่ 29 มกราคม พ.ศ.2516 ภูมิลำเนาเดิมอยู่ที่บ้านครึ่งใต้ ตำบลครึ่ง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ชีวิตในวัยเด็กของ อุทัย วชิรเมธี มีความใกล้ชิดกับศาสนาโดยเฉพาะพุทธศาสนา ที่มาจากการติดตามคนในครอบครัวเข้าร่วมทำบุญและประกอบพิธีกรรมทางศาสนาในพื้นที่ใกล้เคียงของชุมชน ต่อมาได้เข้าศึกษาในโรงเรียนที่อยู่ในเขตของศาสนสถานมาตั้งแต่ในวัยที่ยังเยาว์ ภาพความทรงจำ ประกอบกับความศรัทธาที่ฝังแน่นในวัยนั้นจึงได้ซึมซับ อารมณ์ร่วมและความรู้สึกที่มีความประทับใจในพระพุทธศาสนา ส่งผลให้พระมหาอุทัย วชิรเมธี จึงตัดสินใจบรรพชาเพื่อเข้าสู่การศึกษาและเรียนรู้ทางธรรม สาเหตุสำคัญที่ผลักดันให้พระมหาอุทัย ตัดสินใจบวชคือ การสร้างโอกาสทางการศึกษาทั้งด้านทางโลกและการศึกษาทางธรรมะ ภาษาสำหรับที่ใช้ในการอ่านเรียนหรือเพื่อศึกษาทางด้านศาสนาพุทธ ท่านได้บรรพชาเป็นสามเณรในวันที่ 8 เมษายน พ.ศ.2530 และภายหลังจากบวชเรียนเป็นสามเณรได้ 7 พรรษาจึงได้อุปสมบทเป็นพระสงฆ์ในวันที่ 10 พฤษภาคม พ.ศ.2537 ณ วัดครึ่งใต้ ในเขตจังหวัดเชียงราย (อุทัย วชิรเมธี, 2552, หน้า 12)

จากการเข้าศึกษาบวชเรียนตั้งแต่เป็นสามเณรสู่การเป็นพระสงฆ์ ทำให้เกิดความเลื่อมใสศรัทธาต่อองค์พระศาสดาในศาสนาพุทธเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะคำสอนของพระพุทธเจ้าในเรื่องของความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ คือการที่จะต้องมึมุมมองในทางโลกและทางธรรมควบคู่กันไป ซึ่งจะนำไปสู่การใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิตประจำวันของตนเองได้อย่างเต็มความสามารถจึงจะกล่าวได้ว่าเป็นมนุษย์โดยสมบูรณ์ จึงทำให้พระมหาอุทัย จึงทำการศึกษาเล่าเรียนทั้งในทางศาสนาและการศึกษาทางโลกควบคู่กันไป กล่าวคือ ในระยะเวลาที่ดำรงสถานะเป็นพระสงฆ์ ก็ได้ศึกษาด้านธรรมศึกษาจนจบในระดับชั้นตรี ชั้นโท และชั้นเอก ควบคู่ไปกับการได้รับความช่วยเหลือจากบรรดากลุ่มเพื่อน ในระดับชั้นมัธยมศึกษาที่ทำหนังสือการศึกษาตามหลักสูตรกระทรวงศึกษา ให้มาอ่านและแสวงหาความรู้เพิ่มเติม

การศึกษาตามแบบแผนการศึกษาทางธรรม ได้สำเร็จระดับพระปริยัติธรรมแผนกบาลี การศึกษาเปรียญธรรม 5 ประโยคและนักธรรมเอก ระยะเวลาจึงเริ่มศึกษาเปรียญธรรม 6 ประโยค ควบคู่ไปกับการศึกษาทางด้านภาษาศาสตร์ โดยเฉพาะภาษาอังกฤษ การฝึกทักษะทางการพิมพ์ จึงสมัครเรียนพิมพ์ดีด และความสนใจทางการวิชาการทั่วไป ความรู้สึกที่อยากจะศึกษาความรู้ ทางธรรมเพิ่มเติมมากขึ้นไปกว่าที่มีอยู่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่ความคิดทางด้านศาสนาพุทธสู่ การเทศนา และการบรรยายธรรมะคำสอนเผยแพร่แก่พุทธศาสนิกชนและสังคมมากขึ้นจึงมุ่งการศึกษา ทางธรรมจนจบเปรียญธรรม 9 ประโยค ขณะที่การศึกษาทางโลกก็ได้จบการศึกษาในสาขา ศึกษาศาสตร์ จากมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (ฉวีฉวี สุโขทัย, 2553, หน้า 72-74)

ภายหลังจบการศึกษาทางธรรมในระดับเปรียญธรรม 9 ประโยค จึงได้ตั้งข้อสงสัยที่สำคัญคือ การตระหนักถึงชีวิตที่เกี่ยวกับอนาคต ที่ได้วางเป้าหมายเพื่อการบรรลุทางธรรมตามแนวทางของพระ อรหันต์ แต่ในขณะที่บริบททางด้านสภาพแวดล้อมของสังคม ก็มีได้เอื้ออำนวยเท่าที่ควร การเดินทาง ตามพระศาสดาเป็นระยะเวลาถึง 17-18 ปีของการร่ำเรียนทางศาสนาและการครองเพศสมณะ แต่ กลับต้องมาพบกับคำถามที่ทำให้เกิดความเบื่อหน่าย ท้อถอย เป็นความรู้สึกที่ไร้จุดหมาย และมอง ว่าโครงสร้างสถาบันทางด้านศาสนาแบบเดิม ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาสังคม จึงเริ่มมี ความคิดที่จะลาสิกขาเพื่อกลับไปใช้ชีวิตที่บ้านเกิด ด้วยประสบการณ์จากการอ่านหนังสือหลากหลาย ประเภท เช่น หนังสือแนวสู้ชีวิต สู้แล้วรวย หนังสือประเภทการประกอบธุรกิจ จึงมีความคิดที่จะ ลงทุนประกอบธุรกิจร่วมกับบรรดาเพื่อนที่คุ้นเคย แต่กลับประสบปัญหาในเรื่องของเงินลงทุนทำธุรกิจ ที่ยังไม่มีความพร้อมแต่อย่างใด จึงไม่สามารถที่จะก่อตั้งหรือดำเนินการตามแนวทางที่ได้ศึกษาตาม แบบหนังสือ (วุฒิชัย วชิรเมธี, 2552, หน้า 30-31)

เนื่องจากบริบททางสังคมและการก่อรูปความขัดแย้งทางการเมืองภายในขณะสังขม เส้นทาง เดินตามพระศาสดา และธรรมะภายใต้บริบทแวดล้อมทางสังคมไม่ได้เป็นไปตามอุดมคติของตนเอง ภายในตัวสถาบันทางศาสนากลับมิใช่เป็นความสงบตามความคิดทางศาสนา แต่ประสบแต่ความอิจฉา ริษยา การแก่งแย่งแข่งขัน ชิงดีชิงเด่น ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นสิ่งตรงกันข้ามตามทัศนะทางพุทธศาสนา ในประเด็นของ “ความเป็นอนัตตา” จึงเกิดเป็นความสับสนทางความคิดของตนเอง จึงตัดสินใจ แสวงหาเป้าหมายทางด้านศาสนาที่แท้จริง จึงเริ่มเดินทางไปสวนโมกข์ของพระธรรมโกษาจารย์ (พุทธ ทาสภิกขุ) เพื่อหาแรงบันดาลใจจากบุคคลซึ่งได้ชื่อว่าเป็นต้นแบบทางธรรมที่ดีที่สุดในมุมมองของ ตนเอง (ฉวีฉวี สุโขทัย, 2553, หน้า 74)

การเดินทางไปแสวงหาความรู้ทางด้านศาสนาที่แท้จริง ที่สวนโมกข์ ทำให้ได้พบกับชีวิตที่ เรียบง่าย เป็นไปตามธรรมชาติ มีจิตใจที่สงบมากขึ้น ส่งผลให้ความคิดเรื่องการลาสิกขาหมดไป กลับมาตั้งมั่นในพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า โดยยึดแนวคิดท่านพุทธทาสเป็นแนวทางใน การศึกษาทางพระศาสนา ที่เปรียบเสมือนผู้เป็นอาจารย์ที่ให้ความเคารพ ส่งผลให้ ว.วชิรเมธี มองว่า

การพัฒนาสังคมที่จะนำไปสู่เป้าหมายในเชิงอุดมคติได้จะต้องประกอบไปด้วยความรู้ทั้งทางโลก และความรู้ทางธรรมควบคู่กันไป เพื่อสร้างแนวทางที่เป็นประโยชน์ต่อมวลมนุษยชาติ การไปเรียนรู้ ทางธรรมที่สวนโมกข์จากกล่าวได้ว่า เป็นการถักสานและเย็บยাজิตใจที่สำคัญของ ว.วชิรเมธี ที่มีให้ลา สึกขาออกมาใช้ชีวิตทางโลกโดยการประกอบธุรกิจ มุ่งหน้าเผยแผ่ความรู้ทางด้านพุทธศาสนา และ จริยธรรมอย่างต่อเนื่อง

ภายหลังจากเสร็จสิ้นจากการเรียนรู้จากสวนโมกข์ จึงได้มุ่งเน้นในการปฏิบัติวิปัสสนา การ เดินทางฝึกฝนการเจริญกรรมฐาน วิปัสสนาการปกกลดกลางป่า ความพยายามในการฝึกสมาธิ จนกระทั่งตระหนักได้ว่าพระพุทธศาสนาควรเผยแผ่ออกไปให้ไกล ต้องให้ทั่วโลกได้รับรู้ถึงความเจริญ ของพระพุทธศาสนา จึงมีแนวคิดที่จะเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยการเริ่มต้นเขียนบทความ เนื่องจาก ตลอดการดำเนินชีวิตของ ว.วชิรเมธี ได้อ่านหนังสือมาเป็นจำนวนมากหลากหลายประเภท จน สามารถสังเคราะห์สิ่งที่ตนเองได้ศึกษามาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตจริง โครงการแรกของ ว.วชิร เมธี คือโครงการ “ปกกลดบนป่ากระต๊อบ” เป็นโครงการที่ได้รับแรงบันดาลใจของการปกกลดในป่าที่ เคยปฏิบัติธรรม และเปรียบเปรยในลักษณะของการมีจุดยืนของจริยธรรมที่อยากจะเผยแผ่โครงการ และเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้สนใจงานการศึกษาทางธรรมะของพุทธศาสนา การเจริญศีล สมาธิได้มีโอกาสเข้าร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ชีวิตของของแต่ละคนด้วย

จุดเริ่มต้นของการเป็นพระนักเขียนและนักวิชาการของ ว.วชิรเมธี ในฐานะที่เป็นบทความ แรก คือในระยะเวลาที่ได้บรรพชาเป็นสามเณร ได้เริ่มเขียนบทความ เรื่อง “*มาคงแท้ มาคงเทียม ใน พระพุทธศาสนา*” ซึ่งเป็นบทความถึงวิชาการ เชิงวิพากษ์ วิจารณ์ ในมุมมองทางด้านศาสนา ที่ได้ส่ง ให้สำนักพิมพ์เผยแพร่ ซึ่งในระยเวลาดังกล่าวนั้น เป็นการเผยแพร่ผ่านหนังสือพิมพ์สองฉบับ ได้แก่ สยามรัฐ และข่าวสด อาจกล่าวได้ว่าเป็นบทความแรกเริ่มของพระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี ที่ปรากฏขึ้น ในช่วงชีวิตของการเป็นสามเณร อย่างไรก็ตามการนำเสนอเผยแพร่ผ่านการเขียนบทความจำเป็นต้อง หยุดชะงักลง เนื่องมาจากการใช้ชีวิตที่อยู่ในสภาวะสับสนระหว่างการใช้ชีวิตทางธรรมที่ไม่สอดคล้อง ไปกับอุดมคติ และการตัดสินใจที่จะใช้ชีวิตทางโลก ทำให้สภาวะจิตใจที่ค่อนข้างวุ่นวาย ไม่มี ระยะเวลาที่จะตกผลึกทางความคิดจึงไม่สามารถที่จะเขียนบทความที่ต่อเนื่องเพื่อทำการเผยแพร่ออก สู่สังคมได้ จนกระทั่งชีวิตภายหลังจากจบการศึกษาทางธรรม และการศึกษาทางโลกในระดับปริญญา ตรี และตัดสินใจเข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาโท พุทธศาสตรมหาบัณฑิต ที่มหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัยควบคู่ไปกับการศึกษาทางด้านศาสนา และความตั้งมั่นในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่าง จริงจัง จึงเริ่มต้นแนวคิดในการเผยแพร่จริยธรรมทางศาสนาด้วยการนำเสนอความคิดผ่านบทความ ซึ่งเป็นการส่งต่อความรู้ได้ในวงกว้างมากขึ้นทางสังคม ซึ่งมองว่าผลจากการนำเสนอจะสรรสร้าง ผลประโยชน์ให้กับประชาชน พุทธศาสนิกชน ผู้สนใจได้เป็นจำนวนมาก ระยะเวลาต่อมาจึงเริ่ม นำเสนอบทความลงนิตยสารในปริมาณที่เพิ่มสูงขึ้นและมีความถี่มากขึ้น ต่อมาในปี พ.ศ. 2539 ก็ได้

ก้าวเข้าสู่นักเขียนอย่างเต็มตัวด้วยบทบาทของการเป็นคอลัมนิสต์ให้กับนิตยสารเนชั่นสุดสัปดาห์ โดยใช้นามปากกาในการเขียนบทความว่า “ว.วชิรเมธี” ซึ่งได้รับความนิยมชื่นชอบและเป็นที่ยอมรับกันอย่างแพร่หลาย ต่อมาจึงเริ่มจัดทำหนังสือฉบับพกพา (Pocketbook) เรื่อง “ปรัชญาหน้ากุฏิ” และ “ดีเอ็นเอทางวิญญาณ” ซึ่งก็ได้รับความนิยมจากผู้อ่านที่สนใจ ตลอดจนแวดวงสื่อสารและสื่อสิ่งพิมพ์ได้มากพอสมควร ซึ่งในระยะแรกในฐานะของผู้เขียนที่ใช้นามปากกาว่า ว.วชิรเมธี จึงไม่มีผู้ใดทราบว่าใครคือผู้เขียนบทความตัวจริงอาจนับได้ว่าเป็นจุดเด่นต่องานเขียน เนื่องจากจะสามารถเขียนบทความได้หลายหลากรูปแบบการมีอิสรภาพที่จะนำเสนอความคิดทางธรรมสู่สังคม โดยที่ไม่ยึดโยงกับบริบททางสังคมภายนอกที่อาจมีผลกระทบเกี่ยวข้อง (วุฒิชัย วชิรเมธี, 2552, หน้า 15)

ผลจากการนำเสนอความคิดผ่านบทความ ส่งผลให้สามารถวิเคราะห์ภาพรวมของผู้คนในสังคม ต่อทัศนคติ มุมมองที่มีกระบวนการและแนวคิดของการเผยแผ่ธรรมะได้ โดยเสนอว่าระยะแรกผู้คนในสังคมไทยมองว่าธรรมะเป็นเรื่องที่ทำความเข้าใจได้ยาก เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และมีเรื่องราวที่เกี่ยวข้องในชีวิตประจำวัน เนื่องจาก สำนวนภาษาที่ค่อนข้างยาก ไม่มีแรงจูงใจให้อ่าน ส่งผลให้มุมมองของพุทธศาสนิกชนที่มีต่อธรรมะจึงเปรียบเสมือนกำแพงภาษาที่ทำให้พระพุทธศาสนาไม่ได้รับความสนใจจากกลุ่มคนรุ่นใหม่ ดังนั้นการจะทำลายกำแพงดังกล่าวก็คือการนำเสนอความคิดผ่านข้อคิดเห็น ที่สามารถทำความเข้าใจได้ง่ายสู่สาธารณชน ดังเช่น การนำเสนอผ่านบทความ ซึ่งสามารถทำลายกำแพงบางส่วนของพุทธศาสนิกชนได้ และที่สำคัญก็คือ ประเด็นการนำเสนอผ่านธรรมะในฐานะที่เป็น ความจริงแท้ที่สากล ความจริงที่จะทำให้ผู้คนดับทุกข์ จึงทำให้ ว.วชิรเมธี จึงมีแนวคิดสำคัญในการต่อยอดและขยายฐานของการเผยแผ่ธรรมะออกไปสู่การเป็นสถาบันเพื่อรองรับงานกิจกรรมทางด้านศาสนาโดยเฉพาะ

2. การก่อรูปเชิงสถาบันทางด้านศาสนา

ภายหลังจากได้ก้าวเข้ามาทำงานเขียนเพื่อเผยแผ่ความคิดทางด้านศาสนาอย่างจริงจัง จึงเริ่มมีแนวคิดที่จะรวบรวมบทความ เรื่องสั้น เนื้อหาจากการเทศนา การบรรยายตามสถานที่ต่าง ๆ เพื่อทำต้นฉบับส่งตีพิมพ์เป็นหนังสือ เนื่องจากมองว่า เนื้อหาสาระจากการเดินทางไปเทศนา บรรยายหรือบทความที่ปรากฏอยู่ในหนังสือพิมพ์ จะสามารถเข้าถึงได้แค่ผู้คนบางกลุ่ม ที่ให้ความสนใจติดตามเพื่อรับรู้ข่าวสาร เนื้อหาทางธรรม และความเข้าใจถึงหลักธรรมในแต่ละประเด็นเพียงเท่านั้น แต่กลุ่มอื่นกลับไม่มีโอกาสหรือรับรู้ข่าวสารทางธรรมเหล่านั้นได้ จึงมีความคิดจัดทำหนังสือรวบรวมบทความทางธรรมะตลอดระยะเวลาที่ได้ทำงานสื่อสารออกสู่สังคม ตีพิมพ์เป็นหนังสือที่มีคุณภาพ มีคุณค่า มีภาพลักษณ์ทันสมัย เนื้อหาจะต้องมีความเหมาะสมสำหรับให้กับประชาชนทุกคนสามารถสนใจที่จะศึกษาหาอ่านได้ง่าย แต่เนื่องจากกระบวนการ ขั้นตอนในการจัดทำหนังสือ จนกระทั่งการนำเสนอออกสู่ตลาดเป็นเรื่องที่มีรายละเอียดค่อนข้างมาก และต้องอาศัยความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ใน

ระดับสูง ในระยะเดียวกันนั้นจึงเกิดเป็นความร่วมมือของสำนักพิมพ์ที่จะต้องแสวงหาผลผลิต สอดคล้องกับความต้องการทางด้านความรู้ในการจัดการเรื่องสื่อสิ่งพิมพ์ของ ว.วชิรเมธี จึงเริ่มมีการ จัดทำหนังสือชุดแรกขึ้นมาผ่านการร่วมมือกับสำนักพิมพ์อมรินทร์

ผลจากการเผยแพร่ธรรมะออกไปสู่สาธารณะ จึงได้มีข้อสังเกตประการหนึ่งคือ วิกฤตศรัทธา ต่อพระพุทธศาสนาภายในสังคมไทยที่ประกอบด้วยหลายเหตุผล เนื่องจากความเปลี่ยนแปลงทางมิติ ความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันทางด้านพุทธศาสนากับประชาชน เนื่องจากในอดีตที่สังคมไทยเป็นสังคม เกษตรกรรม ผู้คนมีเวลาว่างมากพอที่จะหาเวลาเข้าวัด ทำบุญ มีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย แต่การเข้าสู่โลก สมัยใหม่ที่เป็นระบบโลกาภิวัตน์ ผู้คนต่างให้ความสำคัญในเรื่องของการแข่งขัน การประกอบการค้า ธุรกิจ การทำงาน และการให้ความสำคัญกับ “เวลา” ก่อรูปขึ้นเป็นสังคมที่มีการแข่งขันในทุกกิจกรรม ของชีวิต มีความเสี่ยงอยู่ในระดับสูง และการเอาตัวรอด กิจกรรมต่างๆ ดำเนินผ่านไปอย่างรวดเร็ว แข่งขันกับ “เวลา” ด้วยวิวัฒนาการทางเทคโนโลยี ผู้คนต่างไ้ซึ่งเวลาว่างที่จะเข้าวัดไปทำบุญ หรือไม่ มีเวลามากพอที่จะหาเวลาไปทำนุบำรุงศาสนา บริบททางสังคมเปลี่ยน ทำให้เกิดผลกระทบต่อ ความสัมพันธ์ของประชาชนและสถาบันพระพุทธศาสนา

การเกิดช่องว่างระหว่างสถาบันทางศาสนาและสังคมถือเป็นแรงจูงใจอย่างหนึ่งในการเผยแพร่ งานทางด้านศาสนา บทบาทของบทความในระยะแรกที่เป็นไปในลักษณะของการวิพากษ์วิจารณ์ สังคม การเมือง มาประยุกต์สู่การอธิบายและการให้ความสำคัญในประเด็นของพระพุทธศาสนากับ ชีวิตประจำวันของผู้คนในสังคมที่สามารถกล่าวได้ว่าอยู่ในสังคมสมัยใหม่แทบทั้งสิ้น

การปรับเปลี่ยนเนื้อหาและกลยุทธ์ในการนำเสนอ ภายใต้ความเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรม ของผู้รับสารที่ต้องการเนื้อหาทางธรรมะที่เข้าใจได้ง่าย รวดเร็ว และไม่ยึดเยื้อ ดังนั้นความคิดใน กระบวนการผลิตสร้างสารเพื่อสื่อสารและการสร้างผลผลิตในรูปแบบของหนังสือในระบบและกลไก การตลาด จำเป็นที่จะต้องได้รับความร่วมมือเพื่อวางแผนกลยุทธ์ ทั้งด้านเนื้อหา กลยุทธ์การจัดทำ และจัดจำหน่าย การวิเคราะห์พฤติกรรมผู้บริโภคในเชิงของการตลาดของสำนักพิมพ์อมรินทร์ ก่อให้เกิดเป็นหนังสือธรรมะรูปแบบใหม่ ภายใต้ชื่อ “ธรรมะประยุกต์” ซึ่งเป็นชื่อของชุดรวมเล่มของ หนังสืออีกจำนวนหนึ่งที่แบ่งเล่มรายละเอียดเป็นเรื่องราวอื่นๆ ธรรมะประยุกต์ คือ การเสนอเนื้อหา ทางธรรมะที่เชื่อว่าเป็นของดั้งเดิมจากพระพุทธเจ้า จุดเน้นของหนังสือคือข้อเสนอให้การมองโลกที่ หมุนไปตามตามความเป็นจริง ผ่านกลยุทธ์เชิงภาษา และกลยุทธ์การถ่ายทอดที่สามารถให้เกิดความ เข้าใจได้ง่าย ลดทอนคำภาษาบาลีที่ผู้คนจำนวนมากไม่สามารถเข้าถึงได้ ถูกแปรเปลี่ยนให้เป็นการ นำเสนอหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้กับศาสตร์อื่นได้ สู่การสร้างองค์ความรู้ทางจริย ศาสตร์แนวใหม่และการปรับมุมมองของพุทธศาสนิกชนที่ยังคงมีข้อจำกัดในเรื่องของภาษาและความ คักคิสิทธิ์ของภาษาที่มีต่อการเข้าถึงธรรมะ (ฉวีเมธย์ สุขไพบูลย์, 2553, หน้า 77)

จากหนังสือชุด “ธรรมะประยุกต์” ของท่าน ว.วชิรเมธี ได้รับความสนใจจากประชาชนมีปริมาณเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะหนังสือที่สร้างกระแสให้เป็นที่นิยมกับผลงานในชุดนี้คือหนังสือเรื่อง “ธรรมะติดปีก” ที่เป็นการนำเอาเรื่องราว บทความที่เคยเขียนนำเสนอเผยแพร่ในนิตยสารชีวิต และเรื่องราวที่เกิดมาจากแรงบันดาลใจของตนเองเข้ามารวมเล่มไว้ “ธรรมะติดปีก” จึงหมายถึง ธรรมะที่ทุกคนสามารถเข้าถึงได้ง่ายและทันสมัย ด้วยกลยุทธ์ทางภาษาและการตั้งชื่อได้สะท้อนให้เห็นถึงความรวดเร็ว ทันสมัยของธรรมะ ที่ผู้คนสามารถเข้าถึงหลักของธรรมะได้ไม่ยาก แตกต่างจากธรรมะตามแนวทางแบบเดิมที่อาศัยวิธีการเทศนาผ่านภาษาที่เข้าใจได้ยาก ไม่คุ้นเคย ไม่เข้าใจ เนื้อหาภายในหนังสือธรรมะติดปีก ประกอบด้วย สาระทางธรรมะในเชิงลึก แต่ถูกถ่ายทอดผ่านภาษาที่เข้าใจง่าย ได้ อรรถรส เป็นการเรียนพุทธศาสตร์ที่สามารถประยุกต์ใช้ได้ในชีวิตประจำวัน มีการอุปมาอุปไมยไปจนถึงว่าผู้ที่ได้ศึกษา ร่ำเรียนถึงแก่นพุทธศาสตร์ที่ดีที่สุด ซึ่งหมายถึง แนวคิดพุทธศาสตร์ที่มาจากสวนโมกข์ (พุทธทาส) ผ่านการนำเสนอแบบประยุกต์ เช่น การนำเสนอผ่านชีวประวัติของบุคคลที่มีความสำคัญทางพระพุทธศาสนาในประเทศไทย และศึกษาธรรมะผ่านบริบททางสังคม ที่ค่อย ๆ สอดแทรกเนื้อหาธรรมะเข้าไปในแต่ละส่วนที่ผู้เขียนต้องการนำเสนอ ดังในบทความบางส่วนที่เป็นเนื้อหาคำสอนของพระพุทธทาสในเรื่องของการละทิ้งอัตตา

“เศรษฐีคนหนึ่ง เคยบริจาคเงินร่วมทำบุญกับท่านพุทธทาส หลังจากห่างหายไปนานหลายปี หล่อนและคณะจึงมีเวลาแวะเวียนไปนมัสการท่าน ท่านพุทธทาสนั่งต้อนรับอยู่ที่ม้ายาวบริเวณหน้ากุฏิ หล่อนเชื่อมั่นว่าท่านเจ้าสำนักแห่งสวนโมกข์จะจำหล่อนได้เป็นอย่างดี เพราะเคยเป็นผู้บริจาครายใหญ่ของสวนโมกข์มาแล้วหลายต่อหลายครั้ง มาคราวนี้หล่อนแอบหวังอยู่ในใจลึก ๆ ว่าจะต้องหาทางแสดงความสำคัญของตน (อัตตา) ให้เป็นที่ปรากฏต่อหน้าธารกำนัลเสียหน่อย หลังจากกราบท่านพุทธทาสแล้ว จึงนมัสการถามท่านพุทธทาสที่นั่งสงบอยู่ตรงหน้าว่า หลวงพ่อจำดิฉันได้ไหมเจ้าคะ ท่านพุทธทาสยิ้มและตอบเสียงเรียบว่า จำไม่ได้หรอกโยม ” (วุฒิชัย วชิรเมธี, 2547, หน้า 41-43)

ผลจากการเผยแพร่ธรรมะแนวใหม่ภายใต้รูปแบบของ หนังสือธรรมะเชิงประยุกต์ โดยมีผลงานโดดเด่นคือ “ธรรมะติดปีก” จึงทำให้มีชื่อเรียกขานลักษณะของหนังสือธรรมะชุดนี้ว่า “ธรรมะเคลือบช็อกโกแลต” ที่เป็นการนำเนื้อหาของธรรมะไปเปรียบเทียบกับขนมช็อกโกแลต ที่มีรสหวานกลมกล่อม รับประทานง่าย เป็นที่ชื่นชอบของผู้คนจำนวนมาก และยังเป็นกรยกย่องผลงานของผู้เผยแพร่แนวคิดผ่านภาษา ตัวอักษรที่ผ่านการขัดเกลามาเป็นอย่างดี ทำให้แนวคิดธรรมะเชิงประยุกต์ภายใต้ชื่อ “ธรรมะติดปีก” แพร่กระจายไปในวงกว้างทั้งในรูปแบบของบทความและการนำเสนออย่าง

รวดเร็ว จนเกิดเป็นกระแส “ธรรมะอินเทรนด์” (Dhamma Intend) ซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุดของการผลิตหนังสือชุดนี้ ที่พยายามชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างธรรมะกับการปรับใช้ผู้คนในสังคมสมัยใหม่ได้

และในระยะเวลาเดียวกันนี้ “ผลงานชุดของธรรมะประยุกต์” ได้รับรางวัลด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาดีเด่นแห่งปี จากมูลนิธิศาสตราจารย์พิเศษ จำนง ทองประเสริฐ โดยผลงานเขียนที่ได้รับรางวัลหลายเรื่อง เช่น ธรรมะติดปีก ธรรมะหลับสบาย ธรรมะดื่บร้อน ธรรมะบันดาล เป็นต้น ผลจากการเป็นที่นิยมในวงกว้างทางสังคม “ผลงานธรรมะติดปีก” จึงถูกนำมาประยุกต์ ดัดแปลงสู่การสร้างบทละคร ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 ทุกวันจันทร์-วันศุกร์ เวลา 18.15 นาฬิกา ซึ่งหมายความว่า เป็นหมุดหมายที่สำคัญที่จะตอกยัดศีลธรรมทางศาสนาพุทธ (แนวคิดพระมหาจุฬารัตน์ วชิรเมธี) หยั่งรากลงสู่สังคมไทยอีกครั้งหนึ่ง เนื่องจากการผลิตในรูปแบบของละครถ่ายทอดทางช่องทางสื่อโทรทัศน์ สามารถทำให้ผู้คนเข้าถึงได้ง่ายมากกว่าตัวอักษรผ่านหนังสือ ทุกคนสามารถรับชม รับฟังและซาบซึ้งไปกับเนื้อหาการบันเทิงที่สอดแทรกไปด้วยธรรมแทบทุกอย่างก้าวในชีวิตประจำวัน ทั้งนี้การปรับเนื้อหาจากบทความตัวอักษรภายในหนังสือหนังสือสู่การเป็นบทละครพระมหาจุฬารัตน์จึงได้เพิ่มเติมส่วนของความบันเทิงเพื่อทำหน้าที่ผ่อนคลายความเครียดไว้ในตัวละครแต่ละบทบาทด้วยเป็นสำคัญ เนื่องจากหลักการเผยแผ่ศาสนาที่สำคัญของพระมหาสมปองที่สำคัญคือการพิจารณาถึงสถานการณ์ทางสังคมว่าผู้คนที่ต้องการอะไร และในขณะที่เนื้อหาทางธรรมะที่จะสอดแทรกจะมีความเหมาะสม จังหวะของการเสริมเนื้อหาในแต่ละประเด็น และที่สำคัญคือเนื้อหาธรรมะมีความเหมาะสมเพียงใด นอกจากนี้ “ธรรมะติดปีก” ได้ถูกนำมาสร้างเป็นรายการบันเทิงทางสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส (Thai PBS) โดยมีการดัดแปลงเนื้อหาที่มีความแตกต่างจากการนำเสนอผ่านละครทางสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 เพราะเนื้อหาจะไม่ได้เน้นไปที่โครงสร้างของผู้แสดง ตัวละคร เนื้อหาของละคร แต่กลับมาให้มีความสำคัญกับ วิทยากรเป็นสำคัญซึ่งได้แก่ พระมหาจุฬารัตน์ วชิรเมธี ผ่านการสนทนาในรูปแบบของการ ถาม-ตอบ ทางธรรมะในชีวิต ผ่านเนื้อหาในชุดหนังสือธรรมะประยุกต์ ซึ่งจะทำการออกอากาศในวันสำคัญของชาติ วันหยุดนักขัตฤกษ์ วันหยุดทางศาสนา เป็นต้น

กระแสและบทบาทการเผยแผ่ทางศาสนาแนวใหม่ ที่ถูกปลดปล่อยออกมาจากรูปแบบเชิงสถาบันแบบเดิม ได้แก่ สถาบันทางศาสนาที่มาโลดแล่นอยู่บนหนังสือ วารสารหรือบทความในรูปแบบต่าง ๆ ด้วยความร่วมมือกับสำนักพิมพ์อัมรินทร์ ปริ๊นติ้ง จำกัด ที่เป็นผู้วางแผนทางด้านการตลาดในแทบทุกกระบวนการจนสามารถสร้างชื่อเสียงและกลายเป็นที่ชื่นชอบของผู้คนในสังคมเมือง จากนามปากกาที่ไม่มีใครทราบถึงบุคคลจริงในการเขียนบทความสู่ความเป็นพระที่มีชื่อเสียง (Celebrity) ผ่านการแสดงออกเบื้องหน้าหรือผ่านสื่อสารมวลชนในรูปแบบต่างๆ เช่น สถานีโทรทัศน์ วิทยุ ผ่านรายการบันเทิงที่ไม่แตกต่างของดารา คนดัง นอกจากนี้ยัง รับงานปาฐกถา งานสอน งานบรรยาย และงานอื่น ๆ ที่อยู่ในหน่วยงานภาครัฐที่สำคัญ เช่น วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร(วปอ.) สถาบัน

พระปกเกล้า เป็นสถานที่นิยมอย่างยิ่งในการศึกษาของเครือข่ายความมั่นคง บรรดาทหาร ตำรวจ ข้าราชการระดับสูง เป็นสำคัญ (ฉวีเมธย์ สุขไพบูลย์, 2553)

กล่าวได้ว่าการเผยแพร่ทางด้านคุณธรรม จริยธรรมทางพุทธศาสนาตามแนวทางของพระมหา วุฒิชัย วชิรเมธีได้ประสบผลสำเร็จอย่างสูง โดยได้รับความร่วมมือหลักจากกระบวนการวางแผนเชิงกลยุทธ์ทางด้านการตลาดของสำนักพิมพ์อัมรินทร์ และประเด็นหนึ่งที่สำคัญคือ ความสนใจของผู้บริหาร โดยในระแวกดังกล่าวนี้คือ นางระริน อุทกะพันธุ์ ดำรงตำแหน่งเป็นผู้บริหารระดับสูงของเครือ อัมรินทร์ ที่ให้ความสำคัญและมีความศรัทธาทางด้านพุทธศาสนาอยู่แล้วในเบื้องต้น สอดคล้องกับ ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาปริมาณของยอดจำหน่ายหนังสือธรรมะไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควรเมื่อ เปรียบเทียบกับสัดส่วนของปริมาณการจำหน่ายหนังสือประเภทอื่น ดังนั้นกระแสของการเผยแผ่ จริยธรรมทางพุทธศาสนาแนวใหม่ของ ว.วชิรเมธี เริ่มมีความน่าสนใจและเริ่มแพร่กระจายออกสู่สังคม มากยิ่งขึ้น ผู้บริหารและสำนักพิมพ์จึงให้ความสนใจ “การเผยแผ่ธรรมะแนวใหม่” จึงตัดสินใจเจรจา และร่วมมือการพัฒนาศักยภาพของผลงานทางด้านศาสนาให้สามารถแข่งขันทางการตลาดและ การทำให้หนังสือธรรมะกลายเป็นสินค้าสำคัญสำหรับผู้คนในสังคมสมัยใหม่

สำนักพิมพ์อัมรินทร์ถือเป็นองค์ประกอบการเผยแผ่ธรรมะที่สำคัญของพระมหา วุฒิชัย วชิร เมธี จากเดิมที่ผู้บริหารของสำนักพิมพ์รู้จักและได้บริจาคที่บางส่วนของสำนักพิมพ์เพื่อจัดสร้างสถาบัน วิมุตตยาลัยในพื้นที่ของสังคมเมืองโดยเน้นเฉพาะจังหวัดกรุงเทพ และการในการจัดทำสื่อในการเผยแผ่ อาทิ หนังสือ บทความ ของที่ระลึก เป็นต้น สินค้าที่เป็นลักษณะเฉพาะของ ว.วชิรเมธี กระบวนการผลิตแทบทุกชั้นตอนจะผ่านเครืออัมรินทร์ทั้งสิ้น โดยจำแนกออกตามลักษณะของ ผลิตภัณฑ์ได้ดังนี้

1. ผลิตภัณฑ์หลัก คือการแปรรูป “ธรรมะ” สู่การเป็นสินค้า ที่เป็นประโยชน์ทางด้านจิตใจ และเป็นพื้นฐานสำคัญที่ผู้ศึกษาจะสามารถนำประโยชน์จากธรรมะไปปรับใช้ได้โดยตรง เนื่องจาก ผู้ผลิต (สำนักพิมพ์อัมรินทร์) เห็นว่า “ธรรมะ” ตามแนวทางของพระมหา วุฒิชัย วชิรเมธี จะทำให้ผู้ที่ สนใจจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงเชิงพฤติกรรม การปฏิบัติสามารถชีวิตประจำวันได้อย่างสอดคล้อง โดยเชื่อว่า “ธรรมะ” (พระมหา วุฒิชัย วชิรเมธี) เป็นธรรมะที่ถ่ายทอดโดยตรงมาจากพระพุทธเจ้า มีความเป็นสากล มีความเป็นธรรมชาติในตัวเองและสามารถประยุกต์ใช้ได้ทุกสถานการณ์ ดังนั้นทาง สำนักพิมพ์อัมรินทร์จึงนำ “ธรรมะ” ในฐานะที่เป็นฐานคิดเชิงนามธรรม สู่ การอธิบายที่เป็นรูปธรรม ด้วยกลยุทธ์และการวางแผนเชิงตลาดสามารถจำแนกได้ 2 กลุ่มดังนี้

- การแปรรูปด้านคำสอน ซึ่งจะถูกจัดจำหน่ายในรูปของหนังสือธรรมะ เช่น หนังสือที่ เกี่ยวกับประวัติและผลงานของท่าน พระมหา วุฒิชัย วชิรเมธี หนังสือธรรมะประยุกต์ เป็นต้น

- ซีดีธรรมะ แบ่งเป็น 2 ประเภทคือ หนึ่งรูปแบบแผ่นบันทึกเสียง หรือแผ่นซีดี (จะมีเพียงแค่ เสียง เช่น การเทศน์ การบรรยาย) และ สองรูปแบบของภาพเคลื่อนไหว หรือวีดีโอซีดี (จะมีทั้งภาพ

และเสียง จากการบันทึกวีดิทัศน์ตามกิจกรรมต่าง ๆ ที่พระมหาวุฒิชัย วชิระเมธีมีส่วนร่วม เช่น ช่วงคำคมธรรมประจำวัน รายการตามบันทึกตามโทรทัศน์ เป็นต้น)

2. ผลิตภัณฑ์รอง ที่เป็นเสมือนสินค้าประเภทที่สองและเป็นผลสืบเนื่องมาจากการผลิตและการจัดจำหน่ายของผลิตภัณฑ์หลัก เช่น ที่คั่นหนังสือธรรมะ ปฏิทินธรรมะ โปสการ์ดธรรมะ เสื้อธรรมะ และสื่อธรรมะอื่น ๆ เช่น พวงกุญแจ ไดอารี่ เป็นต้น

ส่วนราคาสำหรับการจัดจำหน่ายสินค้าที่มีพระมหาวุฒิชัย วชิระเมธี เป็นสัญลักษณ์ทางธรรม ซึ่งหมายถึงการซื้อหนังสือธรรมะเพื่อการสร้างแรงบันดาลใจในการดำเนินชีวิตในแต่ละช่วง หรือการซื้อตามความสนใจและกระแสของการตลาด เป็นต้น อย่างไรก็ตามยังคงมีสินค้าที่มีใช้เป็นตัวเงินด้วยเช่นกัน โดยจำแนกออกได้ดังนี้

ราคาที่เป็นตัวเงิน คือ เงินที่คนต้องการจ่ายเพื่อซื้อสินค้า เช่น หนังสือธรรมะ ซีดีธรรมะ และสินค้าในส่วนของผลิตภัณฑ์รองทั้งหมด

ราคาที่ไม่เป็นตัวเงิน คือ เวลาในการทำกิจกรรม หรือด้านกายภาพ (เช่น การเป็นอาสาสมัคร การนั่งสมาธิ) ทศนคติ และความรู้สึก ซึ่งราคาที่ไม่เป็นตัวเงิน ผู้สนใจที่จะศึกษาสามารถเข้ามาปฏิบัติได้โดยตรงกับสถาบันโดยสรุปเป็นตารางได้ ดังนี้

ตารางที่ 1 รายละเอียดของผลิตภัณฑ์ทางธรรมะ

ประเภทของราคา	ตัวอย่างสินค้า	มูลค่า
ที่เป็นตัวเงิน แลกกับสินค้าที่จับต้องได้	-หนังสือธรรมะ,ซีดีธรรมะ -ธรรมะออนโมบาย	ราคาที่มีตั้งแต่ถูก (59 บาท)จนถึงราคาค่อนข้างสูง (300 บาท) จำหน่ายตามร้านหนังสือทั่วไป ค่าบริการครั้งละ 3 บาท เพื่อรับข้อความธรรมะประจำวัน
ที่เป็นตัวเงิน แลกกับความสบายใจ	-กิจกรรมธรรมะบรรยาย -หนังสือธรรมะ	จากการบริจาคตามศรัทธาเพื่อค่าใช้จ่ายต่างๆ ของสถาบันวิมุตตยาลัย เช่น ค่าจัดพิมพ์หนังสือทำซีดีธรรมะ เงินเดือน และค่าตอบแทนของเจ้าหน้าที่สถาบันวิมุตตยาลัย
ที่ไม่ใช่ตัวเงิน แลกกับเวลาและความพยายาม	-กิจกรรมธรรมะบรรยาย -หนังสือธรรมะ ซีดีธรรมะ ให้เปล่า -สื่อวิทยุ โทรทัศน์ -สื่ออินเทอร์เน็ต เว็บไซต์ -เครือข่ายสังคม	-การสละเวลาตัวเองเป็นอาสาสมัคร -การสละเวลาและโอกาสในการทำกิจกรรมอื่นมานั่งฟังบรรยายธรรมะ สวดมนต์ วิปัสสนา หรืออ่านหนังสือธรรมะ
ที่ไม่ใช่ตัวเงิน แลกกับความรู้สึก	-กิจกรรมธรรมะบรรยาย เรื่อง “การจัดการกิเลส” หนังสือธรรมะ “งานสัมฤทธิ์ ชีวิตรื่นรมย์” ธรรมะ “สบตากับความตาย”	การต้องละกิเลสและค้นหาเพื่อให้ได้มาเพื่อความสันโดษและพอเพียง การต้องละมานะ ทิฐิ และมีเมตตาจิตกับเพื่อนร่วมงานที่เราไม่ชอบ การยอมรับความจริงว่าวันหนึ่งเราต้องตาย ความตาย เป็นธรรมชาติหนึ่งของไตรลักษณ์ เมื่อเกิดขึ้นตั้งอยู่ และต้องดับไป

(ฉวีมนต์ สุขไพบุลย์, 2553, หน้า 130 -131)

จากตารางจะเห็นได้ว่า ผลิตภัณฑ์/สินค้าจะถูกจำแนกออกเป็น 2 ประเภท คือสินค้าที่เป็นมูลค่าและสินค้าที่ไม่ถูกคิดมูลค่า ทั้งนี้ สินค้าที่ไม่ถูกคิดมูลค่าจะต้องได้รับความร่วมมือจากผู้ที่สนใจการปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลได้จริง จะให้ความสำคัญกับผู้ที่มีเวลามากพอที่จะสามารถลงมือปฏิบัติได้ หรือมีเวลามากเพียงพอที่จะศึกษาข้อมูลหลักธรรมผ่านข้อมูลทางช่องทางการสื่อสารต่าง ๆ

สินค้าที่เป็นมูลค่า จะต้องมีการบวนการผลิต การวิเคราะห์ อย่างรอบคอบเพื่อทำการผลิตสินค้าที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภค เช่น ความต้องการของผู้สนใจศึกษาเรียนรู้ธรรมะในรูปแบบของหนังสือ ความต้องการของผู้สนใจสะสมเพื่อเก็บเป็นของที่ระลึก ตลอดจนความรู้สึทางจิตใจ ที่อยากจะครอบครองผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับด้านศาสนาเอาไว้ สินค้าประเภทนี้จะเห็นชัดในรูปแบบของการจัดทำเป็นหนังสือโดยการจัดวางเนื้อหาที่ประกอบไปด้วย 3 ลักษณะ ได้แก่

1. รวบรวมจากบทความที่เคยตีพิมพ์ กองบรรณาธิการของสำนักพิมพ์จะเป็นผู้รวบรวมงานเขียน ประเภทบทความที่เคยได้รับการตีพิมพ์ลงวารสารหรือนิตยสารนำมาจัดพิมพ์เป็นเล่ม เช่น หนังสือธรรมะติดปีก ธรรมะทำไม เป็นต้น

2. การเขียนใหม่โดยเนื้อหาหลักมาจากแนวคิดของผู้เขียนเอง หรือทางสำนักพิมพ์เป็นผู้กำหนดประเด็นสำคัญ เช่น หนังสือธรรมะหลับสบาย กับประเด็นคลายความโกรธ เป็นต้น

3. การถอดเทปเทศนา การบรรยายตามสถานที่ต่าง ๆ ที่ได้มีการบันทึกเทป การจัดหมวดหมู่แยกแยะประเภทของเนื้อหา ทำเป็นบท เช่น หนังสือชุดธรรมะในอากาศ เป็นต้น

บทบาทหลักของพระมหาวิชัย วชิรเมธีคือการผลิตผลงานออกมาตามเป้าหมายของตนเอง เช่น การสร้างแรงบันดาลใจ สถานการณ์เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ให้ความสนใจ โดยจะต้องส่งผลงานต้นฉบับเข้าสู่ กระบวนการของสำนักพิมพ์ ได้แก่ การให้บรรณาธิการสำนักพิมพ์ ตรวจสอบแก้ไขภาษา คำถูกผิด ให้ถูกต้อง เรียบร้อย จัดคำโปรย และภาพประกอบ หลังจากเสร็จสิ้นกระบวนการขั้นตอนการจัดทำต้นฉบับสำหรับการตีพิมพ์ หนังสือจะถูกตรวจสอบอีกครั้งโดยผู้เขียนอย่างละเอียดก่อนการส่งพิมพ์เพื่อจัดจำหน่ายออกสู่การตลาด (ข้อฟ้า เกตุเรืองโรจน์, 2553, หน้า 55 - 59)

ความสำเร็จที่ตามมาในเผยแผ่จริยธรรมผ่านตัวหนังสือ/ตัวอักษรที่ได้รับความนิยมอย่างมาก ยังสะท้อนได้จากรายการบันเทิงที่ได้รับเชิญ ได้แก่ รายการเมืองไทยวาไรตี้ ที่อาจถือว่าการนำธรรมะพร้อมทั้งตัวผู้ส่งสาร(พระมหาวิชัย วชิรเมธี) ออกเผยแผ่สู่สายตาประชาชนอย่างเป็นทางการ และตามมาด้วยรายการบันเทิงอื่น ๆ อีกจำนวนมาก รายการสารคดีทางธรรมะ เช่น รายการชีพจรโลกกับ สุทธิชัย หยุ่น ในชุดมรดกโลก ตอนตามรอยพระพุทธเจ้า โดยมี ว.วชิรเมธี เป็นผู้ไขคำถาม ถอดรหัสธรรมจากการเดินทางตามรอยพระพุทธเจ้าที่สังเวชนียสถาน 4 เสนาร่วมระหว่างการเดินทางกับ วิทย์ สิทธิเวคิน จากปรากฏการณ์รายการดังกล่าวได้เป็นการตอกย้ำว่า รูปแบบการนำเสนอธรรมะแบบเดิมได้สิ้นสุดลง แต่จำเป็นต้องมีการปรับเพื่อให้สอดคล้องกับความบันเทิงและความต้องการของผู้คนในโลกสมัยใหม่ที่ต้องการความรวดเร็ว ผ่อนคลาย จากการทำงานในชีวิตประจำวัน คือ

“การนำเสนอธรรมะในรูปแบบของการบันเทิง” (Dhamma for Entertainment) หรือที่เรียกว่า “ธรรมะอินเทรนด์” (Dhamma Intend)

เป้าหมายสำคัญของพระมหาจุฬิชัย วชิรเมธี มิใช่การเผยแพร่ทางพุทธศาสนาภายในระดับประเทศ แต่จะยกระดับธรรมะสู่ระดับสากล และเป็นทางเลือกหนึ่งของการแสวงหาทางจิตวิญญาณ จึงต่อยอดความคิดเพื่อการยกระดับธรรมะสู่การเป็นสถาบันทางเลือกเพื่อการวิจัย ภาวนา และนำเสนอภูมิปัญญาทางพุทธศาสนา จึงตัดสินใจจัดตั้งสถาบันทางเลือกขึ้นชื่อว่า “สถาบันวิมุตตยาลัย” เริ่มต้นก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ.2550 ได้รับการสนับสนุน การบริจาคสถานที่ตั้งสถาบันจากคณะผู้บริหารของเครืออมรินทร์ (แต่เดิมเป็นส่วนหนึ่งของโรงพิมพ์ ตั้งอยู่ใจกลางเมืองกรุงเทพฯ) ซึ่งสำนักพิมพ์อมรินทร์เห็นถึงความสำคัญของวิถีชีวิตผู้คนในสังคมเมือง โดยเฉพาะกรุงเทพฯ เป็นกลุ่มคนควรมีการพัฒนา/ความสามารถในการศึกษาทางด้านจริยธรรมเพิ่มปริมาณมากขึ้น เนื่องจากความทันสมัยที่มาพร้อมกับโลกาภิวัตน์ ผู้บริหารประเทศ บุคคลต้นแบบ ส่วนใหญ่มีวิถีชีวิตอยู่ในสังคมเมืองแทบทั้งสิ้น หากเกิดขึ้นของสถาบันทางศาสนาที่มีชื่อเสียงและมีความน่าเชื่อถือ จะใช้เป็นฐานในการเผยแพร่ธรรมะในหลากหลายรูปแบบ และผู้คนสังคมเมือง โดยเฉพาะกรุงเทพฯ ก็ควรที่จะได้รับประโยชน์เป็นลำดับแรก ภายหลังจากนั้นจะกระจายประโยชน์นั้นไปสู่จังหวัดใกล้เคียงต่อไป

ความการร่วมมือในการยกระดับเชิงสถาบันของบุคคลทางศาสนาและสถาบันเอกชน เพื่อสร้างความเข้มแข็งในการเผยแพร่ธรรมะตามแนวทางของตนเอง และการปรับเปลี่ยนมุมมองใหม่เชิงสถาบันทางด้านศาสนาที่ก้าวข้ามออกมาจากกำแพงหรือเขตรอบรั้วของวัด สู่การศึกษาเรียนรู้ในสถาบันทางเลือกด้านศาสนาเนื่องจากสถาบันวิมุตตยาลัย เปิดโอกาสให้กับประชาชนสามารถเข้าไปศึกษาหาความรู้และปฏิบัติ โดยมีฐานคิดที่ว่า เมื่อเรามีการลงมือปฏิบัติการเสริมสร้างความเข้มแข็งในตนเองก็จะมีมากขึ้น หากคนทุกคนปฏิบัติตามกัน ปฏิบัติในแนวทางเดียวกัน กำแพงแห่งปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาก็จะหมดไป

บทบาทของสถาบันวิมุตตยาลัยประกอบไปด้วย หนึ่งคือการรวบรวมผลงานวิจัย ผลงานบทความ วรรณกรรม หนังสือธรรมะหายาก สื่อธรรมะในรูปแบบที่ทันสมัย สองเป็นสถานที่นัดติดต่อสำหรับสื่อสารมวลชน ปัจเจกบุคคลที่เข้ามาในนิมิตพระมหาจุฬิชัย วชิรเมธี โดยตรง (จากเดิมจะติดต่อผ่านทางวัด หน้ากุฏิ ซึ่งดูเป็นการไม่ค่อยเหมาะสมตามที่ควรจะเป็น) สามทำหน้าที่เผยแพร่ธรรมะตามแนวทางของ ว.วชิรเมธี และสมาชิกที่สนใจ สี่เป็นการสร้างความน่าเชื่อถือของการติดต่อขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานของภาครัฐและเอกชน ตลอดจนหน่วยงานจากต่างประเทศ เนื่องจากการจัดตั้งเป็นสถาบันจะได้รับการยอมรับเพิ่มมากขึ้นและการได้รับความสนับสนุน การช่วยเหลือจากหน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกประเทศเหล่านี้ย่อมหมายถึง การผลักดันการเผยแพร่ธรรมที่ก้าวไปสู่ในระดับสากลหรือการเป็นธรรมะสากลของโลก ทุกคนบนโลกจะรู้จักและเข้าใจธรรมะแท้จริง ตามเป้าหมายที่ได้วางไว้

3. โครงสร้างเชิงสถาบันของพระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี

การก่อรูปเชิงสถาบันทางการศึกษาและการเผยแผ่ธรรมะ โดยมีเป้าหมายคือการขยายขอบเขตการเผยแผ่ธรรมะสู่ระดับสากล โดยมีจุดศูนย์กลางอยู่ที่ “ไร่เจริญตะวัน” และมีพระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี เป็นผู้อุปถัมภ์และบริหารสถาบันร่วมกับคณะกรรมการอีกหลายท่าน กิจกรรมที่มีความเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา อาทิ กิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา กิจกรรมบวชสามเณรหรือบวชพระ การจัดงานสัมมนาวิชาการทางด้านศาสนา การวิปัสสนา เป็นต้น

3.1 ศูนย์วิปัสสนาสากลไร่เจริญตะวัน (Cherntawan International Meditation Center)

ศูนย์วิปัสสนาสากลไร่เจริญตะวัน ได้ก่อตั้งขึ้นเพื่อใช้เป็นศูนย์กลางค้นคว้าด้านพระพุทธศาสนา และเผยแผ่พุทธศาสนาออกไปสู่ประชาชนและการขับเคลื่อนการเผยแผ่ให้เข้าไปอยู่ในระดับสากล ภายใต้คำว่า “เจริญตะวัน” หมายถึง เจริญธรรมมาเป็นแสงสว่างนำทางชีวิต มีพื้นที่กว้างขวาง สถานที่ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของจังหวัดเชียงราย มีระยะห่างจากตัวเมืองประมาณ 25 กิโลเมตร เนื่องจากสถานที่ตั้งอยู่ห่างจากตัวเมืองและมีเส้นทางที่ต้องเดินทางเข้าไปบริเวณเชิงเขา จึงทำให้มีสภาพอากาศที่เหมาะสม ภารกิจของไร่เจริญตะวัน แบ่งการบริหารงานออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ หนึ่งด้านการศึกษา ได้แก่การเผยแผ่พระพุทธศาสนาสู่ประชาคมโลก สองด้านเศรษฐกิจ ส่งเสริมการพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจและจิตใจ สามด้านจิตวิญญาณ คือ การเปิดหลักสูตรสมาธิภาวนาให้กับผู้ที่สนใจทั้งผู้ที่สนใจภายในประเทศและชาวต่างประเทศ

ด้านการศึกษา เผยแผ่พระพุทธศาสนาสู่ประชาคมโลกผ่านการเทศน์ การสอน การบรรยาย การจัดการบนพื้นที่ของศูนย์วิปัสสนาอาจกล่าวได้ว่าเป็นการเรียนรู้ผ่านการท่องเที่ยวหรืออาจกล่าวได้อีกอย่างหนึ่งว่าการท่องเที่ยวเชิงศาสนา (Religion Tourism) โดยพระมหาวุฒิชัยได้อธิบายไว้ว่า

“ทุกวันนี้ศาสนสถานหรือวัดจำนวนมากยอมสูญเสียจุดยืนของตนเอง นำเอาเทพ นำเอาสิ่งศักดิ์สิทธิ์สารพัด เข้าไปกอบงมอยู่ในวัดเพื่อดึงคนเข้าวัด โดยที่หลงลืมไปว่าสิ่งเหล่านั้นสวนทางกับศาสนา กับสิ่งที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้คุณอาจดึงคนเข้าวัดได้ แต่คุณไม่เหลือหลักการของพุทธศาสนาอีกต่อไปแล้วถามว่ามันนำภูมิใจตรงไหน” (พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี, 2558, หน้า 49-50)

และ

“จากการได้เดินสำรวจไร่เจริญตะวัน เราได้เห็นทั้งความรุ่มร้อนและความงดงามของธรรมชาติและสิ่งปลูกสร้าง รวมถึงโครงการต่าง ๆ เช่น พื้นที่ทางการเกษตร หอศิลป์ ฯลฯ ... จินตนาการมีส่วนสำคัญกับทุกอย่างก้าวของชีวิต มีอยู่วันหนึ่งอาตมาปลูกต้นอินทนิลสูงแค่ศอกเดียว โยมถามอาตมาว่า พระอาจารย์ปลูกไปทำไมต้นอินทนิล ทำไมไม่ปลูกต้นไม้ชนิดอื่นที่เป็นประโยชน์กว่า อาตมาตอบว่าโยมยังไม่รู้อะไร ต้นอินทนิลที่อาตมาปลูกนี้ วันหนึ่งข้างหน้าเมื่อมันสูงสักห้าเมตร

บริเวณนี้จะกลายเป็นถนนสายดอกไม้และมันจะบานสะพรั่ง แล้วคนก็จะพากันมาท่องเที่ยว มาถ่ายรูป ที่นี้จะกลายเป็นถนนสายดอกไม้ที่โรแมนติกมาก โยมคนดังกล่าวเดินหนีอาตมาหาว่าเราเพื่อ แต่เมื่อเวลาผ่านไปห้าปี อินทนิลผลิดอกบานสะพรั่งเป็นสีม่วง กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยว เป็นสถานที่ใช้ถ่ายทำรายการโทรทัศน์ ปีใหม่ที่ผ่านมามีคนมาเดินอยู่ในอุโมงค์กล้วยไม้ของเรา ซึ่งสองข้างขนาบด้วยต้นอินทนิลที่บานสะพรั่งเป็นสีม่วง ไม่ต่ำกว่าห้าแสนคน” (พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี, 2558, หน้า 50-51)

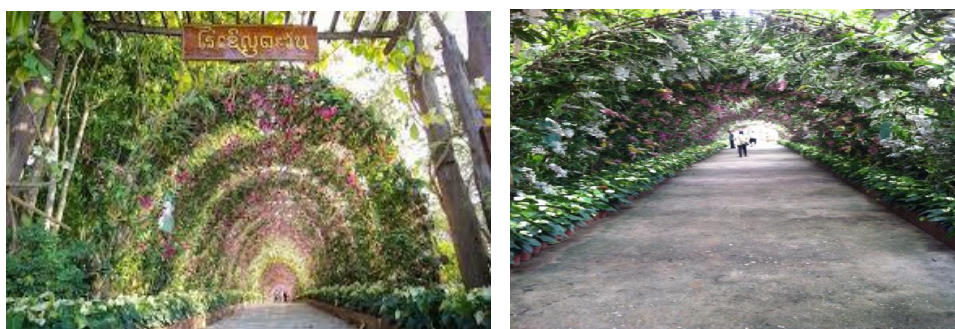
จากคำอธิบายจะเห็นได้ว่าการวิพากษ์ถึงการสูญเสียจุดยืนของวัด ศาสนสถานจำนวนมากในสังคมไทยที่ให้ความสำคัญกับความเชื่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ไสยศาสตร์ เป็นเครื่องมือในการดึงผู้คนเข้าวัด ซึ่งเป็นสิ่งที่ตรงข้ามกับเป้าหมายที่แท้จริงตามแนวพุทธศาสนาของพระพุทธเจ้า พระมหาวุฒิชัย จึงให้ความสำคัญกับการสร้างพื้นที่ทางศาสนสถานหรือศูนย์วิปัสสนาให้เป็นพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวเพื่อดึงดูดผู้คนเข้าวัดและเรียนรู้ทางธรรมะของพระพุทธเจ้า

การจัดสถานที่ให้เหมาะแก่การพักผ่อนหย่อนใจ และสอดคล้องกับความสำคัญในประเด็นของ “เวลา” สำหรับกลุ่มประชาชนที่มีวิถีชีวิตอยู่ในสังคมเมืองที่มองว่า “เวลาว่าง” เป็นสิ่งมีค่าสำหรับชีวิตประจำวันของผู้คนที่ใช้ชีวิตอยู่ในหน่วยงาน องค์กร ดังนั้นรูปแบบการออกแบบพื้นที่เพื่อการศึกษาธรรมะเพื่อการท่องเที่ยว จึงมีความสำคัญอยู่ 2 ด้านคือ 1. ความต้องการท่องเที่ยวเพื่อการผ่อนคลายจากการปฏิบัติงานประจำ (ชนชั้นกลางในเมือง) 2. การเรียนรู้ธรรมะแนวใหม่ โดยมองว่า (ผู้วิจัย) ผู้ที่เข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่ของศูนย์คือ การท่องเที่ยวศึกษาธรรมะแบบใหม่ที่แตกต่างจากการเดินทางศึกษาธรรมะตามวัดแบบดั้งเดิม แต่การท่องเที่ยวธรรมะตามแนวใหม่นี้คือการเปิดโอกาสให้ผู้คนได้เข้ามาศึกษาตีความใหม่ตามความเข้าใจของตนเองผ่านการจัดการแสดงเชิงนิทรรศการ

ดังจะเห็นได้แผนที่การจัดการพื้นที่ภายในศูนย์วิปัสสนาสากลไร่เชิญตะวัน ซึ่งเป็นแผนพบแจกผู้เดินทางและนักท่องเที่ยวที่เข้าภายในศูนย์วิปัสสนา

ภาพที่ 6 แสดงการจัดภูมิทัศน์ของศูนย์วิปัสสนาสากลไร่เชิงตุระวัน

ภาพที่ 7 แสดงซุ้มทางเดินดอกกล้วยไม้ของไร่เชิงตุระวัน

สภาพของภูมิทัศน์โดยทั่วไปของศูนย์วิปัสสนาฯ จะให้ความสำคัญกับบรรยากาศสงบตั้งอยู่ห่างไกลจากสิ่งรบกวน เน้นถึงความร่มรื่น งดงามของธรรมชาติและสิ่งปลูกสร้าง ดังจะเห็นได้จากซุ้มกล้วยไม้ที่จะออกดอกชูช่ออย่างสวยงามสดงดงาม ตามฤดูกาลทางธรรมชาติ เป็นที่ชื่นชอบแก่บรรดานักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ

ภาพที่ 8 แสดงหอสังคายนา

หอสัตยาธิฐาน คือ หอทางศาสนาที่นักท่องเที่ยวสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมกับทางศูนย์วิปัสสนาฯ ได้โดยทำบุญเพื่อแลกกับแผ่นป้ายไม้ (ราคา 100) เพื่อเขียนชื่อ – นามสกุล หรือเขียนสิ่งที่ตนเองต้องการ เพื่อนำมาตั้งจิตอธิฐานขอพรจากหลวงพ่อสมปรารถนา หรือพระพุทธรูปเจ้าและในบริเวณหอสัตยาธิฐานจะมีคำอธิบายถึงการอธิฐานที่มีใช้การขอเชิงวัตถุเช่น ความร่ำรวย เกียรติยศ ชื่อเสียง เป็นต้น แต่จะเป็นการชี้้นำการในเชิงของการแสวงหาเป้าหมายในชีวิตของแต่ละคน คือการตั้งจิตอธิฐานให้ดี ว่าชีวิตนี้จะเอาอย่างไร? หมายความว่า การดำเนินชีวิตของมนุษย์ไม่ได้ตั้งอยู่บนการร้องขอจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ วัตถุหรือไสยศาสตร์ แต่การดำเนินชีวิตให้บรรลุเป้าหมายของแต่ละคนได้จะต้องเกิดจากการปฏิบัติของแต่ละบุคคล ที่จะสรรค์สร้างความพร้อมเพื่อสร้างโอกาสในการแสวงหาเป้าหมายของชีวิต

พิพิธภัณฑ์ศิลปะเปิดให้นักท่องเที่ยวเข้าชมมาตั้งแต่วันที่ 12 ธันวาคม 2557 ภายในหอศิลป์ ว.วชิรเมธี จะประกอบไปด้วยภาพจิตรกรรมของศิลปินที่มีชื่อเสียง เช่น ถวัล ดัชณี, เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์ และศิลปินอื่นที่มีชื่อเสียงอีกเป็นจำนวนมากดังภาพแสดงด้านล่าง

ภาพที่ 9 แสดงพิพิธภัณฑ์ศิลปะ ว.วชิรเมธี หรือหอศิลป์

ภาพที่ 10 แสดงจิตรกรรมภายในพื้นที่ของพิพิธภัณฑ ว.วชิรเมธี

นอกจากนี้ยังมีผลงานประติมากรรม รูปปั้น ที่ถูกนำมาจัดแสดงภายในพิพิธภัณฑ์อีกเป็นจำนวนมาก เช่น รูปปั้นครึ่งตัวของพระมหาภูติชัย วชิรเมธี รูปปั้นของพระธรรมโกษาจารย์หรือท่านพุทธทาสซึ่งเป็นบุคคลที่มีอิทธิพลทางด้านความคิดของ ว.วชิรเมธีเป็นอย่างมาก

ภาพที่ 11 แสดงรูปปั้นของพระธรรมโกษาจารย์และพระมหาภูติชัย วชิรเมธี

การจัดสวนและการออกแบบตกแต่งพื้นที่บริเวณโดยรอบของสถาบันวิมุตติยาลัย ที่ให้ความสำคัญกับความสงบสอดคล้องกับธรรมชาติ สวยงามและสดชื่น สู่การเจตนารมสูงสุดคือ การใช้ธรรมะบริสุทธิ์เพื่อจัดการความหลงผิดออกไปจากตัวผู้คน โดยปราศจากของขลังใด ๆ ทั้งสิ้นหากก็แต่เพียงใช้ธรรมะของพระพุทธเจ้าเท่านั้นดังคำอธิบายว่า

“ในจินตนาการ (พระมหาภูติชัย)...มองเห็นไร่เชิญตะวันเป็นศูนย์กลางการเผยแผ่สังฆธรรมคำสอนของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งคนทั้งโลกจะมาใช้ประโยชน์จากที่นี่ จากตรงนี้ เราเห็นแม้กระทั่งพื้นที่ เห็นแม้กระทั่งจำนวนคน เห็นแม้กระทั่งคุณภาพของความสุขที่ผู้คนจะได้รับจากสถานที่ตรงนี้ ทุกสิ่งทุกอย่างคือเงาสะท้อนของความคิด” (พระมหาภูติชัย วชิรเมธี, 2558, หน้า 51)

จากความคิดที่จะสร้างให้ไร่เจริญตะวันออกเป็นศูนย์กลางการเผยแพร่สัจธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าที่บริสุทธิ์สู่การปฏิบัติคือ การจัดพื้นที่เพื่อรองรับการเดินทางของนักท่องเที่ยว และการออกแบบจัดสวน การจัดวางองค์ประกอบของสถานที่ให้เกิดขึ้นเป็น “ปริศนาธรรม” เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้สนใจได้เข้ามาศึกษาธรรมะและตีความผ่านการจัดแสดงของพื้นที่ดังกล่าว

ภาพที่ 12 แสดงประติมากรรมอัจฉริยสามเณร

ประติมากรรมอัจฉริยสามเณร เป็นปริศนาธรรมประกอบในการสอนเรื่อง “การเจริญสติ” ที่หมายถึง ความสัมพันธ์ในเชิงของการรับรู้ของมนุษย์ที่ผ่านประสาทสัมผัสทางตาโดยการมองเห็น การฟัง การดมกลิ่น การลิ้มรส การรับรู้ได้โดยการสัมผัส ใจสามารถรับรู้ได้ในเรื่องของจริยธรรม คุณธรรม ความดี ดังนั้นการรับรู้ดังกล่าวจะต้องประกอบไปด้วย การมีสติ อยู่เสมอ เพราะเมื่อการไปสัมพันธ์โดยปราศจากสติ เมื่อไหร่ เมื่อนั้นความทุกข์ก็จะเกิดขึ้น รูปแบบประติมากรรม คือ การปิดตา การปิดหู การปิดปากของรูปปั้นสามเณร จึงมีได้หมายความว่า การไม่รับรู้ การไม่แสดงออก แต่หมายถึง จงรู้จักดูอย่างมีสติ ฟังอย่างมีสติ และพูดอย่างมีสติ และส่วนการเปิดใจ หมายถึง การมีสติอยู่ตลอดเวลา การมีความพร้อมเพื่อการเรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสทั้งหกนี้

ภาพที่ 13 แสดงศิลปกรรม $4 \times 3 = 12$

ที่มา: zeekway.com (เข้าถึงวันที่ 7 พฤศจิกายน 2559)

รูปแบบของการจัดวางทางศิลปกรรม $4 \times 3 = 12$ สามารถตีความได้ถึง การตรัสรู้ของพระพุทธรูปเจ้า หมายถึงความจริงอันประเสริฐ 4 ประการ ได้แก่ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค วน 3 รอบ คือ

1. ระดับความรู้ (สัจญาณ)
2. ระดับการปฏิบัติ (กิจญาณ)
3. ระดับการผลแห่งการปฏิบัติ (กตญาณ)

รวมเป็นอาการ 12 ได้แก่

รู้ทุกขอริยสัจ	ด้วยสัจญาณ	กิจญาณ	กตญาณ
รู้สมุทัยอริยสัจ	ด้วยสัจญาณ	กิจญาณ	กตญาณ
รู้นิโรธอริยสัจ	ด้วยสัจญาณ	กิจญาณ	กตญาณ
รู้มรรคอริยสัจ	ด้วยสัจญาณ	กิจญาณ	กตญาณ

ขณะที่กัณหาจำนวน 5 กัณหาที่วางอยู่ในฐานสามเหลี่ยมนี้ หมายถึง อริยสัจ 5 เป็นสิ่งที่มีอยู่แล้วในชั้น 5 คือ องค์ประกอบภายในร่างกายของมนุษย์ ได้แก่ ธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุลม ธาตุไฟ และจิตใจ ขณะที่กัณหาหินสีดำ หมายถึง ปุณฺณ หินสีขาว หมายถึง อริยชนที่ฝึกจนหลุดพ้นออกจากความทุกข์

ภาพที่ 14 แสดงสวนอิทัปปัจจยตา (สวนเซน)

อิทัปปัจจยตา คือ สภาวะที่สิ่งหนึ่งเป็นปัจจัยแก่สิ่งหนึ่ง หรือ สภาวะที่สิ่งต่างๆ ดำรงอยู่ในลักษณะพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันเกิดขึ้น “อิทัปปัจจยตา” จึงเป็นหลักสัจธรรมที่ชี้ให้เห็นถึง “กระบวนการเกิดขึ้นของความทุกข์ในชีวิตของแต่ละบุคคล” โดยพระพุทธเจ้าอธิบายว่า ทุกครั้งที่เกิดความยึดติดถือมั่นในตัวตนขึ้นมาภายใน “จิต” ของมนุษย์นั้น กิเลส 12 ชนิดจะทำงานร่วมกันดังหนึ่งเป็น “สายโซ่แห่งความสัมพันธ์” ที่เกิดและดับอย่างรวดเร็ว เชื่อมโยงใยซึ่งกันและกันอย่างต่อเนื่อง กิเลส 12 ชนิดนั้นมีกระบวนการทำงานเชื่อมโยงเป็นเหตุเป็นผลแก่กันและกัน ดังนี้

1. เพราะอริขชาเป็นปัจจัย สังขารจึงมี
2. เพราะสังขารเป็นปัจจัย วิญญาณจึงมี
3. เพราะวิญญาณเป็นปัจจัย นามรูปจึงมี
4. เพราะนามรูปเป็นปัจจัย आयตนะ 6 จึงมี
5. เพราะอายตนะ 6 เป็นปัจจัย ผัสสะจึงมี
6. เพราะผัสสะเป็นปัจจัย เวทนาจึงมี
7. เพราะเวทนาเป็นปัจจัย ตัณหาจึงมี
8. เพราะตัณหาเป็นปัจจัย อุปาทานจึงมี
9. เพราะอุปาทานเป็นปัจจัย ภพจึงมี
10. เพราะภพเป็นปัจจัย ชาติ (ความเกิด) จึงมี
- 11-12. เพราะชาติเป็นปัจจัย ชรามรณะจึงมี

สาเหตุที่ใช้ก่อนหิน 12 ก้อนเป็นสัญลักษณ์แห่งกิเลส 12 ชนิด คือ เมื่อกิเลสเกิดขึ้นทำให้ชีวิตมีทุกข์ ก้อนหินทั้ง 12 จึงเป็นตัวแทนของความทุกข์หนักที่สัมพันธ์อยู่กับมนุษย์

หินสีดำ หมายถึง มนุษย์ปุถุชน

หินสีครีม หมายถึง มนุษย์ที่หมั่นเจริญวิปัสสนากรรมฐานพากเพียรเรียนรู้ที่จะดับวงจรของ

กิเลส

หินสีขาว หมายถึง พระอริยบุคคลที่บรรลุมรรค ผล นิพพาน เป็นอิสระจากกิเลสอย่างสิ้นเชิง นอกจากตัวอย่างการจัดการเรียนรู้ทางธรรมะของศูนย์วิปัสสนาสากลไร่เชิญตะวัน ดังที่ได้ยกมาในข้างต้น ยังมีการจัดพื้นที่การเรียนรู้ในลักษณะเดียวกันอีกจำนวนมากเช่น อริยมรรคมืองค์ 8 ปริศนาธรรม “เสาร์5” ประติมากรรมหุ่นยนต์ที่สร้างขึ้นมาจากเศษเหล็ก เป็นต้น

ด้านเศรษฐกิจ การพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจคือส่งเสริมการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจและจิตใจ มีการเปิดสอนหลักสูตร “พุทธเศรษฐศาสตร์” ซึ่งก็คือ “พุทธเกษตร” หรือ “เกษตรอินทรีย์” ให้แก่ผู้สนใจทั้งชาวไทย และชาวต่างประเทศ และมีการมอบหนังสือรับรองหรือที่เรียกว่า “ปัญญาบัตร” ให้แก่ผู้สำเร็จจากโรงเรียนชานา หรือมีอีกชื่อหนึ่งอย่างเป็นทางการว่า “มหาวิทยาลัยพุทธเศรษฐศาสตร์”

ความเป็นมาและการก่อรูปทางความคิดจากการเดินทางไปเทศนา แสดงธรรมในหมู่บ้านแห่งหนึ่งตามความตั้งใจแต่เดิมที่ได้ตั้งปณิธานเอาไว้ไว้ว่า " ทุกวันพระจะไปแสดงธรรมให้ชาวบ้านในหมู่บ้านฟัง " (ตำบลหนึ่งมี 30 หมู่บ้าน) แต่ประเด็นสำคัญคือ ชาวบ้านไม่มีเวลาเพียงพอที่จะมานั่งฟัง การเทศนาแสดงธรรมได้เป็นระยะเวลาอันยาวนาน เนื่องจากผู้คนจะให้ความสำคัญกับ “เวลา” การทำงานที่ก่อให้เกิดรายได้มากกว่าที่จะใช้เวลาที่สูญเสียกับการมานั่งฟังเทศน์การแสดงธรรมที่มีระยะเวลา ดังในการอธิบาย

“แต่ก่อนจะแสดงธรรมในเช้าวันนั้นมีคนมากได้มากกระซิบบอกว่าไม่ต้องเทศน์นาน ท่านว.วชิรเมธี จึงย้อนถามว่าทำไมไม่ยากให้เทศน์นาน? มัคนายกตอบว่าถ้าหาก ท่าน ว. เทศน์นานค่าจ้างรายวันจากการทำงานคงจะหายไปครึ่งหนึ่ง (เพราะไปทำงานสาย) ท่าน ว. จึงกลับมาคิดว่าทำอย่างไรคนจึงจะสนใจธรรมะ เพราะตามธรรมดาท่านไปเทศน์ที่ไหนจะมีคนรอฟังท่านมากมาย และโดยทั่วไปแต่ละแห่งต้องนิมนต์ท่านล่วงหน้านานนับปี แต่ที่นี่ ที่ชุมชนใกล้ ไร่เชิญตะวัน แท้ๆ ทำไมคนถึงไม่ยากฟังธรรม” (www.thaiorganic.com. เข้าถึงวันที่ 8 พฤศจิกายน 2559)

ภายหลังจากเหตุการณ์ จึงเดินทางกลับมาจึงลองสำรวจเกี่ยวกับเศรษฐกิจภายในหมู่บ้านใกล้เคียงบริเวณพื้นที่ของสถาบันจำนวน 4 หมู่บ้าน พบว่าชาวบ้านเป็นหนี้ในระดับสูงเมื่อนำยอดหนี้สินทั้งหมดมารวมกันทั้ง 4 หมู่บ้าน รวมเป็นเงินถึง 84 ล้านบาท เมื่อพิจารณาโดยเฉลี่ยชาวบ้านแต่ละคนล้วนมีหนี้ครัวเรือนเฉลี่ยกว่า 200,000 บาท จากตัวเลขหนี้มวลรวมและหนี้ครัวเรือนของชาวบ้าน ทำให้เกิดความคิดที่จะต้องแสวงหาวิธีการเพื่อลดภาระหนี้สิน หลุดพ้นจากความยากจน สามารถพึ่งตนเองทั้งด้านเศรษฐกิจและจิตใจ จึงเริ่มโครงการจัดตั้งหลักสูตรสัมมาอาชีพเกษตรอินทรีย์วิถีพุทธ ต่อมาจึงได้ก่อสร้างตัวขึ้น “มหาวิทยาลัยพุทธเศรษฐศาสตร์” เพื่อเป็นแนวทางการทำเกษตรอินทรีย์หรือเกษตรปลอดภัยให้แก่เกษตรกรทั่วไป

ความคิดหลักสู่การสร้างหลักสูตรการปฏิบัติเกษตรอินทรีย์และความรับผิดชอบต่อสังคม จากพื้นที่ของศูนย์วิจัยปศุสัตว์ไร่วิทยาศาสตร์ มีเนื้อที่ 170 ไร่ เนื้อที่ แทบทั้งหมดเป็นสวนลำไยและพื้นที่ทำนา เพื่อตอบสนองความต้องการของระบบตลาด ดังนั้นพื้นที่ดังกล่าวจึงเป็นการทำการเกษตรกรรมโดยใช้สารเคมีมาก่อนแทบทั้งสิ้น พื้นที่ทรัพยากรทางธรรมชาติตั้งแต่ ต้นไม้ขนาดใหญ่ จนกระทั่งต้นหญ้าทั้งภายในและบริเวณใกล้เคียงสถาบันจึงนับเป็นอนาสารเคมีระดับสูง ดังในการอธิบายของพระมหาวิชัยว่า

"ในพรรษาแรกเวลานั่งสมาธิจะได้กลิ่นยาเคมีผสมน้ำฝนโชนมาเข้าจมูกตลอดทำให้หายใจไม่สะดวกและตระหนักรู้ทันทีว่าอากาศแถวนี้เต็มไปด้วยสารพิษอันตราย" เมื่อลองสังเกตดู ก็พบข้อเท็จจริงเพิ่มเติมว่าต้นไม้ก็เสื่อมสภาพ ให้ออกให้ผลไม่เต็มเม็ดเต็มหน่วย หน้าดินก็เสื่อมสภาพ น้ำในอ่างเก็บน้ำก็ไม่สะอาด ที่แยะหนักกว่านั้นก็คือ ในหน้าฝนปีหนึ่งมีปลาตายลอยเป็นแพอยู่ในอ่างเก็บน้ำ อาการผิดปกติแดงของพืชไร่พืชสวน ดิน น้ำ อากาศ" (www.thaiorganic.com. เข้าถึงวันที่ 8 พฤศจิกายน 2559)

แนวทางที่ถูกนำมาประยุกต์เพื่อปรับเปลี่ยนพื้นที่จากป่าที่รกร้าง ผืนดินที่เริ่มเสื่อมสภาพสู่การเป็นสถานที่แห่งการตื่นรู้และแผ่นดินทองแผ่นดินธรรม และการปรับเปลี่ยนแนวคิดทางด้านเกษตรกรรมก็คือ "เกษตรอินทรีย์ หรือ "พุทธเกษตร" ซึ่งเน้นการทำเกษตรกรรมแบบ "อินทรีย์" และความรับผิดชอบต่อสังคมที่มาจากข้าวเพียงหนึ่งเมล็ด ซึ่งหมายความว่า เมื่อเกษตรกรหนึ่งคนเห็นภัยอันตรายของเกษตรกรรมแบบพึ่งพาสารเคมี และหันมาปรับเปลี่ยนสู่การทำเกษตรกรรมแบบเกษตรอินทรีย์ก็จะกลายเป็นคนอินทรีย์

คนอินทรีย์ คือ ทำเกษตรอินทรีย์ทำให้พื้นที่เรือกสวน ไร่นา ตลอดจนแหล่งน้ำเกิดความปลอดภัย ปราศจากสารพิษซึ่งหมายถึงสิ่งแวดล้อมอินทรีย์

จากสิ่งแวดล้อมอินทรีย์ จะทำให้ผลิตผลออกมาสมบูรณ์กลายเป็นผลิตผลอินทรีย์

ผลิตผลอินทรีย์ เมื่อได้รับการส่งต่อให้แก่ผู้บริโภคทำให้ผู้บริโภคได้บริโภคผลิตผลหรืออาหารที่ปลอดภัยทำให้เกิดผู้บริโภคอินทรีย์

ผู้บริโภคอินทรีย์ เห็นคุณค่าของผลิตผลอินทรีย์นำมาบริโภคเองและนำไปแลกเปลี่ยนหรือจำหน่ายจ่ายแจกกลายเป็นระบบเศรษฐกิจอินทรีย์ (เงินอินทรีย์)

ระบบเศรษฐกิจอินทรีย์ ทำให้ผู้ผลิต (เกษตรกร) ผู้บริโภคผู้จำหน่ายกลายเป็นส่วนหนึ่งของเครือข่ายหรือสังคมที่บริโภคอาหารสินค้าและบริการที่ปลอดภัยทำให้เกิดขึ้นเป็นสังคมอินทรีย์

ผลิตผลหรือสินค้าและบริการที่ผลิตโดยกระบวนการอินทรีย์ เมื่อส่งไปขายทั้งในและต่างประเทศทำให้เกิดชื่อเสียงที่โด่งดังแก่ประเทศไทยจนกลายเป็นชื่อเสียงอินทรีย์

ด้วยกระบวนการอินทรีย์ที่เริ่มต้นจาก เกษตรกรเพียงหนึ่งคนแล้วแผ่ขยายความคิดแก่สังคม จนก่อให้เกิดเป็นสังคมอินทรีย์หรือโลกอินทรีย์ ดังนั้นความรับผิดชอบต่อสังคมควรเริ่มต้นจากข้าวเพียงหนึ่งเมล็ด ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นความรับผิดชอบต่อสังคมของคนตัวเล็กตัวน้อย (เกษตรกร) ที่จะต้องคำนึงถึงผลผลิตที่จะสร้างความปลอดภัยให้กับ ตนเอง ธรรมชาติ และการเป็นหลักประกันสุขภาพทางสังคม ผู้กำหนดแนวคิดหลักของมหาวิทยาลัยพุทธเศรษฐศาสตร์คือ “ความรับผิดชอบต่อสังคม เริ่มต้นจากข้าวเมล็ดเดียว”

จากความต้องการแก้ปัญหาหนี้สินของชาวบ้าน และการใช้สารเคมีจากการประกอบเกษตรกรรม จึงเกิดขึ้นเป็น “มหาวิทยาลัยพุทธเศรษฐศาสตร์” ซึ่งเป็นสถาบันการศึกษาทางเลือกเพื่อการพัฒนาตามปรัชญาพุทธเศรษฐศาสตร์ ขึ้นมาเมื่อวันที่ 29 มกราคม 2555 โดยแบ่งการบริหารงานออกเป็น 3 กลุ่มโรงเรียนดังนี้

กลุ่มที่ 1 โรงเรียนชีวگانุสรณ์

1. สมุนไพรวิทยา
2. การปลูก/แปรรูป
3. นวดแผนไทย
4. สุขภาพองค์รวม

กลุ่มที่ 2 โรงเรียนชวานาพุทธเศรษฐศาสตร์

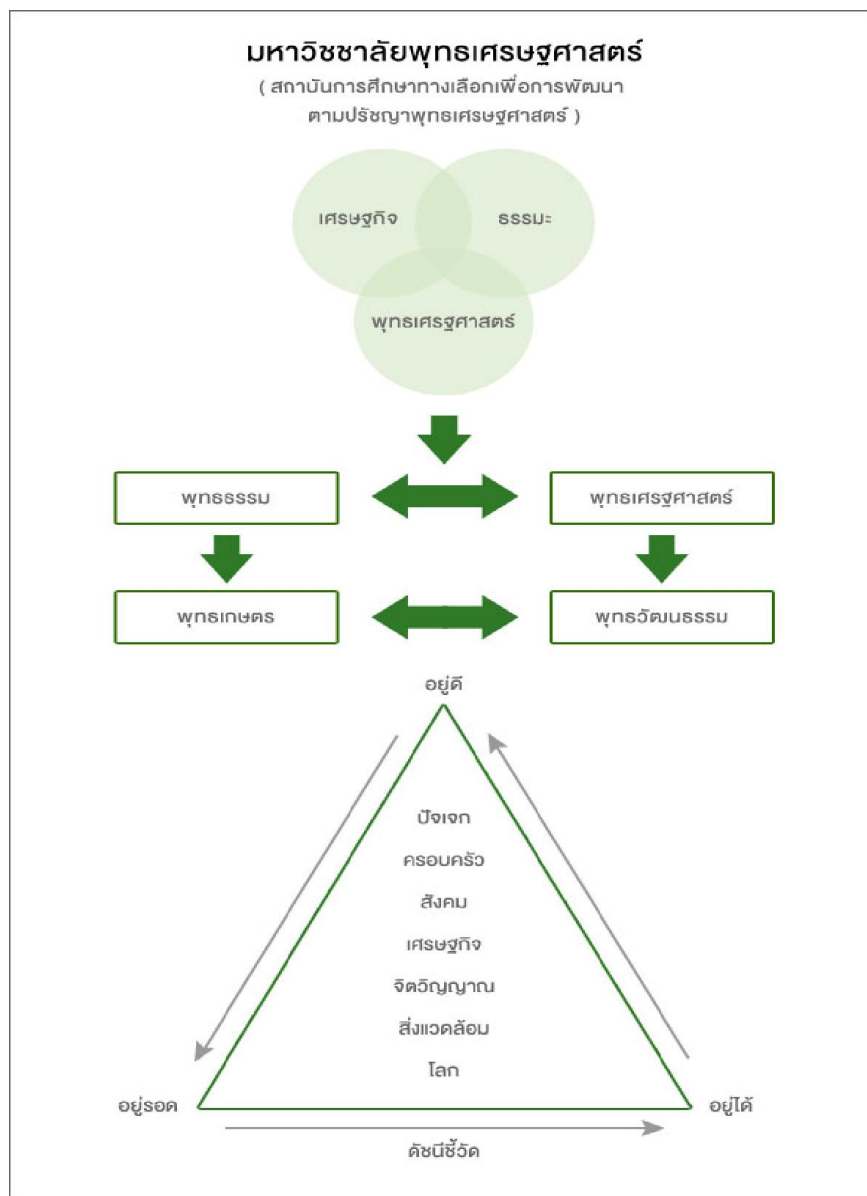
1. เกษตรกรรมทั่วไป
2. เกษตรพึ่งสารเคมี
3. เกษตรกรรมธรรมชาติ
4. พุทธเกษตร
5. การแปรรูปอาหาร
6. การบริหารเงิน
7. ธุรกิจเพื่อสังคม
8. พุทธเศรษฐศาสตร์
9. วิปัสสนากรรมฐาน
10. การผลิต/การตลาด
11. ความรับผิดชอบต่อสังคม
12. การก่อตั้งและบริหารศูนย์การเรียนรู้

กลุ่มที่ 3 โรงเรียนสืบศิลป์แผ่นดินล้านนา

1. คุณค่าของศิลปวัฒนธรรม
2. อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม
3. สอนศิลปวัฒนธรรม
4. เผยแผ่ศิลปวัฒนธรรม
5. แลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรม
6. สร้างเครือข่ายครูศิลปวัฒนธรรม
7. มอบรางวัลครูศิลปวัฒนธรรม

จากโครงสร้างที่จำแนกกลุ่มโรงเรียนออกเป็น 3 กลุ่มได้แก่ กลุ่มหนึ่งโรงเรียนชีวگانุสรณ์ ที่ทำหน้าที่ให้ความรู้ด้านการประกอบอาชีพ การดำเนินชีวิตและการรักษาสุขภาพ กลุ่มที่สองโรงเรียนชานาพุทธเศรษฐศาสตร์ ที่ให้ความรู้ทางด้านเกษตรกรรมในรูปแบบต่าง ๆ ความรับผิดชอบต่อสังคม การจัดการทางการเงิน และตลาดทางการเกษตร กลุ่มสุดท้ายทำหน้าที่เกี่ยวกับวัฒนธรรม ตลอดจนการสร้างเครือข่ายทางด้านสังคมที่เกี่ยวกับงานวัฒนธรรม

โครงสร้างของหลักสูตรการประยุกต์เชิงทฤษฎีพุทธเศรษฐศาสตร์สามารถสรุปแผนภาพได้ดังนี้

ภาพที่ 15 แสดงโครงสร้างหลักสูตร

ที่มา : www.thaiorganic.com. เข้าถึงวันที่ 8 พฤศจิกายน 2559

ด้านจิตวิญญาณ ศูนย์วิปัสสนาได้มีการจัดอบรมหลักสูตรสมาธิภาวนาให้กับประชาชนที่สนใจ ทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ เป็นประจำในทุกเดือน โดยเปิดรับตั้งแต่ 200 คนขึ้นไปสำหรับประชาชนทั่วไปและหน่วยงานราชการ สถาบันการศึกษา องค์กรทางธุรกิจตั้งแต่ 50 คนขึ้นไป ประกอบไปด้วยหลักสูตร

สมาธิภาวนาสำหรับผู้บริหารหลักสูตร 1 วัน

สมาธิภาวนาสำหรับนักเรียน นักศึกษาหลักสูตร 2 วัน

สมาธิภาวนาสำหรับธุรกิจ ข้าราชการหลักสูตร 3 วัน

สมาธิภาวนาสำหรับประชาชนทั่วไปหลักสูตร 4 วัน

สมาธิภาวนาสำหรับชาวต่างชาติหลักสูตร 7 วัน

สมาธิภาวนาสำหรับบรรพชิตหลักสูตร 9 วัน

หลักการออกแบบหลักสูตรสมาธิภาวนาของศูนย์วิปัสสนาไร่เจริญตะวันนั้น จะออกแบบให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้คนที่ประกอบอาชีพประจำ เช่น ผู้บริหาร พนักงานในองค์กร ข้าราชการ โดยเฉพาะหลักสูตรสำหรับกลุ่มธุรกิจ ข้าราชการมีระยะเวลา 3 วัน และจะใช้วันศุกร์ เสาร์ อาทิตย์ เป็นหลักเพื่อให้สอดคล้องกับการทำงาน แต่หากต้องการปฏิบัติสมาธิภาวนาที่มีความลึกซึ้งขึ้น ก็จะเพิ่มระยะเวลามากขึ้นได้ เช่น 4 วัน หรือ 7 วัน เนื่องจากการเดินทางมาเจริญสมาธิภาวนาเป็นระยะเวลานานอาจส่งผลกระทบต่อความกังวลใจ เช่น บุคคลในครอบครัว การงานที่ตนเองต้องรับผิดชอบ เป็นต้น หลักสูตรสำหรับบุคคลทั่วไปจึงมีระยะสั้นโดยใช้ระยะเวลาไม่เกิน 7 วัน โดยตลอดการปฏิบัตินั้น จะเน้นในเรื่องของ “การบริหารการจัดการกิเลส” หรือเรียกว่า กิเลสแมนเนจเม้นท์ โดยชี้ให้เห็นว่าจะจัดการมันอย่างไร เมื่อมีความโกรธเกิดขึ้นจะมีวิธีการยับยั้งอย่างไร ความโลภเกิดขึ้นจะยับยั้งอย่างไร ความหลงเกิดขึ้นจะยับยั้งอย่างไร ในฐานะที่เป็นประชาชนธรรมดา จะต้องมีความสัมพันธ์อยู่กับ ครอบครัว การงาน หรือธุรกิจ ไม่จำเป็นที่จะต้องเอากิเลสออกไปให้หมดเหมือนพระสงฆ์แต่อย่างใด

นอกจากการออกแบบหลักสูตรที่สอดคล้องกับการใช้ชีวิตของสังคมเมืองที่ให้ความสำคัญกับเวลา ดังสะท้อนให้เห็นถึงรูปแบบของการจัดการหลักสูตรที่ต้องสอดคล้องกับตารางความสำคัญของการทำงานแล้วนั้น การออกแบบพื้นที่การปฏิบัติสมาธิภาวนาจะต้องเอื้ออำนวยกับความต้องการการพักผ่อนร่างกายและการผ่อนคลาย ไม่แตกต่างกับการเดินทางท่องเที่ยวควบคู่ไปกับการใช้เวลาเพื่อการพักผ่อน

3.2 การจัดกิจกรรมทางศาสนาและสังคมของศูนย์วิปัสสนาสากลไร่เจริญตะวัน

นอกจากบทบาทหน้าที่ทั้ง 3 ด้านของศูนย์วิปัสสนาสากลไร่เจริญตะวัน ได้แก่ ด้านการศึกษา ด้านเศรษฐกิจ และด้านจิตวิญญาณ และรูปแบบการจัดกิจกรรมทางศาสนาและทางสังคมของศูนย์วิปัสสนา เป็นอีกลักษณะหนึ่งที่มีความน่าสนใจ เนื่องจากความเคลื่อนไหวและการขับเคลื่อนการเผยแผ่ทางด้านศาสนา จะมีลักษณะการจัดที่ควบคู่ไปพร้อม ๆ กัน เช่น การเปิดแหล่งท่องเที่ยวสำคัญของศูนย์ก็จะมีกิจกรรมเพื่อให้บุคคลสำคัญทั้งด้านเศรษฐกิจ นักการเมือง ข้าราชการทั้งส่วนกลางและท้องถิ่น เข้าร่วมอยู่โดยตลอด โดยการจัดกิจกรรมทางด้านศาสนาและสังคม จะมีการจัดอยู่โดยตลอด ดังจะเห็นได้จาก

พิธีการเปิดหอศิลป์ ว.วชิรเมธี โดยนายบุญชัย เบญจรงค์กุลและครอบครัวซึ่งเป็นนักธุรกิจคนสำคัญของประเทศ เป็นประธานในพิธี เนื่องจากระยะเวลาในการเปิดหอศิลป์อยู่ในช่วงใกล้วันขึ้นปีใหม่ (วันที่ 12 ธันวาคม 2557) ทางศูนย์วิปัสสนาสากลไร่เจริญตะวัน จึงจัดพิธีสืบชะตาข้ามปีตามแบบของล้านนา เพื่อเสริมความเป็นสิริมงคลให้กับผู้เป็นประธาน นอกจากนี้ในครั้งเดียวกันยังมีการจัดงาน

เสวนาเปิดตัวหนังสือ “คาถาชีวิตยกกำลังสอง” ซึ่งเขียนโดย พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี ร่วมกับ นายวิกรม กรมดิษฐ์ นักธุรกิจ

ภาพที่ 16 แสดงประธานในพิธีการเปิดตัวศิลปิน ว.วชิรเมธีและประเพณีการสืบชะตา

ภาพที่ 17 แสดงประธานในพิธีการเปิดตัวศิลปิน ว.วชิรเมธีและประเพณีการสืบชะตา

กิจกรรมการจัดงานวัดเด็กแห่งชาติปี พ.ศ. 2558 ภายใต้แนวคิด “สันติสุขของโลก ขึ้นอยู่กับพลังทางปัญญาของเยาวชน” ที่โรงเรียนอนุบาลเชียงราย เทศบาลนครเชียงราย โดยมี พล.อ.วินัย

ภัททิยกุล¹ อดีตปลัดกระทรวงกลาโหม ได้เดินทางมาร่วมงานและได้มีการนิมนต์พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี เข้ามาเทศนาในประเด็นเรื่องของการมีความรู้และการมีคุณธรรมสู่การกลายเป็นคนดี ดังการเทศน์ที่ว่า

“เด็กคือความหวังของโลก ดังที่พระพุทธเจ้าสอนเอาไว้ว่า เด็กคือความหวังของมนุษยชาติ ดังนั้น จึงเป็นสิ่งที่ผู้ใหญ่จะต้องคิดหาทางให้เด็กเป็นความหวังและฝากความหวังเอาไว้ โดยสิ่งสำคัญนอกจากการแสดงความสามารถต่างๆ แล้ว ยังต้องส่งเสริมให้เขาได้มีความรู้คู่กับคุณธรรม เพราะถ้ามีความรู้อย่างเดียว จะเป็นอันตราย หรือถ้ามีแต่คุณธรรมอย่างเดียว ก็จะกลายเป็นคนดีที่ทำงานไม่เป็น ดังนั้น ทั้งคู่ต้องมาด้วยกัน” (www.manager.co.th, 10 มกราคม 2558, เข้าถึงวันที่ 7 พฤศจิกายน 2559)

และกิจการมการจัดงานวันเด็กแห่งชาติ 2559 ถูกจัดขึ้นในวันที่ 9 มกราคม 2559 ณ ศูนย์วิปัสสนาสากลไร่เชิงตะกวัน ภายใต้แนวคิด "สันติสุขของโลกา ขึ้นอยู่กับ พลังปัญญาของเยาวชน" ก็ยังคงได้รับเกียรติจาก พล.อ. วินัย ภัททิยกุล อดีตปลัดกระทรวงกลาโหม เข้ามาเป็นประธานในพิธีร่วมกับผู้สนใจให้เกียรติมาร่วมกิจกรรมและบริจาคสมทบทุนการจัดกิจกรรม ได้แก่ คุณหญิงศศิณี ภัททิยกุล, ดร.เกียรติศักดิ์ กัลยาสิริวัฒน์, คุณอัจฉรา อธิธิโรจนกุล, บริษัท แอดไซน์ เรสซิเดนซ์, คุณอภิชาติ - คุณเยาวภา จิตวิริยะกุล, คุณพิชัย ชูเอกวงศ์, คุณไชยยันต์ วิสุทธิธาดา, บริษัท พัฒนาวิชาการ (2535) จำกัด, บริษัท ประเสริฐสมบัติและบุตร จำกัด, คุณวรินทร์ อธิธิโรจนกุล, คุณวัฒนา ชัยสถาพร, พล. อ. ชวลิต จารุจินดา และธนาคารออมสิน (www.manager.co.th, 9 มกราคม 2559, เข้าถึงวันที่ 7 พฤศจิกายน 2559)

การจัดกิจกรรมและพิธีการเปิด “สำนักตักศิลา มหาวิทยาลัยพุทธเศรษฐศาสตร์ ไร่เชิงตะกวัน” ที่มีธนาคารออมสินเป็นผู้สนับสนุนในการสร้าง โดยจะใช้เป็นการต่อยอดโรงเรียนชานา การเรียนรู้ธรรมะที่ควบคู่ไปกับการทำการเกษตร โดยมี ศาสตราจารย์เกียรติคุณ นพ.เกษม วัฒนชัย องคมนตรี และพระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี (ว.วชิรเมธี) ร่วมกันเปิดสำนักตักศิลา พร้อมกับมอบปัญญาบัตรพุทธเศรษฐศาสตร์ ให้แก่บัณฑิตมหาวิทยาลัยพุทธเศรษฐศาสตร์ รุ่นที่ 2/2557 จำนวน 82 คน และมอบเข็มที่ระลึกให้แก่ผู้สนับสนุนโครงการสำนักตักศิลาและโครงการรถหนังสือ สิริธรบรรณารถรูปทรงไม้ไทยล้านนาสำนักตักศิลา เป็นที่ตั้งของธนาคารเมล็ดพันธ์ และพิธีเชิญตุงชาววา (ธงแบบ

¹ พล.อ.วินัย ภัททิยกุล จบการศึกษาจาก โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า รุ่น พ.ศ. 2508 หรือ จปร.17 และวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร รัชการอยู่ใต้อาณาจักร รัชการอยู่ใต้อาณาจักรทหารสูงสุด มีบทบาทในการร่วมรัฐประหาร 19 กันยายน 2549 และได้รับแต่งตั้งให้เป็นเลขาธิการ คณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติ (คมช.) และได้รับโปรดเกล้าฯ ให้ดำรงตำแหน่งปลัดกระทรวงกลาโหม จนได้รับฉายาว่า “ขงเบ้ง คมช.”

ล้านนายาว 20 วา) เป็นสัญลักษณ์แห่งภูมิปัญญาท้องถิ่น มีผู้บริหารจากธนาคารออมสิน ข้าราชการ ประชาชน ร่วมพิธีจำนวนมาก

ภาพที่ 18 แสดงพิธีมอบปัญญาบัตรพุทธเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยพุทธเศรษฐศาสตร์

และกิจกรรมทอดกฐินสามัคคีเพื่อสมทบทุนสร้างห้องพักผู้ปฏิบัติธรรม ณ. ศูนย์วิปัสสนาสากลไร่เชิญตะวัน ในวันที่ 6 พฤศจิกายน 2559 โดยผู้ร่วมเป็นเจ้าของภาพประกอบไปด้วย นายคมสัน ขวัญใจธัญญา ผู้ช่วยกรรมการผู้จัดการใหญ่อาวุโส บมจ. ห้างสรรพสินค้าโรบินสัน นายทอง สิ้นปรุ ผู้จัดการเขต บิ๊กซีซูเปอร์เซ็นเตอร์ และดร.สมชัย สัจพงษ์ ปลัดกระทรวงการคลังและประธาน กรรมการบริหาร ธนาคารกรุงไทย (จำกัด) มหาชน โดยมียอดกฐินสุทธิสูงถึง 10 ล้านบาท และมีการ ฉลององค์กฐินอย่างยิ่งใหญ่และสวยงามตามแบบฉบับของล้านนาดังภาพ

ภาพที่ 19 แสดงการแห่ฉลององค์กฐิน ศูนย์วิปัสสนาสากลไร่เชิญตะวัน

ภาพที่ 20 แสดงการทอดกฐิน ศูนย์วิปัสสนาสากลไร่เชิญตะวัน

จากตัวอย่างเพียงเล็กน้อยของกิจกรรมทางด้านศาสนาและกิจกรรมทางสังคม ของศูนย์วิปัสสนาสากลไร่เชิญตะวัน จึงเปรียบเสมือนการถักทอเครือข่ายทางสังคมในแต่ละด้านเพื่อการขับเคลื่อนการเผยแผ่ทางพระพุทธศาสนาในสังคมแบบใหม่ ที่มองว่าการขับเคลื่อนหรือการเผยแผ่ทางด้านศาสนาแบบดั้งเดิม โดยมีศาสนา บุคลากรทางศาสนาจะมีบทบาทนำได้สิ้นสุดและเริ่มน้อยลง หากแต่จำเป็นต้องถักสานอยู่กับสถาบันองค์กรทางด้านการเมือง ด้านเศรษฐกิจการเงิน ด้านสังคมเข้าร่วมกัน

4. กลยุทธ์ในการเผยแผ่จริยธรรมของพระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี

ในหัวข้อนี้จะชี้ให้เห็นถึงกลวิธีในการเผยแผ่ธรรมะทางศาสนาของพระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี โดยนำเสนอออกเป็น 3 ประเด็น เพื่ออธิบายรายละเอียดของแนวคิดและหลักการในเผยแผ่จริยธรรม ดังนี้คือ

1. แนวคิดนำในการเผยแผ่ธรรมะและจริยธรรม
2. รูปแบบของสื่อในการเผยแผ่ธรรมะ
3. เนื้อหาเชิงจริยธรรม

4.1 แนวคิดนำในการเผยแผ่ธรรมะและจริยธรรม หลักการสำคัญเผยแผ่ คือ "การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในเชิงรุก (Active Buddhism)" ดังคำกล่าวว่า

“พระไม่จำเป็นต้องอยู่แต่ในวัด แต่พระสามารถออกไปเผยแผ่ธรรมะนอกวัดได้”

จากคำกล่าวจะเห็นถึงความเปลี่ยนแปลงของการเผยแผ่ธรรมะในเชิงรุก โดยมีปัจจัยสำคัญหนึ่งคือ การขยายตัวของเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับผู้คนในแทบทุกการดำเนินชีวิต ผู้คนไม่จำเป็นต้องเดินทางที่ศาสนสถานหรือวัดเหมือนในอดีต แต่จะต้องมีการนำเนื้อหาธรรมะมาปรับปรุงให้สอดคล้องไปกับการดำเนินชีวิตจนสามารถแทรกซึมเข้าสู่วิถีปฏิบัติของผู้คนได้ ซึ่งจะต้องทำให้ธรรมะของพุทธศาสนาให้ปรากฏในทุก ๆ ที่ สามารถเข้าถึงได้โดยการสื่อสารสมัยใหม่ ธรรมะจะต้องมีความทันสมัย สู่ภาพลักษณ์ใหม่ของพระพุทธศาสนาจะต้องทำให้ทุกคนสนใจและเข้ามามีส่วนร่วมกับกิจกรรมทางศาสนาเพิ่มปริมาณมากขึ้น และประเด็นสำคัญคือการแก้ปัญหาที่เป็นช่องว่างสำคัญระหว่างการสื่อสารทางธรรมะกับประชาชน ที่สืบเนื่องมาจากความยากของภาษาของธรรมะ ความยึดถือและน่าเบื่อหน่าย ความยากต่อการทำความเข้าใจ ภายใต้แนวคิดการเผยแผ่ธรรมะเชิงรุกจึงนำไปสู่ยุทธศาสตร์การเผยแผ่คือการที่นำธรรมะออกสู่วัดด้วยความคิดที่ว่า "พุทธก้าวหน้า พระก้าวหน้า" แต่ยังคงให้บทบาทนำในการเผยแผ่ธรรมะคือพระสงฆ์

พุทธก้าวหน้า พระก้าวหน้า คือความคิดสู่การปฏิบัติว่า พระสงฆ์ไม่ควรที่จะนั่งเผยแผ่ศาสนาธรรมะหรือจริยธรรมให้อยู่เฉพาะแต่ภายในขอบเขตศาสนสถานเพียงเท่านั้น เปรียบเสมือนการรอรับให้ประชาชน บุคคลทั่วไปเข้ามารับฟังการบรรยาย หรือการรอให้ญาติ โยมมานิมนต์เพื่อออกไปเทศนาเพียงอย่างเดียว ซึ่งเป็นวิธีการเผยแผ่ในเชิงรับเพียงด้านเดียว แต่การเผยแผ่ความคิดทางพุทธศาสนาจะกระทำในเชิงรับเพียงอย่างเดียวไม่ได้ จะต้องกระทำในเชิงรุก หมายถึงการที่พระสงฆ์จะต้องบุกไปทำงานทุกหนทุกแห่งตามเท่าที่มีโอกาสที่จะเผยแผ่พระพุทธศาสนา (ผู้จัดการ 360 องศา รายสัปดาห์, 2550: (Online). สืบค้นเมื่อ 15 ธันวาคม 2558)

การเผยแผ่ธรรมะในเชิงรุกคือ การทลายกำแพงภาษาของธรรมะที่เข้าใจได้ยาก โดยการปรับเปลี่ยนเป็นภาษาที่เข้าใจได้ง่าย โดยประยุกต์เป็นแนวคิดการเผยแผ่ที่มีความชัดเจนมากขึ้นคือการเข้าใจ เข้าใกล้ และเข้าถึงได้ และเน้นให้พระสงฆ์ต้องปรับตัวเองให้สอดคล้องกับความทันสมัย คือการรุกคืบไปข้างหน้าให้เข้าสู่จิตใจของผู้คนดังการอธิบายว่า "ที่ใดมีคน ที่นั่นมีธรรมะ" ยุทธศาสตร์การเผยแผ่ธรรมะแบบ "เข้าใจ ใกล้ เข้าใจ เข้าถึง" ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

1. เข้าใกล้ คือ การปรับเปลี่ยนภาพลักษณ์ของพระพุทธศาสนาให้มีความทันสมัย ซึ่งก่อนที่จะทำได้ พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี จะต้องมีการศึกษาปัญหาหรือเงื่อนไขของการก่อให้เกิดความไม่เข้าใจหรือปัญหา ก่อน โดยผ่านขั้นตอน ดังนี้

- 1.1 การสำรวจปัญหาของประชาชนชาวไทย ว่าทำไมถึงคิดว่าธรรมะเป็นเรื่องง่าย แต่ถูกทำให้ยาก เพราะคนไทยมีความเครียดสูง แต่นำธรรมะมาใช้ได้น้อย และปัญหาอีกอย่างคือต้องการเข้าถึงธรรมะ แต่ไม่รู้ว่าจะไปหาธรรมะจากไหน คนไทยเลยหันไปพึ่งไสยศาสตร์ในทางที่ผิด

“...พระอาจารย์มักบอกทุกคนเสมอว่า ธรรมะเป็นเรื่องง่าย แต่แค่ถูกทำให้ยาก คนส่วนมากหนีไปถาม จะรู้เลย ว่าอ่านงานของพระอาจารย์แล้วง่าย แต่รู้ใหม่ว่าจะทำให้ง่ายนะ...ยาก พระอาจารย์ต้องไปเรียนมาจนได้ปริญญา 9 เมื่อตอนเบญจเพส ไปเรียนกับมหาฯ (จุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย) อีก 4 ปี เรียนตรีและโททางโลกมาอีก 2 ใบ อายุ 29 ถึงจะเปิดตัวต่อสาธารณชน กระบวนการมันยาก การทำให้ง่ายนี่แหละ จึงยากที่สุด เพราะคนที่ทำอะไรให้ทำได้ ต้องเป็นคนที่เขาสิ่งนั้นจนกระทั่งอยู่มือแล้ว ต้องเป็น Expert และเล่นอยู่กับสิ่งนั้นจนเชี่ยวชาญที่สุด ถึงจะสามารถประยุกต์ได้ มันเลยไม่ใช่เรื่องง่ายอย่างที่เราคิด เหมือนกับเวลาที่พระพุทธเจ้าแสดงธรรม ทุกครั้งจะมีคนชมว่า โอ...มันเหมือนการเปิดของที่ปิด หมายของที่คว่ำ บอกทางเดินคนที่หลงทาง จุดไฟในที่มืด แสดงว่าธรรมะมันง่ายไหม? ถ้ามันยากคนคงไม่ชมอย่างนี้ แล้วท่านก็ตรัสว่า ฉันทรัสรู้แล้ว จึงแจ่มแจ้ง แสดงบัญญัติ ปิดเผย ทำให้ง่าย และตรัสว่า เธอจงมาคูสิ คำว่า “ทำให้ง่าย” ท่านใช้คำว่า “อุตตานิเกโรติ” แปลว่าทำให้ตื่น หรือทำให้หาย ซึ่งพระอาจารย์ แปลเข้าสู่ภาษาไทยว่า ทำให้ง่าย พระอาจารย์ไม่ได้พูดเอง แต่พระพุทธเจ้าพูดมาเองเลยว่า มันง่าย เหมือนเจดีย์ที่อยู่ในป่า ถูกเถาวัลย์พันเอาไว้รกเร็ว วันหนึ่งนักโบราณคดีไปขุดเจอ พอเอาเถาวัลย์ออกกลายเป็นเจดีย์ทองสุกปลั่ง และนั่นคือธรรมะ” (พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี, สัมภาษณ์, 16 มกราคม 2554)

1.2 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและการทำให้พระสงฆ์เป็น "โลกะวิฑู" คือการดูสภาพแวดล้อม แล้วใช้หลักของพุทธศาสนามาใช้ เช่น ใช้หลัก อริยสัจ 4 โดยใช้ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค มาวิเคราะห์ปัญหา และทำให้พระสงฆ์เป็นผู้มีความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรมไปพร้อม ๆ กัน เพื่อที่จะสามารถสื่อสารธรรมะออกไปสู่คนทั่วโลกได้

“ถ้าเรามีความรู้ทางโลกเพียงอย่างเดียว เราเปรียบเสมือนคนตาเดียว แต่ถ้ามีความรู้ทางธรรมด้วย เราเปรียบเสมือนคน 2 ตา ซึ่งพระพุทธเจ้าท่านตรัสไว้ว่า คนที่จะเป็นคนโดยสมบูรณ์จะต้องมีตาสองข้างคือ 1.ตาทางโลก 2.ตาทางธรรม เพราะเมื่อเรามีความรู้ทางธรรมแต่ไม่มีเครื่องมือสื่อสารกับชาวโลก ในอนาคตเราทำงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาไม่ได้แน่นอน แรงแบบตาลใจตรงนี้มาจากที่เราได้อ่านหนังสือมาก จากโยมแม่ผู้ที่เป็นคนเฝ้าหาความรู้ตลอดเวลาตัวเอง ทำให้อาตมาภาพเป็นคนกระหายใคร่รู้ข่าวสารข้อมูลมาก” (พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี, สัมภาษณ์, 16 มกราคม 2554)

2. เข้าใจ คือ ยุทธวิธีการนำเสนอพุทธศาสนาให้เข้าใจง่าย โดยหลังจากที่สำรวจปัญหาจากการเข้าใจไปแล้ว พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี ก็ทำการศึกษาอย่างนักวิชาการ คือ ศึกษาในเชิงลึก ให้เข้าใจเนื้อหารายละเอียดของปัญหาต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันออกมาวิเคราะห์ เพื่อให้ได้ความเข้าใจจริง ๆ หลังจากนั้น ท่านจะนำเสนอในฐานะนักประชาสัมพันธ์ คือนำเสนอออกมาให้เข้าใจง่าย ใช้ภาษาคน ไม่ใช่ภาษาพระ ดัดแปลงไปตามยุคสมัย ต้องมีชีวิตชีวา มีความทันต่อเหตุการณ์ โดยเปลี่ยนนามธรรมที่เข้าใจยากให้เป็นรูปธรรม โดยการยึดหลัก 4 ส. คือ สันตสนา สมาทปนา สมุตเตชชา สัมปหังสนา ซึ่งเป็นหลักในการเผยแผ่ธรรมะของพระพุทธเจ้า (ฉวีเมธย์ สุขไพบูลย์, 2553, หน้า 115)

3. เข้าถึง คือ การทำตัวให้ทุกคนสัมผัสได้ ทำให้พุทธศาสนิกชนสัมผัสท่านได้และยึดท่านเป็นต้นแบบ และพุทธศาสนิกชนจะได้เห็นภาพจริง ไม่นั่นพิธีกรรม แต่เน้นสิ่งที่สอนให้นำมาใช้ได้จริง ตัวอย่าง ไร่เชิญตะวัน จังหวัดเชียงราย ที่เป็นสถานที่ซึ่งเป็นแหล่งธรรมะที่ประชาชนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมได้ ทั้งการปฏิบัติธรรม และการพักผ่อนทางจิตใจ รวมไปถึง สถาบันวิมุตตยาลัย ที่รวบรวมผลงานของพระมหาวุฒิชัย เอาไว้มากมาย ประชาชนสามารถไปศึกษาค้นคว้าได้จริง

4.2 รูปแบบของสื่อในการเผยแผ่ธรรมะ

แนวความคิดการเผยแผ่ธรรมะและองค์ประกอบของการเผยแผ่ธรรมะของพระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี ได้ก่อรูปอย่างชัดเจน ในรูปแบบของการขับเคลื่อนในเชิงสถาบันหรือศูนย์วิปัสสนาสากลไร่เชิญตะวัน โดยมีองค์ประกอบ 3 ด้าน คือ 1. การศึกษาธรรมะ 2. ด้านเศรษฐกิจ 3. ด้านวิปัสสนาและสมาธิ นอกจากนี้ยังปรากฏถึงการเผยแผ่ของการสื่อสารในรูปแบบต่าง ๆ ตามช่องทางของสื่อสารมวลชน ส่วนใหญ่การบรรยายจะเน้นรูปแบบของการ “เทคนิแอนด์ทอล์ค” คือการปรับปรุงเอาธรรมะดั้งเดิมที่มีเนื้อหาเข้าใจยากมาประยุกต์เป็นภาษาใหม่ ใส่วิธีการเทคนิที่เน้นความสนุกด้วยการเล่าเรื่อง มีอารมณ์ขันในการเทคนิ มีการยกตัวอย่างให้เห็นเป็นรูปธรรม และจะสรุปปิดท้ายด้วยหลักธรรม ซึ่งการยกตัวอย่างในเรื่องที่ใกล้ตัวจะเปิดโอกาสในผู้ที่เข้าร่วมรับฟังเทคนิ การบรรยาย ได้สร้างจินตนาการตามในประเด็นต่างๆ เป็นแรงผลักดันสำคัญที่ให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมในเชิงของความคิด จินตนาการ ดังนั้นพระสงฆ์จึงไม่ควรเทศนาหรือบรรยายผ่านพิธีกรรม ตัวอักษรทางหลักธรรมเพียงด้านเดียวแต่ควรอธิบายเพื่อการนำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้ (วุฒิชัย วชิรเมธี, รายการย้อนรอย)

รูปแบบการประยุกต์ธรรมะในรูปแบบโดยการใช้ช่องทางสื่อสารมวลชนในการเผยแผ่สู่ผู้รับสาร ของพระมหาวุฒิชัย ประกอบไปด้วย สื่อโทรทัศน์ สื่อวิทยุ สื่อสิ่งพิมพ์ และสื่อสังคมออนไลน์²

4.2.1 การสื่อสารกระจายภาพและเสียงหรือสื่อโทรทัศน์ เป็นช่องทางสื่อสารมวลชนที่มีประสิทธิภาพและสามารถส่งต่อข่าวสารของผู้คนได้อย่างกว้างขวาง ไม่จำกัดผู้คนตามชนชั้นทาง

² ในเชิงประจักษ์นั้นพระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี ออกรายการสำคัญทั้งในรูปแบบรายการสื่อทางโทรทัศน์ รายการสารคดี ที่มีเป็นจำนวนมากและมากกว่า 100 รายการ แต่ด้วยข้อจำกัดในเชิงปริมาณคณะผู้วิจัยจึงขอยกตัวอย่างเพียงรายการที่สำคัญ สารคดีที่มีความโดดเด่นและเป็นที่ยอมรับของสังคม

สังคมที่มีความต้องการติดตามข้อมูล ข่าวสารหรือความบันเทิงได้ การเผยแพร่ธรรม จริยธรรม ผ่านรายการทางโทรทัศน์ปรากฏให้เห็นเป็นจำนวนมากทั้งในรูปแบบรายการประจำ การเป็นแขกรับเชิญในการเทศการสอนการบรรยายในประเด็นสำคัญ หรือรายการในรูปแบบของสารคดี โดยจะยกตัวอย่างรายการที่เป็นหลักได้แก่ รายการเชิญตะวัน เผยแพร่ออกอากาศทางช่อง พีพีทีวี 36 (PPTV 36) ออกอากาศเป็นประจำทุกวันจันทร์ถึงวันศุกร์ เวลา 8.00 ถึง 9.00 น.

ลักษณะของรายการเชิญตะวัน เป็นรายการสนทนาตอบปัญหาธรรมะตามแนวทางของพระมหาภูติชัย วชิรเมธี ตั้งแต่การประสบปัญหาชีวิต การเกิดขึ้นของความสุข ที่นำมาพูดคุยถกเถียงเพื่อให้ได้แง่คิดทางธรรม มีการเปิดโอกาสให้ศิลปิน คนดังหลากหลายวงการ เข้ามาร่วมพูดคุยแลกเปลี่ยน เช่น ยู้ย รจนา เพชรกันหา อติตนาแบบ ตึก ชนกวนันท์ หรือ เน วัตดาว ที่เป็นบุคคลที่สังคมให้ความสนใจ เป็นต้น เพื่อเข้าร่วมพูดคุยแลกเปลี่ยนทัศนะหาแนวทางการดำเนินชีวิต แล้วมีการบันทึกเทปเพื่อตัดต่อด้วยกระบวนการทางด้านการสื่อสารมวลชน แล้วจึงถ่ายทอดออกอากาศเผยแพร่ โดยประเด็นสำคัญของรายการคือ การพูดคุยถึงปัญหาในชีวิตประจำวันของผู้คนและการประยุกต์ใช้ธรรมะในการอธิบายและเพื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ

รายการเช้านี้ที่หมอชิดออกอากาศทุกวันจันทร์ถึงวันศุกร์ เวลา 6.00 ถึง 7:00 น. ทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 7 รูปแบบของรายการคือ เป็นรายการข่าวภาคเช้า และสอดแทรกด้วยช่วงธรรมะของ พระมหาภูติชัย วชิรเมธี ในทุกวัน แล้วใช้ชื่อว่า “คมธรรมประจำวัน” เป็นช่วงหนึ่งของรายการที่พิธีกรหรือผู้อ่านข่าวจะสลับไปสู่การบันทึกเทปล่วงหน้าสั้นๆ ของ พระมหาภูติ การนำเสนอจะเป็นการเน้นข้อความสั้น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข แนวทางการปฏิบัติการทำงาน ความไม่ประมาทในการดำเนินชีวิต ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน เป็นต้น

นอกจากนี้สารคดีสำคัญอีกชิ้นหนึ่งคือ ตามรอยพระพุทธเจ้า ในรายการซีพจรโลก โดยมีพระมหาภูติชัย วชิรเมธี เดินทางร่วมกับพิธีกรรับเชิญคือ วิทย์ สิทธิเวคิน ในรูปแบบของการศึกษาธรรมะผ่านการเดินทางของพระพุทธเจ้า สักการะสังเวชนียสถาน 4 เพื่อค้นหาสังฆธรรมที่พระพุทธเจ้าซ่อนไว้ตามสถานที่ต่าง ๆ โดยพิธีกรหลักคือ พระมหาภูติชัย วชิรเมธีจะ ทำหน้าที่สำคัญคือ การถอดรหัสธรรมะที่พระพุทธเจ้าได้ทรงสอนและแอบแฝง ซึ่งคำสอนต่างๆ จะนำไปสู่การหลุดพ้นของมวลมนุษยชาติ และประเด็นสำคัญคือการมองว่าพุทธศาสนามีสถานะเป็นวิทยาศาสตร์ในเชิงของเหตุและผล ผ่านมุมมองและตัวแทนของพิธีกรอีกท่านหนึ่งคือ วิทย์ สิทธิเวคิน ภายหลังจากการเผยแพร่ออกอากาศ มีการบันทึกบรรจุเป็นแผ่นดีวีดีจัดจำหน่ายอย่างกว้างขวาง

4.2.2 การสื่อสารกระจายเสียงหรือวิทยุ การสื่อสารในรูปแบบของเสียงอาจกล่าวได้ว่าเป็นช่องทางการสื่อสารกระแสหลักอีกช่องทางหนึ่ง ที่ให้ข้อมูลข่าวสาร ความบันเทิง ในขณะที่ผู้รับข่าวสารอาจทำกิจกรรมอื่นควบคู่กันไป เช่น ขับรถยนต์ ทำงานบ้าน เป็นต้น รูปแบบรายการสถานีวิทยุที่เผยแพร่ธรรมะของพระมหาภูติชัย วชิรเมธี จะทำหน้าที่ถ่ายทอดเสียงการบรรยายธรรมะผ่านช่องทางดังนี้ได้แก่

- แขกรับเชิญในรายการสถานีวิทยุธรรมะชำระใจ FM 95.25 MHz
- แขกรับเชิญในรายการสถานีวิทยุ FM 96.5 MHz ใน “รายการการเดินทางของความคิด”

ถ่ายทอดเสียงในทุกวันจันทร์ วันพุธ และวันศุกร์ เวลา 21.10 น.

- แกรับเชิญในรายการคลื่นลูกใหม่ทางสถานีวิทยุ FM 93.0 MHz ออกรายการทุกวันพระ ในเวลา 20.15 น.

4.2.3 การสื่อสารผ่านสื่อสิ่งพิมพ์

รูปแบบการสื่อสารผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ ของพระมหากษัตริย์ ถ่ายทอดธรรมะออกมาในรูปแบบของตัวอักษรในหลายรูปแบบ เช่น หนังสือ บทความหนังสือพิมพ์ บทความนิตยสาร จากปริมาณการเผยแพร่ออกสู่สาธารณะอย่างเป็นจำนวนมากส่งผลให้ได้รับความนิยมจากพุทธศาสนิกชนเป็นอย่างมาก สามารถกล่าวได้ว่าการก้าวขึ้นมาเป็นบทบาทนำทางความคิดทางพุทธศาสนาท่านหนึ่ง ผ่านการสื่อสารจากสื่อสิ่งพิมพ์จนก่อให้เกิดความร่วมมือกับสำนักพิมพ์เครืออมรินทร์

การถ่ายทอดธรรมะออกมาเป็นเนื้อหาสำหรับตีพิมพ์ มีการวางแผนและจัดลำดับแยกรายละเอียดอย่างชัดเจน และเป็นไปในแนวทางเดียวกันกับการผลิตสื่อ โดยขั้นตอนทั้งหมดเริ่มเกิดขึ้นจากแรงบันดาลใจที่มีความสนใจ ร่วมกับแรงบันดาลใจที่เกิดมาจากปัญหาสังคมในขณะนั้น เช่น ประเด็นที่อยู่ในความสนใจที่หลากหลาย หรือการก่อรูปของความคิดที่อยากถ่ายทอดออกมาให้ผู้อื่นได้เข้าใจในธรรมะนั้น ๆ เช่น หนังสือวิถีแก้ความโกรธ เรื่องความตาย ปัญหาของคนทำธุรกิจ เป็นต้น

หนังสือที่เกี่ยวข้องและได้รับแรงบันดาลใจจากสถานการณ์ทางสังคมร่วมสมัย เช่น ปัญหา ค่านิยม วัฒนธรรม การเมือง ปัญหาความเข้าใจผิดเกี่ยวกับหลักคำสอนและหลักธรรมะในพระพุทธศาสนา ปัญหาความรัก ครอบครัว การทำงาน เพื่อนร่วมงาน เจ้านายลูกน้อง เป็นต้น แรงบันดาลใจที่มาจากสถานการณ์ทางสังคมเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ผลงานสามารถผลิตออกมาได้สอดคล้องกับความต้องการของผู้อ่านและให้ความรู้ที่ก้าวธรรมะเป็นเรื่องใกล้ตัวอย่างแท้จริง

ผลงานสื่อสิ่งพิมพ์ที่ถูกเสนอผ่านประเด็นสำคัญของสังคมส่วนใหญ่มักถ่ายทอดผ่านธรรมะแล้วอธิบายด้วยการนำบริบททางสังคมเข้ามาเป็นข้อมูลหลัก สอดรับกับธรรมะหรือจริยธรรมของการถ่ายทอด ดังนั้นลักษณะของการอธิบายจึงสามารถสรุปเป็นประเด็นใหญ่ที่สามารถอ้างถึงความชอบธรรมของธรรมะในทัศนะของพระมหากษัตริย์ วชิรเมธี คือ ประเด็นเชิงบวกทางสังคมเช่นการมีธรรมะของชาวบ้านมักจะอธิบายว่าเพราะชาวบ้านมีธรรมะจึงทำให้ชีวิตมีความสุข ในขณะที่ประเด็นเชิงลบทางสังคมมักจะอธิบายว่า เพราะการขาดธรรมะจึงทำให้ชีวิตพบ/ประสบกับปัญหา ดังนั้นจำเป็นต้องสอดแทรกธรรมะเพิ่มเติม เช่น การเสนอถึงสถานการณ์สังคมทุนนิยมไว้ว่า

“ปัจจุบันทั่วโลกถูกครอบงำด้วยระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม บริโภคนิยม และวัตถุนิยมอย่างหน้ามืดตามัว รัฐบาลของประเทศต่าง ๆ สนับสนุนให้มีการเปิดเสรีทางการค้า เพื่อที่ว่าจะได้มีการค้าขายอย่างเสรีข้ามชาติ ผลก็คือ ลัทธินี้ส่งเสริมให้มีการบริโภคตามความต้องการอย่างไม่มีที่สิ้นสุด โดยใช้กลไกทางการตลาดที่เรียกว่า ยั่วให้อยาก แล้วกระตุ้นให้ซื้อมาหลอกล่อ ดังนั้นจำเป็นต้องมีธรรมะเพื่อการตัดสิ้นใจ”
(ว.วชิรเมธี, 2550, หน้า 58)

เหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์ โดยมีทั้งเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ของชาติต่าง ๆ เหตุการณ์การเมืองในยุคอดีตเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน เหตุการณ์ภัยพิบัติทางธรรมชาติครั้งยิ่งใหญ่ เป็นต้น จะมีการยกตัวอย่างเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์เพื่อสะท้อนแง่มุมธรรมะ เป็นตัวอย่างให้เห็น

เหตุผล และผลลัพธ์ การแนะนำหลักธรรมที่ขาดหายไปที่เหมาะสมกับการใช้ชีวิตในช่วงเวลาเหตุการณ์เชิงประวัติศาสตร์เหล่านี้ย่อมมีสติรู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลง ดังคำอธิบายว่า (ข้อฟ้า เหตุเรื่องโรจน์, 2553, หน้า 105)

“ในระหว่างที่มีความขัดแย้งทางการเมืองเกิดขึ้นในสังคมไทยในขณะนั้น มีบุคคลกลุ่มหนึ่งที่เรียกร้องให้คนทั้งสองฝ่าย (รัฐบาล + เครือข่ายพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย) เลิกทางเดินสายกลาง พร้อม ๆ กันนั้นก็ยังมีบุคคลอีกจำนวนหนึ่งที่ไม่เห็นด้วยกับเสียงเรียกร้องให้เดินทางสายกลาง ในสถานการณ์ทางการเมืองอย่างทุกวันนี้...” (ว.วชิรเมธี, 2550, หน้า 64)

หรือ

“...หรือบางคนยังเด็กยังเล็กก็น่าจะมีอนาคตไกล แต่พอไปเที่ยวภาคใต้เกิดคลื่นสึนามิก็ตาย หรือบางคนทำงานใหม่เพิ่งไปฮันนีมูนที่ถูกเกิดถูกคลื่นซัดหายไปทะเล บางคนกำลังจะเริ่มต้นทำอะไรดี ๆ เช่น เจ้าของธุรกิจรายหนึ่งลงทุนทำรีสอร์ทหลายร้อยล้าน กำลังจะเปิดรีสอร์ทใหม่สี่พันตารางเมตร แต่ยังไม่ทันเปิด ทั้งรีสอร์ททั้งเจ้าของก็มาตายในเหตุการณ์สึนามิถล่มภาคใต้พร้อม ๆ กัน...” (ว.วชิรเมธี, 2548, หน้า 142)

กลยุทธ์วิธีการนำเสนอพุทธธรรมให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมความเปลี่ยนแปลงทางสังคมหรือของมนุษย์ ด้วยการอธิบายว่า “ไม่มีสิ่งใดที่ยั่งยืนเที่ยงแท้ ถาวรและต้องมิวันเปลี่ยนแปลงและเสื่อมสลายลง” ซึ่งสอดคล้องกับการอธิบายของการเปลี่ยนแปลงของชีวิตที่ไม่มีชีวิตใดที่ยั่งยืนตลอดไป จึงเปิดโอกาสหนึ่งคือการอธิบายผ่านกลยุทธ์แบบพุทธศาสนาจึงเป็นแนวทางที่ร่วมสมัย จึงทำให้เกิดการตีพิมพ์ซ้ำอีกเป็นจำนวนมากและหลายครั้งในหนังสือบางเล่ม

4.2.4 การเผยแพร่ผ่านสื่อสารสังคมออนไลน์

การเผยแพร่ธรรมผ่านสื่อใหม่ หรือ Social Media เข้ามามีบทบาทสำคัญ จนกล่าวได้ว่าเป็นการสื่อสารที่มีพลังอำนาจสูงเพราะเนื่องจากสามารถเข้าถึงโดยตรงกับปัจเจกบุคคลแทบทุกนาทิจของการดำเนินชีวิต สื่อสังคมออนไลน์ของพระมหาภูติชัย วชิรเมธี ที่ได้ใช้เป็นแนวทางหนึ่งในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาประกอบไปด้วยคือ เว็บไซต์ของศูนย์วิปัสสนาสากลไร่เชิญตะวัน เว็บไซต์ของวิซาลัยพุทธเศรษฐศาสตร์ เฟสบุ๊ค (Facebook)

ช่องทางของเว็บไซต์ (website) จากความคิดที่จะนำช่องทางของสื่อใหม่มาปรับใช้ จึงเป็นที่มาของการเกิดขึ้นของเว็บไซต์ธรรมทูตยุค (www.dhammatoday.com) และเป็นเว็บไซต์อย่างเป็นทางการของสถาบัน โดยได้รับความร่วมมือกับทางเขตอุตสาหกรรมซอฟต์แวร์ประเทศไทย (ซอฟต์แวร์พาร์ค) มีเป้าหมายให้เป็น "วัดบนเว็บ" ซึ่งเป็นช่องทางใหม่สำหรับคนรุ่นใหม่เพื่อเผยแพร่พระพุทธศาสนาให้เกิดประโยชน์สูงสุดและการเข้าถึงคนจำนวนมาก เว็บไซต์นี้รวบรวมเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับผลงานของพระมหาภูติชัย วชิรเมธี สถาบันวิมุตตยาลัย และเนื้อหาธรรมะอื่น ๆ มีรูปแบบการนำเสนออย่างมีชีวิตชีวา เพราะมีทั้งภาพ เสียง คลิปวิดีโอ เสมือนการเข้าวัดบนโลก

ออนไลน์และเริ่มลดบทบาทการเผยแพร่ธรรมสู่ช่องทางของเฟสบุ๊ก (facebook) แทน³ อย่างไรก็ตาม ยังคงมีการเผยแพร่กิจกรรมของสถาบัน/ศูนย์วิปัสสนาสากลไร่เชิญตะวัน ผ่านเว็บไซต์ไร่เชิญตะวัน (www.raicherntawan.com) ดังภาพ (ฉวีมนต์ สุขไพบูลย์, 2553, หน้า 92)

หน้าแรก > ประวัติไร่เชิญตะวัน

ประวัติไร่เชิญตะวัน

ศูนย์วิปัสสนาสากลไร่เชิญตะวัน

(Chermtawan International Meditation Center)

ความหมาย

คำว่า "เชิญตะวัน" หมายถึง "เชิญธรรมมาเป็นแสงสว่างนำทางชีวิต" ธรรมะเป็นดวงตะวัน เมื่อดวงตะวันอุทัยขึ้นมาความมืดก็อันตรธานไป จันดี เมื่อธรรมะอุบัติขึ้นมาใจของผู้ใด ความหลงก็ปลาสนาการไป จันนั้น ไร่เชิญตะวัน จึงเป็นตั้งรณณีสถานในการฝึกตนเพื่อก้าวพ้นจากความมืดมนอบถนาการของชีวิตและบรรลู่สู่ภาวะ "ใช้ช่วงตั้งดวงตะวัน" ดังกวีนิพนธ์ที่กำแหงวชิรเมธี นิพนธ์ไว้ว่า

ภาพที่ 21 แสดงเว็บไซต์ของศูนย์วิปัสสนาสากล

ภายในเว็บไซต์ไร่เชิญตะวัน ไม่ได้ปรากฏถึงรายละเอียดของธรรมะของพระมหาภูติชัย แต่เป็นการเผยแพร่ความเป็นมาของศูนย์วิปัสสนาสากลไร่เชิญตะวัน วัตถุประสงค์ และหลักสูตรการอบรมวิปัสสนาและการทำสมาธิของแต่ละกลุ่มดังภาพ

หลักสูตรสมาธิภาวนา

ศูนย์วิปัสสนาสากลไร่เชิญตะวัน มีการจัดอบรมหลักสูตรสมาธิภาวนาทั้งแก่ชาวไทยและชาวต่างประเทศเป็นประจำทุกเดือน เดือนละ ๒ ครั้ง ทั้งแก่ผู้สนใจกลุ่มใหญ่ (๒๐๐ คนขึ้นไป) หรือแก่ผู้สนใจกลุ่มย่อย (เฉพาะหน่วยงานราชการ สถาบันการศึกษา หรือองค์กรทางธุรกิจ ๕๐ คนขึ้นไป) โดยมีหลักสูตรที่หลากหลายให้เลือกลงดังต่อไปนี้

สำหรับผู้บริหารระดับสูง
หลักสูตร ๑ วัน

สำหรับนักเรียน-นักศึกษา
หลักสูตร ๒ วัน

สำหรับธุรกิจ-ข้าราชการ
หลักสูตร ๓ วัน

สำหรับประชาชนทั่วไป
หลักสูตร ๕ วัน

สำหรับชาวต่างชาติ
หลักสูตร ๗ วัน

สำหรับบรรพชิต
หลักสูตร ๙ วัน

ภาพที่ 22 แสดงหลักสูตรวิปัสสนาของศูนย์วิปัสสนาสากลไร่เชิญตะวัน

³ จากการค้นหาและสอบถามพบว่าเว็บไซต์ธรรมะวันนี้ (www.dhammatoday) เริ่มมีบทบาทในการเผยแพร่ลดน้อยลง จนไม่สามารถที่จะรวบรวมข้อมูลแต่อย่างไรก็ตามผู้วิจัยยังพบร่องรอยของเว็บไซต์ดังกล่าวผ่านการสื่อสารทางจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (E-Mail)

เว็บไซต์ (website) ของมหาวิทยาลัยพุทธเศรษฐศาสตร์ อยู่ภายใต้โครงสร้างเชิงสถาบันของศูนย์วิปัสสนาสากลไร่เชิงญะวันแต่รูปแบบการเผยแพร่ผ่านเว็บไซต์ภายใต้ชื่อ http://www.thaiorganiclinks.com/about-the_academy_of_buddhist_economics.php และเนื้อหาภายในประกอบไปด้วย การก่อรูปของความคิดเกษตรอินทรีย์ สาเหตุและความสำคัญของเกษตรอินทรีย์ ตลอดจนโครงสร้างของมหาวิทยาลัยที่ประกอบไปด้วย 3 ส่วนคือ โรงเรียนชีวگانุสรณ์ โรงเรียนชวานาพุทธเศรษฐศาสตร์ และโรงเรียนสืบศิลป์แผ่นดินล้านนา และโครงสร้างของหลักสูตร ทฤษฎีพุทธเศรษฐศาสตร์ที่อธิบายในเชิงของคู่ตรงข้าม ได้แก่ ทฤษฎีพุทธเศรษฐศาสตร์ (ในมุมมองของพระมหาจุฑาชัย วชิรเมธี) เริ่มต้นจาก สติ เนื่องจากสติคือ ตัวสร้างสมดุลระหว่างความต้องการเสพ กับ ความต้องการคุณภาพชีวิต ที่สัมพันธ์ระหว่าง การทำมาหากินกับการทำมาหาธรรม สู่การทำธุรกิจกับการรับผิดชอบต่อสังคม การหาเงินกับการดูแลสุขภาพความสัมพันธ์ต่อการตอบสนองกิเลสพื้นฐานกับการพัฒนาตนให้เป็นอิสระจากกิเลสและการพัฒนาส่วนตัวกับส่วนรวม (มหาวิทยาลัยพุทธเศรษฐศาสตร์, www.thaiorganiclinks.com, เข้าถึงวันที่ 10 พฤศจิกายน 2559)

การสื่อสารผ่านช่องทางเฟสบุ๊ค (Facebook) โดยใช้ชื่อว่า พระมหาจุฑาชัย วชิรเมธี และมีผู้ติดตามการเคลื่อนไหวมากกว่า 6 ล้านคน ภายในหน้าของเฟสบุ๊คนั้นจะปรากฏเนื้อหาธรรมะที่หลากหลายผ่านข้อความหรือการบันทึกภาพและเสียงแบบสั้น โดยใช้ชื่อว่า “*สกุ๊ปคมธรรมประจำวันกับท่าน ว.วชิรเมธี*” โดยจะแบ่งเป็นตอน ชื่อเรื่อง และบอกวันที่ของการบันทึกวีดิโอ นั้น ๆ เช่น การอธิบายธรรมะผ่านสถานการณ์ปัจจุบัน ร่วมสมัยและเป็นเรื่องเกี่ยวกับการใช้ชีวิต มีการนำหลักคำสอนตามหลักพระพุทธศาสนา มาปรับภาษา ปรับวิธีการเผยแพร่ให้มีทันสมัยมากขึ้น หรือบางประเด็นเป็นกระแสสังคม เช่น การรับน้องสร้างสรรค์ อธิบายบนฐานของหลักธรรมะ ทำให้ผู้ชม ผู้ฟัง สามารถเข้าใจได้ง่ายมากขึ้น

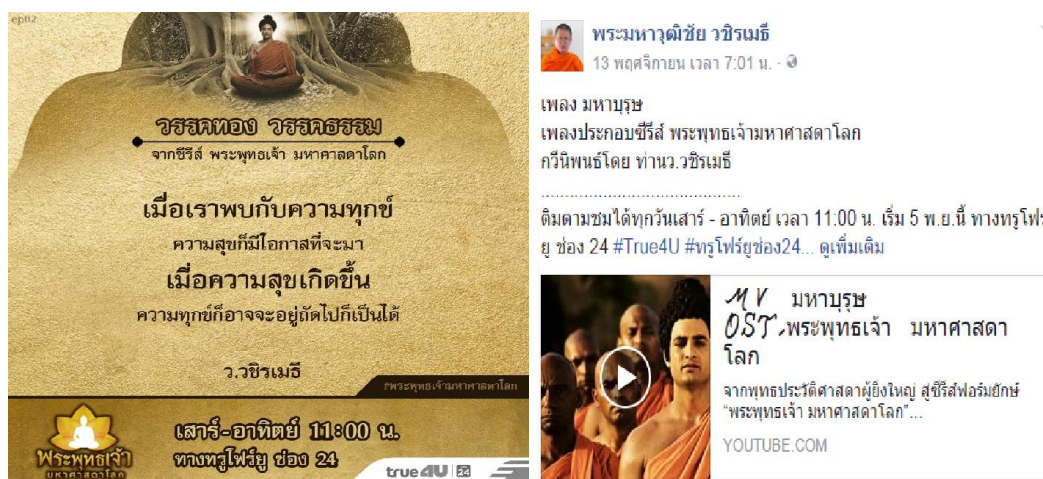
เนื้อหาบางส่วนจะเป็นการเผยแพร่กิจกรรมของศูนย์วิปัสสนาสากลไร่เชิงญะวัน เช่น การส่งจดหนังสือ การเข้าร่วมกิจกรรมโยคะภาวนา หรือการสมทบทุนโครงการต่าง ๆ กิจกรรมการร่วมทำบุญทอดกฐิน เป็นต้น ซึ่งเป็นการประชาสัมพันธ์ถึงกิจกรรมและการรับสมัครสมาชิกเพื่อเข้าร่วมวิปัสสนา ซึ่งเป็นกิจกรรมของทางสถาบันวิมุตตยาลัยและศูนย์วิปัสสนาร่วมกันจัดทำขึ้น

การประชาสัมพันธ์ที่เป็นเนื้อหาของการโฆษณาให้กับผู้สนับสนุนรายการในบางช่องซึ่งภายหลังจากได้ปรากฏผ่านทางสื่อสารโทรทัศน์และระบบสื่อสารมวลชน เช่น รายการเทศนา/บรรยายผ่านกิจกรรมรายการกวดมาไว้ที่เซเว่นฯ ซึ่งพระมหาจุฑาชัย เป็นแขกรับเชิญที่มาเป็นประจำและอย่างต่อเนื่อง หรือรายการหลักของช่องทรู (True) คือ รายการธรรมะเรียลลิตี้ถ่ายทอดสดที่มีชื่อว่า “โครงการสามเณร ปลุกปัญญาธรรม” ที่เปิดโอกาสให้กับเด็กทั้งเพศชายและเพศหญิง เข้าร่วมเป็นตัวแทนเผยแพร่ธรรมะ ณ. ศูนย์วิปัสสนาสากลไร่เชิงญะวัน ดังภาพ

ภาพที่ 23 แสดงสมาชิกในโครงการสามเณร ปฎักปัญญาธรรม

เนื้อหาภายในเฟสบุ๊ก (facebook) ของพระมหาวุฒิชัย วชิรเมธีที่มีผู้ติดตามการเคลื่อนไหวมากกว่า 6 ล้านคน อาจกล่าวได้ว่าเป็นช่องทางสำคัญหนึ่งที่ทำหน้าที่เผยแพร่ศาสนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ขณะเดียวกันกลุ่มทุนขนาดใหญ่ที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ก็ให้เห็นช่องทางในการเผยแพร่การประชาสัมพันธ์ โดยมีพระมหาวุฒิชัย เป็นผู้นำเสนอหรือตัวแทน (Presenter) ดังภาพ

ภาพที่ 24 แสดงการนำเสนอรายการร่วมกับบริษัททรู

ดังนั้นสามารถกล่าวได้ว่าบทบาทสำคัญของการเผยแพร่ธรรมะ จริยธรรมผ่านช่องทางของสื่อใหม่ จะปรากฏช่องทางของเว็บไซต์ (website) และช่องทางของเฟสบุ๊ก (facebook) โดยจะเน้นและให้ความสำคัญกับช่องทางหลังเนื่องจากจะทราบถึงปริมาณของผู้ติดตามการเคลื่อนไหว

ตลอดจนเพิ่มปริมาณมากขึ้นเมื่อมีการแบ่งปัน (share) ข้อมูลออกไปสู่เครือข่ายอื่น ๆ จนสามารถกล่าวได้ว่าเป็นช่องทางหลักของการเผยแพร่ทางหนึ่ง และยังทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์ข้อมูลผ่านการเป็นตัวแทนของบริษัทในเครือข่ายของความสัมพันธ์

4.3 การถ่ายทอดเนื้อหาเชิงจริยธรรม

การถ่ายทอดเนื้อหาในเชิงจริยธรรมของพระมหาจุติชัย วชิรเมธี โดยจำแนกตามกลุ่มของผู้รับสารหรือเนื้อหาที่ผู้ส่งต้องการสื่อถึง สามารถจำแนกออกเป็น 3 กลุ่มดังนี้

1. กลุ่มวัยเยาวชนและวัยรุ่น
2. กลุ่มวัยทำงาน
3. กลุ่มวัยผู้สูงอายุ

4.3.1 กลุ่มวัยเยาวชน

กลุ่มเยาวชนที่เป็นเยาวชนและวัยรุ่นเริ่มต้นตั้งแต่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จนถึงระดับอุดมศึกษาที่มีอายุระหว่าง 10-22 ปี ได้รับการศึกษาธรรมะ 2 วิธี คือ

1. การบังคับ ได้แก่ การเรียนวิชาพระพุทธศาสนาโดยใช้ตำราเรียน
2. ความสมัครใจคือการอ่านธรรมะประยุกต์และหนังสือธรรมะ

โดยเฉพาะกลุ่มที่สองจะสร้างความหวังสำคัญอย่างยิ่งที่จะนำพาหลักธรรมทางพุทธศาสนา มาปรับใช้ ดังคำอธิบายที่ว่า “เด็กคือความหวังของโลก” ซึ่งหมายความว่าต้องให้ความสำคัญกับการปลูกฝังที่ผู้ใหญ่ควรให้ความสำคัญและทำให้เด็กสร้างความหวังและสามารถฝากความหวังได้ โดยจะต้องส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนมีความรู้ควบคู่ไปกับคุณธรรม โดยมองว่าการมีความรู้อย่างเดียวอาจก่อให้เกิดอันตรายแก่สังคมเนื่องจากจะใช้ความรู้ที่มีอยู่โดยปราศจากการควบคุมของคุณธรรม หรือหากมีเฉพาะคุณธรรมเพียงด้านเดียวก็ไม่สามารถจะกระทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังในการอธิบายว่า

“สันติภาพของโลกคือพลังทางปัญญา สันติภาพของโลกขึ้นอยู่กับปัญญาของเยาวชน อาตมาเชื่ออย่างนั้น หากเด็กๆ ของเรามีสติปัญญาเชื่อว่าโลกของเรามีสันติสุขแน่นอน เราต้องช่วยกันให้เด็กของเรามีปัญญา ปัญญาจะแก้ปัญหาได้ทุกชนิด” (พระมหาจุติชัย วชิรเมธี, หนังสือพิมพ์ผู้จัดการออนไลน์, เข้าถึงวันที่ 11 พฤศจิกายน 2559)

การเผยแพร่ธรรมะสู่เด็กและเยาวชนภายใต้ความคิด “การเปลี่ยนแปลงคนทั้งโลก” ผ่านการรับฟังการบรรยายหรือการสร้างห้องเรียนธรรมะด้วยแนวคิด “เรียน-เล่น-เป็น-เปลี่ยน” ประกอบขึ้นเป็นหลักสูตรเมตตาธรรมและไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) ที่ประกอบไปด้วย

1. เรียน – เรียนทางธรรมนำทางโลก
2. เล่น – เล่นเพลินเจริญปัญญา
3. เป็น – เป็นให้ดีที่สุด ณ จุดที่เป็น
4. เปลี่ยน – เปลี่ยนตนเป็นคนใหม่

การเปิดโอกาสให้เด็ก เยาวชน ในพื้นที่ต่าง ๆ หลากหลายครอบครัว ได้เข้ามาศึกษาปฏิบัติธรรม เพื่อเรียนรู้ชีวิต รู้จักและรักตนเอง หล่อหลอม จิตใจสู่การเป็นคนใหม่ โดยเชื่อว่าจะเป็นตัวอย่างที่ดีให้แก่สังคม สู่การสร้างแรงบันดาลใจให้เยาวชนและคนทั่วไปสนใจศึกษาพระพุทธศาสนาเพิ่มมากขึ้น และการนำข้อคิด คติธรรมที่ได้จากการเข้าร่วมปฏิบัติ และในทางอ้อมคือผู้รับชมรายการสามารถรับรู้/เรียนรู้ธรรมะผ่านการชมรายการไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน (ทรูปลูกปัญญา, <http://www.truelookpanya.com>, เข้าถึงวันที่ 15 พฤศจิกายน 2559)

กระบวนการถ่ายทอดธรรมะสู่กลุ่มเยาวชน วัยรุ่นของพระมหาวุฒิชัย วชิระเมธี จะมีความหลากหลายสามารถประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันและครอบคลุมในเรื่องของ การเจริญสติ การเรียน การใช้ชีวิต ตลอดจนในเรื่องราวของความรักตั้งในหนังสือมหัศจรรย์แห่งรัก⁴ (Love Analysis) และหนังสือคู่รักคู่ชีวิต (Soulmate Marriage) ที่มีภาพสอดใส่สอดคล้องกับความต้องการของผู้อ่าน ประยุกต์ร่วมกับเนื้อหาการใช้ชีวิตตั้งในการอธิบายถึงการแต่งงาน การใช้ชีวิตคู่และความจำเป็นของธรรมะว่า

“การแต่งงานเปลี่ยนคนอย่างน้อยสามสถานภาพ คือเปลี่ยนคนโสดมาเป็นคนที่ม่เจ้าของเปลี่ยนคน ที่มีเจ้าของให้มาเป็นคนที่ต้องหารชีวิตของตัวเองกับคู่รักคู่ครอง ในแทบทุกเรื่องจนคนสองคนแทบจะกลายเป็นคนเดียวกัน จากนั้นเปลี่ยนอีกครั้งหนึ่งคือจากคู่รักคู่ครองธรรมดากลายเป็น พ่อแม่ของชีวิตใหม่เพราะการแต่งงานทำให้เกิดสถานภาพ อย่างน้อยก็สามสถานภาพเช่นที่กล่าวมานี้เองดังนั้น การแต่งงาน จึงต้องการ “ธรรมะ” เป็นอย่างยิ่ง หากขาดธรรมะเสียแล้ว ชีวิตคู่ก็ยากที่จะราบรื่น และธรรมะที่ว่านี้ไม่ใช่ธรรมะที่เป็น ข้อๆเพียงข้อใดข้อหนึ่งแต่ต้องเป็นสารพัดข้อเลยทีเดียว ทั้งนี้ เพราะชีวิตคู่ที่นั้นไม่ใช่สูตรสำเร็จที่ใช้สมการเดียวแล้วตอบได้ ทุกปัญหาพระพุทธรองค์ทรงเข้าใจธรรมข้อนี้ดี ดังนั้นจึงทรง แสดงธรรมเกี่ยวกับการครองเรือนครองรักไว้หลายหมวดให้ นำมาปรับใช้ให้สอดคล้องกับแต่ละสถานการณ์ของชีวิตคู่” (พระมหาวุฒิชัย วชิระเมธี, คำนำ, 2554)

⁴ ผู้วิจัยได้เลือกหนังสือมหัศจรรย์แห่งรัก ของพระมหาวุฒิชัย มาร่วมกับการวิเคราะห์เนื้อหาภายในธรรมะ โดยมองประเด็นที่ว่า เรื่องราวของความรักในมุมมองของเยาวชนและวัยรุ่นที่มองเห็นเป็นเรื่องสำคัญและสวยงาม จึงทำให้นักหนังสือมุ่งเน้นและเจาะไปที่กลุ่มเหล่านี้เป็นสำคัญด้วย

และการอธิบายความแตกต่างระหว่าง “คู่รัก” และ “คู่ชีวิต” ผ่านหลักธรรมะที่สอดคล้องกับสถานการณ์และความต้องการการใช้ชีวิตคู่ในภาพระดับกว้าง เช่น

“คนเราเมื่อแรกรักก็มักจะมองข้ามข้อบกพร่องของกัน และกัน หรือ บางครั้งก็บอกตนเองว่า ถึงแม้ จะมีข้อบกพร่องมากมาย แต่ฉันก็พร้อมจะยอมรับได้ เพราะอะไร ก็เพราะ ความรักบังตา แต่เมื่ออยู่กันมาสักระยะหนึ่ง เราก็จะเริ่มมองเห็น ความจริงที่แสดงตัวตนของคนรัก ชัดขึ้นๆเรื่อยๆ หลายคู่ที่รับได้ ก็จะอยู่กันไปอย่าง ตลอดรอดฝั่ง แต่หลายคู่ที่รับไม่ได้ ในที่สุดก็ต้องเลิกร้างห่างเหินกันไป...แต่แล้วพอ ผ่านช่วงเวลาหวานชื่น ทำไมเราจึงมาเลิกร้างห่างเหินกันไป ถ้ามีความรู้สึกแบบนี้ ก็ ขอให้นึกถึงความดี เก่าๆของกันและกัน ให้บอกตนเองว่า ตอนนั้นเรารักเขามาก เราไป ขอเขามานะ เขาไม่ยอมมาเราก็สู้สุดส่าห์ให้ผู้ใหญ่ ไปขอมา พอนึกอย่างนี้แล้ว เราก็จะ เกิดความเห็นอกเห็นใจ ซึ่งกันและกัน พอเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกันแล้ว ต่อมาถ้า ความรู้สึกในทางเลิกร้างห่างหายมันยังมีอยู่ ก็ขอให้เราบอก ตัวเองต่อไปอีกว่า จริงอยู่ ชีวิตคู่ในเชิงการมรดกมันอาจ ไม่หวานชื่นแล้ว แต่อย่ากระนั้นเลย เราอาจไม่ได้รักกัน ใน ฐานะของคู่รักอีกต่อไป ก็ขอให้เรายกระดับความรักของเรา ให้สูงขึ้นมาเป็น “กัลยาณมิตร” ของกันและกัน...กัลยาณมิตร ก็หมายความว่า ขอให้เราเป็นเพื่อในทาง จิตวิญญาณของกันและกัน”

ดังนั้นเนื้อหาทางธรรมะที่สนับสนุนจริยธรรมของพระมหากษัตริย์ วชิรเมธี จึงมีอยู่ 2 ลักษณะคือ การอธิบายธรรมะผ่านมุมมอง ปรากฏการณ์ทางสังคม หรือเรื่องเล่านิทานทางธรรมะมา ประกอบเพื่อสนับสนุนวิธีคิด และในเชิงของการปฏิบัติการร่วมกับหน่วยงานในรูปแบบและลักษณะที่มีการวางโครงสร้างและจัดการหลักสูตรที่ชัดเจน

4.3.2 กลุ่มวัยทำงาน

กลุ่มผู้คนวัยทำงานซึ่งการจัดช่วงอายุอาจมีการคาบเกี่ยวหรือทับซ้อนกันบ้าง โดยจะพิจารณา ในประเด็นของการดำเนินการประกอบอาชีพเป็นหลัก โดยเป้าหมายสำคัญของพระมหากษัตริย์ที่จะให้ ความสำคัญในการเผยแผ่ในบุคคลทั่วไป แต่ผู้รับสารส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มที่มีการศึกษาอยู่ในระดับ หนึ่ง คือ ปริญญาตรีเป็นอย่างน้อย ดังนั้นจึงมีลักษณะการประกอบอาชีพอยู่ในการทำงานประจำ และ บางครั้งอาจมีรายได้ต่อเดือนที่ค่อนข้างสูง เนื่องจากระดับการศึกษาและรายได้ต่อเดือนในสัดส่วนที่ มาก จะทำให้สามารถเลือกการรับสารตามสื่อประเภทต่าง ๆ ได้ มีรายได้มั่นคงในการเลือกรับสื่อ จึง สามารถหาสิ่งทดแทนในด้านธรรมะมาเติมเต็มชีวิตได้ง่ายกว่ากลุ่มอื่น และบางครั้งผู้คนในกลุ่มนี้จะ นิยมศึกษาธรรมะในแนวทางการปฏิบัติหรือวิปัสสนามากกว่าการศึกษาผ่านหนังสือ ซึ่งสอดคล้องกับ แนวทางและกลยุทธ์ของการเผยแผ่ของพระมหากษัตริย์ (รัศมี วงศ์เศรษฐกมล, 2552, หน้า 54 - 60)

ธรรมะของพระมหาภูติชัย วชิรเมธีจึงมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตการทำงานของผู้คนในสังคมเมือง ที่สัมพันธ์อยู่กับองค์กรและการทำงานประจำ ที่ให้ความสำคัญกับเวลาของการทำงานและเวลาว่างเพื่อการผ่อนคลาย ดังในข้อเสนอธรรมะของหนังสือเรื่อง คนสำราญ งานสำเร็จ ที่เริ่มอธิบายผ่านการบริหารภายในองค์กรผ่านความสัมพันธ์ของเจ้านายกับลูกน้องและแนวทางการปฏิบัติของผู้บริหาร

“ถ้าอยู่กันด้วยความกดดันอย่างนี้ ก็เป็นผู้หน้าที่ดีไม่ได้ ไม่ได้ใจลูกน้อง ตลอดเวลาที่เจ้านายอยู่ ลูกน้องจะรู้สึกว่าเป็นหญ้าที่ถูกก้อนหินทับหรือไม่ก็เหมือนการหายใจอยู่ใต้น้ำ มันอึดอัด...” (ว.วชิรเมธี, 2551, หน้า 40)

แนวทางการทำงานเพื่อให้เกิดความสำเร็จภายในองค์กร โดยที่ปราศจากความเครียดและการทำงานอย่างมีความสุข โดยเสนอไว้ 7 ประเด็นดังนี้

1. ผู้บริหารต้องแบ่งงานและใช้ลูกน้องเป็น คือ ผู้บริหารที่ดีต้องมีวิธีการบริหารที่จะทำให้ชนะใจลูกน้อง เพราะผู้บริหารเปรียบเหมือนนิ้วโป้ง มีหน้าที่หนักแน่น มั่นคง คือ ต้องมีความหนักแน่นมั่นคงเป็นหลักเป็นชัยให้ลูกน้องเชื่อถือได้ ถ้าผู้บริหารโลเล ไม่แน่นอน ลูกน้องก็จะทำงานได้โลเลตามผู้บังคับบัญชา

สำหรับผู้บริหารก็คือ ต้องแบ่งงานกันทำ ช่วยบริหาร ช่วยจัดการไม่แบกทุกอย่างไว้เพียงคนเดียว ซึ่งจะหนักทั้งกายและหนักทั้งใจ เนื่องจากมนุษย์สามารถทำทุกอย่างได้ทั้งหมด แต่จะทำตามสิ่งที่คุณเองมีความถนัดและเชี่ยวชาญ การรู้จักแบ่งงานและเลือกใช้คน จึงเป็นหลักการของผู้บริหาร เนื่องจากไม่ว่ารูปแบบลักษณะงานจะมีความหนักอย่างไร ก็จำเป็นที่จะต้องแบ่ง “เวลา” ให้กับตนเอง แสวงหาความสุขบ้าง

2. ผู้นำที่ดีต้องกล้าคิด กล้าทำ กล้าเปลี่ยนแปลง ผู้นำต้องพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงองค์กรไปสู่ความก้าว และการทำงานได้อย่างสร้างสรรค์ หมายถึง กล้านำกล้าเปลี่ยนไปในทางที่ดี มีหลักการและเหตุผล ที่สอดคล้องและเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมขององค์กรนั้นประกอบพร้อมด้วย เนื่องจากทุกองค์กร จะมีวัฒนธรรมองค์กรของตัวเอง

3. ผู้นำต้องมีความเข้าใจ คือ ต้องมีความเข้าใจออกเข้าใจ เห็นอกเห็นใจ และการเข้าไปสู่จิตใจของผู้ใต้บังคับบัญชา แต่หากทำงานโดยมิได้สนใจ เอาแต่ใจตนเองโดยไม่สร้างความเข้าใจผู้ร่วมงาน อาจนำไปสู่ความเบื่อหน่ายและความเกลียดชัง ส่งผลให้การทำงานที่ปราศจากความสุข และผลของการทำงานที่อาจจะออกมาอย่างไม่มีคุณภาพ

4. ต้องรู้จักแบบผู้เชี่ยวชาญ ชีวิตการทำงานจะต้องมีความเป็นมืออาชีพ ทั้งเจ้าของ ผู้บริหาร หัวหน้างานและลูกน้อง โดยเฉพาะในตำแหน่งที่อยู่ในระดับสูงมากขึ้นต้องมีความเป็นมืออาชีพ สูงกว่า

บุคคลอื่นในองค์กรจึงจะมีความสามารถเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพได้ ดังนั้นผู้นำที่ดีต้องมีความรู้ มีความสามารถอย่างแท้จริง สิ่งใดที่ไม่รู้จริง ต้องกล้าที่จะเรียนรู้เพิ่ม เปิดใจรับสิ่งใหม่ๆ และยอมรับกับสิ่งที่ไม่รู้เพื่อเปิดโอกาสในการเรียนรู้สิ่งใหม่หรืออาจเรียกอีกอย่างว่าความรู้คู่จรรยาบรรณ

5. กายอยู่กับกิจ จิตอยู่กับงาน การทำงานให้ได้ผลประโยชน์สูงสุด จะต้องมีความมุ่งมั่น ตั้งใจ แน่วแน่ การทำงานที่ดีก็คือ การปฏิบัติธรรม เมื่อผลงานดี อาจสามารถเปรียบเทียบกับอนุสาวรีย์ของชีวิต หากงานไม่ดี ก็จะเป็นบาดแผลสำคัญที่ตอกย้ำหรือเครื่องประจานตัวเอง ดังนั้นจึงควรมีหลักธรรมะเข้ามาช่วยเสริม 4 ข้อคือ มีใจรัก พากเพียรทำ จดจำจ่อจิต และวินิจฉัย

6. รักในสิ่งที่ทำ คือ การรู้ตัวตน รู้ว่าสิ่งที่ตัวเรากำลังทำอยู่นั้น ใช่ว่าตนจริงๆ หรือไม่ หรือเป็นเพียงบทบาทหนึ่งของผู้อื่นมอบให้ทำ เพราะการทำสิ่งที่บังคับฝืนใจทำ จะสะท้อนออกมาเป็นผลงานที่ไร้คุณภาพ ความรู้สึกเบื่อหน่ายเริ่มคืบคลานเข้ามา ขาดความเคารพนับถือในตัวเอง และกลายเป็นคนที่ทำอะไรก็ไม่ประสบความสำเร็จ เนื่องจากจิตใจไม่ยอมรับ หรือไม่มีความรู้สึกที่อยากจะทำงาน

7. ผู้บริหารที่ดีหรือพนักงานทั่วไป จะต้องมืองค์ประกอบ คือ การทำงานต้องอารมณ์ดีตลอดเวลา ก็จะมีความสุข เพราะนอกจากจะทำให้สุขภาพจิตดีแล้ว ยังทำให้อายุยืนด้วย ธรรมะที่จะทำให้อารมณ์ดี ก็คือ มีสัมมาทิฐิ ดำริถูกทาง วางตนให้เหมาะสม ชื่นชมคนอื่น ไม่ฝืนสังขาร ทำงานสุจริต ฝึกจิตให้สูง ไม่ปรุงแต่งความคิด ไม่ยึดติดโลกธรรม

4.3.3 กลุ่มวัยผู้สูงอายุ

กลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้สูงอายุ ช่วงอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปที่เปิดใจรับสารธรรมะได้เป็นอย่างดี เพราะวัยของผู้สูงอายุนั้น เป็นวัยที่ไม่ต้องทำงาน เกษียณอายุ มีเวลาพักผ่อน และมีเวลามากพอที่จะศึกษาธรรมะจากสื่อต่าง ๆ ได้ แต่โดยส่วนมากแล้วในวัยผู้สูงอายุจะรับสื่อธรรมะผ่านทางโทรทัศน์ วิทยุ และหนังสือมากกว่าสื่อสังคมออนไลน์ประเภทอื่น หลักในการเผยแพร่ธรรมะสำหรับผู้สูงอายุนั้น ท่านจะเน้นการบรรยายหรือเขียนหนังสือในเรื่องของจริยธรรม ศีลธรรม การมรณสติ ที่เป็นศิลปะของการเตรียมตัวตาย การมองสภาวะทุกอย่างตามความเป็นจริงของชีวิต เพื่อให้ผู้สูงอายุเข้าใจว่า การเกิด แก่ เจ็บ ตาย เป็นเรื่องธรรมดาของโลกใบนี้ เช่นการบรรยายในหนังสือสวดกับความตายและหนังสือธรรมะทำไม ดังอธิบายว่า

“คุณผู้ชายตายไปแล้วสิบปี ทุกปีจะทำบุญระลึกถึง ทุกครั้งที่ทำบุญวันนั้นจะเป็นวันที่คุณผู้หญิงร้องไห้ เพราะนึกถึงเวลาที่เคยอยู่ด้วยกัน แล้วเสียใจ เศร้าใจ อย่างนี้เรียกว่า ริไซเคิลทุกข์” (ว.วชิรเมธี, 2551, หน้า 36)

และ

“...ไม่มีข้อต่อรอง ไม่มีมือเก็ลสิทธิ์ ดิดสินบนยมบาลก็ไม่รับ เจ้าก็ตาย ประชาชนก็ตายนักบวชก็ตาย พระอริยบุคคลก็ตาย โง่ก็ตาย ฉลาดก็ตาย หลงก็ตาย ชายก็ตาย ยากดีมีเงินก็ตาย...” (ว.วชิรเมธี, 2552, หน้า 117)

นอกจากนี้ยังได้มีการอธิบายถึงวิธีการเจริญมรณสติ หรือการตระหนักรู้และระลึกถึงความตายอยู่ตลอดเวลา เป็นเรื่องที่ใกล้ตัวและปรากฏอยู่ในทุกลมหายใจ ดังคำกล่าวที่ว่า

“...วิธีเจริญมรณสติ มีหลายแบบแต่แบบที่นำมาใช้เตือนใจตนได้ทุกวันก็คือการคิดว่า “วันนี้คือวันสุดท้ายของชีวิต” ผู้ที่คิดว่าวันนี้คือวันสุดท้ายของชีวิต จะมีแต่ความตื่นตัว เขาจะใช้เวลาแต่ละวันอย่างคุ้มค่าที่สุด วันหนึ่งที่มีความตายมาพรากตนหรือคนอื่นเป็นที่รัก ก็ไม่มีเหตุให้ต้องเสียใจภายหลัง แต่ในทางกลับกันหากเราไม่เจริญมรณสติเลย พลันที่ความตายจู่โจมมาถึงตนหรือคนอื่นเป็นที่รัก ต่างคนก็ต่างแต่จะคร่ำครวญหวนให้อาลัยรักไม่รู้จบสิ้น คนที่เตรียมตัวตายจึงไม่กลัวตาย ส่วนคนที่ไม่เคยเตรียมตัวตาย ความตายนับเป็นเรื่องน่ากลัวกลัวว่าสิ่งดี ๆ ที่น่าทำกลับไม่ได้ทำกลัวที่สิ่งที่ทำไปแล้วจะนำทุกข์มาให้ในโลกหน้า...” (ว.วชิรเมธี, 2553, หน้า 57)

หลักการเผยแพร่เชิงจริยธรรมของพระมหาวิฑูชัย วชิรเมธี จึงมีลักษณะของการจำแนกออกเป็นกลุ่มตามช่วงวัยได้แก่ กลุ่มเด็กเยาวชนและวัยรุ่น กลุ่มวัยทำงาน กลุ่มผู้สูงอายุ และวิธีการอธิบายมีการยกตัวอย่างและการใช้ภาษาที่งดงาม สามารถเข้าใจได้โดยเฉพาะกลุ่มบุคคลที่มีการศึกษาอยู่ในระดับสูง และมีวิถีชีวิตอยู่ในเมืองโดยส่วนใหญ่ กลยุทธ์ในการเผยแพร่สะท้อนออกมาใน 2 ระดับ คือ การสื่อสารผ่านภาษาตัวอักษร การบรรยาย และการสื่อสารผ่านปฏิบัติการการกระทำจริง เช่น การเปิดอบรมให้กับเยาวชนร่วมกับกลุ่มบริษัททรู คอร์ปอเรชั่น

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบกระบวนการสื่อสารเชิงจริยธรรมระหว่างพระมหาสมปอง ตาลปุตโต
และพระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี

ประเด็น	พระมหาสมปอง ตาลปุตโต	พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี
ความถนัดพื้นฐานของการสื่อสารทางจริยธรรม	การเทศนาและการบรรยาย	การเทศนา การบรรยายและ การเขียนบทความ
ความร่วมมือในการสื่อสาร	บริษัทแกรมมี่	บริษัททรู คอร์ปอเรชั่น จำกัด สำนักพิมพ์อัมรินทร์ หน่วยงานของภาครัฐ
รูปแบบของการถ่ายทอด	เครือข่ายธรรมะ (ธรรมะเดลิเวอรี่)	สถาบันศูนย์วิจัยศาสนาไร้เงื่อนไข ตะวัน สถาบันวิมุตติยาลัย มหาวิทยาลัยพุทธเศรษฐศาสตร์
รูปแบบการจัดการภายใน	จัดการกันเองภายใน	มีหน่วยงานองค์กรเข้ามามี บทบาททางด้านเช่น การพิมพ์ หนังสือ มีกลไกการวางแผนที่ชัดเจน
เป้าหมายของการเผยแพร่จริยธรรม	การบันเทิงและผ่อนคลาย	สู่ความเป็นสากล
เนื้อหาของธรรมะ	เข้าใจง่ายและตกลงขบขัน	เข้าใจง่าย มีความลึกซึ้งและกินใจ
การประยุกต์ธรรมะ	สอดคล้องกับสถานการณ์ทางสังคม	สอดคล้องกับสถานการณ์ทางสังคม
ทัศนะในการมองโลกสมัยใหม่	การเข้าสู่สังคมเมือง	การเข้าสู่สังคมเมือง แต่ยังคงให้ความสำคัญกับสังคมเกษตรเชิงอุดมคติ
ช่องทางการสื่อสาร	มีช่องทางที่หลากหลายให้ความสำคัญการบรรยายและการถ่ายทอดโทรทัศน์	มีช่องทางที่หลากหลายให้ความสำคัญกับองค์กรและเครือข่ายที่เชิญไปบรรยายรายการโทรทัศน์ การใช้เฟสบุ๊ก (facebook) เพื่อการโฆษณาประชาสัมพันธ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม (ทูน)
แนวทางการเผยแพร่ธรรมะ	การบันเทิงและผ่อนคลาย	ศาสนาเพื่อการท่องเที่ยว วิปัสสนา สมาธิระยะสั้น

บทที่ 4

การมีส่วนร่วมทางสังคมการเมืองของประชาชนในภาคตะวันออก

การศึกษาวิจัย “การส่งเสริมจริยธรรมกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในภาคตะวันออก” จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ เพื่อตอบวัตถุประสงค์การมีส่วนร่วมทางสังคมของประชาชนที่รับรู้จริยธรรมในภาคตะวันออกโดยจะนำเสนอผลการศึกษาเชิงสถิติดังนี้

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์ต่าง ๆ เพื่อวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

n แทน ขนาดกลุ่มตัวอย่าง (Sample size)

$\bar{x}$ แทน ค่าเฉลี่ย (Mean)

SD แทน ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)

p แทน ค่าความน่าจะเป็นใช้ในการทดสอบสมมติฐาน

t แทน ค่าสถิติในการแจกแจงแบบที (t-test)

df แทน ค่าความแปรปรวน (Degree of Freedom)

* แทน ความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามตัวแปรด้านเพศ อายุ การประกอบอาชีพ รายได้ ระดับการศึกษา การรับข่าวสาร ความถี่ในการศึกษาธรรมะ/จริยธรรม ประสบการณ์เป็นผู้บริหารในระดับท้องถิ่นหรือระดับชาติ ประสบการณ์เป็นสมาชิกกลุ่มองค์กร หน่วยงาน ภาคประชาชน

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองภาคประชาชน

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ความแตกต่างของค่ากระจายข้อมูล

ตอนที่ 1 ข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามตัวแปรด้านเพศ อายุ การประกอบอาชีพ รายได้ ระดับการศึกษา การรับข่าวสาร ความถี่ในการศึกษาธรรมะ/จริยธรรม ประสบการณ์เป็นผู้บริหารในระดับท้องถิ่นหรือระดับชาติ ประสบการณ์เป็นสมาชิกกลุ่มองค์กร หน่วยงาน ภาคประชาชน

ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามเพศ (n = 400)

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	175	43.8
หญิง	225	56.3
รวม	400	100

จากตารางที่ 3 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างได้แก่ประชาชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำแนกตามเพศ พบว่าเป็นเพศชายจำนวนร้อยละ 43.8 และเพศหญิงร้อยละ 56.3

ตารางที่ 4 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามอายุ (n = 400)

อายุ	จำนวน	ร้อยละ
20 - 30 ปี	91	22.8
31 - 44 ปี	111	27.8
45 - 59 ปี	144	36.0
60 ปีขึ้นไป	54	13.5
รวม	400	100

จากตารางที่ 4 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างได้แก่ประชาชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำแนกตามอายุ พบว่ามีอายุ 45 – 59 ปี จำนวนร้อยละ 36.0 อายุ 31 – 44 ปี จำนวนร้อยละ 27.8 อายุ 20 – 30 ปี จำนวนร้อยละ 22.8 และอายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวนร้อยละ 13.5

ตารางที่ 5 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามอาชีพ (n = 400)

อาชีพ	จำนวน	ร้อยละ
เจ้าของธุรกิจธุรกิจ/ค้าขาย	121	30.3
ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ	80	20.0
เกษตรกรกรรม	40	10.0
ลูกจ้างบริษัทเอกชน	23	5.8
รับจ้างทั่วไป	96	24.0
นิสิต นักศึกษา	17	4.3
อาชีพอื่นๆ	23	5.8
รวม	400	100

จากตารางที่ 5 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างได้แก่ประชาชนภาคตะวันออกเฉียงใต้ จำแนกตามลักษณะการประกอบอาชีพ พบว่ามีการประกอบอาชีพเจ้าของธุรกิจธุรกิจ/ค้าขายร้อยละ 30.3 อาชีพรับจ้างทั่วไป ร้อยละ 24.0 อาชีพรับข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ ร้อยละ 20.0 ประกอบอาชีพเกษตรกรกรรมจำนวนร้อยละ 10.0 ลูกจ้างบริษัทเอกชนและอาชีพอื่น ๆ ร้อยละ 5.8 และเป็นนิสิตนักศึกษา จำนวนร้อยละ 4.3

ตารางที่ 6 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกรายได้ต่อเดือน (n = 400)

รายได้ต่อเดือน	จำนวน	ร้อยละ
0 – 9500	98	24.5
9,501 – 20,000	190	47.5
20,001 – 50,000	95	23.8
50,001 ขึ้นไป	17	4.3
รวม	400	100

จากตารางที่ 6 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างได้แก่ประชาชนภาคตะวันออก จำแนกตามรายได้ พบว่ามีรายได้ต่อเดือนตั้งแต่ 9,501 – 25,000 บาท จำนวนร้อยละ 47.5 รายได้ต่อเดือนตั้งแต่ 0 – 9,500 บาท จำนวนร้อยละ 24.5 20,001 – 50,000 บาท มีจำนวนร้อยละ 23.8 และมีรายได้ตั้งแต่ 50,000 บาทขึ้นไป

ตารางที่ 7 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามระดับการศึกษา (n = 400)

การศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
ไม่ได้เรียนหนังสือ	16	4.0
ประถมศึกษา	108	27.0
ชั้นมัธยมศึกษาหรือปวช.	97	24.3
อนุปริญญาและปวส.	34	8.5
ปริญญาตรี	112	28.0
สูงกว่าปริญญาตรี	33	8.3
รวม	400	100

จากตารางที่ 7 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างได้แก่ประชาชนภาคตะวันออก จำแนกตาม การศึกษาพบว่า การศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวนร้อยละ 28.0 การศึกษาระดับประถมศึกษา จำนวน ร้อยละ 27.0 การศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาหรือปวช. จำนวนร้อยละ 24.3 การศึกษาระดับอนุปริญญา

และปวส. จำนวนร้อยละ 8.50 ระดับสูงกว่าปริญญาตรี จำนวนร้อยละ 8.3 และไม่ได้เรียนหนังสือ จำนวน ร้อยละ 4.0

ตารางที่ 8 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามช่องทางการรับข่าวสารด้านจริยธรรม (n=400)

ช่องทางการรับข่าวสาร	จำนวน	ร้อยละ
เข้าไปอบรมในวัดหรือศูนย์ ปฏิบัติธรรม โบสถ์	92	23.0
เข้าร่วมทำฟักร่วมบุญตาม เทศกาลต่าง ๆ	147	36.8
รับฟังธรรมะ/จริยธรรมของพระ ที่มีชื่อเสียง	23	5.8
พูดคุยแลกเปลี่ยนธรรมร่วมกับ บุคคลอื่น	39	9.8
ศึกษาด้วยตนเอง	78	19.5
อื่น ๆ	21	5.3
รวม	400	100

จากตารางที่ 8 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างได้แก่ประชาชนภาคตะวันออก พบว่า ประชาชน เข้าร่วมทำฟักร่วมบุญตามเทศกาลต่าง ๆ จำนวนร้อยละ 36.8 การเดินทางเข้าไปอบรมในวัดหรือศูนย์ ปฏิบัติธรรม โบสถ์ จำนวนร้อยละ 23.0 การศึกษาด้วยตนเอง จำนวนร้อยละ 19.5 การพูดคุยแลกเปลี่ยน ธรรมะ/จริยธรรมร่วมกับผู้อื่น จำนวนร้อยละ 9.8 การรับฟังธรรมะ/จริยธรรมจากพระที่มีชื่อเสียง จำนวน ร้อยละ 5.8 และ ด้านอื่น ๆ ร้อยละ 5.3

ตารางที่ 9 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามความสนใจ (n = 400)

ความสนใจทางจริยธรรม	จำนวน	ร้อยละ
ไม่เคย	53	13.3
ทุกเดือน	73	18.3
ทุกสัปดาห์	66	16.5
ทุกวันพระ	56	14.0
เป็นประจำทุกวัน	53	13.0
วันนักขัตฤกษ์ที่สำคัญ	99	24.8
รวม	400	100

จากตารางที่ 9 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างได้แก่ประชาชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ประชาชนสนใจด้านธรรมะ/จริยธรรมตามความถี่ ประชาชนจะให้ความสนใจเฉพาะวันนักขัตฤกษ์ที่สำคัญ จำนวนร้อยละ 24.8 สนใจปฏิบัติ/รับฟังทุกเดือน ร้อยละ 18.3 สนใจปฏิบัติ/รับฟังทุกสัปดาห์ จำนวนร้อยละ 16.5 กลุ่มที่ทำเป็นประจำทุกวันพระ ร้อยละ 14.0 และกลุ่มปฏิบัติทำเป็นประจำทุกวัน จำนวนร้อยละ 13.0 นอกจากนี้ยังพบว่ามียุคกลุ่มผู้ที่ไม่เคยเข้าปฏิบัติรับฟังธรรมะ/จริยธรรมอยู่ปริมาณร้อยละ 13.3

ตารางที่ 10 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามประสบการณ์การเป็นผู้ปกครองหรือบริหารในระดับท้องถิ่นหรือในระดับชาติ (n = 400)

ผู้ปกครองหรือบริหารในระดับท้องถิ่นหรือในระดับชาติ	จำนวน	ร้อยละ
เคยมีประสบการณ์	23	5.8
ไม่เคยมีประสบการณ์	377	94.3
รวม	400	100

จากตารางที่ 10 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างได้แก่ประชาชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ประชาชนไม่เคยมีประสบการณ์เป็นผู้ปกครองหรือบริหารในระดับท้องถิ่นหรือในระดับชาติ จำนวนร้อยละ

94.3 และมีประสบการณ์เป็นผู้ปกครองหรือบริหารในระดับท้องถิ่น/ท้องถิ่นหรือในระดับชาติ จำนวนร้อยละ 5.8

ตารางที่ 11 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามประสบการณ์การเป็นสมาชิกกลุ่มองค์กร หน่วยงานภาคประชาชน (n = 400)

สมาชิกกลุ่มองค์กร หน่วยงาน ภาคประชาชน	จำนวน	ร้อยละ
เคยมีประสบการณ์	50	12.5
ไม่เคยมีประสบการณ์	350	87.5
รวม	400	100

จากตารางที่ 11 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างได้แก่ประชาชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ประชาชนไม่เคยมีประสบการณ์เป็นสมาชิกกลุ่มองค์กร หน่วยงานภาคประชาชน จำนวนร้อยละ 87.5 และมีประสบการณ์เป็นสมาชิกกลุ่มองค์กร หน่วยงานภาคประชาชน จำนวนร้อยละ 12.5

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์เกี่ยวกับกระบวนการมีส่วนร่วมทางสังคมการเมือง

ตารางที่ 12 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและรายด้าน

กระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน	n = 400		การแปรผล	อันดับ
	$\bar{x}$	SD		
1. การมีส่วนร่วมทางการเมือง	2.37	0.76	น้อย	3
2. ลักษณะกระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมือง	3.06	0.78	ปานกลาง	1
3. จริยธรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง	3.01	0.70	ปานกลาง	2
รวมเฉลี่ย	2.78	0.59	ปานกลาง	-

จากตารางที่ 12 พบว่า กระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนืออยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.78$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าลักษณะกระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองอยู่ในระดับแรก ($\bar{x} = 3.06$) ด้านจริยธรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง ลำดับที่สอง ($\bar{x} = 2.94$) และด้านการมีส่วนร่วมทางการเมือง อยู่ในลำดับที่สาม ($\bar{x} = 2.37$)

ตารางที่ 13 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

การมีส่วนร่วมทางการเมือง	(n = 400)		การแปรผล	อันดับ
	$\bar{x}$	SD		
1. ท่านสมัครเป็นสมาชิกพรรคการเมืองในระดับท้องถิ่นหรือระดับชาติ	1.67	1.07	น้อย	14
2. ท่านเข้าร่วมแลกเปลี่ยนพูดคุยกับนักการเมืองที่ชื่นชอบ	1.83	1.11	น้อย	12
3. ท่านสนับสนุนบริจาคเงินให้กับพรรคการเมือง	1.62	0.96	น้อย	15
4. ท่านเข้าร่วมประชุมสัมมนาทางการเมืองร่วมกับพรรคหรือกลุ่มทางการเมือง	1.75	1.09	น้อย	13
5. ท่านไปใช้สิทธิเลือกตั้งในระดับท้องถิ่น เช่น อบต. อบจ.	4.29	1.07	มาก	2
6. ท่านไปใช้สิทธิเลือกตั้งในระดับชาติ เช่น ส.ส. ส.ว.	4.32	1.04	มาก	1
7. ท่านชักชวนเพื่อนบ้านใกล้เคียงไปใช้สิทธิเลือกตั้ง	3.30	1.38	ปานกลาง	3
8. ท่านแจ้งข้อร้องเรียนไปที่หน่วยงานรัฐท้องถิ่น/นักการเมืองท้องถิ่น	2.08	1.25	น้อย	8
9. ท่านเสนอแนวทางพัฒนาต่อกรรมการชุมชน/นักการเมืองท้องถิ่น	2.12	1.16	น้อย	7
10. ท่านร่วมมือกับเจ้าหน้าที่รัฐเพื่อดำเนินนโยบายรัฐบาล เช่น โครงการกองทุนหมู่บ้าน	2.44	1.37	น้อย	4
11. ท่านพบปะพูดคุยกับกรรมการชุมชน/นักการเมืองท้องถิ่น	2.23	1.31	น้อย	6
12. ท่านร่วมลงชื่อเพื่อแสดงถึงความไม่เห็นด้วยในการปฏิบัติงานของหน่วยงาน	1.94	1.18	น้อย	9

13. ท่านเข้าร่วมชุมนุมเคลื่อนไหวร่วมกับกลุ่มหน่วยงาน องค์กรภาคประชาชน	1.86	1.16	น้อย	10
14. ท่านเข้าร่วมยื่นข้อเรียกร้องกับเจ้าหน้าที่ หน่วยงานรัฐ ท้องถิ่น/ชาติ	1.85	1.10	น้อย	11
15. ท่านเข้าร่วมฟังการปราศรัยของนักการเมืองท้องถิ่น/ ชาติ	2.33	1.36	ปานกลาง	5
รวม	2.37	0.76	ปานกลาง	-

จากตารางที่ 13 ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในภาคตะวันออก ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.37$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อสามอันดับแรกพบว่า การไปใช้สิทธิเลือกตั้งในระดับชาติ เช่น ส.ส. ส.ว. ($\bar{x} = 4.32$) อยู่ในลำดับที่หนึ่ง การไปใช้สิทธิเลือกตั้งในระดับท้องถิ่น เช่น อบจ. อบต ($\bar{x} = 4.29$) อยู่ในลำดับที่สอง และการชักชวนเพื่อนบ้านใกล้เคียงไปใช้สิทธิเลือกตั้งในลำดับที่สาม ($\bar{x} = 3.30$)

ตารางที่ 14 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ ลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

	(n = 400)		การแปรผล	อันดับ
	$\bar{x}$	SD		
1. การเลือกตั้งภายในพื้นที่ของท่านมีความโปร่งใส	3.52	0.96	มาก	1
2. ผู้สมัครลงรับเลือกตั้งมีคุณสมบัติและปริมาณที่เหมาะสม	3.46	1.00	ปานกลาง	2
3. องค์กรภาคประชาชน/ชาวบ้านทำงานร่วมกับรัฐท้องถิ่นได้	3.20	1.07	ปานกลาง	3
4. รัฐท้องถิ่นมีนโยบายพัฒนาที่สอดคล้องกับความต้องการของท่าน	3.09	1.06	ปานกลาง	4
5. เจ้าหน้าที่/หน่วยงานรัฐท้องถิ่นเปิดโอกาสให้วิพากษ์วิจารณ์การทำงาน	2.71	1.12	ปานกลาง	9
6. รัฐท้องถิ่นนำข้อเสนอแนะไปสู่การพัฒนาชุมชน	2.96	1.13	ปานกลาง	5
7. หน่วยงาน เจ้าหน้าที่รัฐสนับสนุนให้เกิดกลุ่มองค์กรภาคประชาชน	2.91	1.12	ปานกลาง	7
8. ในชุมชนของท่านมีองค์กรเครือข่ายภาคประชาชนเกิดขึ้น	2.95	1.18	ปานกลาง	6
9. ท่านเข้าร่วมประชาคมหมู่บ้านเพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนา	2.77	1.27	ปานกลาง	8
รวม	3.06	0.78	ปานกลาง	-

จากตารางที่ 14 ด้านลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า การเลือกตั้งภายในพื้นที่ที่มีความโปร่งใส ($\bar{x} = 3.52$) อยู่ในลำดับที่หนึ่ง ผู้สมัครลงรับเลือกตั้งมีคุณสมบัติและปริมาณที่เหมาะสม ($\bar{x} = 3.46$) อยู่ในลำดับที่สอง และองค์กรภาคประชาชน/ชาวบ้านทำงานร่วมกับรัฐท้องถิ่นได้ในลำดับที่สาม ($\bar{x} = 3.20$)

ตารางที่ 15 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ จริยธรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

	(n = 400)		การแปรผล	อันดับ
	$\bar{x}$	SD		
1. ท่านมีสถานที่ๆสามารถแสดงออกความเห็น/ ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนา	2.85	1.23	ปานกลาง	9
2. ท่านออกความคิดเห็นทางการเมืองได้อย่างมีอิสรภาพ	2.82	1.22	ปานกลาง	10
3. ท่านได้รับผลประโยชน์/การสนับสนุนจากนโยบาย แผนพัฒนาของรัฐบาล/รัฐท้องถิ่น	2.32	1.16	ปานกลาง	14
4. ท่านสามารถเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองได้โดยไม่ถูก ขัดขวาง	2.75	1.29	ปานกลาง	12
5. เจ้าหน้าที่รัฐและหน่วยงานของรัฐยินดีให้ท่านเข้าร่วม เสนอความคิดเห็นในการพัฒนาได้	2.75	1.18	ปานกลาง	12
6. หน่วยงานรัฐ/เจ้าหน้าที่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารทาง การเมืองให้รับทราบ	2.97	1.22	ปานกลาง	7
7. ความคิดเห็นของท่านได้ถูกยอมรับและนำไปปรับปรุง เป็นแนวทางการพัฒนา	2.44	1.16	น้อย	13
8. ท่านสามารถวิพากษ์ วิจารณ์หรือแสดงความคิดเห็น	2.76	1.22	ปานกลาง	11

นโยบายทางการเมืองได้อย่างมีอิสรภาพ				
9. ท่านรับฟังข้อเสนอแนะ/ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่รัฐและท้องถิ่นอย่างตั้งใจ	3.08	1.18	ปานกลาง	6
10. ท่านรับฟังความคิดเห็น/ข้อเสนอแนะของเพื่อนบ้านในท้องถิ่นอย่างตั้งใจ	3.20	1.14	ปานกลาง	5
11. ท่านได้นำข้อคิดเห็นข้อเสนอแนะที่รับฟังมาปรับปรุงในการดำเนินชีวิตและการใช้ชีวิต	3.41	1.14	ปานกลาง	3
12. ท่านยอมรับฟังความคิดเห็นของบุคคลในครอบครัวและคนใกล้ชิดเป็นหลัก	3.93	1.07	มาก	1
13. ท่านให้ความสำคัญกับความคิดเห็นของเสียงส่วนใหญ่และยึดปฏิบัติตาม	3.81	1.11	มาก	2
14. ท่านได้นำข้อเสนอแนะของคนส่วนน้อยมาเข้าร่วมพิจารณาปรับปรุง	3.26	1.20	ปานกลาง	4
15. ท่านสามารถวิพากษ์วิจารณ์นักการเมืองและรัฐบาลได้อย่างมีอิสรภาพ	2.89	1.31	ปานกลาง	8
รวม	3.01	0.70	ปานกลาง	-

จากตารางที่ 15 ด้านจริยธรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.01$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อสามอันดับแรกพบว่า การยอมรับฟังความคิดเห็นของบุคคลในครอบครัวและคนใกล้ชิดเป็นหลัก ($\bar{x} = 3.93$) อยู่ในลำดับที่หนึ่ง ให้ความสำคัญกับความคิดเห็นของเสียงส่วนใหญ่และยึดปฏิบัติตาม ($\bar{x} = 3.81$) อยู่ในลำดับที่สอง และได้ นำข้อคิดเห็นข้อเสนอแนะที่รับฟังมาปรับปรุงในการดำเนินชีวิตและการใช้ชีวิต ($\bar{x} = 3.41$)

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ความแตกต่างของค่ากระจายข้อมูล

ตารางที่ 16 การวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างเพศกับกระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

เพศ	N	Mean	df	T	p
ชาย	175	2.82	398	1.08	0.76
หญิง	225	2.27			

* Sig =.05

จากตารางที่ 16 พบว่ากระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงใต้มีความแตกต่างกันตามเพศ

ตารางที่ 17 การวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างอายุกับกระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

แหล่งความแปรปรวน	Df	SS	MS	F	P
ระหว่างกลุ่ม	51	33.77	0.66	2.09	0.00*
ภายในกลุ่ม	348	109.86	0.31		
รวม	399	143.63			

จากตารางที่ 17 พบว่ากระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงใต้มีความแตกต่างกันตามอายุสามารถแสดงการเปรียบเทียบได้ดังตารางต่อไป

ตารางที่ 18 เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ระหว่างอายุกระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

ระดับอายุ	20 – 30 ปี 31 – 44 ปี 45 – 59 ปี 60 ปีขึ้นไป				
	$\bar{x}$	2.94	2.75	2.75	2.64
20 – 30 ปี	2.94	-	0.19*	0.19*	0.30*
31 – 44 ปี	2.75	-	-	0.00	0.14
45 – 59 ปี	2.75	-	-	-	0.10
60 ปีขึ้นไป	2.64	-	-	-	-

จากตารางที่ 18 เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ระหว่างอายุกับกระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือพบว่า คู่ที่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มี 3 คู่คือ

1. ระหว่างระดับอายุตั้งแต่ 20 – 30 ปี จะอยู่ในกระบวนการมีส่วนร่วมมากกว่ากลุ่มที่อยู่ระหว่างอายุ 31 – 44 ปี
2. ระหว่างระดับอายุตั้งแต่ 20 – 30 ปี จะอยู่ในกระบวนการมีส่วนร่วมมากกว่ากลุ่มที่อยู่ระหว่างอายุ 45 – 59 ปี
3. ระหว่างระดับอายุตั้งแต่ 20 – 30 ปี จะอยู่ในกระบวนการมีส่วนร่วมกลุ่มที่อยู่ระหว่างอายุ 60 ปีขึ้นไป

ตารางที่ 19 การวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างอาชีพกับกระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

แหล่งความแปรปรวน	Df	SS	MS	F	P
ระหว่างกลุ่ม	6	8.42	1.40	4.08	0.00*
ภายในกลุ่ม	393	135.21	0.34		
รวม	399	143.63			

จากตารางที่ 19 พบว่ากระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความแตกต่างกันตามอาชีพสามารถแสดงการเปรียบเทียบได้ดังตารางต่อไป

ตารางที่ 20 เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ระหว่างการประกอบอาชีพกับกระบวนการมีส่วนร่วม
ทางการเมืองของประชาชน

การประกอบอาชีพ	$\bar{x}$	เจ้าของกิจการ	ข้าราชการ/ รัฐวิสาหกิจ	เกษตรกร	ลูกจ้าง เอกชน	รับจ้าง	นิสิต/ นักศึกษา	อื่นๆ
		2.75	2.75	2.92	2.98	2.81	2.98	2.28
เจ้าของกิจการ	2.75	-	0.00	0.17	0.23	0.06	0.22	0.46
ข้าราชการ/ รัฐวิสาหกิจ	2.75	-	-	0.17	0.22	0.06	0.22	0.47
เกษตรกร	2.92	-	-	-	0.05	0.11	0.05	0.64*
ลูกจ้างเอกชน	2.98	-	-	-	-	0.16	0.00	0.70*
รับจ้าง	2.81	-	-	-	-	-	0.16	0.53*
นิสิต/นักศึกษา	2.98	-	-	-	-	-	-	0.69*
อื่นๆ	2.28							

จากตารางที่ 20 เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ระหว่างอาชีพกับกระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือพบว่า คู่ที่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มี 4 คู่คือ

1. ระหว่างการประกอบอาชีพเกษตรกรจะอยู่ในกระบวนการมีส่วนร่วมมากกว่ากลุ่มที่ประกอบอาชีพอื่น ๆ
2. ระหว่างการประกอบอาชีพเป็นลูกจ้างเอกชนจะอยู่ในกระบวนการมีส่วนร่วมมากกว่ากลุ่มที่ประกอบอาชีพอื่น ๆ
3. ระหว่างการประกอบอาชีพรับจ้างจะให้ความสำคัญกับกระบวนการมีส่วนร่วมมากกว่ากลุ่มที่ประกอบอาชีพอื่น ๆ
4. ระหว่างนิสิต นักศึกษาจะอยู่ในกระบวนการมีส่วนร่วมมากกว่ากลุ่มที่ประกอบอาชีพอื่น ๆ

ตารางที่ 21 การวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างรายได้กับกระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

แหล่งความแปรปรวน	Df	SS	MS	F	P
ระหว่างกลุ่ม	3	6.35	2.11	6.11	0.00*
ภายในกลุ่ม	396	137.27	0.34		
รวม	399	143.33			

จากตารางที่ 21 พบว่ากระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงใต้มีความแตกต่างกันตามรายได้สามารถแสดงการเปรียบเทียบได้ดังตารางต่อไป

ตารางที่ 22 เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ระหว่างรายได้กับกระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

ระดับรายได้	$\bar{x}$	0-9,500	9,501-	20,001-	50,001 บาท
		บาท	20,000 บาท	50,000 บาท	ขึ้นไป
		2.64	2.75	2.99	2.80
0-9,500 บาท	2.64	-	0.10	0.35*	0.15
9,501-20,000 บาท	2.75	-	-	0.24*	0.05
20,001-50,000 บาท	2.99	-	-	-	0.19
50,001 บาท ขึ้นไป	2.80	-	-	-	-

จากตารางที่ 22 เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ระหว่างรายได้กับกระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือพบว่า คู่ที่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มี 2 คู่คือ

1. ระหว่างกลุ่มประชากรที่มีรายได้ 20,001 – 50,000 บาทจะอยู่ในกระบวนการมีส่วนร่วมมากกว่ากลุ่มประชากรที่มีรายได้ 0 – 9,500 บาท

2. ระหว่างกลุ่มประชากรที่มีรายได้ 20,001 – 50,000 บาทจะอยู่ในกระบวนการมีส่วนร่วมมากกว่ากลุ่มประชากรที่มีรายได้ 9,501 – 20,000 บาท

ตารางที่ 23 การวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างระดับการศึกษากับกระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

แหล่งความแปรปรวน	Df	SS	MS	F	P
ระหว่างกลุ่ม	5	2.06	0.41	1.14	0.33
ภายในกลุ่ม	394	141.57	0.35		
รวม	399	143.63			

* Sig =.05

จากตารางที่ 23 พบว่ากระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความแตกต่างกันตามระดับการศึกษา

ตารางที่ 24 การวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างช่องทางการรับข่าวสารธรรมะ/จริยธรรมกับกระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

แหล่งความแปรปรวน	Df	SS	MS	F	P
ระหว่างกลุ่ม	5	4.82	0.96	2.73	0.01*
ภายในกลุ่ม	394	138.81	0.35		
รวม	399	143.63			

จากตารางที่ 24 พบว่ากระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความแตกต่างกันตามช่องทางการรับข่าวสารธรรมะ/จริยธรรม สามารถแสดงการเปรียบเทียบได้ดังตารางต่อไป

ตารางที่ 25 เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ระหว่างช่องทางการรับข่าวสารธรรมะ/จริยธรรม กับ กระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

การรับ ข่าวสาร	$\bar{x}$	เข้าร่วม อบรม	เข้าร่วม ทำบุญตาม เทศกาล	รับฟังจริยธรรม จากพระสงฆ์ที่มี ชื่อเสียง	พูดคุย แลกเปลี่ยน	ศึกษาด้วย ตนเอง	อื่น ๆ
		2.85	2.83	2.89	2.85	2.58	2.63
เข้าร่วมอบรม	2.85	-	0.01	0.04	0.00	0.26*	0.21
เข้าร่วมทำบุญ ตามเทศกาล	2.83	-	-	0.06	0.02	0.24*	0.19
รับฟังจริยธรรม จากพระสงฆ์ที่มี ชื่อเสียง	2.89	-	-	-	0.04	0.31*	0.26
พูดคุย แลกเปลี่ยน	2.85	-	-	-	-	0.27	0.21
ศึกษาด้วยตนเอง	2.58	-	-	-	-	-	0.05
อื่น ๆ	2.63	-	-	-	-	-	-

จากตารางที่ 25 เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ระหว่างช่องทางการรับข่าวสารธรรมะ/จริยธรรม กับกระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า คู่ที่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มี 3 คู่คือ

1. ระหว่างกลุ่มประชากรที่เข้าร่วมอบรมธรรมะ/จริยธรรมจะอยู่ในกระบวนการมีส่วนร่วมมากกว่ากลุ่มประชากรที่ศึกษาธรรมะ/จริยธรรมด้วยตนเอง
2. ระหว่างกลุ่มประชากรที่เข้าร่วมทำบุญตามเทศกาลต่าง ๆ จะอยู่ในกระบวนการมีส่วนร่วมมากกว่ากลุ่มประชากรที่ศึกษาธรรมะ/จริยธรรมด้วยตนเอง
3. ระหว่างกลุ่มประชากรที่รับฟังธรรมะ/จริยธรรมจากพระสงฆ์ที่มีชื่อเสียงจะอยู่ในกระบวนการมีส่วนร่วมมากกว่ากลุ่มประชากรที่ศึกษาธรรมะ/จริยธรรมด้วยตนเอง

ตารางที่ 26 การวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างความสนใจทางจริยธรรมกับกระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

แหล่งความแปรปรวน	Df	SS	MS	F	P
ระหว่างกลุ่ม	5	3.45	0.69	1.94	0.08
ภายในกลุ่ม	394	140.17	0.35		
รวม	399	143.63			

จากตารางที่ 26 พบว่ากระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความแตกต่างกันตามความสนใจทางจริยธรรม

ตารางที่ 27 การวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างการเป็นผู้ปกครองหรือบริหารในระดับท้องถิ่น/ท้องถิ่นหรือในระดับชาติกับกระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

ประสพการณ์	N	Mean	Df	T	p
เคย	23	3.33	398	4.68	0.00*
ไม่เคย	377	2.75			

* Sig =.05

จากตารางที่ 27 พบว่า กระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความแตกต่างกันตามการเป็นผู้ปกครองหรือบริหารในระดับท้องถิ่น/ท้องถิ่นหรือในระดับชาติ โดยกลุ่มตัวอย่างที่มีประสพการณ์เคยเป็นผู้ปกครองหรือบริหารในระดับท้องถิ่น/ท้องถิ่นหรือในระดับชาติเห็นว่ายู่ในกระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่สูงกว่า

ตารางที่ 28 การวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างการเป็นสมาชิกกลุ่มองค์กร หน่วยงานภาคประชาชนกับ กระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

ประสบการณ์	N	Mean	Df	T	P
เคย	50	3.18	398	5.17	0.00*
ไม่เคย	350	2.72			

* Sig =.05

จากตารางที่ 28 พบว่า กระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความแตกต่างกันตามการเป็นสมาชิกกลุ่มองค์กร หน่วยงานภาคประชาชน โดยกลุ่มตัวอย่างที่มีประสบการณ์เคยเป็นสมาชิกกลุ่มองค์กร หน่วยงานภาคประชาชน เห็นว่าอยู่ในกระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่สูงกว่า

บทที่ 5

แนวทางการสื่อสารปลุกฝังเชิงจริยธรรมทางสังคมสู่ภาคประชาชน

แนวทางการปลุกฝังเชิงจริยธรรมสู่สังคมคณะผู้วิจัยได้สังเคราะห์ข้อมูลที่ผ่านการวิเคราะห์จากกระบวนการเผยแพร่จริยธรรมทางด้านศาสนา ประกอบกับข้อมูลเชิงสถิติประกอบขึ้นเป็นรูปแบบการสื่อสารเชิงจริยธรรมในส่วนนี้จะนำเสนอคือ

รูปแบบของการสื่อสารเพื่อปลุกฝังจริยธรรมในสังคมสมัยใหม่

รูปแบบของการสื่อสารเพื่อปลุกฝังจริยธรรมในสังคมสมัยใหม่

กระบวนการของการสื่อสารในสังคมสมัยใหม่ที่มีความรวดเร็วและมีช่องทางที่หลากหลาย ดังนั้นรูปแบบหนึ่งของการสื่อสารทางจริยธรรมคือ ระบบสื่อสารมวลชน ได้แก่ โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือ และที่สำคัญคือการสื่อสารแบบใหม่ที่เข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวัน ได้แก่ ระบบอินเทอร์เน็ตที่บรรจุข้อมูลเนื้อหาอยู่อย่างมหาศาล ประชาชนจำนวนมากดำเนินชีวิตอยู่ 2 โลกด้วยกัน คือ โลกแห่งความเป็นจริง เป็นพื้นที่แห่งการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมจริง และโลกเสมือนจริงเป็นพื้นที่ของแต่ละคนที่จะแสดงตัวตนตามเจตจำนงและความต้องการของตนเองเป็นชุมชนในจินตนาการหนึ่งของแต่ละคน หรืออาจเรียกได้อีกอย่างหนึ่งว่า พลเมืองเน็ต (netizen) โดยปราศจากการควบคุมและมีอิสระเสรีภาพการแสดงออกที่อยู่ในระดับสูง

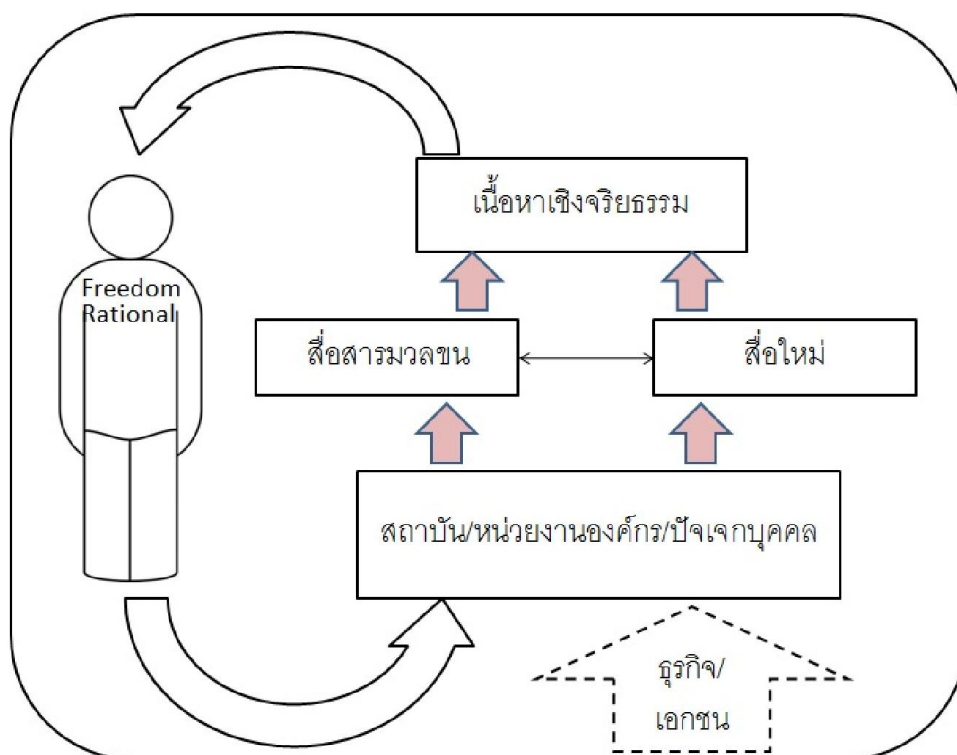
เนื้อหาเชิงธรรมะ/จริยธรรม ที่จะต้องมีความกระชับสามารถเข้าใจได้ง่าย มีการประยุกต์ใช้งานได้หลายระดับในชีวิตประจำวัน ตั้งแต่ความแตกต่างทางด้านอาชีพ ที่มาของรายได้ การเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร โดยความเข้าใจของเนื้อหาเชิงจริยธรรมและการนำมาประยุกต์ใช้ตามความเหมาะสมตามความต้องการของปัจเจกบุคคล

นอกจากนี้เนื้อหาเชิงธรรมะ/จริยธรรมจะต้องมีความร่วมสมัยที่มีใช้เพียงแค่การประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตเพียงเท่านั้นหากแต่จะต้องเข้าถึงอารมณ์และจิตใจของผู้คน สามารถเยียวยาอาการของความเบื่อหน่ายจากการใช้ชีวิต เช่น ธรรมะข้ามชั้นของพระมหาสมปอง ตาลปุตโต หรือการปรับศาสนาสู่ความนิยมทางด้านการท่องเที่ยวของพระมหาภูติชัย วชิรเมธี เนื่องจากสภาวะที่อาจกล่าวได้ว่าผู้คนในสังคมสมัยใหม่ที่ให้ความสำคัญกับการแสวงหารายได้เพื่อมาหล่อเลี้ยงครอบครัวจึงให้ความสำคัญกับเวลาว่างที่เหลือมากยิ่งขึ้น

ระยะเวลากับการสื่อสารเชิงธรรมะ/จริยธรรม ซึ่งจะต้องก้าวข้ามการอธิบายแบบดั้งเดิมที่มีความเคร่งครัดอยู่กับระเบียบ และอำนาจจากการบังคับ เช่น ค่านิยม 12 ประการ เนื่องจากผู้คนมีความสามารถในการรับข่าวสารเพิ่มมากขึ้นจากการขยายตัวของสื่อใหม่จึงมีความสามารถในการคิดและการตัดสินใจจะเลือกรับฟังและรับทราบข้อมูลข่าวสารเหล่านั้น ขณะที่สังคมสมัยใหม่ผู้คนต่างให้ความสำคัญกับเวลาเป็นอย่างมากจนอาจกล่าวได้ว่าเวลาเป็นของมีค่า ดังนั้นลักษณะของการเผยแพร่ธรรมะ/จริยธรรม ควรจะต้องให้ความสำคัญของเวลา เช่น การกระชับความของเนื้อหา สามารถแทรกกิจกรรมอื่น ๆ พร้อมกับการเรียนรู้จริยธรรม/ธรรมะ ความพร้อมและสมัครใจของผู้เข้าร่วมและผู้ทีสนใจ ซึ่งจะทำให้เกิดความรู้สึกกลมกลืนและเกิดความเข้าใจและศรัทธาต่อแนวทางการเผยแพร่ธรรมะและจริยธรรมของบุคคล

การเผยแพร่ในเชิงสถาบันทางด้านศาสนาซึ่งจะต้องปล่อยให้สถาบันมีอิสระในการปรับตัวและปราศจากการควบคุมและการสนับสนุนจากรัฐ การเปิดโอกาสให้สถาบันทางด้านศาสนามีอิสระจะมีความสามารถในการปรับตัวได้สอดคล้องเข้ากับความต้องการทางสังคม มีความยืดหยุ่นในเชิงของเนื้อหา มีพลวัตภายในของตัวเอง ซึ่งเมื่อสถาบันทางศาสนาที่ประสบความสำเร็จการเผยแพร่อยู่ในระดับสูงจะได้รับการสนับสนุนและการยอมรับจากประชาชน การอุดหนุนทุนทรัพย์จากหน่วยงานภาคเอกชนที่มีความเลื่อมใสศรัทธา เช่น ศูนย์วิจัยปัสสนาสากลไร่เชิญตะวัน ที่ได้สนับสนุนจากกลุ่มทุนขนาดใหญ่จำนวนมาก ซึ่งจะเปิดโอกาสให้เกิดขึ้นของหลักการปฏิบัติและแนวทางเชิงจริยธรรมทางใหม่เพิ่มขึ้นได้อีกทางหนึ่ง คณะผู้วิจัยสามารถสรุปเป็นแผนภาพดังนี้

แผนภาพแสดงแนวทางการสื่อสารปลูกฝังจริยธรรม

ภาพที่ 25 แสดงแนวทางการสื่อสารปลูกฝังจริยธรรม

รูปแบบกระบวนการการสื่อสารเพื่อการปลูกฝังจริยธรรมจะต้องตั้งอยู่บนฐานของ “ความเป็นประชาธิปไตย” ที่หมายถึงการมีอิสรภาพ ความมีเหตุผลของปัจเจกบุคคลที่ตัดสินใจเลือกรับ “เนื้อหาเชิงจริยธรรม” ตามความสมัครใจและความสนใจของแต่ละบุคคล ดังนั้นจึงทำให้โครงสร้างเชิงสถาบัน/หน่วยงานและองค์กรหรือการเผยแพร่แบบปัจเจกจำเป็นต้องปรับตัวเพื่อการผลิตสื่อสร้างสรรค์ทางจริยธรรมให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภค (ผู้รับสื่อ) ซึ่งหมายความว่า จะเกิดการแข่งขันเชิงกลไกการเผยแพร่ทางจริยธรรมที่สูง เปิดโอกาสให้กลุ่มธุรกิจเอกชนเข้าร่วมในการผลิตสื่อที่มีเนื้อหาจริยธรรมที่หลากหลาย ผ่านกระบวนการสื่อสารมวลชนได้แก่ โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือ

ฉบับพกพา และกระบวนการของสื่อใหม่ได้แก่ช่องทางออนไลน์ (Online) เช่น เฟสบุ๊ก (Facebook) แชนไลน์ (LINE) เป็นต้น ซึ่งกระบวนการของสื่อใหม่ได้สะท้อนถึงการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารเชิงจริยธรรมที่แตกต่างจากระบบสื่อสารมวลชนแบบทางเดียว ที่ประชาชนสามารถรับรู้ข่าวสารโดยปราศจากการแลกเปลี่ยน กระบวนการของสื่อใหม่จะทำให้ประชาชนตระหนักถึงข้อมูลข่าวสารจริยธรรม การตรวจสอบข้อมูล การแลกเปลี่ยนข้อมูลทั้งกับตัวผู้ส่งสารโดยตรงและผู้รับสารอื่นๆ ที่มีความสนใจคล้ายคลึงหรือแตกต่างกันไปซึ่งอาจจะเป็นการแสดงตัวตนหรือไม่แสดงก็ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลทำให้ข้อมูลข่าวสารเนื้อหาเชิงจริยธรรมจะมีพลวัตและมีการปรับเปลี่ยนตัวเองอยู่ตลอดเวลาตามเจตจำนงของผู้รับสื่อ และการผลิตสื่อของสถาบัน องค์กรต่าง ๆ

บทที่ 6

บทสรุป อภิปรายผล ข้อเสนอแนะและผลผลิต

การวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมจริยธรรมกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการสื่อสารเชิงจริยธรรม การมีส่วนร่วมทางสังคมการเมืองของประชาชนที่ได้รับรู้จริยธรรม ผู้กำหนดแนวทางการปลูกฝังจริยธรรมทางสังคม คณะผู้วิจัยจะนำเสนอออกเป็น 4 ส่วนดังนี้ คือ

1. บทสรุป
2. อภิปรายผลการวิจัย
3. ข้อเสนอแนะ
4. ผลผลิต (Output)

1. บทสรุป

กระบวนการสื่อสารเชิงจริยธรรมทางด้านศาสนาได้มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างยิ่ง โดยเฉพาะการก้าวข้ามการสื่อสารเชิงจริยธรรมแบบเดิมที่ให้ความสำคัญอยู่กับสถาบันทางด้านศาสนา ผู้เข้าร่วมรับฟังจะต้องเดินทางฟังธรรมะ เทศนาในพื้นที่ขอบเขตวัดวาอาราม ประกอบกับการอธิบายผ่านตัวอักษรตามพระคัมภีร์ ที่ไม่สามารถเข้าถึง เข้าใจได้ง่ายและมีความศักดิ์สิทธิ์ค่อนข้างสูง การเปลี่ยนแปลงการสื่อสารเชิงจริยธรรมในสังคมสมัยใหม่จึงมีลักษณะของการแพร่กระจายอย่างต่อเนื่อง มีการหยิบยกและนำไปสู่การตีความที่กว้างขวางและหลากหลาย ดังนั้นกระบวนการสื่อสารเชิงจริยธรรมมีลักษณะคือ

การก่อรูปของการสื่อสารเชิงจริยธรรมที่มีบทบาททางสังคม สถาบันทางด้านศาสนามีปฏิสัมพันธ์อย่างแนบแน่นกับระบบทุน ดังจะเห็นได้ว่า ผู้สื่อสารที่ประสบความสำเร็จสูงจะได้รับการสนับสนุนจาก บริษัทเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการบันเทิงทั้งการถ่ายทอดออกอากาศ การตีพิมพ์หนังสือ การออกรายการทอล์คโชว์ ผสมกับการได้รับโอกาสให้เข้าไปอบรม บรรยายตามหน่วยงานการศึกษา หน่วยงานรัฐอีกหลายแห่ง และมีรายได้เช่นเดียวกับการทำงานรูปแบบหนึ่ง

รูปแบบของการเผยแพร่ที่หลากหลาย ได้แก่ รูปเล่มหนังสือ สื่อสิ่งพิมพ์บทความตามวารสารต่างๆ รูปแบบโทรทัศน์ ละครสำหรับเยาวชน ละครแบบเป็นตอนระยะสั้น และสื่อใหม่หรือสื่อออนไลน์ที่ทำหน้าที่ทะลุวงนำธรรมะไปสู่ประชาชนจำนวนมาก การบรรยายเพื่อการบันเทิง การก่อรูปเชิงสถาบันและการพัฒนาศาสนาให้สอดคล้องกับบริบทและสังคมสมัยใหม่ ได้แก่ ความบันเทิงเพื่อการผ่อนคลาย การท่องเที่ยวสำหรับการพักผ่อน มีการสร้างกลยุทธ์การเผยแพร่ที่ไม่แตกต่างจากกระบวนการถ่ายทอดออกอากาศ

เนื้อหาเชิงจริยธรรมที่ถูกลดทอนความศักดิ์สิทธิ์ลง ความสลับซับซ้อนของเนื้อหาที่ถูกนำมาปรับเพื่อให้เข้าใจง่ายและไม่เคร่งครัดทางด้านภาษา เนื้อหาถูกประกอบสร้างใหม่ให้สอดคล้องกับความต้องการเชิงจริยธรรมทางสังคมแบบใหม่ ที่ผู้คนต่างให้ความสำคัญกับเวลาและเวลาว่าง ความเคร่งเครียดกับการทำงาน เนื้อหาจริยธรรมแบบใหม่จึงถูกทำให้ผ่อนคลายไม่ตึงเครียด ผ่องแผ้วไปด้วยความตลกขบขัน และเนื้อหาถูกเสนอแบบการท่องเที่ยวเพื่อการพักผ่อนทางธรรม เช่น พุทธศิลป์ สวนสาธารณะ พื้นที่ทำสมาธิท่ามกลางธรรมชาติที่บริสุทธิ์ หรือมีการยกระดับสร้างขึ้นเป็นหลักสูตรอบรม การเรียนรู้ มีการปรับเนื้อหาเป็นถ้อยคำสั้นๆ เพื่อให้เกิดความเข้าใจได้ง่าย

จริยธรรมถูกจำแนกออกตามความต้องการของประชาชนในแต่ละกลุ่มได้แก่ กลุ่มเด็กและเยาวชน กลุ่มวัยกลางคนและทำงาน กลุ่มวัยสูงอายุและวัยเกษียณอายุ การอธิบายจริยธรรมจะสอดคล้องไปกับการขยายตัวของสังคมเมือง เช่น อาชีพพนักงานขับรถ วินมอเตอร์ไซด์ คนขับรถแท็กซี่ พนักงานบริหารระดับสูง พนักงานขับเครื่องบิน การอธิบายจะมีลักษณะของการจำแนกคู่ตรงข้ามที่ชัดเจน ระหว่างกลุ่มที่มีธรรมะ และกลุ่มไม่มีธรรมะ โดยกลุ่มคนในระดับล่างจะถูกหยิบยกมาเป็นตัวอย่างของกลุ่มคนที่ไม่มีธรรมะคอยกำกับอยู่อย่างเนื่อง ๆ

ประเด็นของผู้รับสารทางจริยธรรมกับการมีส่วนร่วมทางสังคมการเมืองของประชาชนภาพรวมอยู่ในระดับกลาง หากจำแนกตามรายประเด็นลักษณะกระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองอยู่ในลำดับแรก จริยธรรมของการมีส่วนร่วมอยู่ในลำดับถัดมา และการมีส่วนร่วมอยู่ในลำดับสุดท้าย

ความแตกต่างของผู้รับสารเชิงจริยธรรมกับการมีส่วนร่วม พบว่า กลุ่มผู้ที่มีอายุ 20-30 ปี จะตระหนักถึงการมีส่วนร่วม/อยู่ในกระบวนการมีส่วนร่วมมากกว่ากลุ่มช่วงอายุอื่นแทบทั้งหมด ซึ่งอาจหมายความว่ากลุ่มช่วงอายุเหล่านี้ได้ตระหนักเห็นถึงความสำคัญของประชาธิปไตย ความแตกต่างทางด้านอาชีพได้ส่งผลต่อกระบวนการมีส่วนร่วมทางสังคมการเมือง ประเด็นหนึ่งคือกลุ่มประชากรที่มีรายได้น้อยจะอยู่ในกระบวนการมีส่วนร่วมที่ค่อนข้างต่ำกว่ากลุ่มอื่น ๆ และช่องทางการรับข้อมูลข่าวสารทางจริยธรรม/ธรรมะ จะมีความแตกต่างกันตามกระบวนการมีส่วนร่วม

แนวทางการปลูกฝังจริยธรรม คือ ระบบสื่อสารมวลชน และสื่อสารแบบใหม่ที่เข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวัน เนื้อหาเชิงธรรมะ/จริยธรรม ที่จะต้องมีความกระชับสามารถเข้าใจได้ง่าย ทันสมัยมีการประยุกต์ใช้งานได้หลายระดับในชีวิตประจำวัน ตั้งแต่ความแตกต่างทางด้านอาชีพ ที่มาของรายได้ การเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ความเข้าใจของเนื้อหาเชิงจริยธรรมและการนำมาประยุกต์ใช้ตามความเหมาะสมตามความต้องการของปัจเจกบุคคล ตารางเวลาได้เข้ามามีบทบาทมากขึ้นเนื้อหาจริยธรรมจำเป็นต้องปรับเปลี่ยน กลยุทธ์เชิงสถาบันทางด้านศาสนาซึ่งจะต้องปล่อยให้สถาบันมีอิสระในการปรับตัวและปราศจากการควบคุมและการสนับสนุนจากรัฐ การเปิดโอกาสให้สถาบันทางด้านศาสนามีอิสระจะมีความสามารถในการปรับตัวได้สอดคล้องเข้ากับความต้องการทางสังคม

2. การอภิปรายผล

ผลการศึกษานำมาอภิปรายร่วมกับการศึกษาในกลุ่มของการศึกษาผลกระทบจากการสื่อสารเชิงจริยธรรมทางศาสนาที่ตั้งอยู่บนฐานของ (Impact/Effect Theory) ดังในการศึกษาของสุจิตรา เหลืองชูเกียรติ (2543) เรื่องการนำเสนอข่าวเกี่ยวกับพระสงฆ์ในหน้าหนึ่งของหนังสือพิมพ์รายวันกับการเปิดรับข่าวสารและความเชื่อมั่นทางศาสนาของประชาชน บัณฑิต ศรีทองสุข (2549) เรื่องปฏิกริยาและการยอมรับของเด็กวัยรุ่นชาย – หญิง ต่อพฤติกรรมที่เป็นบาปซึ่งสะท้อนในหนังสือพิมพ์ ด้วยการพยายามตั้งคำถามถึงกลุ่มวัยรุ่นเหล่านี้ที่ได้รับการเรียนรู้(ทางอ้อม) เช่น หนังสือพิมพ์ พบว่า สื่อมวลชนได้แก่ หนังสือพิมพ์มีใช้ตัวแปรเดียวที่เป็นผู้สร้างการเรียนรู้ต่อบาปให้กับเยาวชน ซึ่งผลการวิจัยแตกต่างจากการศึกษาของกลุ่มการศึกษาผลกระทบกับจริยธรรม โดยการศึกษากระบวนการสื่อสารเชิงจริยธรรมได้ชี้ให้เห็นว่า ผู้ส่งสาร สถาบันที่ทำหน้าที่เผยแพร่จริยธรรมไม่สามารถสื่อสารสู่สังคมได้หากไม่ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเอง และผู้รับสารได้เข้ามามีบทบาทในการกำหนดทิศทางของข้อมูลเนื้อหาข่าวสารเชิงจริยธรรมเพิ่มมากขึ้น และนำไปอภิปรายร่วมกับ

การศึกษาตามแนวทางของอุดมการณ์ในมิติทางศาสนา มีมุมมองว่าฐานะบทบาทของสื่อมีความสัมพันธ์อยู่กับบริบทสังคมอย่างแยกไม่ออก และสะท้อนออกมาในรูปแบบความคิด อุดมการณ์ การเคลื่อนไหวทางด้านศาสนา การศึกษากระบวนการสื่อสารเชิงจริยธรรมได้ขยายขอบเขตขององค์ความรู้ต่อไปว่า กระบวนการสื่อสารทางด้านศาสนาไม่สามารถแยกออกจากระบบทุนได้อย่างเด็ดขาด แต่กลับมีความเข้มข้นมากขึ้นเรื่อย ๆ ดังจะเห็นบทบาทได้ทางสื่อมวลชน มีความสัมพันธ์อย่างแนบแน่นกับโครงสร้างทางสังคมการเมือง เพื่อการก่อรูปทางสถาบันเพื่อการเผยแผ่ที่ขยายวงกว้างมากขึ้น และสื่อใหม่เข้ามามีบทบาทหลักในการนำเสนอ ประชาสัมพันธ์ กิจกรรม โครงการทางด้านศาสนามากยิ่งขึ้น

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 กระบวนการเผยแผ่จริยธรรมเพื่อปลูกฝังจริยธรรมจำเป็นต้องคำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงทางบริบทของสังคม ได้แก่ การเข้าสู่สังคมเมืองของสังคม ตารางเวลาของผู้คนสมัยใหม่ เนื้อหาเชิงจริยธรรมที่เปิดโอกาสให้คนได้ตีความเองและปราศจากการครอบงำแบบเดิม ช่องทางการเผยแผ่ที่หลากหลาย การมีอิสรภาพในการเสนอ

3.2 หน่วยงานรัฐจะต้องเปิดโอกาสให้มีอิสรภาพการแสดงออกเชิงจริยธรรมตามธรรมเนียมของประชาธิปไตย โดยมีได้จำกัดอยู่เฉพาะศาสนาใดศาสนาหนึ่ง รวมไปถึงกลุ่มผู้ไม่นับถือศาสนา แต่จะต้องคำนึงถึง การมีเหตุผลเชิงจริยธรรมที่มีได้ถูกจำกัดเฉพาะทางด้านศาสนาเพียงเท่านั้น ซึ่งจะทำให้การเผยแผ่เชิงจริยธรรมมีการพูดคุยและถกเถียงเชิงเหตุและผล

3.3 เปิดโอกาสให้มีการถกเถียง พูดคุยปรึกษาหารือเชิงจริยธรรมสาธารณะโดยมีได้จำกัดเฉพาะเพียงแบบใดแบบหนึ่ง ถ่ายทอดออกอากาศแพร่กระจายไปทุกช่องทางเพื่อเปิดให้ผู้คนคิดและตัดสินใจในการเลือกปฏิบัติและนำมาปรับใช้ในชีวิตประจำวันตามเหตุผลของแต่ละคน โดยหน่วยงานภาครัฐเป็นผู้จัดรับผิดชอบ และที่สำคัญคือความเป็นกลาง

4. ผลผลิต (Output)

บทความ

สกุล อ้นมาและธนิต โตอดิเทพย์. (2559). กระบวนการถ่ายทอดจริยธรรมของพระสงฆ์ในสังคมสมัยใหม่. ใน *การประชุมวิชาการเวทีวิจัยคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ระดับชาติ “เอกภาพและความหลากหลายในมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์”*. (หน้า 456 – 473) ชลบุรี: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.

บรรณานุกรม

- กนกพร ปิมแปง. (2545). ลักษณะการเปิดรับสารและการเลือกศึกษาต่อในสถาบันอุดมศึกษาของนักเรียน ผู้ปกครอง และอาจารย์แนะแนว ในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สายสามัญและสายอาชีพทั่วประเทศ, ทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต 2545, คณะนิเทศศาสตร์, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
- กัลยาณมิตร. ว.วชิรเมธีผู้ติดปีกให้ธรรม(ออนไลน์). (2552). <http://www.kalyanamitra.org>. (เข้าถึงวันที่ 12 ธันวาคม 2558).
- กาญจนา แก้วเทพ. (2541). การวิเคราะห์สื่อแนวคิดและเทคนิค, ภาควิชาการสื่อสารมวลชน, คณะนิเทศศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- _____. (2544). ศาสตร์แห่งสื่อและวัฒนธรรมศึกษา, เอ็ดดิสันเพรสโปรดักส์, กรุงเทพฯ
- _____. (2553). แนวพินิจใหม่ในสื่อสารศึกษา, สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.). ภาพพิมพ์. กรุงเทพฯ
- กาญจนา แก้วเทพและคณะ. (2545). สื่อบันเทิง : อำนาจแห่งความไร้สาระ, ออล อเบอร์ท์ พรินท์, กรุงเทพฯ
- กาญจนา แก้วเทพและชัชฌิมพร เอี่ยมไร่ไร. (2554). การสื่อสาร ศาสนา กีฬา, สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), ภาพพิมพ์, กรุงเทพฯ
- กาญจนา แก้วเทพและนิคม ชัยขุนพล. (2555). คู่มือสื่อใหม่ศึกษา, สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), ภาพพิมพ์, กรุงเทพฯ
- จันทิกา สุภาพงษ์. (2543). บทบาทของหนังสือพิมพ์ในการวางกรอบอุดมการณ์ทางสังคมใน กรณีการนำเสนอข่าววัดพระธรรมกาย, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, คณะนิเทศศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ฉวีมนต์ สุขไพบูลย์. (2553). การประยุกต์แนวคิดการตลาดเพื่อสังคมในการเผยแพร่ธรรมะ กรณีศึกษา: พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
- ชยันต์ วรรธนะภูติ. (2541). *การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ*, เอกสารประกอบการอบรม การวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อพัฒนา อนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, โครงการจัดตั้งสถาบันวิจัยและพัฒนา (เดิม), มหาวิทยาลัยบูรพา, (วันที่ 7 - 11 เมษายน 2541, หน้า 93-138)
- ชลธิชา ชูชาติ. (2552). กระบวนการสร้างสารของพระมหาสมปอง ตาลปุตโต รายการธรรมะเดลิเวอรี่, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. คณะนิเทศศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ชลธิชา ชูชาติ. (2553). กระบวนการสร้างสารของพระมหาสมปอง ตาลปุตโต ในรายการธรรมะเดลิเวอรี่. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะนิเทศศาสตร์, สาขาวิชาการ สื่อสารมวลชน.
- ข้อฟ้า เกตุเรืองโรจน์. (2553). กระบวนการและกลวิธีการสื่อสารเพื่อถ่ายทอดพุทธธรรมในหนังสือธรรมะของท่านว.วชิรเมธี. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

- ทิพย์ชล เทพรังศิริกุล. (2553). การวิเคราะห์สื่อและการสร้างสารที่ใช้ในการเผยแพร่หลักธรรมทาง พุทธศาสนา กรณีศึกษาเปรียบเทียบ แม่ชีคันสนีย์ เสถียรสุด กับพระมหาสมปอง ตาลปุตโต. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะวารสารศาสตร์และ สื่อสารมวลชน, สาขาวิชาการสื่อสารมวลชน.
- ทรูปลูกปัญญา. <http://www.trueplukpanya.com>, เข้าถึงวันที่ 15 พฤศจิกายน 2559
- ธนพร จุลศักดิ์. (2555). การเผยแพร่ธรรมะผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของพระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี (ว.วชิรเมธี). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ธวัชชัย ดวงไทย. (2556). กระบวนการสื่อสารเพื่อการเผยแพร่ธรรมะของพระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ธีระพล มะอาจเลิศ. (2556). การวิเคราะห์รูปแบบการนำเสนอและกลยุทธ์การสื่อสารในการเผยแพร่ พุทธธรรมของพระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี (ว.วชิรเมธี). กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนา บริหารศาสตร์.
- ธีระภัทรา เอกผาชัยสวัสดิ์. (2553). *ชุมชนศึกษา (Community Study)*, สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ
- บัณฑิต ศรีทองสุข. (2549). ปฏิบัติการและการยอมรับของเด็กวัยรุ่นชาย – หญิง ต่อพฤติกรรมที่เป็น บาบซึ่งสะท้อนในหนังสือพิมพ์, วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, คณะนิเทศศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ปรีดา กลั่นแก้ว. (2530). การวิเคราะห์เนื้อหาด้านจริยธรรมในหนังสือพิมพ์รายวัน, วิทยานิพนธ์ ปริญญามหาบัณฑิต, คณะนิเทศศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- พรรษา รอดอาดม. (2544). การให้บริการสาธารณะเพื่อกิจกรรมทางศาสนาของสถานีวิทยุเอเอ็ม 999 กิโลเฮิร์ตซ์และเอเอ็ม 1422 กิโลเฮิร์ตซ์, วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, คณะนิเทศศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- พระมหาสมปอง ตาลปุตโต. (2550ก). *สุขกันเถอะโยม*. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : เวิร์คพอยท์. _____ . (2550ข). ธรรมเดลิเวอรี่ เล่ม 1 ธรรมะวัยรุ่น. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ Phislt Thaioffset Co.,Ltd.
- _____ . (2550ข). ธรรมเดลิเวอรี่ เล่ม 2 ธรรมะกับคู่รัก. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ Phislt Thaioffset Co.,Ltd.
- _____ . (2550ข). ธรรมเดลิเวอรี่ เล่ม 3 ธรรมะวัยทำงาน. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ Phislt Thaioffset Co.,Ltd.
- _____ . (2550ข). ธรรมเดลิเวอรี่ เล่ม 4 ธรรมะกับครอบครัว. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ Phislt Thaioffset Co.,Ltd.
- _____ . (2550ข). ธรรมเดลิเวอรี่ เล่ม 5 ธรรมะวัยเกษียณ. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ Phislt Thaioffset Co.,Ltd.
- _____ . (2550ข). ธรรมะ BACKPACK. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : แอปเปิ้ล กรีน.
- _____ . (2550ค). พระอวดผี. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : โปสต์บุ๊กส์.
- _____ . (2551ก). *สุขกันเถอะโยม 2*. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : เวิร์คพอยท์.

- _____ . (2554ก). สุขจัง. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : โปสต์บุ๊กส์.
- _____ . (2555ก). พระมหาสมปอง ฉบับสั้นๆไม่ลึก แต่ซึ้ง. พิมพ์ครั้งที่ 1.
นนทบุรี : ริงค์ ปียอนด์ บุ๊คส์.
- พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี. www.facebook.com. เข้าถึงวันที่ 22 พฤศจิกายน 2559
- มหาวิทยาลัยพุทธเศรษฐศาสตร์, www.thaiorganiclinks.com, เข้าถึงวันที่ 10 พฤศจิกายน 2559
- รองรัตน์ ธีระนันท์, 2549, กระบวนการผลิตและปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการผลิตรายการศาสนาทาง
โทรทัศน์, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, คณะนิเทศศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
รัศมี วงศ์เศรษฐกุล. (2552). พฤติกรรมการเปิดรับสื่อธรรมะจากพระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี.
กรุงเทพมหานคร. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ว.วชิรเมธี. (2553). ตะแกรงร้อนทอง. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มติชน.
- _____ . (2551). ธรรมะงอกงาม. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อมรินทร์.
- _____ . (2552). ธรรมะคลายใจ. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อมรินทร์.
- _____ . (2552). ธรรมะติดปีก. พิมพ์ครั้งที่ 26. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อมรินทร์.
- _____ . (2552). ธรรมะทำใจ. พิมพ์ครั้งที่ 22. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อมรินทร์.
- _____ . (2552). ธรรมะบันดาล. พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อมรินทร์.
- _____ . (2553). ธรรมะสบายใจ. พิมพ์ครั้งที่ 24. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อมรินทร์.
- _____ . (2552). ลายแทงแห่งความสุข. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อมรินทร์.
- _____ . (2548). สบตากับความตาย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อมรินทร์.
- _____ . (2554). Soulmate Marriage คู่รักคู่ชีวิต. กรุงเทพฯ. บริษัท เบนซ์ออร์ริชดา จำกัด
- วลีรัตน์ อนุตรวัฒน์กุล. (2545). กระแสความคิดที่หยุดนิ่งและความคิดที่เคลื่อนไหว กรณีข่าวสารณรี
ในหนังสือพิมพ์รายวัน, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, คณะนิเทศศาสตร์, จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย
- สุจิตรา เหลืองชูเกียรติ. (2543). การนำเสนอข่าวเกี่ยวกับพระสงฆ์ในหน้าหนึ่งของหนังสือพิมพ์รายวัน
กับการเปิดรับข่าวสารและความเชื่อมั่นทางศาสนาของประชาชน, วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต, คณะนิเทศศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- อาภินันท์ ศรีมา. (2556). วิเคราะห์เนื้อหาและวิธีการนำเสนอธรรมผ่านสื่อวีดิทัศน์ของพระมหา
สมปอง ตาลปุตฺโต. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, บัณฑิตวิทยาลัย
, สาขาวิชาการสื่อสารศึกษา.
- อุบลศรี อุบลสวัสดิ์. (2553). ผลการสอดแทรกจริยธรรมในการสอนภาษาไทยโดยใช้เพลงไทยและ
ธรรมะเป็นสื่อ, ทุณสนับสนุนจากงบประมาณผลประโยชน์คณะศิลปศาสตร์,
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
- Frisby, D. And Feathersstone. (edited), (1997), Simmel On Culture : Select Writings
Theory, Culture & Society. Sage Publication, Inc
- [HTTP://DAILY.BANGKOKBIZNEWS.COM/DETAIL/184732/](http://DAILY.BANGKOKBIZNEWS.COM/DETAIL/184732/) หอศิลป์ ว.วชิรเมธี สื่อธรรมะด้วย
ศิลปะ. เข้าถึงวันที่ 8 พฤศจิกายน 2559

http://thainews.prd.go.th/website_th/news/news_detail/WNSOC5801100010060.

พระอาจารย์ ว.วชิรเมธี ให้พรวันเด็กผู้สร้างโลก. 10 มกราคม 2558. เข้าถึงวันที่ 7 พฤศจิกายน 2559

<HTTP://WWW.MANAGER.CO.TH/LOCAL/VIEWNEWS.ASPX?NEWSID=9580000003435>

“ท่าน ว.” เทศนาวันเด็ก ย้ำต้องสอนให้มีความรู้คู่คุณธรรม ชี้ความรู้อย่างเดียวอันตราย. เข้าถึงวันที่ 7 พฤศจิกายน 2559

<http://zeekway.com/review-cherntawan-international-meditation-center/> เมื่อฉันมาไร่

เจริญตะวัน (ว.วชิรเมธี) เข้าถึงวันที่ 7 พฤศจิกายน 2559

Kurt H. Wolff, (edited), (1950), *The Sociology of Georg Simmel*. The Free Press, Grencoe, Illinois

Woodhead, L. & Heelas, P (edited), (2000) *Religion in Modern Time*. Blackwell Publisher Ltd.

www.dhammatoday.com เข้าถึงวันที่ 8 พฤศจิกายน 2559

www.manager.co.th/asp-bin/mgrView.asp?NewsID=9500000123483/. ผู้จัดการ 360 องศา

รายสัปดาห์ 18 ตุลาคม 2550, คิวมินน์ต๋อง 200 งานต่อเดือน เบื้องหลังกลยุทธ์สุดฮิต 3 พระดังแห่งยุค. เข้าถึงเมื่อวันที่ 15 ธันวาคม 2558

Zhang mu, Huang li et. (2007). *Religious Tourism and Cultural Pilgrimage: a Chinese Perspective*. *Religious Tourism and Pilgrimage Management: An International Perspective*. USA. Cambridge

ภาคผนวก

แบบสอบถามการวิจัย

เรื่อง “การส่งเสริมจริยธรรมกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในภาคตะวันออก”

คำอธิบาย

แบบสอบถามนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อต้องการทราบข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อการส่งเสริมจริยธรรมกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในปัจจุบันกรุณาตอบตามความเป็นจริง

แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐาน

ตอนที่ 2 กระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ตอนที่ 3 ลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ตอนที่ 4 จริยธรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ตอนที่ 5 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ขอให้ท่านตอบคำถามตามความเป็นจริง ซึ่งการตอบแบบสอบถามฉบับนี้จะไม่มีการเปิดเผยชื่อใด ๆ ทั้งสิ้น คำชี้แจง โปรดกาเครื่องหมาย ✓ ลงใน ( ) หรือเติมข้อความลงในช่องว่างให้ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด

แบบสอบถามนี้ใช้สำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการศึกษาวิจัยเท่านั้น ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถาม คณะผู้วิจัยจะเสนอผลการวิเคราะห์และอภิปรายผลในภาพรวม โดยไม่มีผลเสียหายต่อผู้ตอบแบบสอบถามและหน่วยงานแต่ประการใด

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐาน

1. เพศ

1. ( ) ชาย

2. ( ) หญิง

2. อายุ .....ปี

3. อาชีพ

1. ( ) เจ้าของธุรกิจ/ค้าขาย

2. ( ) ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ

3. ( ) อาชีพทางการเกษตร เช่น ประมง ทำนา ทำไร่

4. ( ) ลูกจ้างบริษัทเอกชน

5. ( ) อาชีพรับจ้างทั่วไป

6. ( ) นิสิต นักศึกษา

7. ( ) อาชีพอื่นๆโปรดระบุ.....

4. รายได้ต่อเดือน.....บาท

5. ระดับการศึกษา

1. ( ) ไม่ได้เรียนหนังสือ

2. ( ) ประถมศึกษา

3. ( ) มัธยมศึกษาและปวช.

4. ( ) อนุปริญญาและปวส.

5. ( ) ปริญญาตรี

6. ( ) สูงกว่าปริญญาตรี

6. ท่านให้รับข่าวสารทางด้านจริยธรรมด้านใดมากที่สุด

1. ( ) การเข้าไปอบรมในวัดหรือศูนย์ปฏิบัติธรรม โบสถ์ เช่น นั่งสมาธิ ฟังเทศน์
  2. ( ) การเข้าร่วมทำฟิ่งร่วมบุญตามเทศกาลต่าง ๆ เช่น สงกรานต์ วันวิสาขบูชา
  3. ( ) การรับฟังธรรมะ/จริยธรรมของพระที่มีชื่อเสียง เช่น ว.วชิรเมธี พระมหาสมปอง
  4. ( ) พุดคุยแลกเปลี่ยนธรรมร่วมกับบุคคลอื่น เช่น เครือญาติ กลุ่มเพื่อน เป็นต้น
  5. ( ) ศึกษาด้วยตนเอง เช่น อ่านหนังสือ เอกสารทางวิชาการ
  6. ( ) อื่น ๆ .....
7. ท่านสนใจรับฟัง อ่านหรือดูผ่านโทรทัศน์ในด้านธรรมะ/จริยธรรมบ่อยครั้งเพียงใด
1. ( ) ไม่เคย
  2. ( ) ทุกเดือน (อย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง)
  3. ( ) ทุกสัปดาห์ (อย่างน้อยสัปดาห์ละครั้ง)
  4. ( ) ทุกวันพระ
  5. ( ) เป็นประจำทุกวัน
  6. ( ) วันนักขัตฤกษ์ที่สำคัญ เช่น วันวิสาขบูชา วันเข้าพรรษา เป็นต้น
8. ท่านเคยเป็นผู้ปกครองหรือบริหารในระดับห้องที่/ห้องถิ่นหรือในระดับชาติหรือไม่
1. ( ) เคย
  2. ( ) ไม่เคย
9. ท่านเคยเป็นสมาชิกกลุ่มองค์กร หน่วยงานภาคประชาชนหรือไม่
1. ( ) เคย
  2. ( ) ไม่เคย

ตอนที่ 2 กระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ประเด็น	ระดับการมีส่วนร่วม
---------	--------------------

	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ท่านสมัครเป็นสมาชิกพรรคการเมืองในระดับท้องถิ่นหรือระดับชาติ					
2. ท่านเข้าร่วมแลกเปลี่ยนพูดคุยกับนักการเมืองที่ชื่นชอบ					
3. ท่านสนับสนุนบริจาคเงินให้กับพรรคการเมือง					
4. ท่านเข้าร่วมประชุมสัมมนาทางการเมืองร่วมกับพรรคหรือกลุ่มทางการเมือง					
5. ท่านไปใช้สิทธิเลือกตั้งในระดับท้องถิ่น เช่น อบต. อบจ.					
6. ท่านไปใช้สิทธิเลือกตั้งในระดับชาติ เช่น ส.ส. ส.ว.					
7. ท่านชักชวนเพื่อนบ้านใกล้เคียงไปใช้สิทธิเลือกตั้ง					
8. ท่านแจ้งข้อร้องเรียนไปที่หน่วยงานรัฐท้องถิ่น/นักการเมืองท้องถิ่น					
9. ท่านเสนอแนวทางพัฒนาต่อกรรมการชุมชน/นักการเมืองท้องถิ่น					
10. ท่านร่วมมือกับเจ้าหน้าที่รัฐเพื่อดำเนินนโยบายรัฐบาล เช่น โครงการกองทุนหมู่บ้าน					
11. ท่านพบปะพูดคุยกับกรรมการชุมชน/นักการเมืองท้องถิ่น					
12. ท่านร่วมลงชื่อเพื่อแสดงถึงความไม่เห็นด้วยในการปฏิบัติงานของหน่วยงาน					
13. ท่านเข้าร่วมชุมนุมเคลื่อนไหรร่วมกับกลุ่มหน่วยงาน องค์กรภาคประชาชน					
14. ท่านเข้าร่วมยื่นข้อเรียกร้องกับเจ้าหน้าที่ หน่วยงานรัฐท้องถิ่น/ชาติ					
15. ท่านเข้าร่วมฟังการปราศรัยของนักการเมืองท้องถิ่น/ชาติ					

ตอนที่ 3 ลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ประเด็น	ระดับลักษณะการมีส่วนร่วม				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด

1. การเลือกตั้งภายในพื้นที่ของท่านมีความโปร่งใส					
2. ผู้สมัครลงรับเลือกตั้งมีคุณสมบัติและปริมาณที่เหมาะสม					
3. องค์กรภาคประชาชน/ชาวบ้านทำงานร่วมกับรัฐท้องถิ่นได้					
4. รัฐท้องถิ่นมีนโยบายพัฒนาที่สอดคล้องกับความต้องการของท่าน					
5. เจ้าหน้าที่/หน่วยงานรัฐท้องถิ่นเปิดโอกาสให้วิพากษ์ วิจารณ์การทำงาน					
6. รัฐท้องถิ่นนำข้อเสนอแนะไปสู่การพัฒนาชุมชน					
7. หน่วยงาน เจ้าหน้าที่รัฐสนับสนุนให้เกิดกลุ่มองค์กรภาคประชาชน					
8. ในชุมชนของท่านมีองค์กรเครือข่ายภาคประชาชนเกิดขึ้น					
9. ท่านเข้าร่วมประชาคมหมู่บ้านเพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนา					

ตอนที่ 4 จริยธรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ประเด็น	ระดับจริยธรรมการมีส่วนร่วม				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด

1. ท่านมีสถานที่ๆสามารถแสดงออกความเห็น/ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนา					
2. ท่านออกความคิดเห็นทางการเมืองได้อย่างมีอิสรภาพ					
3. ท่านได้รับผลประโยชน์/การสนับสนุนจากนโยบายแผนพัฒนาของรัฐบาล/รัฐท้องถิ่น					
4. ท่านสามารถเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองได้โดยไม่ถูกขัดขวาง					
5. เจ้าหน้าที่รัฐและหน่วยงานของรัฐยินดีให้ท่านเข้าร่วมเสนอความคิดเห็นในการพัฒนาได้					
6. หน่วยงานรัฐ/เจ้าหน้าที่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารทางการเมืองให้รับทราบ					
7. ความคิดเห็นของท่านได้ถูกยอมรับและนำไปปรับปรุงเป็นแนวทางการพัฒนา					
8. ท่านสามารถวิพากษ์ วิจารณ์หรือแสดงความคิดเห็นนโยบายทางการเมืองได้อย่างมีอิสรภาพ					
9. ท่านรับฟังข้อเสนอแนะ/ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่รัฐและท้องถิ่นอย่างตั้งใจ					
10. ท่านรับฟังความคิดเห็น/ข้อเสนอแนะของเพื่อนบ้านในท้องถิ่นอย่างตั้งใจ					
11. ท่านได้นำข้อคิดเห็นข้อเสนอแนะที่รับฟังมาปรับปรุงในการดำเนินชีวิตและการใช้ชีวิต					
12. ท่านยอมรับฟังความคิดเห็นของบุคคลในครอบครัวและคนใกล้ชิดเป็นหลัก					
13. ท่านให้ความสำคัญกับความคิดเห็นของเสียงส่วนใหญ่และยินดีปฏิบัติตาม					
14. ท่านได้นำข้อเสนอแนะของคนส่วนน้อยมาเข้าร่วมพิจารณาปรับปรุง					
15. ท่านสามารถวิพากษ์วิจารณ์นักการเมืองและรัฐบาลได้อย่างมีอิสรภาพ					

ตอนที่ 5 ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม

.....

.....

.....

แบบสอบถามการวิจัย

เรื่อง “การส่งเสริมจริยธรรมกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในภาคตะวันออก”

คำอธิบาย

แบบสอบถามนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อต้องการทราบข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อการส่งเสริมจริยธรรมกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในปัจจุบันกรุณาตอบตามความเป็นจริงแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐาน

ตอนที่ 2 กระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ตอนที่ 3 ลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ตอนที่ 4 จริยธรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ตอนที่ 5 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ขอให้ท่านตอบคำถามตามความเป็นจริง ซึ่งการตอบแบบสอบถามฉบับนี้จะไม่มีการเปิดเผยชื่อใด ๆ ทั้งสิ้น คำชี้แจง โปรดกาเครื่องหมาย ลงใน ( ) หรือเติมข้อความลงในช่องว่างให้ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด

แบบสอบถามนี้ใช้สำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการศึกษาวิจัยเท่านั้น ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถาม คณะผู้วิจัยจะเสนอผลการวิเคราะห์และอภิปรายผลในภาพรวม โดยไม่มีผลเสียหายต่อผู้ตอบแบบสอบถามและหน่วยงานแต่ประการใด

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐาน

1. เพศ

1. ( ) ชาย

2. ( ) หญิง

2. อายุ .....ปี

3. อาชีพ

1. ( ) เจ้าของธุรกิจ/ค้าขาย

2. ( ) ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ

3. ( ) อาชีพทางการเกษตร เช่น ประมง ทำนา ทำไร่

4. ( ) ลูกจ้างบริษัทเอกชน

5. ( ) อาชีพรับจ้างทั่วไป

6. ( ) นิสิต นักศึกษา

7. ( ) อาชีพอื่นๆโปรดระบุ.....

4. รายได้ต่อเดือน.....บาท

5. ระดับการศึกษา

1. ( ) ไม่ได้เรียนหนังสือ   2. ( ) ประถมศึกษา
3. ( ) มัธยมศึกษาและปวช.   4. ( ) อนุปริญญาและปวส.
5. ( ) ปริญญาตรี   6. ( ) สูงกว่าปริญญาตรี

6. ท่านให้รับข่าวสารทางด้านจริยธรรมด้านใดมากที่สุด

1. ( ) การเข้าไปอบรมในวัดหรือศูนย์ปฏิบัติธรรม โบสถ์ เช่น นั่งสมาธิ ฟังเทศน์
2. ( ) การเข้าร่วมทำฟั่งร่วมบุญตามเทศกาลต่าง ๆ เช่น สงกรานต์ วันวิสาขบูชา
3. ( ) การรับฟังธรรมะ/จริยธรรมของพระที่มีชื่อเสียง เช่น ว.วชิรเมธี พระมหาสมปอง
4. ( ) พูดคุยแลกเปลี่ยนธรรมร่วมกับบุคคลอื่น เช่น เครือญาติ กลุ่มเพื่อน เป็นต้น
5. ( ) ศึกษาด้วยตนเอง เช่น อ่านหนังสือ เอกสารทางวิชาการ
6. ( ) อื่น ๆ .....

8. ท่านสนใจรับฟัง อ่านหรือดูผ่านโทรทัศน์ในด้านธรรมะ/จริยธรรมบ่อยครั้งเพียงใด

1. ( ) ไม่เคย
2. ( ) ทุกเดือน (อย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง)
3. ( ) ทุกสัปดาห์ (อย่างน้อยสัปดาห์ละครั้ง)
4. ( ) ทุกวันพระ
5. ( ) เป็นประจำทุกวัน
6. ( ) วันนักขัตฤกษ์ที่สำคัญ เช่น วันวิสาขบูชา วันเข้าพรรษา เป็นต้น

9. ท่านเคยเป็นผู้ปกครองหรือบริหารในระดับท้องถิ่น/ท้องถิ่นหรือในระดับชาติหรือไม่

1. ( ) เคย   2. ( ) ไม่เคย

10. ท่านเคยเป็นสมาชิกกลุ่มองค์กร หน่วยงานภาคประชาชนหรือไม่

1. ( ) เคย   2. ( ) ไม่เคย

ตอนที่ 2 กระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ประเด็น	ระดับการมีส่วนร่วม				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ท่านสมัครเป็นสมาชิกพรรคการเมืองในระดับท้องถิ่นหรือระดับชาติ					
2. ท่านเข้าร่วมแลกเปลี่ยนพูดคุยกับนักการเมืองที่ชื่นชอบ					
3. ท่านสนับสนุนบริจาคเงินให้กับพรรคการเมือง					
4. ท่านเข้าร่วมประชุมสัมมนาทางการเมืองร่วมกับพรรคหรือกลุ่มทางการเมือง					
5. ท่านไปใช้สิทธิเลือกตั้งในระดับท้องถิ่น เช่น อบต. อบจ.					
6. ท่านไปใช้สิทธิเลือกตั้งในระดับชาติ เช่น ส.ส. ส.ว.					
7. ท่านชักชวนเพื่อนบ้านใกล้เคียงไปใช้สิทธิเลือกตั้ง					
8. ท่านแจ้งข้อร้องเรียนไปที่หน่วยงานรัฐท้องถิ่น/นักการเมืองท้องถิ่น					
9. ท่านเสนอแนวทางพัฒนาต่อกรรมการชุมชน/นักการเมืองท้องถิ่น					
10. ท่านร่วมมือกับเจ้าหน้าที่รัฐเพื่อดำเนินนโยบายรัฐบาล เช่น โครงการกองทุนหมู่บ้าน					
11. ท่านพบปะพูดคุยกับกรรมการชุมชน/นักการเมืองท้องถิ่น					
12. ท่านร่วมลงชื่อเพื่อแสดงถึงความไม่เห็นด้วยในการปฏิบัติงานของหน่วยงาน					
13. ท่านเข้าร่วมชุมนุมเคลื่อนไหรร่วมกับกลุ่มหน่วยงาน องค์กรภาคประชาชน					
14. ท่านเข้าร่วมยื่นข้อเรียกร้องกับเจ้าหน้าที่ หน่วยงานรัฐท้องถิ่น/ชาติ					
15. ท่านเข้าร่วมฟังการปราศรัยของนักการเมืองท้องถิ่น/ชาติ					

ตอนที่ 3 ลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ประเด็น	ระดับลักษณะการมีส่วนร่วม				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. การเลือกตั้งภายในพื้นที่ของท่านมีความโปร่งใส					
2. ผู้สมัครลงรับเลือกตั้งมีคุณสมบัติและปริมาณที่เหมาะสม					
3. องค์กรภาคประชาชน/ชาวบ้านทำงานร่วมกับรัฐท้องถิ่นได้					
4. รัฐท้องถิ่นมีนโยบายพัฒนาที่สอดคล้องกับความต้องการของท่าน					
5. เจ้าหน้าที่/หน่วยงานรัฐท้องถิ่นเปิดโอกาสให้วิพากษ์ วิจารณ์การทำงาน					
6. รัฐท้องถิ่นนำข้อเสนอแนะไปสู่การพัฒนาชุมชน					
7. หน่วยงาน เจ้าหน้าที่รัฐสนับสนุนให้เกิดกลุ่มองค์กรภาคประชาชน					
8. ในชุมชนของท่านมีองค์กรเครือข่ายภาคประชาชนเกิดขึ้น					
9. ท่านเข้าร่วมประชาคมหมู่บ้านเพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนา					

ตอนที่ 4 จริยธรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ประเด็น	ระดับจริยธรรมการมีส่วนร่วม				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ท่านมีสถานที่ๆสามารถแสดงออกความเห็น/ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนา					
2. ท่านออกความคิดเห็นทางการเมืองได้อย่างมีอิสรภาพ					
3. ท่านได้รับผลประโยชน์/การสนับสนุนจากนโยบายแผนพัฒนาของรัฐบาล/รัฐท้องถิ่น					
4. ท่านสามารถเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองได้โดยไม่ถูกขัดขวาง					
5. เจ้าหน้าที่รัฐและหน่วยงานของรัฐยินดีให้ท่านเข้าร่วมเสนอความคิดเห็นในการพัฒนาได้					
6. หน่วยงานรัฐ/เจ้าหน้าที่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารทางการเมืองให้รับทราบ					
7. ความคิดเห็นของท่านได้ถูกยอมรับและนำไปปรับปรุงเป็นแนวทางการพัฒนา					
8. ท่านสามารถวิพากษ์ วิจารณ์หรือแสดงความคิดเห็นนโยบายทางการเมืองได้อย่างมีอิสรภาพ					
9. ท่านรับฟังข้อเสนอแนะ/ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่รัฐและท้องถิ่นอย่างตั้งใจ					
10. ท่านรับฟังความคิดเห็น/ข้อเสนอแนะของเพื่อนบ้านในท้องถิ่นอย่างตั้งใจ					
11. ท่านได้นำข้อคิดเห็นข้อเสนอแนะที่รับฟังมาปรับปรุงในการดำเนินชีวิตและการใช้ชีวิต					
12. ท่านยอมรับฟังความคิดเห็นของบุคคลในครอบครัวและคนใกล้ชิดเป็นหลัก					
13. ท่านให้ความสำคัญกับความคิดเห็นของเสียงส่วนใหญ่และยินดีปฏิบัติตาม					
14. ท่านได้นำข้อเสนอแนะของคนส่วนน้อยมาเข้าร่วมพิจารณาปรับปรุง					
15. ท่านสามารถวิพากษ์วิจารณ์นักการเมืองและรัฐบาลได้อย่างมีอิสรภาพ					

ตอนที่ 5 ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบคุณที่ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์